

5

พัฒนาการและการปรับตัวของวัยรุ่น

155.5
ป171พ
ร.2

ประสาร ทิวะธำรา

135.5
ม.171พ
ด.7
019961

พัฒนาการและการปรับตัวของวัยรุ่น

ตรงตามหลักสูตร

มหาวิทยาลัย และวิทยาลัยครู

เหมาะสำหรับ

10 ก.ย. 2546

- * นิสิตนักศึกษาที่กำลัง เรียนวิชาจิตวิทยาวัยรุ่น
- * ผู้ที่เตรียมสอบเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย และวิทยาลัยครู
- * ผู้ที่เตรียมสอบชุด พ.ม. และสอบเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่ง
- * ครูที่ทำการสอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา
- * บิดามารดาและผู้ปกครองเด็ก หรือผู้สนใจเกี่ยวกับเด็กวัยรุ่น

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประสาร ทิพย์ธารา
ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

h 903 89

หนังสือของ

ภาคศึกษา

19 ก.ค. 2522

คำนำ

หนังสือพัฒนาการและการปรับตัวของวัยรุ่นนี้ผู้เขียนมีความประสงค์ที่จะ
ช่วยให้บัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัย และวิทยาลัยครูที่กำลังศึกษา วิชาจิตวิทยา
วัยรุ่น ได้ใช้อ่านประกอบ การเรียน จะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับ
เด็กวัยรุ่นดีขึ้น

นอกจากนี้หนังสือเล่มนี้ ยังเหมาะสมสำหรับผู้ที่เตรียมตัว ชุด พ.ก.ศ. และ พ.ม. จะ
ใช้ศึกษาเพื่อเตรียมตัวสอบ ชุดวิชาครู และเป็นคู่มือสำหรับครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษา ได้เป็น
อย่างดียิ่งด้วย

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้คงจะเป็นประโยชน์ผู้อ่านขอให้ นิสิต
นักศึกษาและผู้อ่านทุกท่านจงประสบความสำเร็จในการเรียนและการสอบโดยทั่วกัน

ผ.ศ. ประสาร ทิตยธรรมา

ม.ศ.ว. ประสานมิตร

สารบัญ

บทที่	ความหมายและพัฒนาการของเด็กวัยรุ่น	หน้า
	– พัฒนาการทางกาย	๑
	– พัฒนาการทางอารมณ์	๑๕
	– พัฒนาการทางสังคม	๒๑
	– พัฒนาการทางสติปัญญา	๒๑
บทที่ ๒	ความต้องการของเด็กวัยรุ่น	
	– ความต้องการทางสรีระ	๒๓
	– ความต้องการทางจิตใจ	๒๓
	– ความต้องการทางสังคม	๒๓
	– ความต้องการของเด็กอายุ ๑๓-๑๕ ปี	๒๔
บทที่ ๓	เพศศึกษากับเด็กวัยรุ่น	
	– ควรให้ความรู้เรื่องเพศแก่เด็กโดยวิธีใด	๓๒
	– การสร้างความใคร่ด้วยตนเอง	๓๗
	– การฉ้อฉล	๓๙
บทที่ ๔	บุคลิกภาพของวัยรุ่น และการเข้าใจเด็กวัยรุ่น	
	– องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ	๔๑
	– ความผิดปกติในวัยเด็ก	๔๑
	– บุคคล	๔๒

- สังคมและวัฒนธรรม ๔๒
- วิธีการศึกษาเด็กวัยรุ่น ๔๔

บทที่ ๕ สุขภาพจิต และการปรับตัวของเด็กวัยรุ่น

- ความหมายของสุขภาพจิต ๕๔
- หน้าที่ของโรงเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพจิตของวัยรุ่น ๕๕
- บทบาทของครูเกี่ยวกับสุขภาพจิต ๖๐
- การปรับตัวของเด็กวัยรุ่น ๖๒
- การปรับตัวแบบสู้ ๖๒
- การปรับตัวแบบหลบหนี ๖๗
- ๘ สาเหตุที่ทำให้เด็กปรับตัวไม่เหมาะสม ๗๐
- บทบาทของครูเกี่ยวกับเด็กที่ปรับตัวไม่เหมาะสม ๗๒

บทที่ ๖ ความคิดเห็นของเด็กวัยรุ่น

- เกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ๗๕
- เกี่ยวกับการศึกษา ๗๘
- เกี่ยวกับการแต่งกาย ๘๒

บทที่ ๗ อิทธิพลที่ทำให้เกิดปัญหาในการปรับตัวของเด็กวัยรุ่น

- ตัวเด็ก ๘๖
- บ้าน ๘๗
- โรงเรียน ๘๐
- ภาพยนตร์และโทรทัศน์ ๘๑
- สภาพสังคมในปัจจุบัน ๘๖

บทที่ ๘ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของวัยรุ่นปัจจุบัน

- เด็กก้าวร้าว ๙๙
- เด็กที่มีอารมณ์ฉุนเฉียว โกรธง่าย ๑๐๑
- เด็กที่มันส์ไม่เชื่อฟัง ๑๐๓
- เด็กประสาทย่อน ๑๐๔
- เด็กค้อ ๑๐๖
- เด็กพูดเท็จ ๑๐๗
- เด็กติดยาเสพติด ๑๐๗
- เด็กหนีเรียน ๑๑๖
- เด็กทะเลาะวิวาทกัน ๑๓๑

บทที่ ๙ สาเหตุที่ทำให้เด็กหนีเรียน

- ทางครอบครัว ๑๓๔
- สิ่งแวดล้อม ๑๓๖
- โรงเรียน ๑๓๗
- ตัวเด็ก ๑๔๑

บทที่ ๑๐ การปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือวัยรุ่น

- บทบาทของครอบครัว ๑๔๓
- บทบาทของครู ๑๔๔
- บทบาทของโรงเรียน ๑๔๖
- บทบาทของสังคม

บทที่ ๑

ความหมาย และพัฒนาการของเด็กวัยรุ่น

ความหมาย

เด็กวัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่อยู่ระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ เป็นวัยที่มีความสำคัญมาก การที่จะสร้างเด็กวัยรุ่นให้เป็นบุคคลที่เติบโตขึ้นอย่างมีความสุข และเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติได้ ผู้เกี่ยวข้องต้องศึกษาถึงธรรมชาติและความต้องการของเด็กเพื่อให้เกิดความเข้าใจลักษณะของเด็กวัยรุ่นอย่างแท้จริง จึงจะสามารถที่จะให้การศึกษอบรมแก่เขาด้วยวิธีการที่ถูกต้อง ผู้ที่รับภาระในเรื่องนี้มากที่สุดก็คือครู ดังนั้นครูผู้จัดการศึกษาให้แก่เด็กจำเป็นจะต้องแสวงหาวิธีการตอบสนองความต้องการของเด็กเหล่านั้นให้เป็นไปในทางที่ส่งเสริมให้เด็กเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ มีความสุข มีความงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สามารถที่จะใช้ความรู้และสมรรถภาพของตนเพื่อเป็นประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมได้ในที่สุด

เฮอร์ล็อก (Herlock) ได้กล่าวว่าคำ “วัยรุ่น” ตรงกับคำ “Adolescence” ในภาษาอังกฤษซึ่งมีความหมายว่า “เจริญเติบโต” ทั้ง ๔ ด้านไปพร้อมกันได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และด้านสติปัญญา

ลักษณะของวัยรุ่นอาจสรุปได้ดังต่อไปนี้ :-

๑, เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ ความคิดเห็น และความสนใจ

๒, เป็นวัยแห่งการเสริมสร้าง เด็กจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทางร่างกาย เช่น ในด้านความสูงและน้ำหนัก

๓. เป็นวัยที่ต้องการความอิสระ ต้องการพึ่งตนเองและมีแนวความคิดต่อต้านผู้ใหญ่ บางครั้งถึงกับมีการโต้เถียงกันรุนแรง

๔. เป็นวัยที่ต้องการแสวงหาความรู้ อยากรู้ อยากเห็น จะทดลองทำในสิ่งแปลกๆ ใหม่ ๆ ที่ตนยังไม่เคยทำ

๕. ต้องการปรัชญาชีวิตและแนวทางชีวิตของตน

๖. เป็นวัยที่ต้องเผชิญปัญหามาก เพราะเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญยิ่ง เป็นวัยแห่งความยุ่งยาก สับสน+การปรับตัว

การแบ่งระยะของวัยรุ่น อาจแบ่งได้ดังนี้

๑. ระยะแตกเนื้อหนุ่มสาว (อายุ ๑๒-๑๔ ปี)

๒. ระยะเด็กวัยรุ่นตอนต้น (อายุ ๑๓-๑๕ ปี)

๓. ระยะเด็กวัยรุ่นตอนปลาย (อายุ ๑๕-๒๐ ปี)

๑, ระยะแตกเนื้อหนุ่มสาวเด็กหญิงอายุโดยเฉลี่ย ๑๒ ปี เด็กชาย ๑๔ ปี ระยะนี้เป็นระยะเหลื่อมล้ำกับวัยเด็กตอนปลาย คือวุฒิภาวะของเด็กตอนปลายล้ำเข้ามาสู่ระยะแตกเนื้อหนุ่มสาว สัญลักษณ์ที่แสดงการล่วงล้ำคือพัฒนาการทางกายซึ่งเป็นเหตุใหญ่ที่ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ อารมณ์ สังคมและอัธยาศัยใจคอตามไปด้วย

ในระยะแตกเนื้อหนุ่มสาวนี้ เมื่อเปรียบเทียบกันในระหว่างเพศจะเห็นว่าเด็กหญิงเข้าสู่ระยะแตกเนื้อสาวเร็วกว่าเด็กชาย ๒ ปี เด็กชายจะเข้าสู่ระยะแตกเนื้อหนุ่มอย่างเดียวกับเด็กหญิงเข้าสู่ระยะแตกเนื้อสาวเมื่ออายุได้ ๑๔ ปี ดังนั้นจึงเป็นของธรรมดาเหลือเกินที่เด็กหญิงอายุ ๑๒ ปีมาเท่ากับเด็กชาย เมื่อเปรียบเทียบกันดูแล้วเด็กหญิงจะสูงและมีน้ำหนักมากกว่าเด็กชาย (คูสถิติเปรียบเทียบความสูงและน้ำหนักระหว่างเด็กหญิงกับเด็กชาย) พูดให้เข้าใจง่าย ๆ ก็ว่าเด็กหญิงโตเร็วกว่าเด็กชาย มีรูปร่างใหญ่และแข็งแรงกว่าเด็กชายในวัยเดียวกัน สำหรับเด็กหญิงนั้นเพราะเหตุที่แตกเนื้อสาวเร็ว ดังนั้นเด็กหญิงในระยะนี้จึงมีน้ำหนักเพิ่มเร็วขึ้น คือเพิ่มขึ้นปีละ ๒๕-๓๐ ปอนด์ นอกจากนั้นยังปรากฏว่ากระดูกเชิงกรานขยายตัวออก ประกอบกับมีไขมันมากขึ้น ตะโพกจึงกลมเข้าเต้านมซึ่งเริ่มขึ้นเมื่ออายุ ๑๑ ปีก็เจริญ

เต่งตึงขึ้น เพราะเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสรีระโดยธรรมชาติเช่นนี้ จึงทำให้ร่างกายกลายเป็นรูปโค้งและกลมไปทุกส่วน

เด็กหญิงในระยะแตกเนื้อสาวนี้ อวัยวะสืบพันธุ์และต่อมเพศเจริญรวดเร็วมาก ต่อมาเพศจะจับฮอร์โมนบอเพศหญิง ซึ่งเรียกว่าฮอร์โมนเอสโตรเจน (Estrogen) ทำให้มีลักษณะเป็นเพศหญิง (Femininity) ให้ปรากฏออกมา เด็กหญิงในเขตร้อนปรากฏว่ามีประจำเดือน หรือโลหิตระดูโดยเฉลี่ยเมื่ออายุได้ ๑๒ ปี ซึ่งแสดงว่าสามารถเป็นมารดาของทารกได้ นอกจากลักษณะต่างๆ ที่แสดงถึงการแตกเนื้อสาวดังกล่าวแล้ว ยังปรากฏว่าในระยะนี้มีขนขึ้นตามบริเวณที่ลับ โดยเฉพาะที่อวัยวะสืบพันธุ์ ส่วนขนรักแร้นั้นออกขึ้นภายหลัง นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามีผมคอกหนาและยาวเร็วขึ้น จึงทำให้ดูเป็นหยิกหยองไป ส่วนท่อนั้นก็มีประกายแวววาวขึ้น

ตามที่ได้อ้างมาแล้วว่า เด็กชายนั้นเข้าสู่ระยะแตกเนื้อหนุ่มช้ากว่าเด็กหญิง ๒ ปี เด็กชายจะเข้าสู่ระยะแตกเนื้อหนุ่มเมื่ออายุได้ ๑๔ ปี เมื่อเริ่มจะเข้าวัยแตกเนื้อหนุ่มสำหรับเด็กชายนั้น จะมีลักษณะต่างๆ ปรากฏขึ้นคือ ในด้านพัฒนาการทางกาย เมื่ออายุได้ ๑๒-๑๓ ปี โครงกระดูกแข็งแรงขึ้นเรื่อยๆ กล้ามเนื้อใหญ่เจริญขึ้นเป็นมัดๆ น้ำหนักและส่วนสูงก็จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ปรากฏว่าน้ำหนักเพิ่มขึ้นปีละ ๖-๘ ปอนด์ กล้ามเนื้อหนักเป็นพิเศษ ๑ ส่วน ๔ ของน้ำหนักร่างกาย ในระยะนี้เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเด็กชายกับเด็กหญิงแล้ว จะเห็นว่าเด็กชายโตช้ากว่าเด็กหญิง พออายุได้ ๑๔ ปี คือเข้าระยะแตกเนื้อหนุ่มเท่านั้นก็จะปรากฏว่ามีลักษณะเด่นๆ หลายอย่างที่บอกให้ทราบว่า เด็กชายได้พัฒนาการเข้าสู่ระยะแตกเนื้อหนุ่มแล้วคือ

๑. โครงกระดูกเจริญใหญ่โตและแข็งแรงเต็มที่ ปรากฏว่าเจริญลำหน้าเด็กหญิง
๒. น้ำหนักเพิ่มขึ้นเร็วมาก คือ เพิ่มขึ้นปีละ ๒๕-๓๐ ปอนด์ ความสูงก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว รูปร่างเข้าแบบผู้ใหญ่ กล้ามเนื้อหนักเป็นพิเศษ ๑ ส่วน ๓ ของน้ำหนักร่างกาย
๓. อวัยวะสืบพันธุ์และต่อมเพศเจริญอย่างรวดเร็ว และต่อมเพศนั้นจะจับฮอร์โมนบอเพศชายซึ่งเรียกว่า ฮอร์โมนแอนโดรเจน (Androgen) เข้าสู่โลหิตและกระดูกทำให้

มีลักษณะเป็นเพศชาย (Masculinity) คือมี “พาน” ขึ้นที่นม กระตักไหล่ผายออก กระตักเชิงกรานเข้ารูปผู้ใหญ่ ตามแขน ขา หัวไหล่ หน่อก มีเส้นเอ็นและกล้ามเนื้อขึ้นเป็นมัดๆ กระตักขากรรไกรเป็นสันนูนขึ้น มีเสียงแตกดังหัวเพราะอวัยวะควบคุมเสียงในลำคอเจริญขึ้น กระบอเสียง ยาวขึ้นเท่าตัว เพราะลูกกระตัก โตขึ้นจึงทำให้ร่างกายเป็นรูปเหลี่ยม ผิดกับของผู้หญิงซึ่งเป็นรูปโค้งกลม นอกจากนี้ยังมีเส้นผมหนาตก และยาวเร็ว มีตากมเป็นประกาย มีขนขึ้นในที่ลับ เช่นที่อวัยวะสืบพันธุ์และที่รักแร้ ส่วนหนวดเคราที่ริมฝีปากและที่คางนั้นจะงอกขึ้นเมื่ออายุได้ประมาณ ๑๕-๑๗ ปี ลูกอัณฑะมีน้ำหนักเพิ่มขึ้นประมาณ ๘ หรือ ๙ เท่า ในระหว่างอายุ ๑๑-๑๘ ปี สำหรับเด็กชายเมื่ออายุได้ ๑๔ ปีจะมีน้ำกามออก และในน้ำกามนั้นจะมีตัวอสุจิซึ่งเป็นเซลล์สืบพันธุ์ (Sex Cell) เกิดขึ้น สำหรับเด็กหญิงนั้นพอมีประจำเดือนก็มีเซลล์ไข่ (Egg Cell) หรือเมล็ดไข่ (Ovary) เกิดมาพร้อม เพราะเหตุนี้ในกฎหมายว่าด้วยครอบครัวและมรดกของเรา จึงได้กำหนดไว้ว่า หญิงชายจะสมรสกันได้ต่อเมื่อชายมีอายุ ๑๗ ปี และหญิงมีอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป ที่กฎหมายบัญญัติไว้ดังนั้นก็ถึงนึกถึงพัฒนาการโดยธรรมชาติตามหลักข้อนี้เหมือนกัน

นอกจากมีลักษณะเด่น ๆ แสดงว่าเด็กชายเข้าสู่ระยะวัยแตกเนื้อหนุ่มสาวดังกล่าวแล้ว ยังปรากฏว่า ทั้งสองเพศมีระดับเสียงเปลี่ยนแปลงไป คือหญิงจะมีเสียงเล็กแหลมและกังขึ้น ส่วนชายจะมีเสียงกังหัวและกังวาน นอกจากนี้ทั้งสองเพศจะมีกลิ่นตัวแรงหรือฉุนขึ้นเพราะรูตามผิวหนังขยายตัวออกและต่อมเหงื่อขับเหงื่อออกมา จะเห็นเหงื่อออกตามแขนขา หน้าผากและข้อพับ เด็กในวัยแตกเนื้อสาวทั้งสองเพศ จะมีสีขึ้นตามหน้า เพราะมีน้ำมันออกมามาก รูขุมตามผิวหนังจึงถูกอุดด้วยเหงื่อไคล และน้ำมันทั้งสองเพศต่อมเพศจะตื่นตัวขึ้น เพราะต้องขับฮอร์โมนที่บอกเพศออกมาเรื่อยๆ นอกจากนี้ต่อมไขมันที่ทรวงอกและต่อมไขมันที่มดลองจะค่อยๆ ผ่อหายไป ต่อมไทรอยด์ที่คอตอนหน้าจะพองโตขึ้น จนทำให้เห็นว่ายคออวบขึ้น กระเพาะอาหารก็ขยายตัวออก พอที่จะบรรจุน้ำอาหารได้มากๆ อวัยวะสำหรับย่อยอาหารทำงานแข็งแรงขึ้น เพราะฉะนั้น เด็กในวัยนี้จึงกินอาหารจุและชอบกินอาหารรสอร่อยจนจุกไม่เป็นเวลา

เนื่องจากในระยะแรกเนื้อหนุ่มสาว เด็กชายกับเด็กหญิงมีพัฒนาการทางกายเจริญเติบโตไปตามแบบของตนเป็นคนละแบบเช่นนี้ ดังนั้นความสนใจที่ดี ความสามารถที่ดี ความต้องการที่ดี จึงแตกต่างกันไปเป็นธรรมดา ในส่วนที่เกี่ยวกับความสนใจนั้น เด็กหญิงสนใจในสิ่งที่สวยงามๆ เป็นระเบียบ ชอบแต่งตัวสวยๆ มีสีสันฉูดฉาด ชอบนาฏดุริยางค์ศิลป์ ชอบวิชาการเรียนและการครัว ฯลฯ ส่วนเด็กชายนั้นสนใจในการกีฬาที่เล่นกันหนักๆ การแสดงที่ผาดโผน เสี่ยงต่ออันตราย ไม่สู้จะสนใจกับสิ่งสวยงามๆ และเป็นระเบียบมากนัก ในส่วนที่เกี่ยวกับความสามารถนั้น โดยเฉลี่ยแล้ว เด็กชายมีความอดทนดีกว่าเด็กหญิง เด็กชายชอบเรียนคณิตศาสตร์ วิชาการที่เกี่ยวกับเครื่องยนต์กลไก เด็กหญิงมีความอดทนน้อยกว่าเด็กชาย เด็กหญิงชอบเรียนภาษาวิชาการฝีมือ การประดิษฐ์ต่างๆ ในส่วนความต้องการนั้น เด็กหญิงยังชอบให้ผู้ใหญ่แสดงความรักและความเมตตา ความนิยมนกย่องสรรเสริญ ส่วนเด็กชายนั้น เนื่องจากรู้จักปกป้องรักษาตัวดีขึ้น จึงชอบชีวิตอิสระไม่ชอบให้ผู้ใหญ่ต้องมาดูแลเอาใจใส่อย่างมากมายนัก

แต่อย่างไรก็ตาม โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของเด็กในวัยนี้ ก็ยังมีลักษณะแห่งพัฒนาการร่วมกันหลายประการคือ ในด้านสังคม เด็กทั้งสองเพศรักเสรีภาพและการพึ่งตนเอง สนใจในการรวมพวก และรู้จักคิดถึงประโยชน์ส่วนรวม รู้จักเลือกคบเพื่อน รักการแข่งขันเป็นพวกมากขึ้น ถึงแม้ว่าเด็กในวัยนี้จะชอบการสังคม แต่เด็กก็ยังเอาใจใส่ตนเองมากขึ้น เช่น สนใจต่อบุคลิกลักษณะของตนเอง ถึงกับเอาตัวเองไปเปรียบเทียบกับตัวละครในหนังสือในละครหรือภาพยนตร์ เป็นต้น ทั้งเด็กหญิงและเด็กชายแสดงความสนใจต่อเพื่อนต่างเพศ รู้จักปกป้องรักษาและเอาใจใส่ต่อกันและกันมากขึ้น เด็กในวัยนี้รู้จักรักและบูชาผู้กล้าหาญ (Hero-worship) รู้จักเคารพผู้ใหญ่หรือผู้มีอาวุโสกว่าตน แต่ถ้าผู้ใหญ่ประพฤติไม่ดี เด็กอาจจะเว้นความนับถือและเชื่อฟังทันที เด็กในวัยนี้ไม่ชอบให้ใครมาจับผิด ญุดก เย้ยหยันหรือเหยียดหยาม รักความยุติธรรมเป็นอย่างมาก ในด้านอารมณ์ เด็กทั้งสองเพศมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์ได้ง่ายๆ คอยตื่นเต้นและดีใจหรือหดหู่และเสียใจ แสดงออกนอกหน้าอย่างเต็มที่ แต่โดยพื้นฐานนิสัยที่แท้จริงแล้ว เด็กในวัยนี้มีนิสัยร่าเริงชอบ

หัวเราะ ชอบส่งเสียงดัง ชอบร้องว่าทำเพลง ฯลฯ จนครูอาจารย์ตลอดจนบิดามารดาจะต้องบ่นไปตามๆ กันว่ารำคาญเสียงนัก เพราะเด็กชั้นเสียงแย่งกันพูดจนไม่มีใครฟังใคร แต่ถึงอย่างไรก็ตามเด็กในวัยนี้ก็ยังดูแลและปกครองได้ง่ายๆ เหมือนกัน ในด้านจิตใจนั้นเด็กทั้งสองเพศมีความคิดอ่านเจริญถึงขั้นที่สามารถเข้าใจ และระลึกถึงความในอดีตที่สัมพันธ์กับปัจจุบันได้ดี มีสมาธิขึ้น สามารถจดจำเหตุการณ์ที่ติดต่อกันหรือที่เรียนรู้มาแล้วได้ดี เริ่มให้คำจำกัดความได้ ชอบเขียนเรื่องเกี่ยวกับความจริง ความคิดวิเคราะห์หาเหตุผลเจริญขึ้น นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการยกย่องคุณค่าของสิ่งต่างๆ ตลอดจนความดีงามทางอุปนิสัยใจคอของคนได้ดีพอใช้ พุดง่าย ๆ กว่าเด็กในวัยนี้ ความรู้สำนักแห่งความนิยมชมชื่น (Appreciation) เจริญขึ้นในจิตใจมากแล้ว

๒. ระยะเด็กวัยรุ่นตอนต้นอายุตั้งแต่ ๑๓-๑๕ ปี วัยแรกรุ่นสาวของเด็กหญิงสิ้นสุดเมื่ออายุได้ ๑๔ ปี และวัยแรกรุ่นหนุ่มของเด็กชายได้สิ้นสุดลงเมื่ออายุได้ ๑๕ ปี เนื่องจากการหลั่งมดลูกแห่งการแบ่งระดับวุฒิภาวะเช่นนี้ เราจึงถือว่าเด็กทั้งหญิงและชายระหว่างอายุตั้งแต่ ๑๓-๑๕ ปี เติบโตอยู่ในระยะวัยรุ่นตอนต้น

เพื่อความกระจ่างแจ้งในการศึกษาพัฒนาการของเด็กวัยรุ่นต่อไป ในที่นี้จะถือโอกาสอภิปรายปัญหาที่ว่าระยะแตกเนื้อหนุ่มสาว (Puberty) กับระยะวัยรุ่น (Adolescence) เป็นอย่างไร มีลักษณะเด่นอะไรบ้างที่แสดงว่าเหมือนกันและแตกต่างกัน มิฉะนั้นแล้วเราอาจจะเกิดความเข้าใจผิดๆ ในระหว่างความหมายของการแตกเนื้อหนุ่มสาวกับวัยรุ่นขึ้นได้ เพราะวาระยะทั้งสองนี้มันเหลื่อมล้ำกันอยู่

การแตกเนื้อหนุ่มสาวนั้น หมายความว่า เป็นระยะที่เด็กหญิงและเด็กชายบรรลุวุฒิภาวะทางเพศโดยสมบูรณ์และเมื่อได้สมรสกันแล้ว ก็สามารถจะมีบุตรด้วยกันได้ กฎหมายว่าด้วยครอบครัวและมรดกในบางประเทศ เขามักจะกำหนดอายุของกลุ่มสมรสไว้ว่า ชายหญิงที่จะสมรสกันได้นั้น ชายจะต้องมีอายุ ๑๔ ปี หญิง ๑๒ ปี ขึ้นไป เพราะผู้ชายและผู้หญิงในวัยนี้มีอวัยวะสืบพันธุ์และต่อมเพศเจริญเติบโตพอที่จะทำการสมรสกันได้ และเมื่อสมรสกันแล้วก็สามารถให้กำเนิดแก่บุตรสำหรับสืบสกุลได้

ส่วนระยะวัยรุ่นนั้น คือภาวะหรือกระบวนการแห่งความเจริญเติบโตอันจะนำไปสู่วุฒิภาวะ คือเริ่มแต่วัยเด็ก วัยรุ่น ตามลำดับไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ หรือจะพูดให้เข้าใจง่ายๆ ก็ว่า วัยรุ่นก็คือระยะของชีวิตระยะหนึ่ง ซึ่งหล่อมลั้กันอยู่ในระหว่างระยะแตกเนื้อหนุ่มสาว กับระยะที่จะบรรลุมวุฒิภาวะ (The period of life between puberty and maturity)

ศาสตราจารย์ วิลลาร์ด ซี ออลสัน จึงได้พิจารณาแบ่งแยกวุฒิภาวะออกตามลักษณะแห่งความเจริญเติบโตเป็นระยะๆ ดังนี้ คือ

๑. ระยะแตกเนื้อหนุ่มสาว เด็กหญิงโดยเฉลี่ยอายุ ๑๒ ปี เด็กชาย ๑๔ ปี (เรื่องนี้ได้กล่าวไว้โดยละเอียดในตอนแรกแล้ว)

๒. ระยะเด็กวัยรุ่นตอนแรก อายุตั้งแต่ ๑๓-๑๕ ปี (จะกล่าวให้ละเอียดในตอนนั้น)

๓. ระยะเด็กวัยรุ่นตอนปลาย อายุตั้งแต่ ๑๕-๒๐ ปี (จะกล่าวให้ละเอียดต่อไปภายหลัง)

สำหรับเด็กวัยรุ่นตอนแรกนี้ ถือว่าเป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในตัว-เด็ก นับตั้งแต่ที่ง่าย ๆ ไปจนถึงที่สลับซับซ้อนที่สุด บางอาจารย์ก็ว่าเด็กในวัยนี้อยู่ในวัยพายุ-บุแคม (Storm and Stress) ตามแผนการศึกษาของเรา เด็กในวัยนี้เรียนรู้อยู่ในระหว่างชั้นมัธยมปีที่ ๓-๕ และตามหลักพัฒนาการเด็กวัยนี้อยู่ในระยะที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว (Rapid Growth) เฉลี่ยไปสองปีเท่านั้น จะเห็นโตขึ้นอย่างผิดตา ซึ่งทำให้ใครต่อใครเข้าใจผิดคิดไปว่าเด็กในวัยนี้ยากที่จะทำความเข้าใจได้ ฉะนั้นจึงมีผู้กล่าวถึงเด็กในวัยนี้ในทางอับมงคลอยู่มากๆ ที่เดียว ทั้งเด็กชายและหญิงมีความสูงและมีน้ำหนักเพิ่มขึ้นเป็นอย่างรวดเร็ว เด็กหญิงจะสูงขึ้นปีละ ๑-๒ นิ้ว เรื่อยไปจนถึงอายุ ๑๖ ปีจึงจะหยุดสูง น้ำหนักก็จะเพิ่มขึ้นตั้งแต่ ๓-๑๓ ปอนด์ทุกปีๆ ในระยะนี้จะสังเกตเห็นว่าเด็กชายเริ่มมีความสูงและน้ำหนักมากเท่ากับเด็กหญิงและในระยะต่อไปก็แสดงที่ท้าวจะต้องมีความสูงและน้ำหนักออกหน้าเด็กหญิงไปก็ได้ เนื่องจากเด็กในวัยนี้โตอย่างรวดเร็ว และแม้แต่ตัวเด็กเองก็ยังงุนงงสนทน่ว่า มันโตขึ้นมาเท่ากับผู้ใหญ่ได้อย่างไร เพราะความสงสัยอันนี้เอง จึงทำให้เด็กเข้าใจผิดไปว่าตนเป็นผู้ใหญ่แล้ว ดังนั้นเด็กในวัยนี้จึงต้องการความเป็นอิสระอย่างเต็มที่ และต้องการที่จะพึ่งตนเองด้วย ดังนั้นจึงมักจะมี

พฤติกรรมที่คือ หรือหัวรั้นติดตลึงมา แต่อย่างไรก็ตามเด็กในวัยนี้เริ่มคิดถึงเรื่องการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตัวเองแล้ว ฉะนั้นจึงทำให้เด็กในวัยนี้ต้องออกไปสมาคมคบหากับเพื่อนนอกบ้าน ทำให้เด็กในวัยนี้ไม่อยู่ติดบ้านได้ เพราะความเจริญเติบโต ซึ่งเป็นแรงหนุนอย่างสำคัญที่ทำให้เด็กมีพัฒนาการไปอย่างนั้น ถ้าผู้ใหญ่ไม่เข้าใจธรรมชาติของเด็กในวัยนี้ให้กระจ่างแจ่มแจ้งแล้ว เด็กก็จะถูกหาว่าเป็นเด็กเกเร หัวคื้อ หัวรั้น ไม่อยู่ในโอวาทของผู้ใหญ่ไปก็ได้ ดังที่เราได้ยินกันหนาหูว่าเด็กวัยรุ่นนี้ เป็นเด็กที่ไปก่อความสงบสุขของชาวบ้านบ้าง เป็นเด็กเถียงผู้ใหญ่บ้าง ไม่อยู่ในโอวาทคำสั่งสอนบ้าง เหตุที่เด็กวัยรุ่นถูกประณามไปในทางเสื่อมเสียเช่นนี้ เป็นเพราะเราไม่เข้าใจเด็กวัยรุ่นดีพอ โดยเชื่ออย่างผิดๆไปว่า เด็กวัยรุ่นย่อมมีลักษณะวิปริตเมื่อเข้าถึงระยะวัยนี้ ความเป็นจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ โดยอาศัยการทดสอบทางจิตวิทยาได้หลักฐานยืนยันว่า ความเจริญเติบโตของเด็กนั้น ย่อมสืบเนื่องกันมาตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก จนถึงวัยรุ่น และความเจริญเติบโตนี้ค่อยเป็นค่อยไปตามแบบแผนของตน ดังนั้นเมื่อเด็กเจริญเติบโตเข้ามาสู่วัยหนึ่งๆ มันย่อมจะแสดงลักษณะหนึ่งซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำวัยนั้นๆออกมาให้เห็น ซึ่งบางทีก็ทำให้เป็นที่บาดหมางตาผู้ใหญ่ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ใหญ่จะไปบังคับหรือฝืนมิให้ลักษณะเด่นประจำวัยของมันต้องแสดงเป็นพฤติกรรมนั้นๆออกมาหาकरไม่ ผู้ใหญ่ที่เข้าใจธรรมชาติของเด็กดี เขาจะไม่ใช้วิธีบังคับหรือขจัดธรรมชาตินั้นๆ แต่เขาจะหาวิธีให้รู้จักปรับปรุงตัวเสียใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการหากิจกรรมให้เด็กทำ หรือหาทางระบาย (out let) ลักษณะนั้นๆไปในทางที่ถูกที่ควร ซึ่งอาจจะเกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ดีกว่าที่จะบังคับหรือขจัดตึงแล้ว

อย่างไรก็ตาม เมื่อเด็กได้พัฒนาการเข้ามาสู่อีกระยะหนึ่ง แบบแผนแห่งพฤติกรรมในระดับหรือระยะนั้นๆ ก็จะเปลี่ยนแปลงไปสู่อีกระยะหนึ่ง ดังนั้นความประพฤติที่เด็กแสดงออกมาอย่างร้ายๆในระยะหนึ่ง มันอาจจะพัฒนาการไปเป็นความประพฤติที่ดีๆ ซึ่งผู้ใหญ่อาจจะคาดถึงในอีกระยะหนึ่งก็เป็นได้ ประวัติดังพฤติกรรมเช่นที่กล่าวนี้ ผู้เขียนเชื่อว่า ผู้ใหญ่ก็คงจะได้ผ่านมาแล้ว ดังนั้นจึงควรจะทำจิตใจให้หนักแน่นและยอมรับว่า เด็กนั้นมีใช้ผู้ใหญ่ย่อส่วน แต่เป็นเด็กที่กำลังจะเจริญเติบโตไปสู่วุฒิภาวะแห่งความเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า เช่นเดียวกับเราผู้ใหญ่ซึ่งได้ผ่านวัยนั้นๆมาแล้ว

๓. ระยะเด็กวัยรุ่นตอนปลาย อายุตั้งแต่ ๑๕-๒๐ ปี วัยรุ่นตอนแรกของ เด็กหญิงมาสิ้นสุดลงเมื่ออายุได้ ๑๕ ปี ส่วนเด็กชายนั้นมาสิ้นสุดลงเมื่ออายุได้ ๑๗ ปี เด็กหญิง เข้าสู่วัยรุ่นตอนปลายเมื่ออายุได้ ๑๖ ปี และมาสิ้นสุดระยะเด็กวัยรุ่นตอนปลายเมื่ออายุได้ ๑๗ ปี นี่ก็หมายความว่าเด็กหญิงสิ้นสุดความเจริญเติบโต ก็จะไม่สูงต่อไปอีกแล้วเมื่ออายุได้ ๑๗ ปี ส่วนเด็กชายนั้นยังคงเจริญเติบโตไปเรื่อยๆจนถึงอายุ ๒๐ ปี

ดังนั้น ในด้านพัฒนาการทางกายนั้นตั้งแต่อายุ ๑๖ ปี เป็นต้นไป ร่างกายของเด็กชาย นั้นแข็งแรงเต็มที่ที่มีกล้ามเนื้อหนักเป็นพิเศษ ๑ ส่วน ๒ ของน้ำหนักร่างกาย เด็กชายสูงและมี น้ำหนักมากกว่าเด็กหญิง โดยเฉลี่ยสูงขึ้นปีละประมาณ ๒ นิ้ว ทุกๆปี จนถึงอายุประมาณ ๑๘- ๑๙ ปี ในระหว่างอายุครบ ๑๕-๑๗ ปี มีน้ำหนักเพิ่มขึ้นปีละ ๑๔ ปอนด์ โดยเฉลี่ยสำหรับ เด็กไทย เมื่ออายุได้ ๑๖ ปี เด็กหญิงจะสูงประมาณ ๖๒ นิ้ว หนักประมาณ ๑๐๓ ปอนด์ และ เมื่ออายุได้ ๑๖ ปี เด็กชายจะสูงประมาณ ๖๕ นิ้ว หนักประมาณ ๑๑๐ ปอนด์ ต่อจากนั้น เด็กหญิงจะสูงขึ้นประมาณ ๑ นิ้ว เมื่ออายุได้ ๑๘ ปี และในอายุปีเดียวกัน เด็กชายจะสูงขึ้นอีก ประมาณ ๒ นิ้ว เริ่มแต่บัดนี้เป็นต้นไปเด็กชายจะมีน้ำหนัก ขนาด และส่วนสูงลำหน้าเด็กหญิง พออายุได้ ๒๐ ปี ก็จะสังเกตเห็นได้ว่าผู้ชายมีขนาดร่างกายใหญ่โตมีน้ำหนักมากและสูงกว่า ผู้หญิง

ตามแผนการศึกษาของไทยเรา เด็กในวัยนี้มีอายุพ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับแล้ว และถ้าเข้าศึกษาต่อสูงขึ้น ก็คงเรียนอยู่ในชั้นมัธยมปีที่ ๕-๖ และเตรียมอุดมปีที่ ๑-๒ และ ถ้าเข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาวิชาตอนปลายและอาชีวศึกษาชั้นสูง

เด็กในวัยนี้ เริ่มจะเข้าสู่วุฒิภาวะแห่งความเป็นผู้ใหญ่เมื่ออายุได้ ๑๖ ปี เป็นต้นไป ผู้ชายมีร่างกายใหญ่โตและแข็งแรงมากกว่าผู้หญิง ทั้งสองเพศความสูงเพิ่มขึ้นช้าๆ แต่ความสูง ของผู้ชายเพิ่มขึ้นมากกว่าของผู้หญิง เด็กทั้งสองเพศมีความคิดอ่านเหมือนผู้ใหญ่ เริ่มแสวงหา ความเป็นอิสระและคิดถึงอาชีพเพื่อยึดเป็นที่พึ่งของตน ฉะนั้นเด็กจึงต้องการทำในสิ่งที่ตน ชอบ เด็กในวัยนี้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง มีบุคลิกลักษณะสมบูรณ์พอที่จะปกครองตนเอง

ได้ และมีความเชื่อมั่นในตนเองด้วย ดังนั้นเรามักจะได้ยินเด็กพูดกับผู้ใหญ่เสมอๆว่า “ไม่ต้องเป็นห่วงผมหรอก”

ในด้านพัฒนาการทางสังคม เด็กในวัยนี้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ได้ง่ายและทำได้อย่างเรียบร้อยแนบเนียน รู้จักเอาใจใส่ต่อตนเอง รู้จักปกครองตนเองและผู้อื่นได้ดี และมีความสนใจต่อความสำเร็จในชีวิตมากขึ้น เพราะเหตุนี้เอง เด็กในวัยนี้นอกจากเริ่มจะคัดเลือกอาชีพอย่างระมัดระวังแล้ว ยังคิดถึงการเลือกคู่รักและคู่ครองของตนด้วย สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่แน่นอนเป็นเรื่องของความต้องการอันเนื่องมาจากการพัฒนาการทุกด้าน ที่เจริญเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องกันมาตามระดับวุฒิภาวะเป็นขั้นๆจนบรรลุถึงขั้นที่มีบุคลิกภาพอันสมบูรณ์

แต่อย่างไรก็ตามในระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วุฒิภาวะเป็นขั้นๆเริ่มแต่ละระยะเป็นทารกเจริญเติบโตมาเป็นเด็ก เป็นเด็กแตกเนื้อหนุ่มสาว เป็นเด็กรุ่น จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่นั้น ในเรื่องนี้ ครู อาจารย์ บิดา มารดา ตลอดจนผู้สนใจศึกษาพัฒนาการของคนอย่างได้เพิกเฉยไม่นำพาโดยปล่อยให้เป็นไปตามบุญตามกรรม แล้วแต่ธรรมชาติจะบงการอย่างนั้นไม่ได้ ในทุกระยะแห่งวุฒิภาวะผู้ใหญ่ควรจะให้การศึกษาอบรมให้เด็กได้พัฒนาการไปในทางที่ดีที่ชอบ เพราะผู้เยาว์นั้นเป็นเวไนยนิกรสามารถสอนได้ทุกคน บ้างคนยังสามารถเปลี่ยนแปลงให้เป็นนวนอุทยานได้ ไม่ตะโกยบังคับเปลี่ยนแปลงให้เป็นรูปสัตว์ต่างๆ ได้ มัวยังสอนให้กระโดดข้ามเครื่องกีดขวางได้ สุนัขก็ยังสอนให้รู้จักช่วยคนตกน้ำได้ ทำไมกับมนุษย์ซึ่งมีสติปัญญามาแต่กำเนิดได้เปรียบกว่าสัตว์เป็นไหน ๆ เราจะสอนให้เป็นคนเจริญไม่ได้หรือ?

เนื่องจากวัยรุ่นตอนปลายกำลังจะเลี้ยวโค้งเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ดังนั้นพัฒนาการในทุกส่วนของร่างกาย จึงได้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว เมื่อพัฒนาการเจริญก้าวหน้าออกไป พฤติกรรมอันเป็นสัญลักษณ์บอกเอกลักษณ์ประจำวัยก็ย่อมจะปรากฏตัวตามมา แต่พฤติกรรมต่างๆที่เด็กในวัยรุ่นแสดงออกมานี้ ในสายตาของผู้ใหญ่ที่ไม่เข้าใจหรือเรียนรู้ไม่ถึงหัวใจแห่งพัฒนาการของเด็กมักจะมองเห็นไปว่า เด็กเหล่านั้นประพฤติตนเป็นคนอวดดี หัวรั้น นอกคอก นอกจารีตผิดขนบธรรมเนียมประเพณีไปหมด แต่ตามข้อเท็จจริงแห่งพัฒนาการของเด็กแล้ว

พฤติกรรมร้ายๆที่เด็กแสดงออกมานั้น เป็นข้อเสนอแนะสำคัญที่เตือนผู้ใหญ่ ผู้อยู่มาก่อน ควรจะให้คำแนะนำช่วยเหลือเด็กเหล่านั้นอย่างไร จึงทำให้เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ต่างหากเล่า

ผู้ใหญ่ที่เรียนรู้ถึงธรรมชาติของเด็กในวัยรุ่นอย่างแจ่มแจ้ง ย่อมจะรู้ช่องทางที่จะช่วยให้เด็กในวัยนี้ รู้จักแก้ปัญหาแห่งชีวิตของตนได้เป็นอันมาก การที่เด็กในวัยรุ่นตกเป็นเหยื่อข่าวของหนังสือพิมพ์ก็ดีและถูกประณามทั่วไปก็ดี เหตุเหล่านั้นไม่ควรจะถือเอาเป็นโทษแก่เด็ก ผู้ใหญ่ควรจะยินดีรับเอาเป็นโทษของตนมากกว่า เพราะโดยสถิติผู้ใหญ่คือครู อาจารย์และบุคลากรนั้นเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบทำหน้าที่ในอันที่จะมอบคุณสมบัติอันมีคุณค่าให้แก่ผู้เยาว์โดยพฤตินัยอยู่แล้ว

ผู้ใหญ่ควรจะปฏิบัติแก่เด็กวัยรุ่นอย่างไรนั้นขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

๑. พยายามเข้าใจเด็กวัยรุ่นนี้ให้ถ่องแท้ เด็กกำลังจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เด็กไม่ต้องการให้ผู้ใหญ่ปฏิบัติต่อเขาเหมือนกับเป็นเด็กเล็ก เลย

๒. พยายามให้ความรักอย่างมีเหตุผล และให้ความปลอดภัยแก่เด็กวัยรุ่น โดยให้เขาได้มีอิสระภาพตามควร และพยายามให้คำสนับสนุนและยกย่องว่าเขาเป็นคนดีและมีความสามารถคนหนึ่งเหมือนกัน

๓. อย่าพยายามพุดจาประณามและทัณฑ์เขาให้เกิดความชอกช้ำใจ ควรใช้คำพูดที่ยั่วให้เกิดกำลังใจจะได้ผลดีกว่า

๔. ควรจัดหาสิ่งสนองตอบความต้องการทางสังคม โดยให้เด็กมีอิสระแสวงหาประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตจริงๆด้วยตนเอง ทางที่จะชนะความขัดข้องหรือขัดแย้งของเด็กในวัยนี้ ก็คือให้สอบสวนถึงความต้องการอันแท้จริงและพยายามให้เด็กเข้าใจหรือศรัทธาในเหตุผลตามวิธีของวิทยาศาสตร์

๕. พยายามให้เด็กวัยรุ่นได้เรียนรู้เพศศึกษาเบื้องต้น ดีกว่าจะปิดบังหรืออำพรางความจริง เพราะถ้าปล่อยให้เด็กไปศึกษาเอาเองจากภายนอก จะบังเกิดผลที่ร้ายแรงยิ่งกว่า

๖. พยายามอบรมให้เด็กวัยรุ่นเข้าใจถึงคุณธรรม วัฒนธรรมอยู่เสมอ โดยให้เด็กได้มีส่วนร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรสังคมสงเคราะห์ต่างๆ

๗. พยายามให้คำแนะนำช่วยเหลือแก่เด็กวัยรุ่นให้เข้าใจถึงความมุ่งหมายของการทำรังชีฟ โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้มีการอภิปรายปัญหาหรือวางโครงการเกี่ยวกับการเลือกอาชีพตามความถนัดเป็นคณาไป

๘. พยายามประพุดติคนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กวัยรุ่นเพราะเด็กวัยนี้ยังต้องการที่จะเลียนแบบแห่งความประพุดติ และทัศนคติที่ดีจากผู้ใหญ่อยู่เสมอ

ในที่สุคนี ผู้เขียนขอเสนอความเห็นที่เกี่ยวกับเด็กวัยรุ่นว่า ถ้าหากบิดามารดาเข้าใจที่จะอบรมบุตรของตนตั้งแต่เล็กๆมาด้วยความฉลาดแล้ว เด็กวัยรุ่นจะไม่เป็นภวระที่น่าหนักใจแก่บิดามารดาหรือเด็กเลย ที่เด็กวัยรุ่นเสียคนไปก็เพราะบิดามารดาไม่เข้าใจวิธีอบรมเด็กในวัยต่างๆต่างหาก

เกเซลล์ (Gesell) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันมีชื่อทางพัฒนาการของเด็กได้กล่าวไว้ว่า “ถ้าผู้ปกครองและครูรู้เรื่องพัฒนาการของเด็กดีแล้ว ครูและผู้ปกครองอาจจะไม่ตกอกตกใจ เมื่อได้เห็นลักษณะที่ร้ายๆ ของเด็กบางคน เพราะลักษณะเช่นนั้น จะเปลี่ยนแปลงไปเมื่อเด็กได้เจริญเติบโตผ่านวัยนั้นไปแล้ว”

หน่วยที่ ๖ พันธกรรมกับสิ่งแวดล้อม

เราได้รับการถ่ายทอดลักษณะอะไรมาจากผู้ให้กำเนิดบ้าง บิดามารดา ครูอาจารย์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่กับปัญหาแห่งพัฒนาการของเด็ก จำเป็นจะต้องศึกษาถึงกระบวนการและกลการที่ว่าเด็กนั้นได้รับถ่ายทอดลักษณะการต่าง โดยทางสายโลหิตจากผู้ให้กำเนิดไปสู่ผู้สืบสายโลหิตอย่างไร เรื่องนี้มักจะมีปัญหาตามกันอยู่เสมอว่า

พัฒนาการของเด็กวัยรุ่น

๔๑. พัฒนาทางกาย เด็กหญิงอายุ ๑๓-๑๕ ปีมีการเปลี่ยนแปลงทางกายเช่นมีประจำเดือนร่างกายพร้อมที่จะเป็นมารดาคนได้ทันทีที่มีการร่วมเพศ มีขนขึ้นในที่ลับเช่นรักแร้ อวัยวะเพศ รูปร่างเปลี่ยนแปลง มีหน้าอกใหญ่ขึ้น เสียงเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย

เด็กชายอายุ ๑๓ ปีขึ้นไป จะก้าวสู่วุฒิภาวะทางร่างกายมีขนตามอวัยวะเพศเมื่อมีขนที่อวัยวะเพศเติบโตเต็มที่แล้วจะมีขนขึ้นตามใบหน้าเช่นหนวดเครา

อวัยวะต่างๆของเพศหญิงชายจะใช้เวลาโตขึ้นเช่นสายตา กล้ามเนื้อ ร่างกายแข็งแรงขึ้น รูปร่างใกล้เคียงผู้ใหญ่มากขึ้น ท่อมไร้ท่อมีผลต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์โดยเฉพาะต่อมเพศ (sex gland) ซึ่งช่วยกระตุ้นให้เด็กวัยรุ่นมีความรู้สึกต่อเพศตรงข้ามสารเคมีที่ต่อมไร้ท่อขับออกมาเรียกว่าฮอร์โมน มีประโยชน์ช่วยกระตุ้นให้อวัยวะบางแห่งของร่างกายทำงานได้ดียิ่งขึ้น ฮอร์โมนจะไปเลี้ยงร่างกายได้โดยซึมซาบกับกระแสโลหิตและน้ำเหลืองสุขภาพของเด็กวัยรุ่นจะดีขึ้นอาการปวดศีรษะ เจ็บท้อง เจ็บหน้าอก อาการเหล่านี้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีสาเหตุเฉพาะเช่นก่อนมีประจำเดือนหรือหลังออกกำลังกายมาก ๆ เด็กในวัยนี้ไม่เลือกอาหารกินกินน้อย ๆ ชอบของหวานจึงทำให้น้ำหนักเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

ต่อมไร้ท่อที่สำคัญคือ

๑. ต่อมพิทูอิทารี หรือต่อมใต้สมองแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือส่วนหน้าส่วนกลาง และส่วนหลัง ทั้งสามส่วนต่างก็สร้างฮอร์โมนแตกต่างกันออกไปและมีหน้าที่ต่างกันด้วย ส่วนหน้าเกี่ยวกับการเจริญเติบโตของร่างกายคือผลิตโซรมอนซึ่งควบคุมความเจริญเติบโตของร่างกายแต่ถ้ามีมากเกินไปจะทำให้ร่างกายใหญ่โตผิดปกติถ้าน้อยทำให้แคระแคระ นอกจากนั้นยังมีฮอร์โมนสำหรับควบคุมการเจริญเติบโตของต่อมไทรอยด์, ต่อมแอดรีนาล, ต่อมไทมัส และฮอร์โมนสำหรับการเจริญเติบโตของรังไข่และอัณฑะและควบคุมการตกไข่

๒. ต่อมไพเนียล เป็นต่อมเล็กสีแดงเรื่ออยู่เบื้องบนของสมอง ถ้าบกพร่องไม่สามารถสร้างโซรมอนได้ดี จะทำให้เด็กชายเป็นหนุ่มเร็วขึ้นกว่าปกติมาก เมื่อเข้าวัยรุ่นสาวต่อมนี้จะหยุดทำงาน

๓. ต่อมไทมัส มี ๒ พอยต์ตรงซีกหัวใจหน้าที่ยังไม่ทราบแน่ชัดนักเข้าใจว่าช่วยไม่ให้เด็กหมดความรู้สึกทางเพศเร็วเกินไปนัก

๔. ต่อมแพนครีต สร้างโซรมอนชื่ออินซูลิน insulin มีหน้าที่ควบคุมน้ำตาลในเลือดถ้ามีอินซูลินน้อยจะทำให้เป็นโรคเบาหวานถ้ามีมากเกินไปจะทำให้น้ำตาลในเลือดน้อยกว่าปกติ

๕. ต่อมแอดรีนาล เป็นต่อมอยู่เหนือไตสร้างฮอร์โมนอะดรีนาลีน เมื่อโกรธหรือตกใจฮอร์โมนนี้จะออกมามากเพราะต่อมนี้กลั่นฮอร์โมนมากขึ้นกระตุ้นประสาททำให้เส้นเลือดหดตัวความกดดันของเลือดสูงขึ้นและบังคับให้ตับเปลี่ยนไกลโคเจนเป็นน้ำตาลกลูโคสออกสู่เส้นเลือด ทำให้ร่างกายมีกำลังมากขึ้นเมื่อออกกำลังกายมากหรือเมื่อตกใจมากเช่นตอนไฟไหม้เราสามารถยกของหนักได้

๖. ต่อมไทรอยด์ thyroid gland เป็นต่อมที่รู้จักกันดีกว่าต่อมอื่นๆ ฮอร์โมนต่อมนี้มีผลต่อความเจริญเติบโตและพัฒนาการทั้งร่างกายและจิตใจถ้าผลิตน้อยเกินไปร่างกายมีพลังงานน้อยและจิตใจเริ่มเติบโตช้า ถ้ามากเกินไปเด็กจะมีน้ำหนักลดน้อยกว่าธรรมดาและกินจุร่างกายมีความว่องไวผิดปกติถ้าพบข้อบกพร่องของต่อมนี้ตั้งแต่ตอนต้นๆก็พอมิทางช่วยให้เด็กพ้นอันตรายได้

๗. ต่อมพาราไทรอยด์ Parathyroid gland มีสี่ต่อมเล็กๆอยู่สองข้างต่อมไทรอยด์ข้างละสองต่อมทำงานเกี่ยวกับธาตุปูนซึ่งจำเป็นสำหรับกระดูกฟันและเลือดทำให้เป็นคนขี้ตกใจและตื่นเต้นได้ง่าย

๘. ต่อมเพศ sex gland ต่อมเพศแท้งมีลักษณะเป็นต่อมมีท่อซึ่งจำเป็นในการสืบพันธุ์ ต่อมของเพศหญิงปล่อยไข่ และของเพศชายปล่อยเชื้ออสุจิเพื่อสืบพันธุ์ หน้าที่ของต่อมอีกอย่างหนึ่งก็คือสร้างฮอร์โมนที่ควบคุมการมีระดู และลักษณะต่างๆของการเป็นหญิงและควบคุมในลักษณะต่างๆของการเป็นชาย

ข้อปฏิบัติที่จะช่วยเสริมสร้างการเจริญเติบโตของร่างกาย

๑. ทำความเข้าใจการทำงานของต่อมต่างๆในร่างกายเมื่อมีข้อบกพร่องให้รีบแก้ไขโดยเร็วอาจปรึกษาแพทย์เมื่อเราไม่สามารถแก้ไขเองได้

๒. ควรได้รับการตรวจสุขภาพเป็นประจำอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

๓. ควรรับประทานอาหารอย่างเพียงพอกับความต้องการของร่างกายและรับประทานอาหารที่มีคุณค่าและประโยชน์เท่านั้น

๔. ควรแต่งกายให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพ

๕. ควรหมั่นสร้างทักษะให้เกิดกับตนเองอยู่เสมอเช่น ออกกำลังกาย หรือเล่นกีฬาที่ตนถนัด ทำงานอดิเรกในยามว่าง ไม่ควรวิตกกังวลในสิ่งไร้สาระ

พัฒนาการทางอารมณ์

ระยะวัยรุ่น วัยรุ่นนี้เป็นวัยที่มีอารมณ์รุนแรงจึงได้ชื่อว่า “วัยพายุบูแคม” ชอบแสดงความรู้สึกอย่างเปิดเผยและตรงเกินไป เด็กอาจรู้สึกว่าคุณมีความสุข และเต็มไปด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง แต่พอวันต่อไปอาจรู้สึกหงุดหงิดเต็มไปด้วยความสงสัยก็ได้ ความชอบและไม่ชอบของเด็กวัยรุ่นนี้รุนแรงมาก ไม่ใคร่จะยอมใครง่ายๆ นัก ในเวลาเดียวกันอาจเป็นคนโอ้อวดอารมณ์ได้เหมือนกัน ทั้งสองเพศต้องการโอกาสที่จะได้วิจารณ์และแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งในกิจการของครอบครัวได้บ้าง ก็จะเป็นทางช่วยให้เด็กได้รู้จักวิธีการดิ้นรนที่ละน้อย แต่ถ้าพ่อแม่ไม่เปิดโอกาสให้ดังกล่าวเด็กจะเกิดความเครียดขึ้น ตัวอย่าง เด็กหญิงชอบทาปาก เด็กชายชอบสูบบุหรี่ ซึ่งพ่อแม่รู้สึกเดือดร้อนไม่เห็นด้วยมิได้คำนึงว่า การที่เด็กๆ ผันคำหว่านนั้นเป็นเพราะเกิดความต้องการอันยิ่งใหญ่ที่จะรู้จักตัดสินใจ และรับผิดชอบตนเอง แต่กระนั้นเด็กวัยรุ่นก็ยังต้องการได้รับความรู้สึกตัดสินใจ และรับผิดชอบตนเอง แต่กระนั้นเด็กวัยรุ่นก็ยังต้องการได้รับความรู้สึกว่าคุณมีความมั่นคง ต้องการที่จะพึ่งตนเอง และต้องการพิสูจน์ตัวเองให้ผู้ใหญ่เห็นว่าเขามีศักยภาพแห่งตนนั้น ทำให้วัยรุ่นตอบสนองความต้องการนี้ด้วยการคบหาสมาคมกับเพื่อนวัยเดียวกัน เด็กจะรู้สึกเชื่อมั่นในตัวเอง เมื่ออยู่กับผู้ที่มีนิสัยคล้ายคลึงกันกับเขาและมาตรฐานความเป็นอยู่ และความคิดเห็นของชุมชนเป็นสิ่งที่ให้กำลังใจแก่เด็กวัยรุ่น

การเปลี่ยนแปลงทางสรีรศาสตร์

การเปลี่ยนแปลงทางสรีรศาสตร์ เมื่อเกิดอารมณ์แรง ร่างกายจะมีการเปลี่ยนแปลงทางสรีรศาสตร์เสมอไป ซึ่งได้แก่

๑. อวัยวะย่อยอาหาร
๒. ท่อมต่างๆ ในร่างกาย
๓. หัวใจและปอด
๔. กระแสไฟฟ้า
๕. กลิ่นสมอง

อวัยวะย่อยอาหาร ได้แก่กระเพาะอาหาร ลำไส้ จะหยุดการย่อยอาหารหรือย่อย
เชื่องช้ามาก คนที่มีวิตกกังวลมากจะเกิดผลในกระเพาะอาหาร นี่แสดงถึงความสัมพันธ์ของ
ร่างกายและจิตใจ

ท่อมต่างๆ จะเปลี่ยนไป เมื่อเกิดอารมณ์กลัวมากๆ ท่อมเหงื่อจะขับเหงื่อออกมา
ที่เรียกว่า เหงื่อเย็น ท่อมแอดรีนาลินจะขับออกมาทำให้ความกดดันของเลือดสูงทำให้
น้ำตาลเพิ่มปริมาณมากขึ้นในกระแสเลือด ทำให้มีพลังงานแรงในการสู้หรือหนี

ปอดและหัวใจ หัวใจเต้นแรงเร็ว เส้นเลือดขยายตัว ไกรธจนหน้าแดง กลัวมากๆ
เส้นเลือดหดตัวจนหน้าซีดเขียว หัวใจเต้นช้าลงจนสลบไปหรือช็อคจนตายไป คือการสละ
หยุดลงของการทำงานประสานกันของวิถีประสาท

ชีพจรเพิ่มขึ้นจาก ๘๐ ถึง ๑๐๐ หรือ ๑๒๐ ความกดดันของเลือดเพิ่มขึ้นจาก ๑๑๐
ถึง ๑๕๐ ทางหายใจก็มีการเปลี่ยนแปลงเช่น

- ตกใจจนหายใจไม่ทัน
- ตกใจจนหายใจไม่ออก
- ถอนใจโล่งอก

เมื่อเกิดอารมณ์แรงร่างกายจะจัดตัวให้อยู่ในท่าเตรียมพร้อม ท่าทางอันนี้เกิดขึ้น
ตั้งแต่อายุ ๔ เดือน เป็นการสะท้อนมีเงื่อนไขติดตัวมาจนเป็นผู้ใหญ่ หรือตา สั้นหัว งอตัวย่อตัว
ทำมือ ห่อไหล่ แหม่วท้อง

การเปลี่ยนแปลงของร่างกายเมื่อเกิดอารมณ์ ขณะที่เกิดอารมณ์ร่างกายจะเปลี่ยนแปลงดังนี้

๑. การนำไฟฟ้าของผิวหนัง ในปี ค.ศ. ๑๘๘๘ มีนักวิทยาศาสตร์พบว่าเมื่อเอา Electrode ไปวางบนผิวหนังแล้วต่อยังกัลวานอมิเตอร์ ปรากฏว่าเข็มของกัลวานอมิเตอร์จะส่ายผิดปกติ ในขณะที่ผู้ถูกทดลองเกิดอารมณ์

๒. การไหลของโลหิต เมื่อเกิดอารมณ์จะทำให้ความกดดันของโลหิต และการไหลของโลหิตตามส่วนต่างๆ ของร่างกายมีการเปลี่ยนแปลง เช่น เวลาอาย หน้าแดง คนโกรธจัด หน้าแดง คอแดง เส้นเลือดขึ้นเป็นเส้น ทั้งนี้ก็เพราะเส้นโลหิตฝอยและเส้นโลหิตขยายตัว ทำให้โลหิตไหลไปหล่อเลี้ยงร่างกายมากขึ้น อาการที่ตรงกันข้ามก็คือ คนกลัวหน้าซีด เพราะเส้นโลหิตหดตัว

๓. การเต้นของหัวใจ หัวใจเต้นแรงเป็นสัญลักษณ์ที่สังเกตเห็นได้ง่าย แสดงให้เห็นว่า คนเราเกิดอารมณ์

๔. การหายใจ อัตราการหายใจเข้าออก และการหายใจลึกเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงการเกิดอารมณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีความซัดแย้งในใจ

๕. การเปลี่ยนแปลงของคำคำ คำคำมักจะขยายตัวในขณะที่มีอารมณ์โกรธ บาดเจ็บ หรือมีความกินแหนง และจะหดตัวเมื่ออยู่ในอารมณ์เศร้า

๖. ปฏิกริยาที่ต่อมน้ำลาย ผลจากการทดลองซึ่งสอดคล้องกับการสังเกตพบว่าเมื่อเกิดอารมณ์ตื่นเต้นมักจะรู้สึกคอแห้ง เพราะปริมาณของน้ำลายที่ต่อมน้ำลายขับออกมาลดน้อยลง

๗. อาการขนลุก อารมณ์บางอย่างทำให้ขนตามตัว เส้นผม ลุกขึ้น สังเกตได้ชัดเจน

๘. การเปลี่ยนแปลงภายในกระเพาะและลำไส้ จากการศึกษาโดยใช้วิธีใส่ลูกโป่งในกระเพาะอาหารพบว่า เมื่อเกิดอารมณ์แรงจะมีการเปลี่ยนแปลงภายในกระเพาะอาหาร

บางครั้งอาจมีอาการคลื่นไส้หรือท้องเสีย บางคนที่มีอารมณ์ค้างนานๆจะทำให้ผนังกระเพาะหรือลำไส้เกร็ง อาจทำให้เกิดแผลในกระเพาะอาหารได้

๙. การเกร็งตัวและสั่นของกล้ามเนื้อ เราคงเคยเห็นคนที่กลัวจนกระทั่งตัวแข็งทื่อหรือโกรธจนตัวสั่นทำอะไรไม่ถูก ดังนั้นอาการเกร็งตัวและการสั่นของกล้ามเนื้อทำให้เราทราบว่าคนๆนั้นอยู่ในอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

๑๐. การเปลี่ยนแปลงของส่วนผสมของโลหิต ขณะที่เกิดอารมณ์นั้น ต่อมนะดีเนลจะมีปฏิกิริยาและฉีดฮอร์โมนเข้าผสมในโลหิต ทำให้ส่วนผสมของโลหิต มีการเปลี่ยนแปลง เช่น การเปลี่ยนแปลงของจำนวนน้ำตาล ความสมดุลของกรดและด่าง ฮอร์โมนที่ต่อมนะดีเนลฉีดออกมา มี ๒ ชนิด ซึ่งต่างก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย

การเปลี่ยนแปลงของร่างกายเมื่อเกิดอารมณ์ดังกล่าว ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างอิสระ แต่จะเกิดเป็นแบบแผนที่ต้องจองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และอยู่ภายใต้อิทธิพลของระบบประสาทและต่อมไม่มีท่อ

การควบคุมอารมณ์

เราคงจะทราบกันดีแล้วว่า อารมณ์นั้นมีประโยชน์ต่อชีวิตของเราอยู่มาก ในฐานะของการเป็นตัวเร้าอันสำคัญ เพื่อก่อให้เกิดพฤติกรรมขึ้นมาก็ตาม แต่การที่มีอารมณ์หรือเป็นคนเจ้าอารมณ์เกินไปนั้นไม่ดีแน่ นักจิตวิทยา จึงพยายามค้นคว้าและให้หลักเกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์ไว้ดังนี้

๑. การควบคุมอารมณ์ เป็นการสร้างนิสัยให้เกิดขึ้นนั่นเอง ฉะนั้นหลักเกณฑ์ในการสร้างนิสัยก็นำมาใช้ได้

๒. ระยะเวลาที่มีการฝึกการควบคุมอารมณ์ให้ดีที่สุด คือระยะตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งเป็นระยะที่ร่างกายกำลังพัฒนาทุกด้าน รวมทั้งอารมณ์ด้วย

๓. อารมณ์กลัวอาจควบคุมโดยวิธีต่อไปนี้

ก. ให้อัตถุที่จะก่อให้เกิดเกิดความกลัวนั้นพ้นจากสายตาของเด็กเสีย หรือเราต้องการให้เด็กลืมกลัวในสิ่งนั้นๆ ไป โดยใช้ระยะเวลาที่ไม่มีโอกาสได้พบกับสิ่งนั้นเป็นเครื่องช่วย

ข. เราพยายามจับตัววัตถุหรือสถานการณ์ที่สร้างความกลัวให้กับเด็กควบคุมไว้กับสิ่งอื่นๆ ที่อาจสร้างความรู้สึกเป็นสุขสลับขึ้นขึ้นแทน เช่น เอาเรื่องที่เด็กกลัวมาประกอบเป็นเรื่องที่น่าตลกแทรกไปในนิทานที่เล่าให้เด็กฟัง เป็นต้น

ค. ความรู้แจ้งในสิ่งที่ก่อให้เกิดความกลัวเป็นผลึกที่จะทำให้เด็กไม่หวาดกลัวในสิ่งนั้นได้

๔. การควบคุมอารมณ์โกรธอาจทำได้ดังนี้

ก. พยายามเน้นการอธิบายให้ผู้ที่มีความโกรธตรงจุดที่ก่อให้เกิดความโกรธ เพราะการรู้จุดก่อความโกรธของเขาขึ้นมาพูดแทนที่จะทำให้เขาหายหรือคลายความโกรธกลับยิ่งเน้นความโกรธให้แก่เขามากขึ้นไปอีก

ข. การที่เราจะพูดแสดงเหตุผลต่างๆ ให้แก่ผู้ที่มีอารมณ์โกรธ ควรขอให้เขากลายความโกรธลงเสียบ้าง เพื่อจะช่วยให้เขารับฟังเหตุผลนั้นได้ดีขึ้น

๕. ความรู้สึกตัวว่ามีปมค้อย เป็นการสร้างอารมณ์ต่างๆ ขึ้นได้มาก เราไม่ควรปล่อยให้ความรู้สึกปมค้อยขึ้นมา วิธีควบคุมความรู้สึกปมค้อยอาจทำได้ดังนี้

ก. ตรวจสอบจุดก่อนจุดเด่นของตัวให้รอบคอบ หากพบความบกพร่องอันใดเราต้องพยายามปรับปรุงสิ่งบกพร่องนั้นๆ ให้ดีขึ้น

ข. เติบโตเอง เพื่อควบคุมความรู้สึกมีปมค้อยของตัวเอง เราต้องพยายามคิดว่ามนุษย์เราแต่ละคนต่างก็มีของดีมีค่าควรแก่การอวดให้คนอื่นรู้ด้วยกันทั้งนั้น จึงพยายามค้นของดีในตัวเราออกมาให้ได้ และจงใช้สมบัติของตัวเองนั้นให้เป็นประโยชน์

ค. ต้องพยายามช่วยเหลือให้ผู้รู้สึกรู้ว่าตนเองมีปมค้อย ได้มีโอกาสประสบความสำเร็จในชีวิตเสียบ้าง เพื่อจะได้มีแรงกระตุ้นเพื่อความสำเร็จในคราวต่อไปอีก

การควบคุมอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นในโรงเรียนควรปฏิบัติดังนี้

๑. จัดโปรแกรมหลีกเลี่ยงการยั่วทางอารมณ์

ก. ในการให้เด็กกระทำกิจกรรมอะไรก็ตาม ครูควรเปรียบเทียบความสามารถของเด็กแต่ละคนให้เห็นเด่นชัด เพื่อมิให้เด็กที่มีความสามารถน้อยอิจฉาเด็กที่มีความสามารถมาก หรือไม่อยากร่วมในกิจกรรมนั้น

ข. ครูต้องไม่แสดงความรักต่อเด็กคนใดคนหนึ่งเกินไป ควรให้อยู่ในระดับปานกลาง ถ้าครูแสดงความรักคนใดคนหนึ่งมากเกินไป จะทำให้เด็กคนอื่นมีปมด้อย

๒. จัดโปรแกรมให้เด็กแสดงออกทางอารมณ์ อารมณ์ของเด็กวัยรุ่นเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้มักเกิดขึ้นเสมอ ควรจัดกิจกรรมบางอย่างให้เด็กแสดงออกทางอารมณ์ เช่น โรงเรียนอาจจัดให้เด็กได้พบปะสังสรรค์ จัดให้เด็กได้ไปเที่ยวจัดให้เด็กได้มีโอกาสรับประทานอาหารร่วมกับเพื่อนต่างเพศ

๓. ยอมรับอารมณ์ที่เด็กแสดงออก ครูจะต้องรับรู้และเข้าใจในการแสดงออกทางอารมณ์ของเด็กวัยรุ่น สิ่งที่ครูควรเข้าใจในอารมณ์ของเด็กมีดังนี้ คือยอมรับการตอบสนองชดเชยของเด็ก เด็กบางคนเมื่อเกิดอารมณ์มักจะไม่แสดงออกในทางตรง นอกจากจะถูกยั่วอย่างมามากเท่านั้น เมื่อไม่แสดงออกทางตรงเด็กก็จะแสดงออกทางอ้อมเพื่อเป็นการชดเชย

๔. จัดรายการสอนเกี่ยวกับอารมณ์ภายในโรงเรียน เช่น การจัดอบรมเกี่ยวกับสุขภาพจิต เด็กแต่ละคนนั้นย่อมมีความบกพร่องทางอารมณ์เป็นธรรมดา เช่น มีปมด้อยและรู้สึกไม่ปลอดภัย ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ต้องการความรัก ครูผู้สอนควรจะแทรกเรื่องเหล่านี้เข้าไปในบทเรียน

ผู้ปกครองและครูควรศึกษาเด็กของตน เพื่อเข้าใจการแสดงออกทางอารมณ์ของเขา พยายามควบคุมช่วยเหลือให้เด็กแสดงออกทางอารมณ์ในสิ่งที่พึงประสงค์

■ พัฒนาการของสังคม

ในครอบครัวเด็กวัยนี้ชอบอยู่ตามลำพัง ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงภายในคือเปลี่ยนแปลงทางกาย อารมณ์และความคิด การที่เด็กไม่ชอบรวมกลุ่มกับสมาชิกภายในครอบครัวอาจเป็นเพราะต้องการอิสระจะทำงานของตนเท่ากับสังคมภายนอกเขาจะทำงานร่วมกับเพื่อนฝูงเด็กวัยนี้มักจะหลบหนีจากพี่น้องมากกว่าที่จะหลบหนีจากพ่อแม่ เพราะเด็กวัยนี้มีความรู้สึกไวไม่สามารถทนความรบกวนจากพี่ๆ น้องๆ ได้ เด็กชายอายุ ๑๓ ปีจะมีความใกล้ชิดกับแม่มากกว่าพ่อแต่อยู่ต่อหน้าเพื่อนไม่ชอบให้แม่แสดงความรักเพราะกระดากอาย เด็กหญิงเริ่มสนิทสนมนิยมพ่อเมื่ออายุ ๑๕ เด็กหญิงเริ่มจะมีปัญหากับแม่ เพราะแม่มักจะไมยอมให้ลูกสาวทำเป็นสาวเต็มตัว หรือไม่พอใจเมื่อลูกกลับบ้านไม่ตรงเวลา เด็กชายมักชอบเที่ยวในเวลากลางคืน และไม่ชอบอยู่ช่วยงานบ้านทำให้การเรียนมักเลวลงแต่ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นไปตลอดวัยนี้

ความสัมพันธ์กับเพื่อน เด็กทั้งสองเพศมีความแตกต่างกันในเรื่องการคบเพื่อน เพศเดียวกันเด็กหญิงจะชอบคบเพื่อนกลุ่มเล็ก ๒-๓ คน มีเพื่อนสนิท ๑ คนพอที่จะบอกความลับได้ อายุ ๑๕ ปีจะมีเพื่อนกลุ่มใหญ่กว่าเดิมเด็กชายยังไม่มีเพื่อนสนิทชอบทำกิจกรรมมากขึ้นทั้งในและนอกโรงเรียน

ความสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม เด็กชายสนใจเด็กหญิงเมื่ออายุ ๑๔ ปีสนใจเด็กชายที่โตกว่าเนื่องจากมีวุฒิทางเพศเรียกว่าเด็กชายวัยเดียวกันนี้เอง

■ พัฒนาการของสติปัญญา เด็กจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเองชอบส่องกระจกเพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเพื่อให้เป็นที่น่าสนใจผู้อื่นและพยายามหาข้อบกพร่องแก้ไขเด็กจะพัฒนาทางสติปัญญาไปในทางที่ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมหลายๆด้าน ทั้งทางสังคมและครอบครัวเด็กสามารถเห็นข้อดี-ข้อเสียของผู้อื่น และพยายามเปรียบเทียบตนเองว่าดีเหมือนคนนั้นคนนี้มีนิสัยเหมือนคนนั้น สำหรับเด็กที่ขาดความมั่นคงในตนเองจะเป็นเด็กที่ไวต่อความรู้สึกมาก มีความกระวนกระวายต่อคำพูดที่กล่าวออกไป และสามารถมองเห็นความ

แตกต่างซึ่งเป็นหลักของการพัฒนาการแบบหนึ่ง เช่นเด็กอาจจะชอบครูคู่ไปกับวิชาที่ครูสอนด้วย แต่เด็กในวัยนี้รู้จักแยกตัวครูออกจากวิชาที่สอนคืออาจชอบครูแต่ไม่ชอบวิชาที่ครูสอนหรือไม่ชอบครูแต่สนใจวิชาที่สอน เด็กวัยนี้ไม่ชอบใช้ความคิดอย่างลึกซึ้ง ชอบทำสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ชอบใช้ภาษาที่กลุ่มของตนคิดขึ้นโดยเห็นว่าเป็นของโก้เก๋

พัฒนาการทางปัญญาของเด็กวัยนี้มีดังนี้คือ

๑. เพิ่มความสนใจของตนเอง และมองเห็นเหตุการณ์ไกลได้
๒. ปลุกฝังการฟังตนเอง
๓. ปรับปรุงตัวและจงรักภักดีต่อบุคคลในครอบครัว ต่อโรงเรียน ต่อชุมชน

บทที่ ๒

ความต้องการของเด็กวัยรุ่น

ความต้องการคืออะไร

ความต้องการคือส่วนสำคัญในอันที่จะผลักดันให้ร่างกายเกิดการกระทำ และแสดงพฤติกรรมออกมา ความต้องการเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต ชีวิตจะราบรื่นได้ ก็ในเมื่อความต้องการต่างๆ ของชีวิตได้รับการสนอง เราหิวข้าวร่างกายก็ต้องกินรณหาอาหารมารับประทาน ความหิวก็เป็นความต้องการที่สำคัญอันหนึ่ง และเมื่อความต้องการได้รับการสนอง กล่าวคือ มีอาหารในกระเพาะอาหารแล้วร่างกายก็สบาย หยุดการดิ้นรนสำหรับด้านนี้อีกต่อไป

ความต้องการในชีวิตของคนเราแบ่งเป็นหัวข้อใหญ่ๆ ได้ดังนี้

๑. ความต้องการทางสรีระ (Physiological needs)

ความต้องการอันนี้มีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสภาพของร่างกาย ความต้องการออกซิเจนเพื่อไปช่วยระบบภายในของร่างกาย กันับว่าเป็นความต้องการทางสรีระ ความหิว ความกระหายความต้องการทางเพศ ก็เป็นความต้องการประเภทนี้

๒. ความต้องการทางจิตใจ (Psychological needs)

ได้แก่ความต้องการที่ไม่เกี่ยวกับการดำรงไว้ซึ่งระบบภายในและการคงอยู่ของชีวิต แต่เป็นความต้องการที่ร่างกายพัฒนาขึ้นมา หลังจากได้สัมพันธ์กับชีวิตจริงในค้ำต่าง ๆ นานาพอสมควร ความต้องการในประเภทนี้ก็มีอยู่มากมายเป็นต้นเช่นความรัก ความปลอดภัย ความสุขของชีวิต ความสำเร็จในการงาน ความยกย่องนับถือจากสังคมและอื่นๆ

๓. ความต้องการทางสังคม (Social needs)

ความต้องการจากอันนี้จำกัดเฉพาะแต่ความต้องการ อันเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเท่านั้น มนุษย์เราจะต้องอยู่ร่วมกันในสังคม และจะแยกสังคมออกจากตัวเรา

ไม่ได้ ความต้องการทางสังคมก็จะมีตามมาด้วย เช่น ต้องการมีเพศเดียวกัน และเพื่อนต่างเพศ ความต้องการที่จะร่วมกระทำกิจกรรมกับหมู่คณะเป็นต้น

ความแตกต่างที่เป็นลักษณะเด่นของเด็กในวัยที่กำลังกล่าวถึงนี้ ตอบได้ยากมาก เพราะแต่ละคนก็มีความผิดแผกแตกต่างกันออกไป แต่ละกลุ่ม แต่ละสังคมก็ช่วยผลักดันให้รูปการของความต้องการของสมาชิกในกลุ่มนั้น สังคมนั้นแตกต่างกันออกไป ยกตัวอย่างง่ายๆ เช่น ถ้าสังคมไหนมีแบบแผนของสังคมชนิดที่ว่า จะต้องแข่งขันชิงความสำเร็จกันขึ้น แล้วความต้องการของทุกชีวิตในสังคมนั้น ก็จะมีอยู่ว่า ต้องการความสัมฤทธิ์ผล แต่ถ้าสังคมนั้นไม่มีลักษณะของการแข่งขันชิงความสำเร็จ ความต้องการสัมฤทธิ์ผลก็อาจจะไม่มีเลย หรือมีแต่น้อย ความต้องการแต่ละหัวข้อที่จะกล่าวต่อไปนั้น หากใช้เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นเฉพาะแต่ผู้ที่อยู่ในวัยนี้เท่านั้นไม่ แม้อายุจะอ่อนกว่าหรือแก่กว่า ก็ยังคงมีความต้องการเหล่านั้นอยู่ แต่จะมีปริมาณเมากน้อย ละเอียดหรือกว้างออกไปนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ความต้องการของเด็กในวัย ๑๓-๑๕ ปี พอจะแยกเป็นหัวข้อใหญ่ๆ ได้ดังนี้

๑. ความต้องการอยากรู้อยากเห็น

เป็นความต้องการที่อยู่ในระยะถึง ๑๒ ปี เด็กทุกคนอยากจะได้รับประสบการณ์ใหม่ เมื่อเห็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดแปลกๆ ก็จะมุ่งเข้าไปหาอยากได้สัมผัสรับรู้รสของสิ่งนั้นๆ อยากจะสืบสาวกันคว้าต่อไปให้รู้แน่ๆ ว่าสิ่งนั้นคืออะไร ผู้ใหญ่ที่ไม่มีความเข้าใจเรื่องนี้พอ ก็อาจจะค้านไปว่า เด็กชน และคอยขัดขวางห้ามปรามมิให้เด็กชน ไปรื้ออย่าลืมหาไทย ๆ ที่มีมาช้านานแล้วว่า “เด็กชนนั้นฉลาด” ทั้งนี้เพราะยิ่งชนเด็กก็ยิ่งจะมีประสบการณ์ของชีวิตมากขึ้น ได้รู้ได้เห็นมากกว่า

๒. ความต้องการความรัก

ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับบิดามารดา และญาติพี่น้องตั้งแต่เล็กๆ จะค่อยๆ สร้างความสนิทสนมแนบแน่น และกลายเป็นความรักในที่สุด คนเราทุกคนต้องการความรัก ความอบอุ่นจากการเป็นที่รัก และความชื่นใจที่ได้รัก เมื่อเด็กความรักเป็นรูปของความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทแนบแน่น เมื่อแยกห่างก็รู้สึกว้าวุ่นคิดถึงเสียเต็มประดา พอโตขึ้นมาความรักก็

แยกออกเป็นชนิดย่อยๆ จะไม่มีแต่ความรักพ่อแม่พี่น้องที่เคยใกล้ชิดเท่านั้น จะมีความรักเพื่อนฝูงที่สนิท และมีความรักเพื่อนต่างเพศในวัยปลายๆ ของความเป็นเด็ก

ครูเป็นบุคคลผู้หนึ่งที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด เด็กจะมีความรักนับถือครู ครูที่ฉลาดและเข้าใจถึงความต้องการของเด็ก จะต้องสนองความรักของเด็ก โดยการให้ความรัก ความปรารถนาในตัวเด็ก เด็กทุกคนจะรู้สึกภูมิใจเมื่อเป็นที่รักเอ็นดูของครู ผู้เป็นครูจะต้องฟังระวิงอย่างยิ่ง คือเรื่องการแสดงความรักเอ็นดู กล่าวคือจะต้องไม่เจาะจงแสดงความรักเฉพาะคนใดคนหนึ่ง จะต้องกระจายความเมตตาปรารถนาไปให้ทั่วถึงกัน หาไม่แล้วเด็กจะเกิดความอิจฉาริษยาและความเกลียดชังขึ้นมาในตอนหลัง

๓. ความต้องการความปลอดภัย

ทุกคนต้องการความปลอดภัย เด็กก็ต้องการความอบอุ่นปกป้องรักษาจากบิดามารดา เมื่อโตขึ้นก็ยังต้องการความปลอดภัย จากชีวิตคนอื่น ๆ อีก เช่น การทำงาน ชีวิตครอบครัว ฯลฯ เด็กที่มีความปลอดภัย มีชีวิตที่อบอุ่น ไม่มีความหวาดระแวงถึงอันตราย และการคุกคามต่างๆ ในชีวิต ก็จะเป็นเด็กที่มีบุคลิกภาพดี เป็นที่พึงปรารถนาในที่สุด

ความสัมพันธ์ในครอบครัว จะสนองความต้องการในข้อนี้ของเด็กเป็นอย่างดี พ่อแม่จะต้องให้ความอบอุ่นและให้ความไว้วางใจ เชื่อใจ และประกันเสถียรภาพของครอบครัว แก่เด็ก และเพื่อเด็ก โรงเรียนจะต้องให้ความปกป้องทั้งทางกาย สังคม, อารมณ์

๔. ความต้องการความสัมฤทธิ์

ความสำเร็จในการทำงาน และชีวิตเป็นส่วนรวมนั้นใครๆ ก็ต้องการ เด็กวัย ๖-๑๒ ปีนั้น เป็นวัยที่ต้องการก้าวออกจากสังคมแคบๆ ภายในครอบครัว และเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียง ออกไปเผชิญกับชีวิตในโลกภายนอก ออกไปเผชิญกับปัญหาต่างๆ และระบบการแข่งขัน เด็กจะมุ่งหวังความสัมฤทธิ์ในงานที่ตนกระทำ และภูมิใจในความสำเร็จทุกครั้ง

เด็กที่สอบตก ถูกเหยียดหยาม ไม่เป็นที่ยอมรับนับถือ ก็จะผิดหวัง เกิดความไม่สมอารมณ์ และเพิ่มพูนความเครียดให้แก่ชีวิต ครูที่เข้าใจความต้องการข้อนี้จะต้องคอยประคับประคองชีวิตเด็กให้ประสบความสำเร็จไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง

คนเราจะเก่งในทุกๆทางนั้นย่อมเป็นไปได้และขณะเดียวกัน คนเราจะไม่เก่งเสียเลยในทุกๆทางก็เป็นไปไม่ได้เช่นกัน ครูที่ฉลาดจะต้องรู้ว่า เด็กของตัวแต่ละคนนั้นมีลักษณะเด่นในความสามารถด้านใด และคอยส่งเสริมงานด้านนั้น เพื่อให้เด็กได้ประสบกับความสำเริงในชีวิตบ้าง

๕. ความต้องการเป็นที่ยอมรับในสังคม

การที่สังคมยอมรับว่าเราก็คือสมาชิกคนหนึ่งของสังคม จะช่วยสร้างความรู้สึกอบอุ่น และความรู้สึกปลอดภัยให้แก่ชีวิตเป็นอย่างดี คนที่ถูกสังคมกีดกันไม่ยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จะมีแต่ความผิดหวัง ว่าเหว, คับข้องใจ, อึดอัด และอาจเสียคนไปในที่สุด

เด็กในวัย ๖-๗-๘ ปีนั้น ต้องการคบค้าสมาคมแต่ในหมู่เพศเดียวกัน การเล่นก็จะเป็นประเภทหมู่พวกเด็กจะเริ่มเรียนรู้ชีวิตสังคม และในขณะเดียวกันก็จะผูกชีวิตของตัวให้เป็นส่วนหนึ่งของพวกนั้นกลุ่มนั้น หากเด็กจะถูกกีดกัน คุณมีนเยาเย้ย หรือสังคมนั้นไม่ยอมรับ ความคับแค้นใจ และความผิดหวังที่เด็กจะได้รับจะมีมากมายทีเดียว

๖. ความต้องการที่จะเป็นอิสระ

ชีวิตระหว่างแรกเกิดจนถึง ๘ ปี ๙ ปีนั้น ผู้ผูกพันอยู่กับมารดา บิดา และญาติพี่น้อง เด็กจะยังไม่มีความรับผิดชอบในชีวิตมากนัก แต่ระยะ ๙ ปี ขึ้นไป การที่ต้องเผชิญกับอุปสรรค ปัญหาที่มีมากขึ้น การแก้ปัญหาเหล่านั้นก็ต้องทำด้วยตนเองมากขึ้นความรับผิดชอบในชีวิตก็มีมากขึ้น และอันนี้ก็จะส่งผลสร้างความรู้สึกที่ว่าเราจะต้องยืนอยู่บนลำแข้งของเราต่อไป

ในระยะนั้นความต้องการที่จะเป็นไทยแก่ตัวขาดความผูกพันในทุกๆอย่างจากผู้ใหญ่ก็มีมากขึ้น

และยิ่งโตขึ้น ความต้องการอิสระก็มีมากขึ้น ผู้ปกครองและครูที่เข้าใจความต้องการอันนี้ จะต้องสนองไปที่ละน้อยๆ ค่อยให้เด็กหัดคิด หัดแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ซึ่งจะทำให้เด็กภูมิใจในความสามารถของตนเอง และสร้างความเชื่อใจตนเองขึ้นในที่สุด

๗. ความต้องการเพื่อน

เด็กที่จะกล่าวถึงนี้ หมายถึงเด็กทั่วไป ตั้งแต่เด็กเล็กจนถึงเด็กวัยรุ่น ซึ่งศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ธรรมชาติของเด็กในการต้องการมีเพื่อน ถ้าเราพิจารณาปรัชญาของปราชญ์กรีกผู้หนึ่ง ท่านกล่าวไว้ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม” คือหมายความว่า มนุษย์ไม่ชอบอยู่โดดเดี่ยว แต่จะพยายามจับกลุ่มอยู่รวมกัน เพื่ออยู่ร่วมกันและแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกันจากคำกล่าวนี้เมื่อย้อนมาสู่เด็กโดยการที่เด็กต้องการเพื่อนนั้น ก็น่าจะเกี่ยวข้องกัน เพราะเด็กก็เป็นมนุษย์เช่นกัน แต่รายละเอียดและส่วนประกอบบางอย่างจะต่างกันไป ซึ่งเราจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

เด็กต้องการมีเพื่อนทำไม? ปัญหานี้เป็นปัญหาง่ายๆ แต่ถ้าจะให้ตอบ และตอบอย่างถูกต้องนั้นยาก เพราะเด็กทุกคนย่อมมีพื้นฐานการอบรม อารมณ์ ความประพฤติ ฯลฯ ต่างกัน บางครั้งความถูกต้องของเด็กคนหนึ่ง เช่น เด็กอยากมีเพื่อนเพื่อเป็นเพื่อนเล่น แต่อีกคนหนึ่งอยากมีเพื่อนเพื่อตัวทำการบ้านไม่ได้จะได้ถาม เป็นต้น ผู้ที่จะเข้าใจเรื่องนี้ได้ก็ต้องเป็นผู้ที่คลุกคลีกับเด็ก เช่นครู หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็ก หรือผู้ปกครองของเด็ก และนักจิตวิทยา การที่เด็กต้องการมีเพื่อนนั้น พิจารณาได้จากข้อต่อไปนี้

๑. เด็กต้องการมีเพื่อนเพื่อเป็นเพื่อนเล่น
 ๒. เด็กต้องการมีเพื่อนเพื่อเป็นที่พึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน
 ๓. เด็กต้องการมีเพื่อน เพื่อต้องการความปลอดภัย
 ๔. สาเหตุอื่นๆ เช่น เป็นไปตามกฎเกณฑ์ธรรมชาติเพราะอยู่คนเดียวไม่ได้
- ชนิดของเพื่อนและการเลือกคบ ชนิดของเพื่อนนั้นถ้าเราแยกให้เห็นได้ชัดโดยทั่วไป คือ

๑. เพศเดียวกัน
๒. ต่างเพศกัน

ส่วนการเลือกคบเพื่อนนั้น ขึ้นอยู่กับข้อมูลอันเป็นพื้นฐานหลายประการประกอบกัน กล่าวคือ

๑. วัยของเด็ก วัยเด็กเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เด็ก ชอบมีเพื่อนเป็นเพศใด เช่น เด็กประมาณ ๗ ขวบ จะชอบเล่นอยู่กับเพื่อนเพศเดียวกันเท่านั้น หรือพอวัย ๙-๑๐ ขวบ จะรู้สึกว่าการเล่นรวมกลุ่มทั้งชายและหญิงได้

๒. ขึ้นอยู่กับความต้องการของเด็ก ซึ่งได้กล่าวมาแล้ว เช่น ถ้าเด็กต้องการด้านความปลอดภัย เขาจะหาเพื่อนที่จะสามารถให้ความปลอดภัยแก่เขาได้ เป็นต้น

๓. สังคมของเด็ก ข้อนี้หมายถึงพื้นฐานด้านสังคมที่เด็กได้รับการอบรม หรือคุ้นเคยมา ซึ่งพื้นฐานการอบรม ความคุ้นเคย หรือประสบการณ์นี้ ก่อให้เด็กมีทัศนคติด้านต่างๆ อุปนิสัยใจคอ สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมีผลผลักดันให้เด็กมีการเลือกคบเพื่อนต่างกันไป เช่นบางคนชอบคบเพื่อนที่มีนิสัยเกเร บางคนชอบคบเพื่อนที่สงบเสงี่ยม ฯลฯ ในข้อนี้รวมถึงแต่สังคมทางบ้าน นอกบ้าน ใน ร.ร. ด้วย สำหรับนอกบ้านนั้นเด็กจะได้รับการเรียนรู้ทั้งจากเพื่อนในวัยต่างๆ หรือผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการอบรมโดยตรง หรือการล้อเลียนก็ตาม ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นแรงผลักดันให้เด็กเกิดการเลือกคบเพื่อนได้

เมื่อรู้ต้นสายปลายเหตุว่า เด็กต้องการมีเพื่อนด้วยกันทั้งนั้น เราอาจกล่าวได้เลยว่า “ไม่มีเด็กที่ไหนเลยจะไม่ต้องการเพื่อน” แต่การที่บางครั้งที่เราพบว่าเด็กบางคนไม่ยอมคบกับเพื่อนนั้น ถ้าเราสืบสาวดูจะเห็นเหตุผลในตอนสุดท้ายว่า “เขายังต้องการมีเพื่อน” ส่วนสาเหตุที่ไม่คบเพื่อนนั้นเพราะมีปัญหาคือ เช่น ปมด้อยในตัวเองอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นเหตุ หรือเพื่อนแต่ละคน ไม่เป็นที่ต้องการของเขาเลย

เมื่อครูผู้สอนรู้เช่นนั้นแล้ว ย่อมจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอน โดยเริ่มจากการวางพื้นฐานให้เด็ก มีความรักต่อกันฉันเพื่อน ให้การอบรมที่ถูกต้อง ลบล้างความเชื่อ หรือความเข้าใจผิด เช่น เห็นความต่างเพศเป็นสิ่งที่คบกันไม่ได้ ซึ่งปัญหาคอนี้เราจะพบบ่อยๆ โดยเด็กอ้างความแตกต่างกันทางเพศเป็นอุปสรรค เพราะได้รับการอบรม หรือการล้อเลียน หรือประสบการณ์มาอย่างผิดๆ อาจจะเป็นการยึดเยี่ยจาก

เด็กโตหรือผู้ใหญ่ หรือกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ใช้กับผู้ใหญ่ แต่เอามาใช้กับเด็ก หรือเด็กนำเอามาใช้เอง

ฉะนั้นในการเรียนการสอนควรจัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้

๑. จัดโต๊ะเรียน ให้เด็กเป็นโต๊ะหมู่ หรือเป็นหมู่พวก เพื่อให้เด็กเกิดความอบอุ่น ปรึกษาหารือกัน

๒. จัดบทเรียน ให้ศึกษาค้นคว้าเป็นกลุ่มๆ

๓. จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กได้มีเพื่อน และให้มีความรักเข้าใจต่อกัน เช่น กิจกรรมลูกเสือ อนุชาชาค, การทำงานร่วมกัน ฯลฯ

จากประโยชน์ ๓ ข้อดังกล่าวนี้ นับว่าเป็นประโยชน์ข้อสำคัญๆในการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก ซึ่งนำมาใช้กันอยู่โดยทั่วไป จะมีอยู่บ้างบางคนที่พยายามยึดถือความคิดที่ว่า เวลาเรียนต้องแยกจากกัน มีอะไรสงสัยให้ถามครูเท่านั้น ซึ่งข้อนี้ นับว่าเป็นอันตรายแก่เด็ก อย่างน้อยก็เป็นอันตรายด้านสุขภาพจิต ขัดกับธรรมชาติอันแท้จริงของเด็ก และสิ่งที่ไม่ควรละเลยเป็นอย่างยิ่งถ้าหากพบว่าเด็กคนไหน ไม่ค่อยมีเพื่อนหรือชอบอยู่คนเดียวเสมอ จงอย่ามองข้าม ควรหาวิธีแก้ไข

ความสนใจของเด็กวัยรุ่น

เด็กในระยะวัยรุ่นมีพลังมาก เด็กทั้งสองเพศสนใจกิจกรรมต่างๆมาก โดยเฉพาะกิจกรรมเป็นกลุ่ม เช่น สนใจกีฬากลางแจ้งและกีฬาในร่ม เด็กชายสนใจกีฬากลางแจ้งที่ต้องออกกำลังมากกว่าเด็กหญิง เช่น ฟุตบอล ตะกร้อ เทนนิส ฯลฯ สำหรับเด็กหญิงไม่มีกำลังมากพอในการเล่นกีฬาเหมือนเด็กชาย จะเล่นก็ต่อเมื่อจำเป็น เช่น เพื่อเอาคะแนนเพื่อจะได้รับรางวัลตอบแทน กิจกรรมที่เด็กหญิงส่วนมากสนใจได้แก่การเย็บปักถักร้อย งานครัว งานประดิษฐ์ตกแต่งบ้าน ฯลฯ ชอบแสดงความคิดสร้างสรรค์ เช่น แต่งโคลงกลอนชอบเขียนเรื่องเกี่ยวกับตัวเอง ชอบฟังเรื่องคนอื่น ๆ นอกจากนี้มีเด็กหญิงชายในวัยนี้สนใจการอ่านหนังสือ ฟังดนตรี ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ เด็กชายชอบรายการกีฬา เด็กหญิงชอบรายการเป็น

เรื่องราว เด็กชายชอบภาพยนตร์บู๊ตึเด็ด เด็กหญิงชอบหนังสือการ์ตูน จ๊ิมเรื่องราวชีวิตจบลง ด้วยความสุข สนใจการมีอาชีพ ต้องการให้มีผู้ยอมรับว่าตนเป็นผู้ใหญ่คนหนึ่ง เมื่อจะสิ้น ระยะเวลาวันตอนปลาย จะสนใจเรื่องการทำงานหาเลี้ยงมากขึ้น สามารถร่วมกิจกรรมโรงเรียน ได้ดี รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยทั่วๆไปอาจสรุปได้ว่า เด็กวัยรุ่นมีความสนใจใน ก้นต่างๆดังนี้คือ

๑. สนใจเรื่องสุขภาพ ได้แก่เรื่องการกิน การพักผ่อนหลับนอน เรื่องเสื้อผ้า ความสะอาดและการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ
๒. สนใจเรื่องเพศ สนใจในการปรับปรุงตัวให้เข้ากับเพื่อนต่างเพศ การปฏิบัติ ตนให้เข้ากับเพศตรงข้าม การเลือกเพื่อนต่างเพศเป็นต้น
๓. ความสนใจในการเลือกอาชีพ ชั้นแรกเด็กจะสนใจอาชีพในลักษณะพ่อค้า และสนใจในหลายอาชีพ ต่อมาจึงสนใจในอาชีพที่เป็นจริงเป็นจังขึ้นมาและ แลผลจำนวนอาชีพลง นอกจากนี้อาชีพที่เขาสนใจเลือกนั้นจะเกี่ยวข้องหรือ สัมพันธ์กับความสามารถของเขามากยิ่งขึ้น

การเลือกอาชีพของเด็กนั้นมักเป็นไปตามหัวข้อดังต่อไปนี้

- ก. บรรพบุรุษบิดามารดาประกอบอาชีพใดบุตรจะนำไปประกอบต่อเจริญรอยตาม บิดามารดา
- ข. เพื่อน เพื่อนไปทำงานที่ไหนก็ไปตามหรือเพื่อนไปเรียนที่ไหนก็เรียนตาม
- ค. สภาพสังคม สังคมนิยมอาชีพใด เด็กมักนิยมตาม เช่นเมืองไทยเป็นทหาร ก้าวหน้าเร็ว เด็กเห็นว่าการเรียนทหารอาจช่วยให้เป็นรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีก็ได้
- ง. ความสามารถของตนเอง เด็กมีความถนัดทางใดก็เรียนไปทางนั้น เด็กที่เก่ง วาดเขียนก็เรียนเป็นจิตรกร ถ้าเด็กสามารถเลือกอาชีพได้ตรงความถนัดเพียง ใดก็จะทำให้อนาคตของเด็กเจริญก้าวหน้าตามนั้น

๔. สนใจสันตนาการ เช่นเล่นกีฬา ทำงานอดิเรก ชอบเล่นเป็นหมู่เป็นทีมมุ่งหวังความสำเร็จของทีมมากกว่าของบุคคล
๕. สนใจกันคว้า และสร้างจินตนาการเช่นการสนใจการประดิษฐ์ การค้นคว้า ทางด้านวิทยาศาสตร์ การเขียนภาพ แต่งบทประพันธ์ ฯลฯ
๖. สนใจการสร้างนิสัยการเรียนที่ดี เด็กวัยรุ่นพยายามคิดว่าทำอะไรจึงจะเรียนได้ผลดี ทำงานให้มีประสิทธิภาพ ทำอย่างไรจึงจะแก้ปัญหาต่างๆได้
๗. สนใจเรื่องคุณสมบัติส่วนตัว เด็กวัยรุ่นจะสนใจในลักษณะทั้งหลายที่จะนำตนไปสู่ความสำเร็จในด้านการงานสังคมกับบุคคลอื่น เช่น สนใจบุคลิกภาพหน้าตาของตน ความสะอาดเรียบร้อย การวางท่าทาง การสนทนากับเพื่อนฝูง และคุณลักษณะอื่นที่จำเป็นในการเข้าสังคม เช่นการเกรงอกเกรงใจผู้อื่น
๘. สนใจในเรื่องปรัชญาชีวิต ระยะเวลาเข้าสู่วัยรุ่นนี้เด็กจะนึกถึงหลักของศีลธรรมจรรยา ทำอะไรที่มีกฎเกณฑ์ เรามักจะพบว่าเด็กวัยรุ่นนี้มีอุดมคติสุภาพจิตประจำตัว บางครั้งเขียนไว้บนปกสมุดหรือหนังสือ (Friendship) ทั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจว่าเขาเริ่มสนใจในปรัชญาชีวิต

บทที่ ๓ เพศศึกษากับเด็กวัยรุ่น

ควรเริ่มต้นให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่เด็กเมื่อใด?

การให้เด็กรับรู้ความจริงเช่นนี้ไม่ควรรีบร้อนจนเกินไป ไม่จำเป็นต้องตอบทุกสิ่งทุกอย่างเมื่อเด็กถาม ควรอธิบายทีละเล็กละน้อยโดยมีแผนการดี เพื่อให้เหมาะสมกับการเจริญและสติปัญญาในวัยต่างๆกัน คำตอบที่มากเกินไปอาจทำให้เด็กเข้าใจผิดหรือไม่เข้าใจ มีความพิทวงและบางทีอาจก่อให้เกิดความตกใจกลัวก็ได้ ตัวอย่างเช่น จะเป็นการโง่เขลาอย่างน่าหัวเราะที่สุดที่จะบอกกับเด็กวัย ๓ ขวบ ถึงอันตรายต่างๆของกามโรค หรือการมีระดู เป็นต้น ไม่ควรทำให้เข้าใจว่าเรื่องเกี่ยวกับเพศเป็นเรื่องพิเศษ หรือเป็นวิชาต้องห้าม

เราควรตั้งต้นให้ความรู้เรื่องเพศแก่เด็กเมื่อ เด็กเริ่มตั้งคำถาม แต่ไม่ควรช้ากว่าอายุ ๑๐ ขวบ ในการตอบคำถามแต่ละครั้งนั้นบิดามารดา ควรพิจารณาถึงจุดประสงค์อันแท้จริงของแต่ละคำถามให้ถี่เสียก่อน ตัวอย่างเช่น เด็กหญิงอายุ ๔ ขวบ คนหนึ่งถามว่า “แม่จำหนูมาจากไหน?” มารดาซึ่งไม่ได้เตรียมตัวไว้ก่อนจึงเกิดอึดอัดนึกหาคำตอบไม่ได้ เธอทำท่าตกใจ และแสดงให้เห็นแก่เด็กเข้าใจว่าเป็นเรื่องลึกลับน่าอัศจรรย์ (เพราะคิดว่าเป็นคำถามเรื่องเพศ) หนูน้อยจับกริยาได้ ถามว่า “หนูทำผิดอะไรหรือ? เพื่อนหนูเชื่อว่าเขามาจากโคราช หนูก็อยากรู้มั่งว่า หนูมาจากไหน” นี่เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าผู้ใหญ่บางคนคิดไกลเกินเหตุเสมอ ต้องระลึกไว้เสมอว่าเด็กยังมีประสบการณ์น้อยมาก ฉะนั้นจึงให้ความสนใจกับคำถามทุกข้อ ที่มีความหมายให้ถี่เสียก่อน แล้วจึงพยายามชี้แจงด้วยถ้อยคำธรรมดาอย่างง่ายๆ

ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ท่าทีของบิดามารดาในการถ่ายทอดความรู้ทุกอย่าง เด็กจะคอยสังเกตว่าท่านมีความคิดและความรู้สึกต่อเรื่องนั้นๆไปในทำนองใด เช่นเป็นเรื่อง

ธรรมชาติ เรื่องนี้ จะเน้นในขณะให้ความรู้แก่เด็กควรมีอารมณ์แจ่มใสแต่อาจจริงอาจจัง เพื่อให้เด็กตั้งใจฟังด้วยความเชื่อมั่นในตัวท่าน อย่าอธิบายด้วยความหวัหวัหรือซีเกียจ หรือเสียไม่ได้ หรือพูดเป็นเชิงขู่หมิ่นทำนองว่าถามอะไรไม่เข้าใจเรื่อง ซึ่งจะทำให้เด็กน้อยใจ หดความเชื่อถือในตัวท่าน และไม่กล้าถามอะไรอีก เป็นเหตุให้เข้าไปหาความรู้จากแหล่งอื่น ซึ่งอาจเป็นผลร้ายได้

การให้ความรู้เรื่องเพศแก่เด็กโดยวิธีใด?

สำหรับปัญหาเกี่ยวกับวิธีให้การศึกษาเรื่องนี้แก่เด็ก ควรยึดหลักมันไว้ข้อหนึ่งคือ “ต้องตอบคำถามโดยแจ่มแจ้งและตรงไปตรงมา” โดยยกตัวอย่างจากวิชาชีววิทยา สัตวศาสตร์ แต่ถ้ายกบ่อยๆเด็กจะเบื่อและก็จะเริ่มหาความรู้ด้วยตัวเอง ซึ่งวิธียกตัวอย่างแบบนี้บางท่านก็ไม่ให้ใช้วิธีนี้

การให้ความรู้เรื่องเพศแก่เด็กเป็นศิลปะละเอียดอ่อนอย่างหนึ่ง ซึ่งต้องการทั้งการรู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาวและกาลเทศะ จึงเป็นสิ่งที่บรรดาพ่อแม่และผู้มีหน้าที่ให้ความรู้แก่เด็กทั้งหลาย ควรต้องศึกษาให้ถ่องแท้

ในข้อที่ว่าพ่อหรือแม่ควรเป็นผู้บอกเด็กนั้น โดยทั่วไปนิยมให้พ่อเป็นผู้สอนลูกผู้ชายและแม่เป็นผู้สอนลูกผู้หญิง แต่ทั้งนี้ควรขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดวิชาของแต่ละคน ซึ่งพ่อแม่บางคนมีความรู้รูปร่างๆไป ไม่สามารถให้ความรู้ได้ เพราะฉะนั้นจึงควรขอความช่วยเหลือจากแพทย์ประจำครอบครัว หรือนักการศึกษา นักจิตวิทยา หรือเพื่อนฝูงที่สนิทกันในเรื่องนี้ โดยขอความช่วยเหลือ ๒ ประการคือ

๑. ให้เพื่อนของท่านสอนเด็กของเราโดยตรง
 ๒. บอกความรู้แก่ตนแล้วไปถ่ายทอดให้ลูกหลานอีกทีหนึ่ง ซึ่งวิธีนี้จะดีกว่าวิธีแรก เพราะพ่อแม่จะได้มีความรู้ที่ถูกต้องไปด้วย ซึ่งจะได้มีประโยชน์สำหรับบุตรคนต่อไปได้
- นักจิตวิทยามีความเห็นเกี่ยวกับการอบรมและการให้ความรู้เรื่องเพศแก่เด็ก ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อบิการมาและผู้ปกครองไว้ดังนี้คือ

๑. ฝึกตัวของตนเองให้ดี ก่อนที่จะตั้งต้นฝึกบุตรหลานของท่าน
๒. ก่อนฝึกเด็กควรตกลงกับคู่ของท่านถึงวิธีการต่างๆให้เสียก่อน

๓. จงให้ความรักและเมตตากรุณาต่อลูกทุกคนโดยเท่าเทียมกัน
๔. อย่าพูดปดกับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องเพศ
๕. อย่าขู่ให้เด็กตกใจกลัว

๖. เมื่อเด็กเจริญวัยพอสมควรแล้ว จงค่อยๆเปลี่ยนสถานะของท่านจากผู้นำทางที่ทรงอำนาจไปเป็นเพียงเพื่อนและที่ปรึกษาที่พอแล้ว

ปัญหาที่ได้โต้เถียงกันมานานแล้วข้อหนึ่งก็คือ “ควรให้การศึกษาเรื่องเพศแก่เด็กในโรงเรียนสามัญหรือไม่” ในต่างประเทศมีความเอนเอียงไปในทางเห็นสมควรมากขึ้นทุกที จากสำหรับในบ้านเราดูเหมือนจะยังไม่มีกรณีเริ่มในเรื่องนี้ เรื่องเพศยังเป็นสิ่งต้องห้ามของเด็กไทยส่วนมากในระยะ ๓๐-๔๐ ปีมานี้ ประเทศเราก็ได้มีวิวัฒนาการในวิชาการต่างๆแก่เด็ก อันได้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง และครูบาอาจารย์ทั้งหลายควรร่วมมือปรึกษาหารือกันโดยใกล้ชิด เพื่อหาทางบ่อนความรู้เรื่องเพศให้ลูกหลานของตน โดยถูกต้องและเหมาะสมกับวัย สติปัญญาของเด็กแต่ละคน ซึ่งคงดีกว่าที่จะปล่อยให้เขาเหล่านั้นไปหาความรู้เอาเองจากเพื่อน ผู่แหล่งอื่นๆซึ่งหาความถูกต้องแน่นอนได้ยาก

อะไรบ้างที่ควรบอกเด็กเกี่ยวกับเรื่องเพศ ?

เริ่มเมื่ออายุต่ำกว่า ๕ ขวบ เด็กมักจะแสดงออกมาให้เห็นโดยชัดแจ้งก็เมื่อมีอายุ ๒ หรือ ๓ ขวบ ซึ่งเป็นระยะที่เขาพูดได้ และเกิดความสนใจในร่างกายของตัวเองและของผู้อื่นที่อยู่ใกล้ชิด โดยทั่วไปเขาเริ่มตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องเพศในวัยนี้เพราะ เขาเริ่มสงสัยและสังเกตเห็นความแตกต่างโดยเฉพาะทางร่างกายของพ่อแม่ ของเด็กหญิงกับเด็กชาย

ท่านผู้เป็นบิดามารดาควรจะตอบมากน้อยเพียงใดและควรใช้ถ้อยคำอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับคำถามของเด็ก จงเตรียมพร้อมที่จะตอบคำถามต่างๆโดยทันที พยายามอย่าใช้วิธี “ผัดผ่อน” เพราะเด็กเล็กๆขนาดนี้ไม่ค่อยเข้าใจเรื่องกาลเวลา ในวัยนี้เด็กมักจะถาม “นี่อะไรครับ” หรือ “ไอ้นี้เรียกอะไรจ๊ะ?” พ่อแม่ควรบอกเขาความจริง ควรให้ถ้อยคำที่ง่ายๆแต่ต้องระวังให้ถูกต้องแน่นอน

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างคำถาม ซึ่งเด็กทั่วไปจะถามท่าน

เด็กมาจากไหน?

คำตอบ

เมื่ออายุราว ๓-๔ ขวบเด็กจะเริ่มความอยากรู้อยากเห็นว่าเรามีกำหนดมาจากไหน อาจเนื่องจากมีสมาชิกเกิดขึ้นในครอบครัวก็ได้ ในการตอบคำถามข้อนี้ ชั้นแรกควรบอกแค่ว่า เด็กเกิดและเจริญอยู่ในตัวแม่ซึ่งได้จัดไว้เป็นพิเศษ เฉพาะให้เด็กรู้เท่านั้นถ้าเห็นว่าเด็กพอใจ คำตอบนี้แล้ว ก็หยุดไว้เพียงแค่นั้นก่อน เด็กส่วนมากจะพอใจในคำตอบเพียงข้อนี้เพราะยังมีประสบการณ์น้อยมาก

หนูจะมีลูกด้วยเหมือนกันใช่ไหมไหมจะ ?

เด็กทุกคนตั้งคำถามนี้ หรือไม่อีกทีกับบอกอย่างตรงๆว่าทั้งใจจะมีลูกเมื่อโตขึ้น ในเรื่องนี้พยายามอย่าทำให้เด็กยุ่งยากด้วยการทำให้เขาคิดถึงเรื่องรกระหว่างเพศหรือสิ่งเกี่ยวข้องอื่นๆไปรบอกอย่างง่ายๆว่า “ใช่จ๊ะ” เมื่อหนูโตขึ้น หนูจะได้แต่งงาน แล้วก็มีลูก

ทำอย่างไรพ่อแม่จึงจะพูดให้เด็กเข้าใจได้ง่ายขึ้น ?

สิ่งสำคัญที่บิดามารดาทุกคนควรคำนึงก็คือ เมื่อเด็กเข้ามาหาท่านพร้อมด้วยคำถาม เขาต้องการความจริง เด็กเข้ามาหาท่านเพราะเขาไวใจพ่อแม่ ถ้าท่านทำให้เขาสลายความเชื่อ ถอลงเมื่อใดเขาจะไปหาผู้อื่นทันที เด็กรักพ่อแม่และต้องการทำตนให้เหมือนพ่อแม่ ต่อไปนี้เป็นคำแนะนำที่จะช่วยพ่อแม่ได้บ้างในการเจรจากับเด็ก

๑. จงอดทน การที่จะเติบโตขึ้นเป็นคนดีมีใช้ของง่าย แม้ด้วยการสอนและแนะนำที่ดีที่สุดเด็กก็อาจเจะงะเหมือนอยู่ในความมืดและมักตั้งตนผิชอบๆก่อนที่จะก้าวไปในทางที่ถูก จงเตรียมพร้อมที่จะตอบคำถามเดียวกันซ้ำๆ หลายครั้งโดยไม่เบื่อหน่ายและแสดงอาการหวัหเสย

๒. เป็นผู้ฟังที่ดี ต้องรู้ว่าเด็กของท่านกำลังถามอะไร ต้องการรู้มากน้อยแค่ไหน เช่น เด็ก ๓-๔ ขวบ ต้องการทราบว่าเขามาจากไหน หาได้ยารู้ถึงเรื่องการร่วมประเวณีไม่

๓. ใช้ถ้อยคำง่ายๆพยายามใช้คำที่มีความหมายอย่างเดียวปรับระดับคำตอบของท่านให้เหมาะสมกับระดับสติปัญญาของเด็กเพื่อให้เข้าใจง่าย

๔. ซื่อสัตย์และพูดให้ตรงกันเสมอ เรื่องนี้สำคัญโดยเฉพาะ เมื่อทั้งพ่อแม่มีส่วนในการให้ความรู้เรื่องเพศด้วยกัน พยายามตกลงกันก่อนว่าจะใช้คำตอบอย่างไรต่อคำถามแต่ละข้อ

๕. ต้องเป็นตัวของท่านเอง การเป็นตัวของท่านเองจะทำให้แสดงออกถึงลักษณะอันแท้จริงของท่าน ไม่จำเป็นเลยที่จะสร้างว่าท่านฉลาดและไม่เคยทำความผิดเลย ซึ่งในไม่ช้าเด็กจะต้องพบว่าท่านไม่ได้เป็นผู้ถูกต้องเสมอไป

เมื่ออายุ ๙/๑๓ ขวบ ระยะก่อนวัยรุ่น

เป็นระยะของการเตรียมตัวเข้าสู่วัยรุ่น (Adolescence) การเจริญของอวัยวะสืบพันธุ์ไม่มีอะไรคืบหน้ามากนัก

ลูกสาวของท่านควรทราบเรื่องระดู เพราะการเริ่มมีระดูไม่แน่นอน ทางทางการแพทย์ถือว่าเกณฑ์ปกติอยู่ระหว่าง ๙-๑๖ ปี เพื่อเตรียมตัวเด็กให้พร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ

เมื่อเริ่มมีระดูเป็นครั้งแรกมารดาควรสอนให้ลูกสาวรู้ถึงวิธีสวมใส่ผ้าซับเลือด การรักษาความสะอาดและการปฏิบัติตนในเมื่อมีความไม่สบายเล็กน้อยซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ โดยทั่วไปผู้หญิงจะหมดระดูในราวอายุ ๔๕-๕๐ ปี การมีระดูเป็นเครื่องหมายที่แสดงได้ว่าได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว

ควรปล่อยให้เด็กวัยนี้ไปเที่ยวกับเพื่อนต่างเพศหรือไม่ ?

ไม่มีคำตอบที่แน่นอนสำหรับคำถามข้อนี้ ต้องแล้วแต่ว่าเด็กนั้นและเพื่อนของเขา มีความรู้สึกลึกซึ้งชอบชู้ตและความเป็นผู้ใหญ่ ตลอดจนการบังคับใจตนเองได้ดีเพียงใด อีกประการหนึ่งขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมในละแวกนั้นว่านิยมปฏิบัติกันอย่างไร พื้นฐานของแต่ละครอบครัวก็ควรนำเข้ามาพิจารณาด้วย

พ่อแม่ควรให้บุตรได้เรียนรู้ในเรื่องความรักอย่างไรจึงจะดี ?

ในฐานะบิดามารดาเราท่านทุกคนย่อมปรารถนาเป็นอย่างยิ่งที่จะให้บุตรของเรา มีความรักโดยถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ข้อนี้ในประการ

แรกท่านต้องรักเขาและมีปฏิกิริยาต้อนรับความรักของเขาที่มีต่อท่าน เมื่อใดก็ตามที่เขาแสดงออกมา

ประการที่สองท่านต้องพร้อมที่จะหลีกทางให้เขาและแสดงความเห็นอกเห็นใจ เมื่อเขาทั้งตนมีความรักต่อผู้อื่นที่มีช่วงศกศณัญาคิ เช่นเพื่อนฝูง, เพื่อนบ้าน, และครูบาอาจารย์ เป็นต้น

ประการที่สามเมื่อเขาเริ่มมีความรักอันที่หนุ่มสาวต่อเพื่อนต่างเพศเมื่อใด ท่านต้องพร้อมที่จะเป็นที่ปรึกษาให้เขา ชี้แจงให้เข้าใจถึงความควรและไม่ควรปฏิบัติต่างๆเพื่อให้วิถีทางของความรักนั้นดำเนินไปโดยชอบด้วยศีลธรรมและประเพณีอันดีงาม

ประการที่สี่พ่อแม่ต้องประพฤติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีของการดำเนินชีวิตในครอบครัว ข้อนี้ดูเหมือนจะเป็นสิ่งสำคัญที่สุด จากชีวิตครอบครัวที่เต็มไปด้วยความสุข เด็กจะได้เรียนรู้ว่าความรักจะยืนยงคงทนก็ต่อเมื่อต่างฝ่ายต่างมีความเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งเห็นอกเห็นใจกันและซื่อตรงต่อกันในทุกกรณี

ประการที่ห้ารากฐานที่สำคัญอีกข้อหนึ่งก็คือความรู้ในเรื่องเพศศาสตร์ การรู้ความจริงและเข้าใจในสภาพการตามธรรมชาติของเรื่องนี้ทุกระยะโดยตลอดจะทำให้รู้สึกสบายใจ

เหล่านี้คือความจริงที่บิดามารดาทั้งหลายควรกระทำ แล้วถ่ายทอดให้กับบุตรของตน มีความเข้าใจโดยลึกซึ้ง และนำไปปฏิบัติตามเพื่อความสุขและความสำเร็จของชีวิตในอนาคตอันใกล้

การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง

ผู้เชี่ยวชาญเรื่องเด็กได้แสดงให้เห็นว่าเด็กชอบทำการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง อยู่เสมอ อย่างไรก็ตามการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองในเด็กนั้นไม่เหมือนกับที่ทำโดยวัยรุ่นหรือผู้ใหญ่ เพราะเด็กทำโดยไม่มีเจตนาตั้งใจและโดยไม่คิดฝันถึงภาพยั่วชวนใจต่างๆร่วมอยู่ด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการกระทำเช่นนั้นในเด็กมิใช่ทำเพื่อทดแทนการร่วมประเวณีชั่วคราวเหมือนในผู้ใหญ่หากเป็นวิธีที่ทำให้เกิดความสุขสบายและพอใจอย่างหนึ่งซึ่งมีจุดจบในตัวอยู่เพียงแค่นั้นเอง

สาเหตุของการกระทำเช่นนั้นในเด็ก มักเป็นเรื่องบังเอิญเช่นมีการกระตุ่น หรือมีความระคายเคืองต่อส่วนต่างๆของร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือบริเวณอวัยวะสืบพันธุ์

การสำเร็จความใคร่ในเด็ก หรือคำที่ถูกตั้งกว่าน่าจะเป็นการกระทำให้ตนเองพอใจหรือสบาย ไม่ใช่เรื่องที่น่ารังเกียจและเป็นอันตรายต่อเด็กแต่ประการใด ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากลงความเห็นพ้องต้องกันว่า การกระทำเช่นนั้นในเด็กไม่ก่อให้เกิดผลร้ายทั้งต่อร่างกายและจิตใจแต่อย่างใด มีข้อสำคัญอย่างหนึ่งที่ผู้ใหญ่ควรระวัง คือ อย่าตีมือเด็กที่กำลังจับหรือถูอวัยวะสืบพันธุ์ เพราะเด็กไม่เข้าใจว่าทำไมทำผิดอะไร

การป้องกันที่สำคัญก็คือ อย่าให้เด็กนอนเตียงร่วมกับพ่อแม่ เพราะนอกจากผิดสุขวิทยาและอันตรายจากการที่ผู้ใหญ่พลิกไปทับเด็กในขณะที่นอนหลับโดยไม่รู้ตัวแล้ว การกอดหรือประเล้าประโลมมากเกินไปในโอกาสเช่นนั้นอาจมีอิทธิพลอย่างมากต่ออารมณ์ของเด็กในอนาคตได้

การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองเป็นอันตรายหรือไม่ ?

บิดามารดาแทบทุกคนและทุกสมัยพากันวิตกกังวลในเรื่องนี้เป็นอันมาก ความจริงการกระทำเช่นนั้น ไม่ทำให้เกิดผลร้ายแต่ประการใดเลย ผู้เชี่ยวชาญต่างลงความเห็นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันว่า เป็นพฤติกรรมธรรมชาติอย่างหนึ่งของการพัฒนาการทางเพศในมนุษย์เท่านั้น

การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองจะกลายเป็นนิสัยที่ไม่ดีต่อไปหรือไม่ ?

ไม่จำเป็นต้องเป็นเช่นนั้น การสำเร็จความใคร่ในอายุนั้นก็เหมือนกับตอนเป็นทารกและเด็กเล็ก คือไม่มีอันตรายแต่อย่างใดเป็นการกระทำเพื่อความสบายทางกายเท่านั้น

ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กคิดว่าตัวทำผิดแล้วก็เกิดความกลัวว่าถ้าพ่อแม่รู้เข้าคงไม่พอใจมากและตนเองต้องถูกทำโทษด้วย เป็นความจริงที่พ่อแม่ส่วนมากจะใช้วิธีขู่ให้ตกใจกลัว ซึ่งกลับเป็นผลร้ายต่อเด็ก

วิธีที่ดีที่สุดคือ เลือกโอกาสเหมาะๆ เรียกเด็กไปพูดคุยตามลำพัง แล้วอธิบายอย่างเรียบง่ายว่าการสำเร็จความใคร่ไม่ใช่สิ่งชั่วร้าย และไม่มีอันตรายต่อร่างกายหรือจิตใจเลย บอกให้รู้ว่าเด็กเกือบทุกคนก็ลองทำกันทั้งนั้น บางคนทำมากบางคนทำน้อย การกระทำนี้เป็นสิ่งปกติส่วนหนึ่งของการเจริญของร่างกายโดยมากจะเลิกไปเองเมื่อโตขึ้น

โปรดจำไว้ว่าเมื่อโตเด็กของท่านกระทำการสำเร็จความใคร่บ่อยเกินไป เมื่อนั้นแสดงว่าวิถีชีวิตของเขาตกอยู่ในความลำบาก และกำลังต้องการความช่วยเหลือ ควรปรึกษาผู้เชี่ยวชาญทางเด็กโดยเร็ว

ขอสรุปสั้นๆ อีกครั้งหนึ่งคือเด็กเกือบทุกคนย่อมทำการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองกันทั้งนั้น วิธีการที่พ่อแม่ควรปฏิบัติต่อเขามีดังนี้คือ

๑. อย่าดูต่ำหรือขูให้ตกใจกลัว และอย่าลงโทษ
๒. อย่าทำเฉย ไม่รู้ไม่ใช่เอาเสียเลย
๓. จงอธิบายให้เข้าใจอย่างสุภาพ
๔. ถ้าทำบ่อยเกินไป ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญทางเด็ก

ทำไมเด็กชายจึงมี “ฝันเปียก”

“ฝันเปียก” (Wet dream) คือการที่มีน้ำอสุจิไหลออกมาในขณะที่นอนหลับเรื่องนี้จะต้องเป็นหน้าที่ของบิดาโดยเฉพาะ เพราะมีบางระยะในความเป็นไปของร่างกายซึ่งเด็กจะเชื่อถือมากกว่า ถ้าเขาได้สนทนากับผู้ใหญ่ที่เป็นเพศเดียวกัน ซึ่งเขาทราบแน่ชัดว่าได้ผ่านปรากฏการณ์ธรรมชาติเช่นนั้นด้วยตนเองมาแล้ว

ถ้าพ่อได้ทำตนเป็นเพื่อนที่ดีของลูกมาโดยตลอดเรื่องนี้ก็ไม่ใช่เป็นปัญหาอะไรนัก ดังนั้นผู้เป็นบิดาจึงควรสังเกตความสัมพันธ์อันสนิทสนมกับบุตรของตนเองเสียตั้งแต่เขายังเล็กๆ อยู่ ท่านจะได้ประโยชน์ในการสั่งสอนและอบรมอย่างล้ำค่า

ควรอธิบายให้เด็กชายทราบว่า “ฝันเปียก” คือการที่มีน้ำอสุจิไหลออกมาจากองคชาตตอนกลางคืนขณะนอนหลับ โดยมากจะเริ่มเกิดขึ้นเมื่ออายุ ๑๓-๑๕ ปี ปรากฏการณ์เช่นนี้เป็นสภาพปกติของเด็กชายทุกคนส่วนใหญ่เด็กมักฝันเปียกเกี่ยวกับเรื่องเพศไปใน

ขณะเดียวกันนั้นด้วย โดยเหตุนี้จึงเรียกว่า “ผ่นเบี่ยง” ควรสอนให้รู้ว่ำน้ำอสุจิตำขึ้นที่ไหน เก็บไว้ที่ใด และทำไม่จึงไหลออกมาได้ การมีน้ำอสุจิตเกิดขึ้นในร่างกายของชายเป็นเครื่องหมายอย่างหนึ่งที่แสดงว่าเขาได้เติบโตจนถึงขีดเป็นผู้ใหญ่แล้ว

“ผ่นเบี่ยง” เกิดขึ้นเนื่องจากน้ำอสุจิตูกเก็บสะสมไว้มากเกินไปในถุงน้ำอสุจิ และไม่ได้ถูกระบายออกโดยการร่วมประเวณี หรือการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง

อวัยวะ ๓ อันร่วมกันทำน้ำอสุจิ กล่าวคืออัณฑะ เป็นแหล่งผลิตตัวอสุจิตุงน้ำอสุจิ และต่อมลูกหมาก ทำน้ำเมือก ซึ่งผสมเข้าด้วยกันแล้วสะสมไว้ในถุงน้ำอสุจิ น้ำอสุจิซึ่งมีตัวอสุจิมกมมาย ไหลไปตามหลอดหรือท่อชนิดหนึ่งเรียกว่าหลอดนำตัวอสุจิ ไปสู่ส่วน โคนขององคชาต แล้วถูกขับออกมาภายนอกร่างกายตามท่อปัสสาวะอีกทีหนึ่ง

การพูดเรื่องนี้โดยตลอดในคราวเดียว อาจยากเกินไปสำหรับเด็กบางคน ดังนั้นเป็นหน้าที่ของพ่อที่จะต้องตัดสินใจว่าควรหยุดเมื่อใดหรือตอนไหน เมื่อมีโอกาสสนทนากันใหม่ จงทบทวนเรื่องเดิมให้เข้าใจชัดเจนเสียก่อน แล้วจึงอธิบายต่อไป โดยวิธีนี้เด็กจะได้รับความรู้ อย่างสมบูรณ์โดยไม่เกิดความสับสน และคิดว่าเป็นเรื่องยากเกินไป

บทที่ ๔

บุคลิกภาพของวัยรุ่นและวิธีการศึกษาเด็กวัยรุ่น

องค์ประกอบที่มีผลต่อบุคลิกภาพของวัยรุ่น อาจแบ่งออกเป็น ๓ ประการคือ

๑. ความผิดปกติในวัยเด็ก
๒. บุคคล
๓. สังคมและวัฒนธรรม

๑. ความผิดปกติในวัยเด็กเป็นสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เด็กไม่สามารถจะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี ความผิดปกติเหล่านี้อาจเกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิ การปฏิบัติของมารดาขณะมีครรภ์ การป้องกันโรค การบำรุงร่างกายของมารดามีผลต่อความผิดปกติของเด็ก “เด็กที่ได้รับเชื้อ ซิฟิลิส จากมารดาโดยเข้าไปกับโลหิตทารก (เชื้อโรคไม่สามารถผ่านได้ทางอื่น) ทำให้สมองพิการ” แต่ความผิดปกติบางอย่างอาจเกิดขึ้นภายหลังคลอด เช่น อุบัติเหตุ

ก. ความผิดปกติทางอวัยวะต่างๆ เช่น สายตาสั้น หูตึง ขาเป๋ แขนค้วน คอเอียง ตาเหล่ อาจจะสร้างปมด้อยความน้อยเนื้อต่ำใจให้แก่เด็ก

ข. ความผิดปกติเนื่องจากต่อมต่างๆ ทำงานผิดปกติมีผลต่อสุขภาพทางกาย และจิตรวมทั้งบุคลิกภาพของบุคคลมาก โดยเฉพาะต่อมไร้ท่อเช่นต่อม Thyroid ซึ่งผลิตฮอร์โมน thyroxin หากผลิตมากทำให้ประสาทตึงเครียด ตื่นเต้นง่าย เป็นคนเจ้าอารมณ์ หากผลิตน้อยกว่าปกติ ทำให้หง่วงซึม เฉื่อยชา

ต่อม Pituitary ผลิตฮอร์โมนที่เกี่ยวข้องกับความเจริญเติบโตทางร่างกาย หากผลิตเกินไปจะทำให้ร่างกายโตผิดปกติหากน้อยเกินไปก็ทำให้ร่างกาย

ไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควรต่อม Adrenal ผลิตฮอร์โมนที่มีผล ต่ออารมณ์ ความต้องการทางเพศ การผลิตน้ำย่อยหากผลิตมากอาจทำให้ ผู้หญิงมีนิสัยแบบผู้ชาย

ก. ความผิดปกติทางจิต เช่น ประสาทขรุขระ ถูกทำลายโดยอุบัติเหตุ หรือสาเหตุอื่นๆ เช่น เสียใจมาก กลัวมาก หรือได้รับความล้มเหลวในการทำงานบ่อยครั้งเกินไป ทำให้คิดว่าตน ไม่สามารถจะทำเหมือนผู้อื่นได้กลายเป็นคนเจ้าทุกข์ ซ้ำซาก

ง. ความผิดปกติเนื่องจากแรงกดดันภายนอก เด็กที่ถูกทอดทิ้งย่อมต้องการความสนใจและเอาใจใส่จากครูและเพื่อนฝูงมากกว่าเด็กอื่น

จ. ความผิดปกติของ เซวน์ เด็กที่ฉลาดหรือ ทึบมากเกินไป มักมีโอกาทำอะไรผิดปกติได้ง่าย เด็กที่ฉลาดจะเบื่อหน่ายเมื่อถูกบังคับให้เรียนอย่างเชื่องช้า

เป็นหน้าที่อันสำคัญของครูที่จะต้องศึกษาความผิดปกติของเด็กในด้านต่างๆ แล้วหาทางปรับปรุง ให้เป็นไปตามความเหมาะสม การแนะแนวก็จัดได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ดีอย่างหนึ่ง

๒. บุคคลที่มีสัมพันธ์ที่แวดล้อมตัวเด็ก บุคคลที่มีอิทธิพลต่อตัวเด็กมากที่สุดคือ บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู เพราะเป็นบุคคลที่มีสัมพันธ์ ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด บุคคลรองๆ ลงมา ได้แก่ บุคคลในครอบครัว ครู เพื่อนและบุคคลใกล้ชิดอื่นๆ ในตอนต่อไปจะได้กล่าวเน้นถึงบทบาทของครูและบิดามารดา ในการปรับตัวของเด็กโดยเฉพาะ ส่วนเพื่อนและบุคคลใกล้ชิดก็ย่อมจะมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของเด็ก เด็กอาจจะปฏิบัติตามหรือเลียนแบบอย่าง บุคคลที่ตนบูชา หรือบุคคลเหล่านั้นอาจชักนำเด็กไปสู่การปรับตัวแนวใดแนวหนึ่ง

๓. สังคมและวัฒนธรรม

สภาพของสังคมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมชีวิตเด็กก็มีอิทธิพลสำคัญต่อการปรับตัวของเด็ก

ก. สภาพครอบครัว ทักษะคติและพฤติกรรมของเด็กส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากครอบครัวเป็นแหล่งแรกที่สร้างทัศนคติต่อบุคคล เด็กจะเลียนแบบบุคคลในครอบครัวในการปรับตัว เด็กที่มีปัญหานี้มักมาจากครอบครัวที่มีปัญหา การแสดงออกต่างๆ ของเด็กแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเป็นอย่างดี กล่าวกันว่าหากความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ราบรื่นแล้ว อาจทำให้เด็กเป็นโรคประสาทและพาลเกรได้ เด็กที่มาจากครอบครัวที่ขาดความรัก ความอบอุ่น ไม่สามารถปรับตัวภายนอกบ้านได้ดีเท่าที่ควร เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีบรรยากาศเป็นกันเอง มีความสุข มักปรับตัวได้ดีและทำในสิ่งที่สังคมยอมรับ ฐานะของครอบครัวก็มีความสำคัญต่อการปรับตัวของเด็ก

ข. สภาพของโรงเรียน โรงเรียนเป็นแหล่งที่เด็กใช้เวลาออกจากบ้าน อิทธิพลของโรงเรียนขึ้นอยู่กับผู้ชำนาญ อุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้และวิธีการที่จะส่งเสริมแก้ไขการปรับตัวให้ดีขึ้น การสอน การปกครอง การวัดผล ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนมีผลเกี่ยวพันกับการปรับตัวของเด็กทั้งสิ้น เด็กบางคนได้รับความกระทบกระเทือนใจจากการสอนและหาทางออก โดยการปล่อยตัวไม่นำพาต่อการเรียน

เป็นหน้าที่ของครูใหญ่และครูภายในโรงเรียนช่วยกันปรับปรุงให้ห้องเรียนมีสิ่งแวดล้อมที่จะส่งเสริมการปรับตัวของเด็กให้เป็นไปในทางที่ดี

ค. สภาพของชุมชนและวัฒนธรรม “วัฒนธรรมหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นความประพฤติกายใจของสังคม ซึ่งคนเป็นผู้สร้างและปรับปรุงมาจากธรรมชาติ” วัฒนธรรมมีความสำคัญต่อคนมีอิทธิพลต่อการสร้างวิถีชีวิตของคนตั้งแต่เกิดมาโดยไม่รู้สึกรู้สีก้าว เมื่อคนเราเติบโตในหมู่คณะใดก็เคยชินกับวัฒนธรรมของหมู่คณะนั้น แล้วถือเอาเป็นวิถีชีวิตของตน มีพฤติกรรม ภาษาพูด และประกอบกิจไปตามแบบวัฒนธรรมของหมู่คณะที่แวดล้อมตนอยู่ ก่อให้เกิดบุคลิกภาพ จึงกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมมีส่วนสร้างบุคลิกภาพ

ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนาและความรู้สึกนึกคิดของชุมชนเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการปรับตัวของเด็กในโรงเรียน เด็กที่อยู่ในชุมชนที่ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เด็กยอมรับเอาลักษณะที่ไม่ดีเอาไว้เมื่อมาอยู่ในโรงเรียนก็ย่อมแสดงความรู้

สัณนิษฐานและนิสัยต่างๆที่ได้รับออกมา เมื่อเข้ามาอยู่ในสภาพที่ต้องปรับตัวให้เข้าบรรยากาศใหม่ ภายในโรงเรียนจึงท้าทาย

ศาสนาที่มีอิทธิพลต่อลักษณะนิสัยของบุคคลเป็นอันมากโดยเฉพาะศาสนาพุทธ หากได้นำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน ก็จะเป็นเครื่องส่งเสริมบุคลิกภาพและการปรับตัวได้เป็นอย่างดี

วิธีการศึกษาเด็กวัยรุ่น

๑. การสังเกต สังเกตจากพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนตามที่กำหนดไว้ เช่น สังเกตการทำงานในชั้นเรียน เวลาพักกลางวัน และทำบันทึกไว้ตามแบบแผนการที่พบเห็น ตัวอย่างเช่น ต้องการทดสอบเรื่องความซื่อสัตย์ ทำในชั้นเรียนโดยเขียนภาษาไทย แล้วครูเก็บมาตรวจ แต่ไม่เขียนลงในสมุดของเด็ก บันทึกคำผิดไว้ต่างหาก แล้วส่งสมุดคืนให้เด็กตรวจเองในห้องเรียน แล้วเรียกสมุดมาดูอีกครั้ง ในครั้งหลังนี้ครูจะทราบได้ว่าเด็กคนไหนซื่อสัตย์

๒. การส่งคำถาม ทำได้ ๒ แบบ คือ

๑ ส่งคำถามหาบุคลิกภาพของเด็กโดยใช้การทดสอบคำถามจากเพื่อนที่ใกล้ชิดของเด็ก

๒ ส่งคำถามให้เด็กตอบด้วยตนเอง

๓. สัมภาษณ์ เป็นการพบปะสนทนาโดยตรงกับผู้ที่ต้องการจะทดสอบบุคลิกภาพ อาจทำได้ ๒ แบบ คือ

๑ เตรียมคำถามและหัวข้อที่ต้องการถามไว้ให้เรียบร้อยแล้ว สัมภาษณ์และบันทึกผลไว้

๒ สัมภาษณ์แบบคุยกันแล้วกลับมาจับบันทึกผลภายหลัง

๔. การทดสอบโดยการสังเกตการแสดงออก มีหลายวิธีดังนี้

— การใช้หัวเราะบ้ายส์ ให้เด็กๆ ใช้หัวมือจุ่มสีแล้วให้เขียนรูปตามความพอใจของเขา ภาพที่ได้จะแสดงถึงอารมณ์และทัศนคติของเขา

– การเล่น สังเกตการเล่น เช่น การเล่นตุ๊กตาของเล่น เขาจะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกตามความนึกคิดของเขา

– สังเกตโดยวิธีให้เด็กเล่าเรื่องจากหยดหมึก ที่หยดลงบนกระดาษพับครึ่งแล้วแบออก เด็กจะบอกเห็นภาพที่เกิดบนกระดาษไม่เหมือนกัน เด็กคนใดมีอารมณ์หรือทัศนคติชนิดใด เขาจะเล่าไปตามความคิดเห็นของเขา เด็กที่มีทัศนคติไม่ดีจะมองเห็นภาพในแง่ร้าย

๕. สืบชีวิตประวัติ โดยดูจากบันทึกสุขภาพประสบการณ์ทางบ้าน ทางโรงเรียน การทำงานและสังคม ประวัติเป็นเครื่องช่วยอธิบายปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเด็ก และใช้วัดบุคลิกภาพของเด็กได้ด้วย นอกจากนี้ประวัติจะช่วยนักจิตวิทยา และแพทย์ให้ช่วยแก้ปัญหาส่วนตัวของเด็กได้ดังกล่าวแล้ว

การรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษารายกรณี

ข้อมูลที่ใช้ศึกษารายกรณี มีวิธีการในการเก็บรวบรวมได้ดังนี้ คือ

๑. รวบรวมข้อมูลต่างๆ ของเด็กแต่ละคน จากระเบียบต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียน เช่น ระเบียบสะสม ระเบียบพฤติกรรม ทะเบียนประวัติของนักเรียน เป็นต้น เรื่องระเบียบสะสมนั้นสำคัญมาก ถ้าโรงเรียนมีระบบระเบียบสะสมที่ดีแล้ว ก็ย่อมจะช่วยให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับตัวเด็กได้มาก

๒. ใช้กลวิธีต่างๆ ของการศึกษาเด็กแต่ละคน เพื่อเพิ่มเติมข้อมูลที่มีอยู่แล้วให้กว้างขวางขึ้น และเป็นการตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้องตรงความจริงและเชื่อถือได้ เช่น ใช้การสังเกต การสัมภาษณ์อดีตชีวิตประวัติแบบสอบถาม การรายงานเกี่ยวกับตนเอง การทดสอบ เป็นต้น

๓. สัมภาษณ์เด็กนั้นโดยตรง

๔. สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือคุ้นเคยกับเด็กนั้น เช่น บิดามารดา ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และเพื่อน เป็นต้น

ข้อมูลที่ใช้สำหรับการศึกษารายกรณีนั้น ในหลาย ๆ การศึกษา ผู้จัดทำอาจรวบรวมข้อมูลที่เป็นทั้งหมดจากกระเบียนสะสม โดยนำเอาข้อมูลต่าง ๆ เหล่านั้นมาทำการสังเคราะห์เข้าด้วยกัน และในการศึกษาเป็นความจำเป็นที่จะต้องมีการแสวงหาเพิ่มเติมข้อมูลใหม่ๆ เข้ากับข้อมูลเดิมที่มีอยู่เพื่อให้ได้ข้อมูลกว้างขวาง เป็นประโยชน์ในการพิจารณาปัญหาของเด็ก อย่างไรก็ตามมีผู้จัดทำการศึกษารายกรณีบางท่านไม่เห็นความสำคัญของข้อมูลที่รวบรวมไว้ในกระเบียนสะสม เขามักจะให้เด็กได้เขียนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตนเองใหม่ในเวลาของการศึกษา

นอกเหนือจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษารายกรณีแล้ว การศึกษารายกรณียังประกอบด้วยสิ่งสำคัญเพิ่มเติมอีก ๔ ประการด้วยกันคือ

๑. การแปลความหมายของข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ได้รวบรวมมา
๒. การตรวจวินิจฉัยเพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา
๓. การเสนอแนะการอภิปรายเพื่อแก้ไขปัญหสำหรับแนวการปฏิบัติต่อไป
๔. การติดตามผลเพื่อตรวจสอบเกี่ยวกับการปรับตัว และแบบแผนความเจริญเติบโตของบุคคล

ขบวนการการศึกษารายกรณี

ขบวนการของการศึกษารายกรณี ที่สมบูรณ์จึงประกอบด้วยการทำงาน ๖ ขั้นตอน คือ

๑. ขั้นการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวบุคคล ทั้งนี้จะช่วยให้ผู้จัดทำรู้จักภาวะความเป็นไปในปัจจุบันของเด็กที่เราศึกษาได้เป็นอย่างดี การดำเนินงานในขั้นนี้อาจทำได้รวดเร็วขึ้น ถ้าโรงเรียนมีระบบกระเบียนสะสมที่ดีอยู่แล้ว

๒. ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นนี้อาจกระทำโดยวิธีประชุมปรึกษาด้วยการเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กมาประชุมกันพิจารณาศึกษาข้อเท็จจริงที่รวบรวมมาได้จากขั้นที่ ๑

๓. ขั้นตรวจวินิจฉัยปัญหา ขั้นนี้เป็นการนำเอาผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นที่สอง มาประกอบการพิจารณา เพื่อวินิจฉัยดูว่าอะไรน่าจะเป็นสาเหตุของปัญหา อย่างไรก็ตาม การลงความเห็นเกี่ยวกับปัญหานั้น อาจจะยังไม่สิ้นสุดจนกว่าจะค้นหาสาเหตุที่แท้จริง และมีหลักฐานสนับสนุนอย่างเพียงพอ จึงต้องอาศัยการศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหานั้นเพิ่มเติมในขั้นที่ ๔

๔. ขั้นการสังเคราะห์ข้อมูลเข้าด้วยกัน ขั้นนี้เป็นการศึกษาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดสอบ และกลวิธีอื่นๆ เป็นต้น แล้วนำข้อเท็จจริงที่ได้ใหม่ มาสังเคราะห์เข้าด้วยกันกับข้อเท็จจริงที่มีอยู่แล้ว เพื่อที่จะช่วยให้เข้าใจลักษณะปัญหาและนำการวินิจฉัยปัญหาได้อย่างถูกต้อง

๕. ขั้นการแก้ไข้ปัญหา ขั้นนี้เป็นการคิดหาวิธีการต่างๆ ที่จะนำมาช่วยเหลือและแนะแนวทางเด็กในการแก้ไข้ปัญหาหรือการปรับตัวให้เหมาะสมต่อไป

๖. ขั้นการติดตามผล ขั้นนี้เป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องกระทำในการศึกษารายกรณี เพราะจะช่วยให้ทราบว่าขบวนการศึกษารายกรณีมีประสิทธิภาพเพียงใด มีข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

การวางแผนหรือหัวข้อเรื่องสำหรับการศึกษารายกรณี

หัวข้อหรือโครงเรื่องของการศึกษารายกรณีนั้น ไม่มีแบบอย่างที่แน่นอนและตายตัวแบบที่ใช้จึงย่อมแตกต่างกันไป สั้นบ้างยาวบ้างตามลักษณะของปัญหา และความพอใจของผู้จัดทำ ถึงแม้ว่าหัวข้อของการศึกษารายกรณีจะไม่มีแบบมาตรฐานและยังยืดหยุ่นได้อีกด้วยก็ตาม แต่ก็ควรประกอบไปด้วยข้อมูลที่สำคัญๆ ของบุคคลที่ต้องการศึกษาให้มากที่สุด ต่อไปนี้จะเป็นการเสนอแบบต่างๆ ของการศึกษารายกรณีว่า ควรประกอบด้วยหัวข้ออะไรบ้างที่เกี่ยวกับข้อมูลที่เป็นความสำคัญ เพื่อนำมาประกอบการศึกษาพิจารณา

แบบที่ ๑ หัวข้อหรือโครงเรื่องของการศึกษารายกรณีประกอบด้วย

๑. ชื่อของผู้ทำ และวันเดือนปีของการรายงาน
๒. ข้อมูลเกี่ยวกับตัวบุคคลที่ต้องการศึกษา

๓. ลักษณะของปัญหา
๔. ข้อมูลทางครอบครัว
๕. ข้อมูลทางสุขภาพ
๖. ผลของการทดสอบและการแปลความหมาย
๗. ประวัติและฐานะทางการศึกษา
๘. พัฒนาการทางด้านสังคม
๙. พัฒนาการทางด้านอารมณ์
๑๐. ประสบการณ์การทำงาน และงานอดิเรก
๑๑. แผนการทางอาชีพ และความกระตือรือร้น
๑๒. การประเมินผลทั่วไป การแปลความหมาย และสมมุติฐานที่ใช้
๑๓. ข้อเสนอแนะ
๑๔. โครงการติดตามผล

แบบที่ ๒ หัวข้อและโครงเรื่องในการศึกษารายกรณีในแบบนี้ได้นำมาจากแบบ
มาตรฐานที่ใช้กันในโรงเรียน

ชื่อ.....โรงเรียน.....
 วัน เดือน ปีเกิด.....วันที่.....
 บิดา มารดา.....พี่น้อง.....
 ผู้ส่งปัญหาคือ.....
 เหตุผลสำหรับการส่งปัญหา : (ปัญหาเฉพาะ และรวมถึงอาการต่างๆที่สังเกต
 เห็นได้).....
 พื้นฐานทางครอบครัว (ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สิ่งแวดล้อมที่ได้รับ
 ทางบ้าน ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัว).....

ประวัติทางสุขภาพ : (ความพิการทางส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย, ความบกพร่อง

ในการพูด การเห็น น้ำหนัก ส่วนสูง)
 ความสัมฤทธิ์ผลในการเรียน.....

ความถนัด : (ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบ—รวมถึงความสามารถทางสมอง ระดับของ
 การอ่าน).....

การปรับตัวด้านบุคลิกภาพและสังคม (แบบแผนพฤติกรรมทั่วไป).....

ความสนใจ งานอดิเรก และประสบการณ์.....

โครงการ : (ทางด้านอาชีพ หรือ ทางด้านการศึกษา).....

การประเมินผลทั่วไป การแบ่งความหมาย และสมมุติฐาน.....

การเสนอแนะ.....

หัวข้อหรือโครงเรื่องของการทำการศึกษารายการนี้ อาจเปลี่ยนแปลงไปตาม
 วัตถุประสงค์ ภาวะแวดล้อม การได้รับการฝึกฝน และประสบการณ์ของบุคคลที่ทำการศึกษา
 เช่นบางคนประสงค์ทำแบบรายละเอียด บางคนก็อาจทำอย่างแบบย่อๆสั้นๆ อย่างไรก็ตาม
 แบบของหัวข้อหรือโครงเรื่องนั้น ไม่ใช่สิ่งที่สำคัญมากนัก ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าจะต้องแสดงหรือ
 ชี้ให้เห็นสาเหตุของปัญหา และเสนอแนะทางแก้ปัญหาเพื่อการช่วยเหลือเด็ก

การเลือกเด็กเพื่อทำการศึกษารายการนี้

อาจกล่าวได้ว่าไม่มีกลวิธีอื่นใดที่เหมาะสมและให้ประโยชน์ ได้ดีเท่ากับการใช้การ
 ศึกษารายการนี้ เพื่อช่วยบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวกับเด็ก ได้เข้าใจถึงความสลับซับซ้อนในชีวิต
 ของเด็ก

แม้ว่าบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวกับเด็ก เช่น ครู นักจิตวิทยาพบว่านักจิตวิทยา
 จิตแพทย์และนักสังคมสงเคราะห์ จะต้องทำงานกับเด็กเป็นจำนวนมาก และมีเวลาน้อย
 สำหรับการทำการศึกษารายการนี้ก็ตาม เขาควรพยายามทำการศึกษารายการนี้กับเด็กอย่างน้อย
 ปีละ ๑ คน และถ้าเขาได้ทำการศึกษารายการนี้เด็กอย่างน้อย ๑ รายในระยะเวลา ๑ ปี เป็น
 ปกติวิสัยแล้ว และในการศึกษารายการนี้นั้น เขาได้เลือกแบบหรือพฤติกรรมที่แตกต่างกันของ
 เด็กเพื่อการศึกษาแล้ว คุณค่าที่ได้จากการสะสมเกี่ยวกับกลวิธีอย่างนี้จะเพิ่มพูนมากขึ้น

และเพื่อให้ได้ประโยชน์คุ้มค่าในการศึกษาเด็กเป็นรายกรณี สมาชิกผู้จัดทำควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกลักษณะแบบ และพฤติกรรมของเด็กที่อาจเป็นตัวแทนของกลุ่มเด็กทั้งหลายเพื่อการศึกษา ก็ยังจะช่วยให้ผู้จัดทำได้รับประสบการณ์ความชำนาญในการศึกษารายกรณีมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาของนักจิตวิทยาพบว่า เด็กที่ได้รับการศึกษาเป็นรายกรณีนั้น ส่วนใหญ่มักเป็นเด็กที่เบี่ยงเบนไปจากเด็กปกติธรรมดาซึ่งได้แก่เด็กที่มีปัญหาในด้านต่างๆตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาในด้านการปรับตัว

โรงเรียนมีหน้าที่สนองความต้องการ และช่วยเหลือเด็กทุกคน เด็กทุกคนย่อมมีปัญหาบางปัญหาอาจไม่รุนแรง บางปัญหาก็รุนแรง อย่างไรก็ตาม เด็กแต่ละคนก็ควรได้รับการศึกษา และเอาใจใส่เป็นพิเศษ ดังนั้นการเลือกเด็กเพื่อการศึกษาเป็นรายกรณี ควรจะได้ทำกันอย่างกว้างขวางมากกว่าที่ได้ทำที่คลินิค กล่าวคือ การศึกษารายกรณีควรได้กระทำกับเด็กทุกคนในโรงเรียน โดยผ่านการรวมข้อมูล การตรวจสอบ และการได้รับการปรึกษาจากบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายๆฝ่าย เพื่อให้เข้าใจเด็กแต่ละคน และทำให้เกิดความหมายได้มากที่สุดในเรื่องที่เกี่ยวกับประสบการณ์ การเรียนรู้และการปรับตัว ด้วยเหตุนี้การทำการศึกษารายกรณีกับเด็กในโรงเรียน จึงควรกระทำกับ

๑. เด็กปกติ
๒. เด็กที่ฉลาด
๓. เด็กที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา
๔. เด็กที่มีความลำบากในการปรับตัว

แต่โดยทั่วไป การศึกษารายกรณีที่ได้กระทำกันในโรงเรียนส่วนมาก มักจะเกี่ยวกับเด็กที่มีปัญหา น้อยนักที่จะทำกับเด็กที่ฉลาด และหายากที่จะทำกับเด็กที่ปกติธรรมดา ในกรณีดังกล่าวที่แสดงว่าเด็กที่ฉลาด และเด็กที่ระดับปกติมักได้รับการทอดทิ้งมาก ซึ่งอันที่จริงแล้วเด็กเหล่านั้นอาจมีปัญหาดังกล่าวก็ได้

โรงเรียนบางแห่งที่สนใจถึงความสำคัญของเด็กที่ฉลาด ได้ขอร้องให้ครูเลือกเด็ก เพื่อการศึกษารายกรณี โดยเน้นเกี่ยวกับเด็กสองกลุ่มคือ

- ก. เด็กที่มีความสามารถสูงมาก
- ข. เด็กที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ

โรงเรียนบางแห่งได้วางหลักเกณฑ์ปฏิบัติสำหรับ ครู เพื่อใช้เป็นแนวในการเลือกเด็กเพื่อการศึกษารายกรณี ได้แก่

๑. เด็กที่มีความสำเร็จในด้านการเรียนสูง
๒. เด็กที่แสดงความสามารถในด้านศิลปะสูง
๓. เด็กที่แสดงความสามารถในด้านดนตรีสูง
๔. เด็กที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะในการปฏิบัติทางศิลปะ และวาทภาพสูง
๕. เด็กที่แสดงความพยายามในการต่อสู้เพื่อความสำเร็จ
๖. เด็กที่พยายามอย่างมากในการต่อสู้อุปสรรคทั้งหลาย
๗. เด็กที่สร้างปัญหาทางพฤติกรรมในชั้นเรียน
๘. เด็กที่ไม่สามารถทำงานในระดับที่เรียนได้
๙. เด็กที่มีพฤติกรรมปรากฏว่าจะเป็นแบบอย่างเด็กอื่น

เป็นที่ยอมรับกันว่า นักเรียนทุกคนควรได้รับการศึกษาเป็นรายบุคคลอย่างละเอียดรอบคอบ ถ้าคณะครูของโรงเรียนมีเวลาและกำลังเพียงพอที่สามารถจะทำได้ แต่โดยทั่วไปแล้ว ย่อมเป็นไปได้ สำหรับโรงเรียนที่จะทำการศึกษารายกรณีสำหรับนักเรียนทุกคน เนื่องจาก อุปสรรคและปัญหามากมายประการ ดังนั้นจึงมีผู้วางหลักเกณฑ์ไว้อย่างกว้างๆสำหรับเลือกนักเรียน ดังต่อไปนี้

๑. ครู ควรเลือกศึกษานักเรียนรายที่ไม่มีปัญหายุ่งยากมากเกินไปปัญหาของนักเรียน ควรอยู่ในลักษณะที่ครูและครูผู้ให้คำปรึกษาสามารถช่วยแก้ปัญหาได้

๒. นักเรียนรายแรกที่ถูกเลือกมาศึกษานั้น ไม่ควรเป็นนักเรียนที่มีปัญหาทางอารมณ์ และจิตใจอย่างรุนแรง ซึ่งต้องการความช่วยเหลือ ในระดับที่สูงมาก จากผู้เชี่ยวชาญเป็นพิเศษ

๓. นักเรียนที่ได้รับการเลือกมาเพื่อศึกษารายกรณีนั้น ควรเป็นผู้ซึ่งจะได้รับการช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

๔. นักเรียนที่ได้รับการเลือกมาเพื่อศึกษารายกรณีนั้น ควรมีลักษณะของพฤติกรรมและปัญหาเป็นที่สนใจของคณะครูในโรงเรียน

ใครจะเป็นผู้ดำเนินการศึกษารายกรณี

โดยปกติเป็นที่ยอมรับกันว่า ผู้ที่จะทำการศึกษารายกรณี หรือเป็นผู้นำของงานการศึกษารายกรณีนั้น ควรจะต้องเป็นบุคคลที่มีความชำนาญในการนี้โดยเฉพาะทั้งในด้านการทฤษฎีและการปฏิบัติซึ่งได้แก่ ผู้ให้คำปรึกษาในโรงเรียน นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาโรงเรียน (School psychologist) และ จิตแพทย์ (Psychiatrist) เป็นต้น

สำหรับในโรงเรียน โดยปกติแล้วผู้ให้คำปรึกษาในโรงเรียนจะเป็นบุคคลผู้ซึ่งทำหน้าที่ดำเนินการศึกษารายกรณีให้กับนักเรียนที่มีปัญหาโดยทั่วไป แต่ถักรายที่มีปัญหาการปรับตัวไม่ได้้อย่างรุนแรงแล้วทางโรงเรียนจะส่งนักเรียนไปที่หน่วยงานภายนอก ซึ่งมีความสามารถรวบรวมข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์ และประกอบด้วยผู้ทำงานที่มีความรู้เกี่ยวกับเด็กเป็นอย่างดี เช่น แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา จิตแพทย์ เป็นต้น เพราะบุคคลส่วนมากมีความเห็นว่างานของการเขียนและการศึกษาเป็นรายกรณี ควรเป็นงานของผู้เชี่ยวชาญพิเศษเทคนิคของการศึกษารายกรณีควรเป็นเรื่องของการรักษาทางคลินิกต่อปัญหาการปรับตัวไม่ได้้อย่างรุนแรง ซึ่งต้องการความรู้ การฝึกฝนและประสบการณ์ของบุคคลที่อยู่ในขั้นที่เหนือกว่า ครู และผู้ให้คำปรึกษาในโรงเรียน

ในโรงเรียนโดยทางปฏิบัติ การศึกษานักเรียนเป็นรายกรณีนั้นจำเป็นจะต้องมีการริเริ่ม และผู้ริเริ่มความเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง ซึ่งอาจเป็นครูประจำชั้น ครูประจำวิชา ผู้ให้คำปรึกษานักจิตวิทยา หรือครูใหญ่ก็ได้ แต่ถ้าโรงเรียนมีผู้แนะแนวหรือผู้ให้คำปรึกษาแล้ว งานของความรับผิดชอบส่วนใหญ่มักจะอยู่กับผู้แนะแนวหรือผู้ให้คำปรึกษา ส่วนครูประจำชั้นครูพิเศษตลอดจนครูใหญ่จะมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล ดังนั้นในการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี จึงมีความจำเป็นจะต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม เพราะจะต้องมีการรวบรวมข้อมูลเพื่อทำประวัติรายกรณี มีการพิจารณาเลือกข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อหาสาเหตุของพฤติกรรมนั้นๆ และเมื่อได้ศึกษาโดยละเอียดแล้ว ผู้ดำเนินการจะสรุปผลออกมาเป็นข้อๆ และพิมพ์ไว้เพื่อเป็นเอกสาร แจกแก่ผู้มาร่วมการประชุมปรึกษาเป็นรายบุคคล บุคคลที่มาร่วมประชุมได้แก่ ครูใหญ่ ครูประจำชั้น ครูพิเศษ ผู้แนะแนว ผู้ให้คำปรึกษาแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา จิตแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ และบิดามารดาของนักเรียน (ในบางกรณี) เพื่อทำการวิเคราะห์เป็นปัญหา ความต้องการและแผนงานต่างๆ รวมทั้งอภิปรายแนวทางการแก้ไขปัญหา

การศึกษานักเรียนเป็นรายกรณีจะใช้เวลามากหรือน้อยนั้นย่อมแล้วแต่ความยากง่าย ความซับซ้อนของปัญหา บางรายปัญหาไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อนมากก็ใช้เวลานานอาจเป็นเดือนหรือมากกว่านั้น

บทที่ ๕

สุขภาพจิตและการปรับตัวของวัยรุ่น

ความหมายของสุขภาพจิต

สุขภาพจิตช่วยให้การจัดระเบียบชีวิตของแต่ละคนได้เหมาะสมกับตัวเองและสังคมทั่วไปอย่างได้ผลดีที่สุด ทำให้เกิดความพอใจในชีวิต สังคมยอมรับนับถือในการปฏิบัติตัวเขา และเขาสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าต่างๆของชีวิตได้ดี เป็นคนรู้จักยอมรับความจริงของชีวิต ฉะนั้นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีจะมีโอกาสพบกับความสำเร็จได้มาก ซึ่งจะพอใจในตัวเองและสังคมก็พลอยยินดีไปด้วย ส่วนความเครียดและความกระทบกระเทือนใจจะเกิดน้อยมากสำหรับผู้ที่มีสุขภาพจิตดี ทั้งนี้บุคคลที่มีสุขภาพจิตดีนั้นจะไม่พยายามคิดถึงเรื่องที่จะทำให้เกิดความเครียดและกระทบกระเทือนใจแก่เขาและสังคม ไม่แสดงออกต่างๆที่สังคมรังเกียจหรือขัดกับสังคม ผู้ที่มีสุขภาพจิตดีจะควบคุมตัวเขาตัวเอง ให้รู้จักใช้สติปัญญาและอารมณ์ของตนปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆตัวได้เป็นอย่างดี

คำว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตดีนั้นอาจจะกล่าวให้ชัดเจนยาก เพราะเราไม่สามารถกำหนดให้แน่นอนลงไปได้ว่าเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ เอาเพียงแต่ว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตดีนั้นจะต้องมีพฤติกรรมต่างๆที่เขาสามารถทำและรับผิดชอบไปด้วยความยินดี ในการดำรงชีวิตของตนและเพื่อนมนุษย์ชาติด้วยกัน และสามารถปลุกฝังสุขภาพจิตให้เด็กได้ และเป็นผู้ที่ได้รับความสำเร็จในการทำงานของตน มีกำลังใจที่เข้มแข็งพอที่จะทำการช่วยเหลือชีวิตในสังคมและทำให้ตนมีความสุขสบายในชีวิตของตนตลอดไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า สุขภาพจิตหมายถึงการปรับตนเองของบุคคลต่อสิ่งแวดล้อมหรือโลกโดยส่วนรวมด้วย ความพึงพอใจ ความสำเร็จ ความรื่นเริง สนุกสนานและพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมพร้อมทั้งสามารถที่จะเผชิญและยอมรับความจริงต่างๆที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันและความเป็นอยู่.

องค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพจิต

องค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวกับสุขภาพจิตอันได้แก่สิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคลมีดังนี้

๑. พ่อแม่และชีวิตความเป็นอยู่ทางครอบครัว ได้แก่ความยากจน ขาดความปลอดภัย มีปมด้อย เป็นต้น
๒. การที่พ่อแม่มีความจงเกลียดจงชังต่อเด็ก เกี่ยวกับเพศ ความไม่เท่าเทียมกัน
๓. การที่พ่อแม่รักหรือประคบประหงมเด็กมากเกินไป
๔. การที่พ่อแม่ชอบลูกคนใดคนหนึ่งมากเกินไป
๕. การที่พ่อแม่วางมาตรฐานสำหรับเด็กไว้สูงเกินไป
๖. ชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ ทั้งในด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน
๗. โรงเรียน การแข่งขันกันมากเกินไป หลักสูตรไม่เหมาะสม เข้มงวดเกินไป
๘. ความปกติของเด็ก เช่นมีความบกพร่องทางร่างกาย ล้มป่วย ประสบความสำเร็จ พิกัด ฉลาดหรือโง่
๙. การพัฒนาในการควบคุมอารมณ์โดยเฉพาะความกลัวและโรคกลัว ความทุกข์และความกังวลใจ ความโกรธ ความอิจฉาริษยา มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสุขภาพจิตของบุคคล
๑๐. ทักษะของบุคคลพัฒนาจากความรู้สีก่อนเกิดจากประสบการณ์ต่างๆ ในทางด้านอารมณ์ ทักษะเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล และเกี่ยวข้องกับความรูสึกของคนในการคิด การแสดงพฤติกรรมต่างๆ ลักษณะทางกายอนามัยแรงขับภายใน ความรู้สึกทางด้านอารมณ์ พลังงาน และความสามารถทางสมอง เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการพัฒนาทักษะ ทักษะที่มีผลต่อบุคคลในทุกด้าน ความนิยมในคุณค่าของสิ่งต่างๆ เป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้บุคคลมีทักษะในทางอันทันในการเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาการกระทำสิ่งต่างและความนิยมชมชอบสิ่งต่างๆ มีทักษะหลายประการที่เราไม่รู้สีกว่าเรามีอยู่ต่ออิทธิพลต่อการประพฤติกและ ความขัดแย้งภายใน พร้อมทั้งเกี่ยวข้องับบุคลิกลักษณะต่างๆของคนเรา

๑๑. ความขัดแย้งเกิดจากการปรับตัวไม่บรรลุผลสำเร็จ หากความปรารถนาของบุคคลถูกสกัดกั้นไม่สามารถจะทำได้สำเร็จสมดังความปรารถนาแล้วย่อมที่จะก่อให้เกิดนิสัยและความสนใจที่จะทำสิ่งอื่นๆ เกิดขึ้นในขณะเดียวกันจะเป็นการพัฒนาสิ่งที่รบกวนขึ้นในจิตใจ ย่อมมีผลเสียต่อจิตใจและอารมณ์

ลักษณะของบุคคลที่มีสุขภาพจิตดี

บุคคลที่มีสุขภาพจิตดีย่อมจะมีลักษณะและคุณสมบัติดังต่อไปนี้

๑. เป็นผู้ที่มีความกระฉ่งแจ่มใสในปฏิกิริยาทางจิตและปัญหาการปรับตัวของตนเอง
๒. เป็นผู้มีความสามารถลงมือซึ่งทัศนคติต่อชีวิตความเป็นอยู่ในทางที่พึงปรารถนา
๓. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการดำเนินงานไปสู่จุดหมายที่วางไว้
๔. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในทางที่พึงพอใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ มากมาย
๕. เป็นผู้มีความสามารถควบคุมความต้องการของตนให้เป็นไปในแนวทางที่สังคมยอมรับ
๖. เป็นผู้มีความสามารถปรับตัวได้ตามสถานการณ์ต่างๆ ทางสังคม
๗. เป็นผู้ที่สามารถจัดการควบคุมประสบการณ์ทางอารมณ์ไปในที่พึงประสงค์
๘. เป็นผู้ที่แสดงให้เห็นความอยากทำงานและเล่นตามลักษณะปกติ
๙. เป็นผู้ที่สร้างกระสวนของนิสัยต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่ตนและบุคคลอื่น

ลักษณะของครูที่มีสุขภาพจิตดี

๑. มีความพอใจ และภาคภูมิใจในการทำงานที่ตนทำอยู่
๒. เป็นผู้ที่มีสมรรถภาพ ในการทำงานให้เกิดประโยชน์
๓. มีความซื่อสัตย์ในหน้าที่การงาน
๔. มีความเมตตากรุณาต่อนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน
๕. เป็นผู้ที่มีความกระฉ่งแจ่มใสในปฏิกิริยาทางจิต และการปรับตัวของตน

๖. เป็นผู้ที่มีความสามารถลงมือซึ่งทัศนคติต่อชีวิตความเป็นอยู่ในทางที่พึงปรารถนาและสมบูรณ์
๗. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการดำเนินงานไปสู่จุดที่ได้วางไว้
๘. เป็นผู้ที่มีการประสพการณ์ในความพึงพอใจ ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ
๙. เป็นผู้ที่สามารถควบคุมความต้องการของตน ให้ไปในแนวทางที่สังคมยอมรับ
๑๐. เป็นผู้ที่มีความสามารถปรับตัวได้ตามสถานการณ์ต่างๆ ทางสังคม
๑๑. เป็นผู้ที่มีความสามารถรู้จักการควบคุมประสพการณ์ด้านอารมณ์ไปในทางอันพึงประสงค์
๑๒. เป็นผู้ที่ให้เห็นความอยากทำงานและเล่นเป็นปกติ
๑๓. เป็นผู้ที่สร้างกระบวนการของนิสัยต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์แก่ตนเองและบุคคลอื่น.

ลักษณะของนักเรียนที่มีสุขภาพจิตดี

๑. ตั้งใจเรียนและเอาใจใส่ในการงาน และมักทำได้สำเร็จผล
๒. มีความพอใจในความสำเร็จของตน
๓. มีความรื่นเริงสดชื่นในการทำงาน และในสังคมที่ทำงานอยู่
๔. สามารถแสดงความเห็นได้อย่างถูกต้อง ถ้อยเหตุผลของตนเอง
๕. เป็นคนรู้จักทำงานเพื่อคนอื่น และยินดีให้ความร่วมมือ
๖. มีนิสัยและทัศนคติในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ และมีความเชื่อมั่นที่จะเผชิญกับปัญหาอย่างไม่เกรงกลัว.

ความผิดปกติทางจิตของเด็กที่สำคัญมีดังนี้

๑. ความรู้สึกที่ว่าตนเองไม่ปลอดภัยและเข้ากับสังคมไม่ได้ดี สิ่งที่ทำให้เด็กเข้าสังคมไม่ได้ก็คือ
 - คำวิจารณ์และคำเหน็ดเหนื่อยจากผู้ใหญ่
 - ร่างกายพิการส่วนใดส่วนหนึ่ง ทำให้มีปมด้อย

- ผู้ใหญ่ทอดทิ้งทำให้เด็กขาดความอบอุ่น
 - ทิ้งความมุ่งหมายของตนสูงเกินไป เมื่อทำไม่สำเร็จก็เกิดปมด้อย
 - ผู้ใหญ่คอยจับผิด ไม่ว่าเด็กจะทำอะไรเป็นผิดไปหมด
 - ถูกทอดทิ้งให้อยู่เดียวดาย ขาดการติดต่อกับผู้อื่น
 - ผู้ใหญ่เข้าใจความมุ่งหมายของเด็กผิดไป ประณามเด็กเสียทุกสิ่งทุกอย่าง
 - พ่อแม่และความเป็นอยู่ในครอบครัวได้แก่ความยากจน ขาดความปลอดภัยความรู้สึกมีปมด้อย
 - การที่พ่อแม่มีความจงเกลียดจงชังต่อเด็ก เกี่ยวกับเพศ ความรักไม่เท่าเทียมกัน
 - การที่พ่อแม่ประคบประหงมเด็กจนเกินไป
 - การที่พ่อแม่ชอบลูกคนใดคนหนึ่งมากเกินไป
 - การที่พ่อแม่วางมาตรฐานไว้สูงเกินไปสำหรับเด็ก
 - ชุมชนุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ทั้งในก้นวฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน แหล่งที่ทั้งบ้านเรือนเป็นต้น.
 - โรงเรียน การแข่งขันมากเกินไป หลักสูตรไม่เหมาะสม การเข้มงวดกดขี่ในห้องเรียนมากเกินไป วิธีการควบคุมวินัยของครู การรายงานและการดำเนินการแก้ไขความประพฤติเด็ก
 - ความผิดปกติของเด็กเช่น เด็กฉลาด เด็กโง่ เด็กไม่มีเพื่อน เด็กเกร เด็กมีปมด้อย
๒. พฤติกรรมที่ผิดปกติกว่าธรรมดา เช่น กัดเล็บ พูดยึดอ่าง หนีโรงเรียน ชอบทะเลาะกับคนอื่น รังแกคนอื่น ชอบแยกออกจากพวก เด็กที่มีความผิดปกติทางนี้มักมีความคิดอยู่เสมอว่า.
- โรงเรียนไม่ช่วยตน
 - ญาติพี่น้องไม่ชอบตน
 - ครูไม่ถามตน ครูไม่มีความยุติธรรม

- กลัวจะทำความเสียหายให้กับคนอื่น
- กลัวว่าตนเองจะทำได้สำเร็จ
- ไม่กล้า กลัวทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีเหตุผล

๓. ชอบฝันในสิ่งที่ไม่เป็นจริง วาภาพต่างๆ ตามความปรารถนา แต่ถ้าความฝันนี้ขัดแย้งกับความเป็นจริงอย่างมากมาแล้วจะทำให้เกิดการกระทบกระเทือนจิตใจอย่างรุนแรง นอกจากนั้นการที่เด็กต้องเปลี่ยนแปลงความคิดฝันอย่างฉับพลันหรือรวดเร็วเกินไปก็ย่อมกระทบกระเทือนต่อจิตใจของเด็กด้วย

๔. โรควิต (Neurosis) ลักษณะที่เห็นเด่นชัดพอแยกได้ดังนี้

- ความเคลื่อนไหวทางอารมณ์และความรู้สึก เช่นอารมณ์ไม่สม่ำเสมอ เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เคี้ยวโกรธ ติใจ เสียใจ ตกใจ เป็นต้น

- ความบกพร่องทางสมาคมเช่น รู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย ชอบเก็บตัว ซ้ำซาก กระคายคาย หวาดระวาง ไวต่อความรู้สึก พยายามเก็บความรู้สึกภายใน เข้ากับใครไม่ได้ เป็นต้น

- ความบกพร่องทางความคิด เช่นมีความคิดสับสนวุ่นวาย มีความห่วงใยในตนเองมากเกินไป คิดเรื่องไร้สาระไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริง เป็นต้น

- ความบกพร่องทางความรู้สึกทางเพศ เช่นชอบสัมผัสกับเพศเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีความกลัว สติวิปลาส ได้แก่การรับรู้ที่ผิดปกติ เช่น ได้ยินเสียงลมพัดก็เข้าใจว่าคนจะทำร้าย เป็นต้น

หน้าที่ของโรงเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพทางจิตของเด็ก

๑. การจัดการศึกษาตามความต้องการของแต่ละบุคคล โดยพิจารณาทั้งอายุทางเพศ ความสนใจ และความสามารถ

๒. การจัดหลักสูตรเพื่อให้บุคคลรู้จักปรับตัวในทางต่างๆ ของชีวิต ตลอดจนการดำเนินการต่างๆ ตามหลักสูตร

๓. การจัดครู กระบวนการเรียนการสอนกับครู งานอาชีพครู คุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับครู การสร้างความพึงพอใจในอาชีพครู ปฏิภิรยาของเด็กที่มีต่อครูที่ปรับตัวไม่เข้ากัน

๔. เทคนิคทางด้านสุขภาพจิต การนิเทศเป็นกระบวนการประสานกิจกรรมเป็นหมู่ เพื่อไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาความมุ่งหมายของการศึกษา ศึกษาและปรับปรุงหลักสูตรรวมทั้งวัสดุในการสอน การพิจารณาความสามารถของผู้เรียน การสังเกตการสอนเพื่อปรับปรุงวิธีสอน การสำรวจผลการศึกษา เพื่อเสนอแนะปรับปรุง การฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากรการประเมินผลและเทคนิคการนิเทศ

๕. การปกครองและรักษาวินัยโดยนักเรียนเอง

๖. การใช้เทคนิคต่างๆ ในการวัดและประเมินผล การวินิจฉัยข้อบกพร่องต่างๆ การใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ การจัดให้มีการวัดผลอยู่ทุกระยะ

๗. การจัดรายการแนะแนวในโรงเรียน เพื่อให้ได้รู้จักการแก้ปัญหาต่างๆ ของตนเองทั้งในด้านส่วนตัวและสังคม การแนะแนวอาจใช้เทคนิคเป็นหมู่หรือรายบุคคลตามโอกาสและความจำเป็น

บทบาทของครูทางด้านสุขภาพจิต

๑. การส่งเสริมสุขภาพทางจิต

จุดประสงค์พื้นฐานทางการศึกษาและสุขวิทยาทางจิตในส่วนสำคัญเหมือนกัน คือ การส่งเสริมให้บุคคลเจริญงอกงาม และพัฒนาไปในทางที่พึงประสงค์ แต่ในทางปฏิบัติ มักจะส่งเสริมสุขภาพทางจิตของแต่ละคนน้อยเกินไป จึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องหาทางส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาในทุกๆ ด้าน ทั้งทางกาย สมอ ง อารมณ์ สังคม เพื่อให้เขามีความสุขในชีวิต ปราศจากความตึงเครียดข้อขัดใจและกระวนกระวายใจความสุขกายสบายใจย่อมเกิดขึ้น

กระบวนการพฤติกรรมหลายประการ เด็กเรียนรู้ในวัยเด็กซึ่งช่วยให้การดำรงชีวิตมีความสุข โดยเฉพาะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญในด้านการสร้างและ

และปลูกฝังทัศนคติที่พึงประสงค์ ทางด้านอารมณ์และพฤติกรรมพื้นฐานต่างๆ ประสบการณ์ในโรงเรียนเป็นองค์ประกอบส่วนที่สำคัญในชีวิต เพราะฉะนั้นการปรับตัวในโรงเรียนจึงเป็นการปรับตัวสำหรับชีวิตยิ่งในห้องเรียนมีความสำคัญต่อประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของเด็กเป็นอันมาก สภาพและบรรยากาศในโรงเรียนช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทางด้านอารมณ์ในเมื่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การจัดสิ่งต่างๆ เป็นระเบียบเรียบร้อยมีความเข้าใจและยอมรับในบุคลิกภาพของเด็กนับว่าเป็นหลักสำคัญสำหรับปฏิบัติภายในห้องเรียน

๒. ความรับผิดชอบของครู

ความรับผิดชอบอันดับแรกของครูคือ การสร้างบรรยากาศเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในทางที่พึงประสงค์ วิธีชีวิตในห้องเรียนมีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิต และเป็นเรื่องส่วนใหญ่ของเด็ก ครูที่มีความยุติธรรม มีเหตุผล มีความสุข และมีความพินิจพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนในการสร้างบรรยากาศที่มีผลสะท้อนในทางที่ดีต่อพฤติกรรมของเด็ก

๓. วิธีการและเทคนิคต่างๆ ในการปฏิบัติของครู

วิธีการและเทคนิคในการปฏิบัติงานของครู ในการส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพทางจิตทำได้ดังนี้

๑. มีความสนใจในความต้องการความปลอดภัยของเด็กเนื่องจากเด็กแต่ละคนมีความสามารถพิเศษ ครูจึงควรสามารถนำเอาความสามารถพิเศษที่เด็กมีอยู่นั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์โดยให้โอกาสในการแสดงออกเพราะจะทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าเขามีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อผู้อื่นให้ได้สนุกสนานและมีความสุขยิ่งขึ้น

๒. มีการมอบหมายให้เด็ก และงานอื่นๆ ควรเป็นงานที่ท้าทายมีโอกาสทำได้สำเร็จและคอยกระตุ้นให้บรรลุความสำเร็จในการกระทำ

๓. มีความสม่ำเสมอคงเส้นคงวาในการให้เด็กมีอิสระ ย่อมจะก่อให้เกิดความสนใจในหมู่พวกรู้สึกมีความปลอดภัย ยอมรับนับถือตนเอง อันจะนำไปสู่กิจกรรมเป็นหมู่และความเชื่อมั่นในตนเอง

๔. ความเป็นกันเอง ความเห็นอกเห็นใจของครู ช่วยให้เด็กมีอิสรภาพมีความรอบรู้และมีการพิจารณาทุกๆด้าน มีความรู้สึกปลอดภัยและมีความสุขสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจโดยส่วนรวม

๕. ความจำเป็นที่ครูจะต้องศึกษาเด็ก

การศึกษาเด็กช่วยให้ครูมีความเข้าใจเด็กเป็นอย่างดี ครูที่ดีจะต้องศึกษาเด็กโดยวิธีการต่างๆ เช่นการทำการเขียนการสังเกต การศึกษาเด็กเฉพาะราย ย่อมจะทราบปัญหาและข้อบกพร่องต่างๆของเด็กเพื่อนำเด็กมาแก้ปัญหาปรับปรุงให้เด็กมีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ ดังนั้นครูจึงควรจะ

๑. ครูควรรู้ประวัติและสภาพในปัจจุบันของเด็กในชั้นที่ตนสอน
๒. ครูควรสังเกตให้แน่นอนเกี่ยวกับความต้องการ ความสนใจ และคุณค่าในด้านต่างๆที่เด็กมีอยู่พร้อมทั้งทำการเขียนให้เรียบร้อย
๓. ครูควรสนใจในปฏิกิริยาในชั้นเรียนของเด็กทุกๆระยะ
๔. ครูควรพิจารณาระเบียน คะแนน และหลักฐานต่างๆของเด็กอย่างมีระเบียบสม่ำเสมอ
๕. ครูควรจะบันทึกและปรึกษาเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวกับเด็ก
๖. ครูควรปรึกษากับครูอื่นๆในเรื่องเด็กและการติดตามผลต่างๆเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็ก

การปรับตัวของเด็กวัยรุ่นอันอาจแบ่งออกเป็นลักษณะดังนี้

การปรับตัวแบบสู้

๑. การก้าวร้าวทางกาย (Aggression) เป็นการปรับตัวประเภทการต่อสู้ตรงข้ามกับประเภทเพื่อผ่านแต่เป็นการต่อสู้ที่ไม่คำนึงถึงอุปสรรคที่ขวางกั้นหรือไม่มีคำนึงถึงว่าสังคมจะ

ยอมรับหรือไม่บางทีก็เป็นการประชดประชันสังคม ใช้แต่พลังกำลังที่มีอยู่ทุ่มเทเพื่อเอาชนะอุปสรรคที่ขวางกั้น การก้าวร้าวมี ๒ ประเภทคือ :-

๑.๑ การก้าวร้าวทางร่างกาย (Physical Aggression) ได้แก่การทะเลาะชกต่อย อาละวาด ลักขโมย เด็กที่ยากจนหิวอาหารไม่สามารถจะเก็บกตความต้องการได้การจะเพื่อฝันว่า ได้กินอาหารเต็มอิ่มบนโต๊ะก็ไกลความจริง ไม่หลอกลวงตนเองว่าคนใหญ่คนโตมีชื่อเสียงก็เคยเป็นเด็กอดอยากยากจนมาก่อน การก้าวร้าวจึงเป็นไปในรูป ลักขโมยเงินหรือสิ่งของที่พอจะนำไปขายแลกเงินมาได้ บางคนโกรธใครแล้วก็ชกต่อยทำร้ายร่างกายหรือแกล้งลับหลัง บุคคลที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวถือว่าเป็นภัยต่อสังคมอย่างยิ่ง ในฐานะเป็นบุคคลอันธพาลป่าเถื่อน เด็กอันธพาลมักมีสาเหตุมาจากความไม่สมหวังทางจิตใจพ่อแม่ทั้งขว้างขาดความอบอุ่น เอาชนะอุปสรรคไม่ได้ การเป็นอันธพาลโดยสายโลหิตหรือสันดานนั้นไม่น่าจะจริง

๑.๒ การก้าวร้าวทางวาจา (Verbal Aggression) การก้าวร้าวทางวาจาเป็นพฤติกรรมเช่นเดียวกับการก้าวร้าวทางกาย แต่ไม่รุนแรงมากนัก เป็นแต่เพียงการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง ใช้วาจาหยาบคาย ขาดคุณสมบัติผู้ดี ชอบตั้งวงนินทาชาวบ้าน นำข้อบกพร่องของผู้อื่นมาวิจารณ์เป็นของขบขัน ชอบฮาป้าเมื่อเพื่อนผิดพลาด นักเรียนที่การมแก้แกล้มมักจะเนื่องมาจากความต้องการบางอย่าง ในตัวเขาที่ซ่อนเร้นอยู่กลายเป็นความไม่สมหวังจิตใจว่าวุ่น

การก้าวร้าวทั้งสองประเภทนับว่าเป็นภัยต่อสังคมมาก แต่ในแง่จิตวิทยาแล้วไม่ เป็นภัยต่อตัวเรามากนัก เพราะเป็นการแสดงออกอย่างหนึ่ง นอกเสียจากภัยนั้นจะเป็นผลมาจากการลงโทษของสังคมที่มีต่อบุคคลผู้นั้น

๒. การประนีประนอม การประนีประนอมเป็นวิธีการปรับตัวที่ไม่มีภัยต่อสังคม และไม่มีโทษต่อจิตใจเป็นวิธีการปรับตัวที่เหมาะสมที่สุดในบรรดาพฤติกรรมที่กล่าวมาแล้ว ไม่ต้องเก็บกด ไม่ต้องบิดเบือนความจริง ไม่ต้องหลบหลีก ไม่หักโหมเอาชนะอย่างป่าเถื่อน แต่เป็นวิธีการที่นุ่มนวล ถึงแม้จะลดความเครียดลงไม่ได้หมดสิ้น แต่ก็บรรเทาลงได้มาก พฤติกรรมการประนีประนอมมีหลายแบบเช่น

๒.๑ การทดแทน การแสดงออกในด้านที่ตนถนัด ทำได้ดีเพื่อจะทดแทนลักษณะความรู้สึกในความต่ำต้อยของตนที่น้อยหน้าผู้อื่น นักเรียนที่ร่างกายเล็กอ่อนแอเอาชื่อเสียงทางกีฬาไม่ได้ก็หันมาเอาดีทางด้านสังคมหรือทางด้านการเล่นในชั้น ดังนั้น ถึงแม้ว่าเขาจะไม่ได้รับการยกย่องในด้านกีฬา ก็ได้รับการยกย่องในด้านการเล่นเรียนเป็นการทดแทนความต้องการที่คล้ายกันมากถึงแม้จะไม่ตรง ครูบางคนเอาดีทางวิชาการยากเพราะอายุมากแล้วหรือภาระมากก็หันไปสนใจเรื่องระเบียบเครื่องครัด หรือระเบียบเป็นเรื่องตายตัวก็เป็นการทดแทนที่มีประโยชน์ของสังคมเหมือนกัน การทดแทนบางอย่างก็เป็นการทดแทนที่ไม่รู้สึกตัว นักจิตวิทยาากลุ่มวิเคราะห์คนหนึ่งชื่อ แอดเลอร์ (Alfred Adler) อธิบายว่าคนเราทุกคนที่เกิดมามีความต้องการมีความบกพร่องอยู่ทั้งนั้น ความบกพร่องนี้เรียกว่า “ปมด้อย” ดังนั้นพฤติกรรมที่แสดงออกจะช่วยชดเชยปมด้อยที่ยังมีอยู่ เมื่อแต่ละคนเป็นปมด้อยไม่เหมือนกัน พฤติกรรมของคนเราจึงแตกต่างกันออกไป บุคคลที่ร่างกายเล็กมักจะเสี่ยงดังและชอบมีพฤติกรรมที่แสดงอำนาจ

การทดแทนบางอย่างเป็นการฝึกฝนเพื่อเอาชนะปมด้อยนั้นโดยตรงจนมีความสำเร็จกลายเป็น “ปมเด่น” ก็มี การทดแทนประเภทนี้เรียกว่า “การทดแทนเกินเลย” (Over Compensation) ซีเซโร (Cicero) นักพูดเรื่องนามของกรีก เคยเป็นเด็กผู้ติดอ่างมาก่อน เด็กบางคนเคยถูกข่มเหงรังแกจนมุ่งมั่นฝึกฝนกลายเป็นนักมวยชนะเลิศก็มี เป็นพฤติกรรมประเภททดแทนเกินเลย

การทดแทนนอกจากเป็นการลดความเครียดทางจิตใจแล้วก็ยังเป็นลักษณะที่สังคมต้องการ เพราะการที่แต่ละคนจะได้แสดงความสามารถของตนที่มีอยู่ออกมาเป็นประโยชน์ คนเราเก่งคนละทาง ถ้าเรามองข้ามปมด้อยของเราแล้วหันมาพิจารณาความสามารถปมเด่นของแต่ละคน สังคมจะเจริญขึ้นมาก

๒.๒ การทดแทน (Sublimation) การทดแทนเป็นการคัดแปลงพฤติกรรมเพื่อสนองความไม่สมหวังในจิตใจ เป็นวิธีการปรับตัวที่คล้ายกับการทดแทนมาก จนบางแห่ง

ระบุว่าเป็นการทดแทนอย่างหนึ่ง เช่น การมอบหมายให้นักเรียนที่ชอบรังแกเด็กให้เป็นผู้ดูแลความประพฤติของนักเรียนรุ่นน้อง มอบตำแหน่งประธานสวัสดิการ แทนที่จะชอบลากแขนเด็กมาเป็นจูงแขนเด็กข้ามถนนหนทาง แทนที่จะรังแกเด็กก็มาเป็นผู้ดูแลไม่ให้ผู้อื่นรังแกเด็ก เป็นจรรยาวัตรโรงเรียนบ้าง นอกจากการมอบหมายหน้าที่แล้วควรที่จะประกาศแต่งตั้งหรือติดเครื่องหมายให้ผู้อื่นสังเกตได้ง่าย เช่น ปลอกแขน สายนกหวีด เข็มติดเสื้อ เป็นต้น แต่ต้องคอยสนใจดูแลอย่างใกล้ชิด หมั่นไต่ถามการทำงาน นับเป็นวิธีการปกครองอย่างหนึ่งแทนการลงโทษ เมื่อนักเรียนสนใจเอาใจใส่ซึ่งอาจจะสร้างความไม่สมหวังให้รุนแรงยิ่งขึ้น นับเป็นการปรับตัวที่มีผลคืออย่างหนึ่ง

๒.๓ การลอกแบบนิยม (Identification) การลอกแบบนิยมนั้นมักเกิดจากความรู้สึกว่าตนต่ำต้อยไม่ทัดเทียมเพื่อนฝูง ดังนั้นจึงพยายามสร้างความทัดเทียมโดยการลอกเลียนแบบบุคคลที่ตนนิยมชมชอบ เด็กวัยรุ่นรู้สึกว่าตนไม่สวย ไม่งามมักแต่งตัวเลียนแบบคาราภาพยนตร์ที่ตนนิยมชมชอบ เด็กนักเรียนที่น้อยใจว่าครูไม่ค่อยสนใจ มักจะแต่งตัวทำกริยาท่าทางเหมือนกับครูผู้นั้น พฤติกรรมประเภทนี้ไม่มีอันตรายรุนแรงมากทั้งทางสังคมหรือจิตใจ นอกจากจะสิ้นเปลืองเงินและเวลาโดยไร้ประโยชน์ นักจิตวิทยาชั้นนำ ซิกมันต์ ฟรอยด์ กล่าวว่า การลอกแบบนิยมเป็นการสร้างลักษณะบุคลิกภาพอย่างหนึ่ง เช่น เด็กที่ต้องการความรัก ความสนใจจากบิดามารดา มักจะเลียนแบบกริยาท่าทางของบิดาหรือมารดาจนฝังแน่นกลายเป็นบุคลิกภาพประจำตัว บุคคลแต่ละคนจะเลียนแบบบุคคลอื่นในบางด้านที่ตนยกย่อง เมื่อรวมกันเข้าก็จะสร้างเป็นบุคลิกภาพของตนเองที่ไม่เหมือนคนอื่น

ซิกมันต์ ฟรอยด์ อธิบายว่าเด็กชายเมื่อยังเล็กอยู่นั้นมีความอิจฉาบิดา อยากจะเป็นเจ้าของ (บางแห่งกล่าวว่าอยากจะเป็นสามี) มารดาแต่ผู้เดียว แต่กับขังใจที่ตัวยังเล็ก ไม่มีทางจะเอาชนะบิดาของตนได้ จึงพยายามเลียนแบบบิดาของตนเพื่อเอาชนะนั่นเอง ในกรณีเด็กหญิงก็เช่นเดียวกัน ต้องการจะเอาชนะมารดาแต่สู้ไม่ได้จึงหันมาใช้วิธีการเลียนแบบมารดา

พฤติกรรมกลวิธีการปรับตัวประเภทที่สำคัญทั้ง ๕ ประเภทนี้ การประนีประนอม นับเป็นการปรับตัวที่เป็นภัยต่อสุขภาพจิตน้อยที่สุด และเป็นประโยชน์ต่อสังคมเป็นอย่างมาก

เพราะเป็นสาเหตุก่อให้เกิดการประสานร่วมมือสามัคคี แต่ทั้งนี้ควรต้องอยู่ภายใต้การแนะแนวที่ถูกที่ควร การทดแทน (Compensation) อาจเป็นไปได้ทั้งในทางที่สังคมจะยอมรับก็ได้ เช่นเด็กที่เรียนหนังสือไม่เก่งอาจจะทดแทนทางกีฬา คณิตฯ นับเป็นการทดแทนที่ดี แต่ถ้าเรียนไม่เก่ง จึงหาทางทดแทนไปเอาดีทางหนีโรงเรียน มั่วสุมสูบบุหรี่เสพยาเสพติดเพื่อต้องการความโก้เก๋ ความเป็นลูกผู้ชาย ชกต่อย เกะกะเกราะ นักเลง เช่นนี้ก็เป็นการปรับตัวที่เป็นภัยต่อสังคม ส่วนพฤติกรรมกรรมการปรับตัวประเภทก้าวร้าวเป็นภัยต่อสังคมมาก แต่ไม่เป็นภัยต่อตัวเอง ในแง่สุขภาพจิตมากนัก เพราะเป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งของบุคคล

๓. การบิดเบือนความจริง บุคคลที่เริ่มมีความรู้สึกต่ำต้อยด้อยกว่าคนอื่น อาจจะปรับตัวโดยเสแสร้งบิดเบือนความจริง บิดบังอำพรางความต้องการที่แท้จริงของตนเอาไว้ เป็นการผ่อนคลายความอึดอัดกลักลุ้ม ลงไปได้บ้าง การหลอกลวงโดยแสดงออกไม่ตรงกับความต้องการของตน บางครั้งตนเองก็ไม่รู้ตัวก็มี พฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อหลอกลวง บิดเบือนความจริงมีหลายแบบคือ

๓.๑ การหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง (Rationalization) ได้แก่การหาเหตุผลมาสนับสนุนยืนยันว่าการตัดสินใจในการกระทำของตนนั้นถูกต้องเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากอับอายขายหน้า ไม่แสดงความต้องการที่แท้จริงออกมา บางคนต้องการจะสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย แต่ก็คิดว่าถึงสอบเข้าก็คงสู้ผู้อื่นไม่ได้ เขาจึงอับอายที่จะพูดความจริง จึงมักวิจารณ์ว่า นักศึกษาที่เรียนในมหาวิทยาลัยนั้นเรียนมาแล้วไม่เห็นมีอะไรดีขึ้น นอกจากได้ปริญญาต่อทางชื่อมาเท่านั้น พวกเขามีแต่เอาเงิน ไปจ่ายค่าเล่าเรียนพอครบตามเวลาที่กำหนดก็จบหลักสูตร ไม่มีประโยชน์อะไร สู้เอาเงินไปทำอย่างอื่นดีกว่า นี่คือพฤติกรรมที่เรียกว่า การหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง

การปรับตัวแบบนี้เป็นการบิดเบือนความจริง สิ่งที่เขากล่าวนั้นอาจจะทำให้เขาสบายใจขึ้น แต่ผู้อื่นอาจจะเข้าใจผิดได้ เป็นการชักจูงผู้อื่นให้เข้าใจคลาดเคลื่อนมองโลกในทัศนะที่แคบเกินไป ความจริงทุกอย่างในโลกนี้ มีทั้งแง่ดีและแง่ร้ายเป็นของคู่กัน

๓.๒ การกล่าวโทษผู้อื่น (Projection) เป็นการปรับตัวที่รุนแรงมาก กว่า การหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง เป็นการมองข้ามและพลิกแพลงความจริงไปในทางตรงกันข้าม มักเกิดจากการไม่ยอมรับความบกพร่องของตนเองแล้วปรับปรุงแก้ไข เช่นเดียวกับคำพังเพยที่ว่า “รำไม่ดี โทษปีโทษกลอง” นักศึกษาบางคนสอบได้คะแนนต่ำแทนที่จะพิจารณาความบกพร่องของตนเอง แล้วปรับปรุงแก้ไข กลับโทษว่า อาจารย์สอนไม่รู้เรื่องบ้าง ออกข้อสอบนอกตำราบ้าง หรืออ้างสาเหตุผูกพยาบาทกันเป็นส่วนตัวบ้าง เรารูปร่างไม่สวยเหมือนคนอื่นบ้าง ประจบไม่เป็นบ้าง เช่นนี้เรียกว่าการกล่าวโทษผู้อื่นหรือสิ่งอื่น เช่นอ้างว่า เป็นเพราะดวงชะตาราศี โชคเคราะห์ที่บันดาลให้เป็นไปดังนั้นบุคคลเหล่านั้นจึงไม่พยายามปรับปรุงตนเอง มักคอยจับผิด ชดช้อดความผิดไปให้สิ่งอื่น มีประโยชน์น้อยมาก

คนที่ชอบทำบุญ เขาอาจจะกลัดกลุ้ม กระทบกระวายเป็นใจ เมื่อรู้ว่าตนทำบาปเอาไว้มาก แต่ก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงตั้งหน้าทำบุญเพื่อให้สบายใจขึ้น อย่างน้อยก็ยังได้ชื่อว่าเป็นคนดีกับเขาบ้าง และมักเป็นคนหาเวลาว่างตลอดเวลา

๓.๓ พฤติกรรมองุ่นเปรี้ยว (Sour Grape) พฤติกรรมองุ่นเปรี้ยว เป็นการบิดเบือนความต้องการของตนเอง โดยการลดคุณค่าของสิ่งที่ตนต้องการลง เพื่อจะได้ไม่สมหวังเพียงเล็กน้อยเท่านั้น นักเรียนที่สอบได้คะแนนสูงนั้นไม่มีความหมายเป็นการเสียเวลาเสียแรงงานไปโดยใช่เหตุ คะแนนจะต่ำหรือสูงก็ได้ปริญญาเหมือนกัน เมื่อออกไปทำงานก็ไม่แน่ว่าคนที่ได้คะแนนสูงจะก้าวหน้ากว่าเสมอไป วิธีการปรับตัวเช่นนี้ไม่เหมาะนัก เพราะเป็นการสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นมากกว่าจะแก้ปัญหามาให้หมดไป (พฤติกรรมองุ่นเปรี้ยวนี้น่ามาจากนิทานอีสปเรื่องสุนัขจิ้งจอกอยากกินองุ่นบนต้น แต่องุ่นอยู่สูงเกินไปไม่สามารถกระโดดงับมากินได้ ก็ทำเป็นไม่สนใจ และปลอบตัวเองว่าองุ่นเปรี้ยว ไม่น่ากิน)

การปรับตัวแบบหลบหนี

แบ่งออกตามลักษณะดังนี้

๑. การแยกตัวออกจากสังคม (Isolation) เช่นเด็กที่มีปมด้อยทางร่างกายมักหลบเลี้ยงเพื่อนไปอยู่ตามลำพัง บางคนแยกตัวออกไปโดยไม่คบค้าสมาคมกับบุคคลอื่นนอกวง

ของคน บางคนหลบโดยวิธีประชดเป็นต้นว่า ทำตนหรือประพฤติดนเนินหรือทำสิ่งที่ตรงกันข้ามกับขนบธรรมเนียมประเพณี กฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้เข้าประเภท “จะทำเสียอย่างไรจะทำไม” คนประเภทนี้ถ้ามีคนมาห้ามก็จะยิ่งแก้เก้อ โดยแกล้งทำไปในสิ่งตรงข้ามยิ่งขึ้น ทำนองยิ่งห้ามเหมือนยิ่งยุ คนหลบหนีสังคมบางคนพยายามหาเหตุผลมาเป็นข้อแก้ตัว เช่นอ้างว่าในสังคมนั้น ๆ มีสิ่งที่น่ารังเกียจ บ้ายความผิดให้คนอื่นเพราะทำให้บุคคลผู้นั้นเกิดความรู้สึกว่าได้ลบล้างความผิดของตนแล้ว จะทำให้ความเครียดลดลงบ้าง

๒. พวกวิกลจริต มีลักษณะเช่นเดียวกับการแยกตัวออกจากสังคม แต่ลักษณะแสดงออกมี ๔ แบบคือ

๒.๑ พวกวิกลจริตที่ชอบทำตัวอย่างง่าย ๆ มีลักษณะคือขาดความสนใจในสังคมและความสัมพันธ์กับผู้อื่น มักจะมีชีวิตอย่างง่าย ๆ และเจียบ ๆ สนใจเฉพาะชีวิตของตนเอง โดยปกติจึงไม่แสดงอารมณ์เลย แต่บางครั้งจะมีอารมณ์เสีย

๒.๒ พวกไม่สนใจในการแต่งกาย ลักษณะคือมีการแสดงอารมณ์อื่นๆ ซึ่งมักจะไม่ถูกลักษณะการณบางครั้งจะมีอารมณ์หรือมีพฤติกรรมย้อนถอยหลัง (Regression) เมื่อยังเป็นเด็ก ไม่สนใจเครื่องแต่งตัว การคิดโดยปราศจากเหตุผล บางคนหนีโลกโดยการสร้างโลกของตนขึ้นไม่สนใจสังคมส่วนรวม สร้างจักรวรรดิของตนโดยเฉพาะ เป็นการปรับตัวโดยการใชีวิตเยี่ยงบุปผาชน หรือพวกชิปปี้

๒.๓ พวกเบื่อชีวิตคิดที่จะฆ่าตัวตาย มีลักษณะคือมีการแสดงอารมณ์อื่นๆซึ่งมักจะไม่ถูกลักษณะของคนทั่วไป เช่นชอบนั่งอยู่คนเดียวนานๆ เมื่อมีคนอื่นมารบกวนทางใจก็มักจะหาทางฆ่าตัวตาย หรืออาจจะฆ่าผู้อื่นด้วย แต่ยังมีความรู้สึกบ้างเป็นครั้งคราว

๒.๔ พวกเพ้อคลั่ง มีลักษณะที่หลงผิด พุดเพ้อเจ้อต่างๆนาๆ และสามารถจะเล่าเรื่องไม่จริงที่ไม่เป็นแก่นสารให้ผู้อื่นฟัง ความคิดมักสับสนไม่ได้เนื้อความ

๓. พวกปฏิเสธสังคม พวกนี้ไม่ให้ความร่วมมือกับสังคม ชอบขัดขืนแต่ขัดขืนอย่างเงิบ ๆ ซึ่งเป็นลักษณะที่ขัดขืนฝ่ายผู้ใหญ่ ซึ่งขัดขวางการกระทำของเด็กวัยรุ่น เช่น ผู้ใหญ่บางคนปรณามเด็กวัยรุ่นอย่างเสียหายในการคบเพื่อน เลยทำให้เกิดความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ผู้ใหญ่ก็ควรผ่อนหนักผ่อนเบาบ้าง เพราะเด็กวัยรุ่นเป็นวัยที่ชอบความอิสระในการคบเพื่อน แต่ก็อย่าปล่อยปละละเลยจนเกินขอบเขตไป เพราะถ้าไปคบเพื่อนชั่วชักนำไปในทางที่ผิดก็จะเป็นอันตราย เข้าทำนองพวกมากลากไป เช่นการที่เด็กวัยรุ่นยกพวกตีกัน เป็นต้น

พฤติกรรมที่ไม่สมควรของผู้ใหญ่บางคนที่สำคัญออกมาให้เห็นเป็นเหตุให้เด็กวัยรุ่นเสื่อมศรัทธาที่จะใช้ชีวิตหรือทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อสังคมหมดไป เช่นการกระทำที่ตรงกันข้ามกับคำสอนที่สอนให้เด็กประพฤติสิ่งที่ดีงาม แต่แล้วผู้ใหญ่เองกลับประพฤติชั่วให้เด็กเห็น เป็นต้น

๔. การผ่นกลางวัน พวกนี้ชอบนั่งคนเดียว ใจลอย ผ่นว่าตนได้พบกับสิ่งที่สมหวัง เช่นผ่นหวานไว้ก่อนว่าถึงตนจะเรียนอ่อน เรียนไม่รู้เรื่อง หรือสนใจการเรียนน้อยกว่าคนอื่นคงจะไม่เป็นไรเมื่อถึงตอนสอบก็คงสอบได้เอง ครูบาอาจารย์คงจะสงสารแถมคะแนนให้ หรือผ่นว่าตนจะเป็นโน่น จะเป็นนี่ การผ่นกลางวันอาจเป็นทางออกเพื่อชดเชยหาความสุขไปชั่วครั้งชั่วคราวในสายตาคนทั่ว ๆ ไปอาจจะไม่มีภัยมากนักเพราะไม่ได้รับกวนผู้อื่น แต่ในสภาพของจิตใจนั้นเป็นอันตรายรุนแรงมากเพราะยากแก่การสังเกต ถ้าไม่สนใจแล้วจะพบได้ยาก บุคคลที่ผ่นผ่นมักหลบสังคม สร้างโลกของเขาเอง เขาอาจจะไม่ต้องการให้ใครช่วยเหลือเขา นับเป็นจุดเริ่มต้นของโรคจิตโรคประสาท ซึ่งจะกลายเป็นภาระของสังคมต่อไป

๕. การเก็บกด คนส่วนมากเมื่อไม่สมหวังมักจะเก็บกดอารมณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ยอมแสดงออกมา อาจจะเกรงคนถูกเหยียดหยาม หรือไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม การเก็บกดจึงเป็นการสกัดกั้นความต้องการมิให้แสดงออกมา บุคคลที่เก็บกดนั้นจะพรวดสอนตนเองอยู่เสมอว่า ความต้องการที่ตนมีอยู่นั้นเป็นสิ่งที่น่าอับอาย ไม่ควรแสดงให้คนอื่นทราบ

การแสดงออกจึงเป็นไปในทำนองว่าคนไม่มีความต้องการเช่นนั้นอยู่เลย ตัวอย่างเช่น ในวัฒนธรรมไทยเราไม่ยอมรับการแสดงทางเพศอย่างโจ่งแจ้ง เรายอมรับว่าคนที่เก็บกคความต้องการทางเพศได้มากเท่าไร เป็นผู้มีจิตใจสูงน่านับถือ ทั้งที่ความต้องการทางเพศเป็นสังขธรรมสำหรับมนุษย์ทุกคน

สิ่งที่ควรจะนำมาคิดเกี่ยวกับการเก็บกคก็คือ อารมณ์ที่เราเก็บกคเอาไว้ไม่ยอมแสดงออกมานั้นหาได้สูญหายไปไม่ ตราบใดที่เรายังเข้มแข็งพอที่จะเก็บกคไว้ มันก็ยังไม่แสดงออกแต่ไม่ได้หมายความว่าเราสบายใจ เมื่อความต้องการทับถมกันนานเข้าจนแรงมากเกินไปจนเกินกว่าจะเก็บกคมันก็จะระเบิดออกมาอย่างรุนแรง หรือมีฉะนั้นก็เปลี่ยนไปหาทางออกรูปอื่น นับว่าเสี่ยงต่ออันตรายอย่างมาก วิธีการที่จะลดอันตรายอันเกิดจากการเก็บกคนี้ก็คือพยายามหาทางระบายออกหรือทดแทนด้วยพฤติกรรมอื่น ๆ อย่าปล่อยไว้ให้อัดแน่นจนเป็นแรงระเบิด

๖. การถดถอย การถดถอยเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจ นักจิตวิทยากลุ่มวิเคราะห์สรุปว่า เกิดจากจิตไร้สำนึก เป็นการแสดงออกมาในรูปพฤติกรรมที่ดูเด็กเกินอายุที่แท้จริงผู้ที่ไม่เข้าใจมักตำหนิว่า เป็นการดัดจริต เด็กที่โตพอควรเมื่อมีน้องใหม่เกิดมา ความรักใคร่ความสนใจที่ได้รับจากบิดามารดาก็ย่อมจะลดน้อยไปเป็นธรรมดา กลายเป็นความเปล่าเปลี่ยว ขาดความอบอุ่น ขาดความสนใจ มักจะเก็บตัว มีพฤติกรรมเหมือนเด็กเล็กๆ เช่น พูดคิดอย่าง คุณหนู บ๊อสสาวรุดที่นอน ซึ่งน่าจะเป็นพฤติกรรมของเด็กเล็กมากกว่าการทำโทษ ในกรณีนี้จะช่วยไม่ได้เลย กลับจะเป็นการซ้ำเติมเสียอีก สาวบางคนอายุมากยังหาคู่ไม่ได้ขาดหนุ่มมาสนใจ เกิดความวิตกกังวล จึงมีพฤติกรรมแสดงออกมีจริตมารยา กระตังกระตัง วิดว้าย คล้ายสาวรุ่นเด็กๆ เหล่านี้เป็นการปรับตัวที่เรียกว่าการถดถอย.

สาเหตุที่ทำให้เด็กปรับตัวไม่เหมาะสม

โรงเรียนมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็กในด้านต่างๆ เป็นอันมาก ครูมักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับเด็กอยู่เสมอๆ การที่เด็กปรับตัวไม่ได้ย่อมทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหน้าที่อันสำคัญของครูประการหนึ่งนอกเหนือจากการสอนก็คือ การสังเกตเด็กทุกคน เพื่อให้ทราบอาการผิดปกติของเด็ก กันคว้าหาสาเหตุและหาทางแก้ไข

นักจิตวิทยาได้รวบรวมลักษณะอาการที่แสดงถึงการปรับตัวไม่ได้ของเด็กไว้ ซึ่งมีอยู่ถึง ๓๖ ชนิดด้วยกัน ลักษณะอาการผิดปกติของเด็กที่ครุมีความเห็นว่ามีผลเสียรุนแรงและควรรับแก้ไขก็คือ การรังแกเพื่อน การขโมย การหนีโรงเรียน การหยุดปด การลอกการบ้าน การทุจริตในการสอบ

การที่เด็กไม่สามารถปรับตัวได้นั้น มีสาเหตุมากมายหลายอย่าง แต่สถานการณ์ที่ทำให้เด็กเกิดความขัดแย้งใจ และนำไปสู่การปรับตัวไม่ได้นั้น มีอยู่ดังนี้คือ

๑. ความยากจน (Poverty) จากการค้นคว้าของนักสังคมวิทยา ปรากฏว่า ความยากจนเป็นสาเหตุที่สำคัญถึงประการหนึ่งที่ทำให้การปรับตัวไม่ได้ แม้ว่าจะปรากฏว่า เด็กที่ยากจนแต่ปรับตัวได้ดีก็จะมีอยู่เป็นจำนวนมากก็ตาม จำนวนเด็กที่เป็นปัญหาและมาจากครอบครัวที่ยากจนก็มีอยู่ไม่น้อยเลย

๒. ครอบครัวขาดความอบอุ่น (Broken Homes) จากข้อมูลทางสถิติเกี่ยวกับเด็กที่เป็นปัญหา ปรากฏว่าส่วนมากเด็กที่เป็นปัญหามักจะมาจากครอบครัวที่เรียกว่า “บ้านแตก” คือ พ่อแม่หย่าร้างหรือแยกกันอยู่ พ่อหรือแม่ตาย หรือออกจากบ้านไปเป็นเวลานานๆ ส่วนใหญ่ของเด็กที่เป็นปัญหามักจะมาจากครอบครัวประเภทนี้ สถานการณ์ทางครอบครัวทำให้เด็กขาดความอบอุ่นใจ ว้าวุ่น เปล่าเปลี่ยว ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นปัญหา เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะกันเสมอๆ ก็มักจะกลายเป็นเด็กที่มีปัญหาเหมือนกัน

๓. ความบกพร่องส่วนตัวของเด็ก ความบกพร่องบางประการ ทำให้เด็กไม่สามารถสนองความต้องการของตนได้ จึงเกิดความขัดแย้งใจขึ้น นอกจากนั้นความรู้สึกว่าตนผิดจากหมู่เพื่อนก็อาจจะเป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งใจได้ ครูต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก และพยายามโน้มน้าวให้เด็กลดความรู้สึกในเรื่องนี้ ซึ่งอาจทำได้โดยการยกตัวอย่างมาประกอบให้เห็นว่า คนที่มีข้อบกพร่องบางประการก็อาจจะทำอะไรได้สำเร็จเป็นอย่างดี

๔. เด็กที่ถูกทอดทิ้ง (Rejected Child) พ่อแม่อาจแสดงการทอดทิ้งเด็กได้หลายวิธี เช่น ไม่เอาใจใส่ ปล่อยให้เด็กอยู่ในความดูแลของผู้อื่น ลงโทษเสมอๆ เป็นคนขี้อิจฉา

หากมีเพื่อนที่หวัง ไม่ยอมให้ไปคบค้าสมาคมกับคนอื่น ชอบกีดกันผู้อื่นไม่ให้มาวุ่นกับเพื่อนคนนั้น

๕. เด็กที่ถูกตามใจจนเคย (Over-Protected Child) เด็กประเภทนี้ได้รับการตามใจจากพ่อแม่จนเคยตัว อยากได้อะไรเป็นต้องได้ ไม่เคยได้รับการฝึกให้รู้จักระเบียบแบบแผนของสังคม เอาแต่ใจตนเป็นใหญ่ พฤติกรรมของเด็กประเภทนี้มีหลายอย่าง เช่น เห็นแก่ตัว ก้าวร้าว รุกราน ไม่มีความรับผิดชอบ มักจะแสดงอาการปฏิกิริยาเหมือนเด็กเล็กๆ ขาดความสุภาพ ถือดี ถือดี

เด็กที่ถูกตามใจจนเคยตัวนี้ขาดการฝึกฝนอบรมให้รู้จักระเบียบแบบแผนของสังคม ครูต้องช่วยให้เด็กเหล่านี้เรียนรู้การทำงานและอยู่รวมกันกับผู้อื่นได้ ข้อสำคัญ ครูต้องให้ความสงสารเห็นใจแก่เด็กเหล่านี้ ไม่ควรใช้วิธีการที่รุนแรง

๖. ขอบกพร่องของโรงเรียน โรงเรียนอาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กเกิดความข้องคับใจ และนำไปสู่ความไม่สามารถปรับตัวได้เช่นกันเป็นต้นว่า โรงเรียนอาจจะทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย เนื่องจากบทเรียนยากเกินไป ครูมุ่งหวังให้เด็กทุกคนบรรลุความสำเร็จอย่างดี หากไม่ได้ระดับมาตรฐานที่ครูตั้งไว้ก็ใช้วิธีลงโทษตัวครูก็อาจเป็นสาเหตุให้เด็กเกิดความไม่สบายใจ หรือไม่พอใจได้ เช่น ครูแสดงความไม่ยุติธรรมให้เด็กเห็น ครูเตรียมการสอนไม่ดี วิธีสอนของครูน่าเบื่อ

บทบาทของครูเกี่ยวกับเด็กที่ปรับตัวไม่ได้เหมาะสม

ครูเป็นบุคคลสำคัญยิ่งผู้หนึ่งในอันที่จะช่วยแก้ไขปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการปรับตัวไม่เหมาะสมของเด็ก สิ่งที่ครูควรทำเพื่อช่วยลดยับปัญหาเรื่องนี้คือ—

๑. ช่วยให้พ่อแม่มีความรู้ความเข้าใจกว้างขวางขึ้น ครูเป็นผู้นำคนสำคัญในชุมชน เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องนับถือจากคนทั่วไป คำแนะนำของครูจะได้รับการรับฟังจากผู้อื่นเสมอ ความคิดเห็นของครูย่อมมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของพ่อแม่ด้วย เช่นกัน ดังนั้นครูจึงควรจะได้ปลีกเวลาพบกับพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็ก ช่วยแนะนำวิธีการอบรมเลี้ยงดูและปกครองเด็ก รวมทั้งช่วยแนะนำวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ตามที่พ่อแม่ต้องการ การที่พ่อแม่

มีความเข้าใจเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กดีขึ้น รู้จักแก้ปัญหาครอบครัวได้อย่างถูกต้อง ย่อมเป็นผลให้ชีวิตครอบครัวอบอุ่นเด็กก็มีความสุขสบายมากขึ้น

๒. ช่วยลดความขัดแย้งใจของเด็ก เด็กที่ทำความผิดหรืออ่อนไหวให้แก่โรงเรียน มักจะได้แก่ เด็กที่ได้รับความผิดหรือจากโรงเรียนนั่นเอง มุลเลน (Mullen) ค้นคว้าเกี่ยวกับเด็กที่เป็นปัญหาในโรงเรียนต่างๆ ในมลรัฐชิคาโก อายุระหว่าง ๙-๑๒ ปี จำนวน ๑,๐๐๐ คน ปรากฏว่าเด็กที่หนีโรงเรียน หรือเด็กที่ก่อความวุ่นวายในชั้นเรียนส่วนมากเป็นผู้ที่เรียนช้าชั้น หรือเรียนไม่ดี โรงเรียนจึงควรรหาทางช่วยลดความขัดแย้งใจของเด็กลงไป ซึ่งอาจทำได้โดย

— กำหนดระดับมาตรฐานให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก ครูควรกำหนดงานให้เด็กทุกคนสามารถทำได้ ควรผ่อนปรนระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนให้แก่เด็กบ้างเท่าที่เห็นสมควร

— ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนเกิดความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรค การที่เด็กรู้สึกว่ามีคนเอาใจใส่ในความสำเร็จของตนอยู่ย่อมทำให้เด็กเกิดกำลังใจที่จะพยายามมากขึ้น พร้อมกันนั้นครูควรชี้แจงให้เด็กเห็นความก้าวหน้าของผลงานของเขา การที่เด็กประสบความสำเร็จย่อมทำให้เขาเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น พร้อมทั้งจะพยายามมากขึ้นเมื่อเผชิญกับอุปสรรคต่างๆ

— ลดความวุ่นวายทางอารมณ์ของเด็ก การที่ครูใช้วิธีทำโทษอย่างรุนแรงอาจทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าวุ่นทางอารมณ์ขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากผลงานที่เด็กทำนั้นเขาได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ แต่ยังถูกทำโทษอย่างรุนแรงอีก คราวต่อไปเขาอาจจะไม่ยอมทำงานใหม่อีกเลย

— สร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของเด็ก ให้เด็ก-ทุกคนได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยวิธีการนี้จะช่วยให้เด็กสามารถลด หรือผ่อนความขัดแย้งใจของตนลงไปได้บ้าง เนื่องจากมีโอกาสรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น ในทำนองเดียวกัน

กัน เด็กก็อาจจะให้ความช่วยเหลือจากผู้อื่น ผู้อื่นในงานที่ตนเองทำได้ด้วย เป็นเหตุให้เกิดความรู้สึกพอใจ

๓. ส่งเสริมให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน ทำให้เด็กเกิดความพอใจที่จะมาโรงเรียน เห็นว่าโรงเรียนเป็นสถานที่ที่นำความพอใจมาให้ วิธีการที่ช่วยให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน คือ

— สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน ให้เด็กทุกคนมีความรู้สึกว่าคุณครูได้รับความสนใจความเอาใจใส่จากครู และเห็นว่าครูเป็นที่พึ่งที่ปรึกษาที่ดีของตน ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียนนี้ ครูควรทำโดยเสมอหน้ากัน ไม่ใช่เลือกเฉพาะนักเรียนบางคน

— ส่งเสริมให้เด็กทุกคนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ให้เด็กรู้สึกว่าตนประสบความสำเร็จ ครูควรแสดงให้เห็นว่าพอใจในผลงานของเขา และเมื่อพบข้อบกพร่องก็ควรชี้แจงให้เด็กเห็นและรีบแก้ไข การให้คำแนะนำตักเตือนเด็กนั้นควรทำให้เด็กได้เข้าใจความมุ่งหมายที่แท้จริงของครู อย่าให้เด็กรู้สึกว่าครูคอยจับผิด

๕. ให้ความสนใจแก่เด็กทุกคนอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพื่อจะได้เข้าใจปัญหาของเด็กได้อย่างถูกต้อง มักจะปรากฏเสมอๆ ว่าเด็กที่ทำความผิดอย่างเดียวกันหรือมีอาการของความผิดปกติเหมือนกัน แต่มีสาเหตุที่ต่างกัน ดังนั้นครูจึงต้องสนใจเด็กทุกคน เพื่อจะได้ทราบสาเหตุของความผิดปกติของเขาซึ่งจะช่วยให้การแก้ไขบรรลุผลดีที่สุดและเร็วที่สุด.

บทที่ ๖

ความคิดเห็นของวัยรุ่น

ก) ความคิดเห็นของเด็กวัยรุ่นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวในที่นี้คือ ความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อ แม่ และลูก จากการสัมภาษณ์เด็กวัยรุ่นอายุ ๑๖-๒๑ ปี จำนวน ๖ คน ทั้งชายและหญิง พบว่าความคิดเห็นของเขาสอดคล้องกัน ซึ่งผู้ใหญ่น่าจะรับฟัง ซึ่งมีดังนี้

ลูกต้องการให้พ่อแม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของเขา และของทุกคนในครอบครัว ไม่ต้องการให้พ่อแม่ใช้อารมณ์ หรือความคิดเห็นของตนตัดสินปัญหาภายในครอบครัว พ่อแม่ควรเป็นกันเองกับลูก ให้โอกาสลูกซักถามหรือโต้เถียง ไม่มีการคิดว่า แม่ต้องอย่างนั้น พ่อต้องอย่างนี้เถียงไม่ได้ การให้ลูกร่วมแก้ปัญหาจะฝึกให้ลูกแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ตัดสินใจด้วยตนเองได้

เด็กวัยรุ่นคนหนึ่งให้ความเห็นต่อไปว่า เขาต้องการให้พ่อแม่เชื่อมั่น และไว้วางใจในตัวของเขา ไม่ระแวงสงสัยให้ลูกเห็น ความเชื่อมั่นและไว้วางใจของพ่อแม่จะเป็นสิ่งเหนี่ยวรั้งใจลูกไม่ให้ทำในสิ่งที่ไม่ดีงามได้ พ่อแม่ต้องไม่ใช้ยัดยัดกันความเป็นกันเองระหว่าง พ่อ แม่ และลูก แต่ควรเป็นทั้ง พ่อ แม่ พี่ และเพื่อนของลูกไปด้วย ในบางครั้งอาจเห็นความประพฤติของลูกแปลกไป ไม่ควรตีโพยตีพายแต่ควรพิจารณาเหตุผล ซึ่งบางโอกาสพ่อแม่อาจต้องยอมรับ

ในบางเรื่องที่ลูกเล่าให้พ่อแม่ฟัง แม่อาจตกใจ แต่พยายามแสดงสีหน้าเป็นปกติ ให้แนบเนียนและถือว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย ความคิดนี้เป็นของเด็กวัยรุ่นอายุ ๒๐ ปี กำลังเรียนในชั้น ป.ก.ศ. และได้ยกตัวอย่างให้ฟังว่า เช่น ลูกเล่าให้พ่อแม่ฟังว่า มีผู้ชายคนหนึ่งชมว่า

เขาสวย พุดคุยกับเขาเสมอๆและอยากจะมาเที่ยวที่บ้าน พ่อแม่แสดงอาการตกใจและวิตกกังวลให้ลูกเห็น แล้วคอยตามรับตามส่งลูกโดยมิให้คลาดสายตา ในกรณีนี้อาจทำให้ลูกรู้สึกว่าคุณกักกันอย่างไรเหตุผล อาจมีความต้องการอยากรู้ และลักลอบพบปะเที่ยวเตร่กับเพื่อนชายโดยไม่บอกให้ทราบ เมื่อไม่มีผู้ชี้แนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้อง ความเสียหายอาจเกิดขึ้นได้ในความรู้สึกของลูกยิ่งถูกกักกัน ยิ่งพบกันยากก็รู้สึกว่าคุณสัมพันธ์ของเขาทั้งสองยิ่งแน่นแฟ้น แต่ถ้าพ่อแม่เห็นเรื่องการคบเพื่อนชายเป็นเรื่องธรรมดา ชวนลูกซักถามด้วยความสนใจและไว้วางใจลูก ให้ลูกพามาแนะนำให้รู้จักซักถามประวัติเพื่อนชายของลูก ส่งสอนตักเตือนลูกให้ประพฤติในทางที่ถูกที่ควรลูกจะรับฟังและปฏิบัติตาม นับว่าความคิดของเด็กวัยรุ่นคนนี้เป็นความคิดที่มีเหตุผลน่ารับฟังยิ่ง

“ความเป็นอิสระเป็นสิ่งที่เขาต้องการ” เด็กวัยรุ่นอายุ ๑๗ ปี คนหนึ่งให้ความเห็น เขากล่าวว่า ในบางครั้งรู้สึกเบื่อบ้าน อยากที่จะอยู่กับเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ อยากพุดคุยสนทนากับเพื่อนในวัยเดียวกันให้นานที่สุดก่อนที่กลับมาบ้าน เช่น หลังเลิกเรียนอยากจะไปเที่ยวบ้านเพื่อน หรือไปรับประทานก๋วยเตี๋ยวอร่อยๆสัก ๒ ชาม และพุดคุยเฮฮากับเพื่อนๆ ก่อนแล้วจึงเข้าบ้าน เขาเล่าว่าเมื่อกลับถึงบ้านต้องถูกบังคับให้อาบน้ำ รับประทานอาหาร ทำการบ้านซึ่งเป็นสิ่งที่จำเจ เขาอยากจะทำอะไรก็ได้โดยอิสระแต่ไม่มีโอกาส โอกาสที่เหมาะสมที่สุดก็คือ เวลาอยู่นอกบ้าน

เด็กวัยรุ่นอายุ ๑๘ ปี เล่าให้ฟังว่าเขาต้องการความรัก และความอบอุ่นจากพ่อแม่ พ่อแม่ของเขาทำงานทั้ง ๒ คน กว่าจะกลับถึงบ้านเป็นเวลา ๑๘.๐๐ น. ทุกวัน ส่วนตัวเขากลับถึงบ้านเวลา ๑๖.๓๐ น. เมื่อเข้าบ้านเขารู้สึกว่าเหว และยังไม่อยากเข้าบ้านจนกว่าจะถึงเวลาที่พ่อแม่กลับถึงบ้าน เขาอยากคุยกับพ่อแม่ให้มากที่สุด แต่ท่านก็ยุ่งกับภาระในบ้าน คือจัดหาอาหาร และซักเสื้อผ้า เวลารับประทานอาหารก็ไม่พร้อมกัน เมื่อทำการบ้านไม่ได้ก็ไม่กล้าถามพ่อแม่ เพราะท่านอยากพักผ่อน เด็กผู้นี้จึงให้ความเห็นว่า แม่ของเธอไม่ควรทำงานควรอยู่บ้านและทำตัวให้ใกล้ชิดลูก ซักถามพุดคุยกับลูกเสมอๆตัวเธอคงมีความสุขมาก ถ้าแม่ทำเช่นนั้น

“การซักถามผลการเรียนของลูกเสมอๆ เป็นการให้กำลังใจแก่ลูก” เด็กวัยรุ่นอายุ ๑๔ ปี ผู้หนึ่งให้ความเห็น เขาเล่าว่า ตั้งแต่เรียนหนังสือพ่อแม่ไม่เคยถามเลยว่าการเรียนเป็นอย่างไร สอบได้ที่เท่าไร ยากไหม คราวนี้จะแนบสอบดีกว่าคราวที่แล้วไหม สงสัยวิชาอะไรบ้าง เขาคิดว่าเขาขาดกำลังใจในการเรียน เขาไม่เห็นเลยว่าการเรียนจะมีผลอย่างไรกับตัวเขา พ่อแม่มองยังไม่สนใจการเรียนของเขา เขาจะสนใจไปทำไม

ส่วนความสัมพันธ์กับพี่และน้องในครอบครัว เด็กวัยรุ่นทุกคนให้ความเห็นว่า พี่และน้องควรมีสติธิในการให้ความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในครอบครัว ไม่คิดว่าความคิดของพี่ที่ดีที่สุดเสมอ เมื่อเกิดความไม่เข้าใจกันในครอบครัว เขาคิดว่าพี่น้องควรหันหน้าเข้าปรึกษากันจะเพิ่มความสนิทสนมในครอบครัวยิ่งขึ้น

ในบางครั้งอาจเกิดกรณีวิวาทกันในระหว่างพี่น้อง ควรมีการตัดสินกันเองในระหว่างพี่น้อง นอกจากปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องรุนแรงจึงให้พ่อแม่ตัดสิน การที่เขาให้ความคิดเช่นนั้นเพราะเขาคิดว่า เมื่อพ่อแม่ตายแล้ว พี่น้องก็ยังช่วยแก้ปัญหาตนเองได้ ซึ่งเป็นความคิดของเด็กวัยรุ่น อายุ ๑๔ ปี นับว่ามีความคิดที่ดีน่าชมเชย

บางคนให้ความเห็นว่า พี่ไม่ควรกักกันตัวเองออกจากน้องด้วยความคิดที่ว่าตนเป็นพี่ แต่ควรมีความสัมพันธ์กันแบบเพื่อน สามารถปรึกษาหารือกันได้ รู้จักคำว่า “ขอโทษ” “ให้อภัย” ควรมีความผูกพันกันด้วยความรักมากกว่าฐานะของการเป็นพี่เป็นน้อง

เด็กวัยรุ่นอายุ ๑๖ ปี ให้ความเห็นว่า ภายในครอบครัวควรมีการประชุมพบปะกันในระหว่าง พ่อ แม่ พี่น้อง เช่นในเวลากาฬามื้อค่ำ หรืออาจจะสัปดาห์ละครั้ง อย่างน้อยเดือนละครั้งก็ยังดี เพราะเขาจะได้มีโอกาสซักถามพูดคุยในสิ่งที่เขาข้องใจ ไปพร้อมกันในระหว่างพ่อแม่พี่น้อง พวกพี่ๆ ที่แต่งงานแยกครอบครัวออกไปมีโอกาสกลับมาบ้านมาอยู่รวมกันในเวลารับประทานอาหาร ก็จะได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรึกษาหารือ หรือปรึกษาทุกข์ในเรื่องที่เขาเดือดร้อน ในบางครั้งพี่น้องที่อยู่ด้วยกันเกิดทะเลาะไม่พูดกัน พี่ที่แต่งงานไปแล้วก็อาจเป็นผู้ไกลเกลี่ยหรือเป็นผู้ประสานพี่น้องให้กลับคืนดีกันได้

ทุกคนในครอบครัวควรอยู่ด้วยกันด้วยความรัก ผ่อนคลายความทุกข์ที่ตนมีด้วยการปรับทุกข์ปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน ทุกคนควรอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจกันและมีเหตุผล พ่อแม่ควรสั่งสอนลูกด้วยเหตุผลและเป็นความจริง เหตุผลที่พ่อแม่ให้ควรเป็นเหตุผลที่ตนเองเชื่อมั่นมิใช่เพราะคนอื่นเขาทำกัน พ่อแม่ควรมองโลกด้วยเหตุผลของตัวเอง ไม่ใช่เหตุผลของบรรพบุรุษในทุกกรณี แต่ควรเข้าใจสถานภาพของเด็กวัยรุ่นในปัจจุบัน พยายามแสดงความรักแก่ลูกให้ทัดเทียมกันให้มากที่สุด

ข้อความที่กล่าวทั้งหมดนี้เป็นข้อคิดเห็นของเด็กวัยรุ่น ซึ่งอายุ ๑๖-๒๑ ปี ถ้าพิจารณาจากอายุจะเห็นว่าเขาผ่านชีวิตมาในระยะสั้น แต่ถ้าพิจารณาจากความคิดของเด็กวัยรุ่นบางคน นับว่าเป็นความคิดที่น่าสรรเสริญ เพราะไม่น่าเชื่อเลยว่าเขาจะสามารถให้เหตุผลที่สอดคล้องกับหลักจิตวิทยาอยู่หลายประการ คิดว่าถ้าเด็กวัยรุ่นสามารถเข้าใจในปัญหาและหาจุดบกพร่องสามารถแก้ปัญหาด้วยปัญญาของตนเองได้ เขาเหล่านั้นคงจะเป็นวัยรุ่นที่จะสร้างคนรุ่นใหม่ที่มีความคิดที่ถูกต้อง เป็นคนมีเหตุผลเพราะตัวเองต้องการเหตุผลมากกว่าการส่งคนรุ่นใหม่ก็จะเป็นคนมีเหตุผลเช่นกัน

เกี่ยวกับการศึกษา

ทัศนะของเด็กวัยรุ่น

เด็กวัยรุ่นส่วนมากหรือเกือบทั้งหมดจะวาดโครงการในอนาคตไว้อย่างสวยงาม เช่น จะศึกษาต่อจนจบชั้นสูงสุดของมหาวิทยาลัย อยากเป็นแพทย์, ทนาย, นักธุรกิจ ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น แต่สภาพที่เราเห็นในปัจจุบันนี้แทนที่จะเห็นนักเรียนวัยรุ่นตั้งหน้าตั้งตาเรียนเพื่อให้บรรลุจุดที่วางไว้ แทนที่จะเห็นพวกเขาเหล่านั้นอยู่ในสถานที่ให้ค้นคว้าได้หรือแหล่งที่น่าสนใจ (ส่วนใหญ่) เรากลับเห็นพวกเขาส่วนใหญ่ทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชาย ตามโรงภาพยนตร์, ย่านสรรพสินค้าต่างๆ ในทอล์กคลับ, สถานเริงรมย์ต่างๆ มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เห็นตั้งใจเล่าเรียนอย่างจริงจัง จริงอยู่เราทราบกันแล้วว่าเด็กในวัยนี้มักต้องการพิสูจน์สิ่งที่แปลกๆ ใหม่ๆ กระตือรือร้นที่จะรู้จะเห็นอยากลองสิ่งใหม่ๆ สำหรับตัวเอง แต่เขาก็มีความคิดความเห็นที่ดีพอสมควร

และพิจารณาด้วยตัวเองได้แล้วว่าสิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควร สภาพที่เห็นอยู่ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นการยกพวกตักกันหรือเที่ยวเตร่อื่นๆ จะต้องมีความตั้งใจผลักดันให้เขาเป็นไปเช่นนั้นสิ่งนั้นก็ คือ สภาพแวดล้อมรอบตัวเขานั่นเอง ทำให้การเรียนของเขาเหล่านั้นให้ผลที่ไม่ดีเท่าที่ควร

ข้าพเจ้าได้สัมภาษณ์เด็กวัยรุ่น (อายุประมาณ ๑๕-๑๗ ปี) ประมาณ ๕-๖ คนเด็กเหล่านั้นยังอยู่ในวัยเรียนทั้งนั้น ระดับสติปัญญาปานกลางและค่อนข้างดีเขาบอกว่าความตั้งใจของเขานั้นต้องการเรียนให้จบการศึกษาชั้นสูงสุด พยายามตั้งใจศึกษาอย่างจริงจัง ความตั้งใจเรียนของเขานั้นไม่คงที่เลยมักจะท้อเป็นส่วนใหญ่ เหตุเพราะมีความรู้สึกว้าเหววิชาที่เรียนซ้ำๆ มีมากมายเหลือเกิน วิชาวิทยาศาสตร์ก็แยกแขนงออกไปมากมายล้วนแต่ต้องเรียนทั้งสิ้นวิธีการคิดก็แตกต่างกันเกินไป วิชาอื่นก็เช่นเดียวกัน คณิตศาสตร์, ภาษาอังกฤษ, สังคมศึกษา แม้แต่วิชาภาษาไทยก็ยังมีหนังสือให้อ่านนอกเวลาอีก ๒-๓ เล่ม แต่ละเล่มเนื้อหาหามาหลาย ครูที่สอนก็สอนให้ทุกอย่าง ให้จำทุกอย่างสูตรต้องจำ, กฎต้องจำ, อาขยานต้องท่องให้ได้มีฉะนั้นเวลาสอบจะจำไม่ได้ ครูจะเน้นเสมอว่าต้องจำให้ได้ และให้หมดจดทุกอย่างด้วย ครูผู้สอนยังบอกอีกว่าเราต้องเรียนแข่งขันกับห้องอื่นๆ เพื่อให้ได้คะแนนที่สูงกว่า เขาได้พูดสรุปว่า มีความรู้สึกเหมือนการศึกษา, ค้นคว้าหรือวิชาต่างๆ เป็นยาขมชนิดหนึ่ง ครูผู้สอนก็พยายามบอให้ผู้เรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยไม่คำนึงว่าผู้เรียนจะมีความรู้สึกละเลยอย่างไร ผลสุดท้ายการเรียนการสอนก็ไม่ได้ผลอะไรเลยกับนักเรียนส่วนใหญ่ เด็กบางคนไม่มีเวลาพักผ่อนเลยเรียนหนังสือที่โรงเรียนตั้งแต่เช้าจนโรงเรียนเลิก เรียนกวดวิชาตอนกลางคืนหรือเรียนพิเศษกลางคืนโดยจ้างครูมาสอน หรือไปเรียนตามโรงเรียนกวดวิชาต่างๆ วันหยุดก็ยังเรียนอีก หาเวลาพักผ่อนไม่ได้เลย แต่น่าสรรเสริญเด็กที่ตั้งใจเรียนอย่างจริงจัง ซึ่งข้าพเจ้าก็แน่ใจเหลือเกินว่าเขาจะต้องมีความคิดตั้งกล่าวบ้างเป็นแน่เพียงแต่ว่าไม่ละทิ้งผลการเรียน ไปเลยเท่านั้น และยังมีเด็กอีกเป็นจำนวนมากที่คิดว่าการเรียนนั้นเพื่อให้สอบผ่านไประดับหนึ่ง, เท่านั้นไม่มีความหมายอะไรเลย

เมื่อเรียนไม่เข้าใจเนื้อหาหามากก็เลยพาลไม่ชอบวิชานั้น รวมทั้งครูผู้สอนด้วย ถ้าเป็นเด็กชายก็มักจะหนีโรงเรียนไปเลยหรือไม่ก็ไปมั่วสุมกับเพื่อนๆ ตามสถานที่ต่างๆ เด็กหญิงก็เช่นเดียวกันแต่จะน้อยกว่าบ้าง

จากการแสดงทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กวัยรุ่นที่กล่าวแล้วนั้น จะเห็นว่าไม่ว่าจะเป็นเด็กที่มีความรู้หรือสติปัญญาปานกลาง หรือค่อนข้างดีก็ตาม เขาเหล่านั้นก็มีความกระตือรือร้นหรือทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาทั้งนั้น แต่สิ่งนี้มักจะทำให้ความกระตือรือร้นหรือทัศนคติเปลี่ยนแปลงไปนั้นกับสภาพแวดล้อมตัวเด็กนั่นเอง และที่สำคัญก็คือ ครูผู้สอนเนื้อหาวิชา และสภาพโรงเรียนเราควรจะต้องแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้เขาเหล่านั้นพยายามมองภาพพจน์หรือทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ปัญหาต่างๆ ที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบันก็จะลดน้อยลงไป การเรียนการสอนก็จะได้ผลดีขึ้นเพื่อให้เขาเหล่านั้นเป็นกำลังของชาติสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับตัวครูกับนักเรียน เพื่อให้เด็กมีทัศนคติที่ดีการศึกษา

ครูกับนักเรียนมักมีการขัดแย้งกันในเรื่องต่างๆ เช่น ในเรื่องการสอนที่ดีและระเบียบวินัยต่างๆ ของโรงเรียนก็ดี ส่วนมากเกิดจากการไม่เข้าใจกัน เกิดจากการใช้อำนาจผิดๆ ของครู เกิดจากการที่ครูไม่รู้จักหรือเข้าใจในธาตุแท้ของเด็กอย่างดีพอ เกิดจากความกดดันต่างๆ ภายในโรงเรียนซึ่งครูไม่สามารถที่จะแก้หรือผ่อนคลายความกดดันต่างๆ นั้นได้เหล่านี้เป็นต้น จึงทำให้สายสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนอยู่ในขั้นที่ไม่ดีนักการป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างครูกับนักเรียนได้นั้นมีอยู่หลายประการเช่น :-

๑. ครูจะต้องปฏิบัติตนให้สมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นครูที่แท้จริง คือมีความหนักแน่นและอดทน มีอารมณ์เยือกเย็นพอ ไม่ใจร้อนวู่วามหรือบันดาลโทสะง่ายๆ เมื่อเด็กกระทำผิดหรือละเมิดคำสั่งตน และควรใช้เหตุผลในการพิจารณาพฤติกรรมของเด็กทั้งในด้านการชมเชยและลงโทษ

๒. ครูจะต้องปรับปรุงวิธีการสอนของตนให้เข้าความสนใจเด็ก ไม่ควรโกรธเคืองเมื่อเด็กซักถามด้วยความไม่เข้าใจ หรือด้วยเจตนาจะลองภูมิครู และการเตรียมการสอนให้ดีพอก่อนทำการสอน

๓. ควรศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล จนสามารถรู้จักเด็กเป็นอย่างดีอย่างลึกซึ้ง คือทราบข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับประวัติส่วนตัวทางบ้าน ประวัติการเรียน ประวัติสุขภาพ สติ

ปัญญา อุปนิสัยใจคอ ความถนัดและความสนใจในกันต่าง ๆ เหล่านี้เป็นต้น วิธีการรู้จัก
เด็กดังกล่าวนี้อาจทำได้โดยการสัมภาษณ์ การทดสอบและสังเกตอย่างใกล้ชิด

๔. ครูจะต้องจัดบริการต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการ ความถนัด และความ
สนใจด้านต่าง ๆ ของเด็กเช่นจัดให้มีบริการข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการศึกษาต่อ การประกอบ
อาชีพ การปรับตัวในสังคม การคบเพื่อน การจัดให้มีชุมนุมต่าง ๆ ตามความถนัดและ
ความสนใจเช่นชุมนุมกีฬา ชุมนุมถ่ายรูป ชุมนุมการละคร ชุมนุมดนตรีและศิลปะ หรือ
ชุมนุมทางวิชาการสาขาต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการเรียนของเด็ก

๕. ครูจะต้องคิดหาทางช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาต่าง ๆ ด้วยการให้คำปรึกษาหารือ
เป็นรายบุคคล และเป็นหมู่ในเรื่องต่าง ๆ หรือเด็กมีความคับข้องใจ หรือไม่สามารถจะแก้
ปัญหาด้วยตัวเองได้ ในการให้คำปรึกษาหารือนี้ครูจะต้องมีความบริสุทธิ์ใจ จริงใจและต้อง
รู้จักรักษาความลับเกี่ยวกับตัวเด็ก ทั้งกระทำตนให้เป็นที่น่าไว้วางใจของเด็กอีกด้วย

๖. ครูจะต้องหาทางช่วยเหลือเด็กในปัญหาการเล่าเรียน และปัญหาการทำงาน
ด้วยการจัดบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นเช่นบริการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่เรียนอ่อน
บริการจัดหางานให้ทำในระหว่างปีภาคเรียนหรือในเวลาพิเศษสำหรับนักเรียนที่ยากจน หรือ
นักเรียนที่สนใจในการทำงาน

๗. ครูควรใช้คำพูดแสดงความเมตตาปราณี ไม่ดุด่า หรือใช้คำพูดหยาบคาย
เหมือนพูดกับผู้รับใช้

๘. ครูไม่ควรจะมีความลำเอียงหรืออคติ ควรให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ไม่
ว่าเด็กของเราจะเป็นบุตรหลานของพ่อแม่ผู้ปกครองที่ยากจนหรือมั่งมี

๙. ครูควรให้ความเอาใจใส่ในการเรียน หรือการทำงานของเด็กทุกคนคอยให้
กำลังใจอยู่เสมอ ด้วยการชมเชยหรือให้รางวัลตามสมควร นอกจากนี้ควรจะให้คำแนะนำ
เกี่ยวกับการตั้งจุดหมายปลายทางของการดำเนินชีวิต รวมทั้งชี้ให้เห็นถึงคุณค่าวิชาเรียนทุก
วิชาอีกด้วย

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นแนวทางปฏิบัติที่จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งจะมีผลทำให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาได้อย่างดี

— ทางโรงเรียน

ทางโรงเรียนควรจัดให้มีอุปกรณ์การสอนพยายามให้มีมากที่สุด เพื่อการเรียนการสอนจะได้ผลดียิ่งขึ้น ถ้าครูสอนแต่นามธรรมอย่างเดียวโดยไม่เห็นรูปธรรมเลยจะทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายได้ อีกทั้งสภาพของโรงเรียนควรอยู่ในสภาพที่ดีและมีสิ่งทีเจริญตากว้างขวาง เพื่อให้เด็กมีที่ออกกำลังกายตามสมควร

ข้อเสนอแนะดังกล่าวนี้จะเป็นแนวแก้ไขความคิดของเด็กที่มีทัศนคติไม่ดีต่อการศึกษาระดับชั้นเราต้องช่วยกันแก้ไขเขาเหล่านั้น เรามีผู้ปกครองโรงเรียนและครูผู้สอนต้องร่วมมือกันอย่างเต็มที่

แนวการศึกษาในปัจจุบัน เป็นแนวที่พยายามให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้า เด็กวัยนี้เราทราบว่ามีควมอยากรู้อยากเห็น อยากลองทุกอย่างดังนั้นจึงไม่เป็นปัญหามากนักในการสอนแนวนี้ เด็กจะไม่เกิดความเบื่อหน่ายและไม่หันเหไปหาสิ่งล่อใจอื่นๆ มาทดแทน ทำให้เด็กมีความคิดเกี่ยวกับการศึกษาในทางที่ดีขึ้นได้

ความคิดเห็นของเด็กวัยรุ่นเกี่ยวกับการแต่งกาย

เด็กทุกคนเมื่อมีอายุย่างเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่เด็กกำลังเจริญเติบโต กำลังพัฒนาการเกือบทุกด้าน คือทั้งทางกาย ทางจิตใจ ทางสติปัญญา และทางอารมณ์ทางสังคม การพัฒนาการของเด็กจะมีส่วนสัมพันธ์กันทุกด้าน ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งเด็กทุกคน เมื่อย่างเข้าสู่วัยรุ่นจะต้องประสบกับปัญหาแล้วแต่จะมากหรือน้อย และจะเป็นปัญหาในทางใด เด็กในวัยนี้จะมีความอ่อนไหวได้ง่าย มีความสนใจในสิ่งแวดลอมรอบๆ ตัวเองเป็นอันดับแรก เด็กวัยรุ่นจะคิดว่าสิ่งแวดล้อมต่างๆ เหล่านั้น มีความสัมพันธ์และสำคัญกับตนเองอยู่มากและตัวเองก็มีความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมด้วย

การแสดงออกหรือการกระทำของเด็กในวัยนี้ มักจะทำตามความต้องการของตนเป็นใหญ่ เพราะคิดว่าความคิดและการกระทำของเขาเป็นความคิดที่ถูกต้องที่สุด ฉะนั้นใน

การที่เราจะศึกษาถึงการพัฒนาการของเด็กในวัยนี้ ให้ละเอียดทุกๆ ด้านซึ่งเป็นสิ่งที่กระทำได้ยากมากจะต้องใช้เวลาศึกษากันเป็นเวลานานพอสมควร แต่ในที่นี้จะกล่าวคือเฉพาะความคิดเห็นของเด็กในวัยนี้เกี่ยวกับการแต่งกาย ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่เด็กวัยนี้แสดงออก ให้เห็นได้อย่างชัดเจนกว่าสิ่งอื่นๆ

เด็กวัยนี้เป็นวัยที่ ย่างเข้าสู่วัยหนุ่ม-สาวเป็นวัยที่ร่างกายเจริญเติบโตในทุกส่วน กิ่งได้กล่าวแล้วข้างต้น เด็กในวัยนี้เป็นเด็กที่มีอารมณ์อ่อนไหวได้ง่าย เป็นวัยที่กำลังรักสวยรักงาม และเมื่อเป็นเช่นนี้ก็ยากที่จะแสดงออกหรือเรียกว่าง่าย ๆ ว่ายากที่จะอวด เพราะกำลังค้นคว้าเกี่ยวกับการเจริญเติบโตของร่างกาย ซึ่งอาจจะเป็นของใหม่แปลกสำหรับตนเอง เป็นวัยที่จะแสดงออกของความเป็นจุดเด่น เด็กวัยนี้กำลังเริ่มสนใจเพศตรงข้าม ฉะนั้นประการแรกที่คนเราจะมองและพอใจเมื่อได้พบเห็นกันครั้งแรกก็คือ สิ่งที่ตกแต่งหรือประดับ เด็กวัยนี้จึงพยายามที่จะแต่งกาย เพื่อให้เพศตรงข้ามสนใจ หรือในขณะเดียวกันก็จะต้องพยายามเป็นจุดเด่น หรือจะเป็นผู้นำในหมู่เพื่อนๆ รุ่นเดียวกันจึงเห็นว่าการแต่งกายที่ทันสมัย อาจจะทำให้ตัวเองมีความงาม ที่เด่นหรือสำคัญเป็นที่เลื่อมใส สนใจของใครต่อใครมากมาย ความคิดเกี่ยวกับการแต่งกายของเด็กวัยนี้ อาจจะแบ่งได้ดังนี้

๑. การแต่งกาย แบบทันสมัย หรือนำสมัย เพราะเด็กจะถือว่า การแต่งกาย ที่ทันสมัย แสดงถึงความเป็นคนที่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ของโลก การแต่งกายนั้น จะเป็นแบบอย่างที่ไม่เหมาะสม ไม่น่าดู หรืออาจจะ ไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ใหญ่ ซึ่งเด็กในวัยนี้จะไม่คำนึงถึงการควรหรือไม่ควร ความถูกต้องหรือไม่ก็ตาม เด็กในวัยนี้จะคิดเพียงแต่ว่า แบบอย่างนั้น เป็นที่ยอมรับของบุคคลที่อยู่ในวัยเดียวกัน เท่านั้นเป็นพอ ถ้าตนเองแต่งกายไม่ทันสมัย ก็กลัวว่าจะเข้ากับหมู่เพื่อนไม่ได้ เพราะเพื่อนอาจจะไม่ยอมรับตนเองให้อยู่ในหมู่เดียวกันก็ได้ หรืออาจจะถูกกล่าวหาว่าเป็นคนที่ล้าสมัยก็ได้ในบางครั้ง การแต่งกาย แบบตามสมัยนิยม นั้นจะไม่ทำให้ตัวเองเกิดความงาม แต่ที่ยังพยายามใส่หรือแต่งโดยไม่พิจารณาตนเองว่า ถ้าใส่แล้วจะเหมาะสมกับรูปร่างมากน้อยเพียงใด เช่น ในปัจจุบัน เด็กวัยนี้ชอบนุ่งกระโปรงยาว ใส่เสื้อตัวสั้นๆ แบบอย่างนี้เหมาะสำหรับคนที่มีรูปร่างสูง แต่คนอ้วนนำมาใส่จะทำให้

แต่เคย หรืออ้วนกว่าตัวจริงก็ได้ ซึ่งในลักษณะนี้เด็กวัยรุ่นจะไม่คำนึง หรือไม่เคย พิจารณาตัวเองว่าสวมใส่แล้วจะเป็นตุ่มเดินได้ หรือเป็นตออะไรสักอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะปกปิดความงามหรือรอยคอดกั้วของร่างกายเสียหมด การแต่งกายแบบทันสมัยของเด็กในวัยรุ่นนี้จะไม่คำนึงถึงความถูกต้องหรืออะไรหลาย ๆ อย่างที่แสดงออกถึงความเป็นชาตินิยม ซึ่งเด็กวัยรุ่นจะยอมรับทุกอย่างที่เป็นแฟชั่น หรือแบบที่กำลังนิยม หรือตกมาใหม่ที่มาจากต่างชาติที่เด็กพวกนี้คิดว่าเจริญแล้ว

๒. การแต่งกายแบบนำผู้อื่น นอกจากจะแต่งกายแบบทันสมัย แล้วเด็กวัยรุ่นยังมีความคิดว่า ถ้าทุกคนกระทำเหมือน ๆ กัน หรือตนเองคอยกระทำตามผู้อื่นก็อาจจะไม่เด่นขึ้นมา คือเป็นบุคคลธรรมดาทั่ว ๆ ไป เขาก็จะพยายามคิดค้นวิธีการหรือแบบอย่างแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่คนอื่นยังไม่ทำ เพื่อจะได้แสดงว่าตนเองมีความคิดก้าวหน้ากว่าคนอื่น ๆ อาจจะเป็นที่ยกย่องของเพื่อน ๆ ในหมู่เดียวกันด้วยว่า ควรจะเป็นผู้นำ ซึ่งอาจจะทำให้เด็กผู้นั้นมีความภูมิใจในตัวเองก็ได้ สิ่งที่เกิดขึ้นมานั้นเมื่อมีคนแต่งตามก็จะแพร่หลายไปเรื่อย ๆ เพราะถือว่าเป็นของแปลกและน่าทำตามเป็นสิ่งที่ทันสมัย ทั้งที่บางครั้งแบบอย่างอาจจะเป็นของเก่าที่มีมานานและเลิกนิยมแล้วก็ตาม เช่นกระโปรงมีโบว์อยู่ข้างหลังที่นิยมกันมานานแล้วและเลิกนิยมไปแล้วแต่กลับนำมาใช้อีก และคนอื่น ๆ ก็ยอมรับว่าเป็นของแปลก หรือกำไรใส่แทนแขนแบบอย่างนี้ก็มีความนาน พวกที่ใช้คือพวกที่แต่งชุดละคร หรือชุดไทยบางแบบที่ใส่รัดแขนก่อนมานำมาดัดแปลงใส่ที่ข้อมือและเมื่อโลกมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นก็มีการใส่หน้ากากข้อมือแทนกำไร บุคคลโดยทั่ว ๆ ไปก็นิยมใส่หน้ากากแทนกำไร แต่กำไรก็ยังมีคนนิยมกันอยู่บ้าง ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าเด็กวัยรุ่นกำลังสนใจและนิยมใส่กำไรกันโดยทั่วไป เพราะถือว่าเป็นของใหม่ที่จริงแล้วกลับเอาของเก่ามาใช้ใหม่นั้นเอง

ฉะนั้นความคิดเกี่ยวกับการแต่งกายของเด็กในวัยรุ่น จึงเป็นส่วนสำคัญมากสำหรับในวัยนี้ เพราะจะเห็นแบบอย่างที่ดีหรือของที่แปลกดีไปหมด อาจเป็นเพราะว่าเกิดจากการขาดการเอาใจใส่จากครอบครัวหรือไม่ได้แบบอย่างที่ดีจากผู้ใหญ่ที่จะคอยให้คำแนะนำชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่ถูกต้องที่ควร แต่ในขณะเดียวกันเด็กวัยรุ่นจะมองข้ามความคิดเห็นของผู้ใหญ่

เสียส่วนมาก เพราะจะเห็นว่าผู้ใหญ่เป็นคนที่ล้าสมัย หรือคอยจะกีดขวางการกระทำของพวกเขาเท่านั้น

สรุปความคิดของเด็กวัยรุ่นเกี่ยวกับการแต่งกาย

๑. เด็กวัยรุ่นคิดว่าการแต่งกายทันสมัยจะทำให้เป็นจุดเด่นแก่ผู้พบเห็น
๒. เด็กวัยรุ่นคิดว่าการแต่งกายที่เด่นเท่านั้นทำให้ตนเองมีความสุขและสามารถเข้าถึงผู้อื่นได้ และเป็นที่ยอมรับของเพื่อนที่อยู่ในวัยเดียวกันด้วย
๓. เด็กวัยรุ่นคิดว่า การแต่งกายจะทำให้เพศตรงข้ามสนใจ
๔. เด็กวัยรุ่นคิดว่า การแต่งกายจะเป็นการบ่งบอกถึงฐานะและรสนิยมของผู้แต่งกาย
๕. เด็กวัยรุ่นคิดว่าการแต่งกายทันสมัยจะทำให้ตนเองเป็นผู้มีอำนาจมากกว่าคนอื่นๆ ที่อยู่ในวัยเดียวกันหรือบุคคลโดยทั่วไป

บทที่ ๗

อิทธิพลที่ทำให้เกิดปัญหาการปรับตัวของวัยรุ่น

ตัวเด็ก ในเรื่องนี้นักจิตวิทยาได้ศึกษาถึงปัญหาสำคัญ ๒ ปัญหาคือ

๑. สถิติปัญหา ได้มีผู้ตรวจสอบกันมาก แต่สรุปว่าเด็กที่มีปัญหาทางความประพฤติ ไม่จำเป็นจะต้องใจแต่เกิดเฉลี่ยแล้ว เด็กพวกนี้มีสถิติปัญหาค่อนข้างต่ำ และต่ำมาก และในกลุ่มต่างๆ เด็กที่เป็นหัวหน้้มักจะเป็นเด็กปัญญาคิดสามารถปกครองเด็กคนอื่นๆในกลุ่มมีอำนาจทำให้เด็กอื่นในคณะทำตามคำสั่งได้และในกรณีที่มีเรื่องถึงตำรวจพวกลูกน้องที่มีปัญหาต่ำกว่า และสามารถน้อยกว่ามักจะถูกจับ แต่หัวหน้าผู้เฉลียวฉลาดจะรอดไปทุกครั้ง ลูกน้องผู้มีปัญหาน้อยจึงเป็นผู้รับเคราะห์ไป จากการตรวจวิเคราะห์ทางจิต (Mental examination) ของกองทัพบกแห่งศาลเยาวชนเด็กกลาง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๘ ได้เปิดเผยว่า “ปัญหาทรมานหรือโรคจิตทรมาน” จำนวน ๗๘๘ ราย ปากฏโรคนี้ ขนาดใจ ๑๙ ราย ใจถี่ ๑ ราย และอยู่ในเกณฑ์ปัญญาคิด ๑๘๗ ราย บุคคลปัญญาคิดตกเป็นทาสแห่งการชักจูงให้กระทำความผิดต่างๆ ได้ง่าย ฉะนั้นจึงพบสถิติที่สูงกว่าประเภทอื่นๆ ทั้งหมด และอีกประการหนึ่งพวกบุคลิกภาพทรมาน บุคคลประเภทนี้ปัญญาสูง แต่ทรมานในความประพฤติ และศีลธรรม จากตัวเลขพบ ๑๑๔ ราย ย่อมแสดงถึงความเกรงใจเป็นความชั่วร้ายประจำตัวบุคคลอย่างไรก็ตาม การมีปัญญาสูงหรือต่ำนั้นเป็นเรื่องของพันธุกรรม เราไม่สามารถจะช่วยให้เด็กมีปัญญาสูงขึ้นได้ แต่เราสามารถป้องกันไม่ให้เด็กประพฤติผิดได้

๒. ทางร่างกาย เคยมีผู้ศึกษาว่าเด็กแรกเกิดเป็นเด็กที่มีรูปร่างผิดปกติหรือไม่ แต่แล้วก็ลงความเห็นว่าจะชี้ชัดลงไปไม่ได้ว่าเด็กรูปร่างเช่นนั้นเช่นนั้นจะต้องเป็นเด็กเกรเพราะเด็กที่มีหน้าตาดีก็อาจเป็นเด็กเกรได้ ความเกรของเด็กอาจเกิดจากสาเหตุอื่นยิ่งกว่า

เช่นปัญหาทางบ้าน ทางโรงเรียน อย่างไรก็ตามจากการศึกษาเด็กเป็นจำนวนมาก ปรากฏว่าเด็กที่มีหน้าตาขี้ริ้วขี้เหร่ หรือมีโรคหรือพิการถ้าไม่สามารถเอาเด่นทางการเรียน หรือทางสังคมได้ ก็อาจจะมีผลกระทบที่เป็นปัญหาได้ เช่น การส่งเสียงดัง เอาเด่นในห้องเรียน ประพฤติผิดกฎของโรงเรียน ขโมยของ เล่นการพนัน หรือสมคบกันไปขโมยของคนอื่นๆ เป็นต้น

บ้านของเด็ก บ้านเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อปัญหาเด็กเป็นอันมาก ดังจะได้กล่าวเป็นข้อๆ ต่อไปนี้

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา ในบ้านที่บิดามารดามีความรักใคร่ปรองดองกันดี เด็กย่อมเป็นเด็กที่มีความสุข ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ส่วนเด็กที่ขาดความสมบูรณ์เหล่านี้น่าจะกลายเป็นเด็กที่มีปัญหา บ้านที่มีลักษณะเป็นบ้านแตก (broken home) คือบิดามารดาแยกกันอยู่ หรือบิดามีภรรยาหลายคน และบุตรของภรรยาแต่ละคนไม่ได้รับความรักและสิทธิเท่าๆ กัน หรือบิดามารดาทะเลาะเบาะแว้งกัน พ่อดื่มเหล้า แม่เล่นการพนันเหล่านี้ทำให้เด็กขาดความสุขในบ้าน ขาดหลักประกันอันมั่นคง บิดามารดาไม่มีเวลาพอ สำหรับจะให้ความรัก และความเอาใจใส่ต่อเด็ก เด็กก็อาจไปสร้างปัญหานอกบ้านได้ เด็กที่มีปัญหาเนื่องจากความสัมพันธ์ภายในบ้าน มีหลายประเภทคือ

๑.๑ พ่อแม่มีฐานะยากจน หาเช้ากินค่ำไม่มีเวลาพอที่จะอยู่กับลูกอบรมลูกได้เพียงพอ ลูกก็กลายเป็นเด็กขี้กตัญญู

๑.๒ พ่อแม่มีฐานะร่ำรวยมาก เด็กอยากได้เงินทองใช้จ่ายเท่าไรก็ได้ แต่พ่อแม่มีธุระมาก ทั้งทางการทำงานและสังคม จนกระทั่งไม่มีเวลาที่จะอยู่บ้านและอบรมลูก เด็กก็อาจจะกลายเป็น เด็กอันธพาลนอกบ้าน และการก่อความวุ่นวายจะทำให้รุนแรงขึ้นอีก เพราะมีเครื่องมือ คือเงิน รถยนต์ และบางทีก็มีอาวุธอีกด้วย

๑.๓ ประเภทที่บิดามารดาเอาใจใส่มากเกินไป และว่ากล่าวจู้จุกจิก เสมือนหนึ่งเป็นเด็กเล็กๆ อยู่เสมอ เด็กจะรู้สึกว่าเขาขาดความรัก และไม่ไวใจตนเอง ว่าสามารถ

จะทำสิ่งที่ถูกต้องได้มักจะแสดงการทดแทน โดยการทำคนเหนือผู้อื่น ช่มชู้เพื่อนทำตนเป็นหัวหน้าในทางที่เสื่อมเสีย หรืออาจมีอาการตรงกันข้าม คือชอบคบเพื่อนทำสิ่งที่ เป็นความลับ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา เช่นเดียวกัน บิดามารดาที่ชอบทะเลาะวิวาท มีอาการของโรคประสาท และชอบคุงำบุตรโดยไม่มีเหตุผลอยู่เนืองๆ เด็กมักจะมีอาการถดถอยแบบอย่างออกมาได้เช่นเดียวกัน เด็กที่ถูกทอดทิ้ง มีโอกาสเป็นเด็กเกเรมากเพียงใด เด็กที่ถูกพ่อแม่ดูแลมากเกินไป ก็มีโอกาสจะเป็นเด็กที่เอาตัวไม่รอด เช่นเดียวกัน

๒. จำนวนสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวที่มีสมาชิคน้อย และเด็กที่ไม่มีเพื่อนในบ้านทำให้เกิดความว้าเหวé ทำให้ต้องไปคบเพื่อนนอกบ้าน และในทางตรงกันข้าม บ้านที่มีสมาชิกรวมเกินไป หรือมีหลายครอบครัว ทำให้เด็กแต่ละคนได้รับความรักไม่เท่ากัน เด็กที่ได้เห็นความเหลื่อมล้ำต่ำสูงตั้งแต่เล็กทำให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ มีปมด้อยและกลายเป็นคนคิดมาก เด็กพวกนี้ถ้ามีโอกาส และมีผู้ชักชวนให้กระทำการอันเป็นภัยต่อสังคม ก็จะยินดียิ่งร่วมมือด้วยโดยง่าย ดังนั้นในปัจจุบันนี้จึงมีผู้สนับสนุนให้บุตรที่แต่งงานแล้วแยกครอบครัวออกไปอยู่ต่างหาก ทั้งนี้เพื่อความขัดแย้งในครอบครัวลดน้อยลงไป และเพื่อสมาชิกในครอบครัวทุกคน ได้ความรักใคร่ทั่วถึงกัน

๓. ลูกคนกลาง เป็นเด็กมีปัญหาอีกประการหนึ่ง ที่นักจิตวิทยาพบว่ามีจำนวนมากพอใช้ โดยธรรมชาติพ่อแม่มักจะเอาใจใส่ลูกคนโตและลูกคนเล็ก คนกลางมักจะถูกทอดทิ้ง เวลาจะประจบพ่อแม่คนโตนั่งตักพ่อ คนเล็กนั่งตักแม่ คนกลางไม่มีที่ก้นจะนั่ง ต้องนั่งตักคนเลี้ยงหรือญาติพี่น้องที่มาเยี่ยมบางทีเด็กจะน้อยเนื้อต่ำใจ ถึงกับคิดตามญาติไปอยู่บ้านอื่น ในการเรียนหรือการทำงาน หรือแม้แต่รูปร่างหน้าตากริยาท่าทาง พ่อแม่ก็มักจะเปรียบเทียบว่าสู้พี่ไม่ได้ สู้น้องไม่ได้ด้วยเหตุนี้ในจำนวนเด็กที่มีปัญหา จึงมีเด็กจำพวกนี้อยู่เป็นอันมาก

๔. ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว เป็นความจริงที่ว่า ความยากจนเป็นสาเหตุให้พ่อแม่ทอดทิ้งเด็กประการหนึ่ง และการคับแค้นในการกินอยู่ อาจทำให้เด็กหันไปสู่อาชืพทุจริตได้เด็กที่เป็นเด็กเกเรนั้น ส่วนมากเป็นเด็กที่มีฐานะต่ำมากและสูง ส่วนเด็ก

ที่มีฐานะปานกลางมีจำนวนน้อย เด็กที่มีฐานะต่ำเกรเพราะความคับแค้นและด้อยศีลธรรม เด็กฐานะสูงเกรเพราะถูกตามใจและไม่ยึดถือศีลธรรม ส่วนเด็กชั้นกลางเป็นเด็กที่พยายามทำตัวในสูงขึ้น และเกรงว่าจะตกต่ำลงไปจึงพยายามศึกษา หาความรู้เพื่อสร้างฐานะให้มั่นคง จึงไม่มีเวลาไปเกรมากนัก

๕. การปกครองบ้าน บ้านที่มีการปกครอง ๒ แบบ อาจมีส่วนทำให้เกิดเสียคือ

๕.๑ บ้านที่มีระเบียบเคร่งครัดจนเกินไป ได้แก่พ่อแม่หัวโบราณที่เชื่อว่าปกครองที่ดีที่สุดคือการ เก็บตัวเด็กไว้ในบ้าน และมีระเบียบข้อบังคับจุกจิกกับลูกจนกระทั่งลูกทนไม่ได้ ความกดดันที่เก็บไว้ในใจก็แสดงออกที่โรงเรียน โดยการแสดงออกในทางที่ผิด หรือประพฤติเกร หรือเตลิดออกจากบ้านไปเลย

๕.๒ บ้านที่ปล่อยปละละเลย โดยเข้าใจว่าเด็กสมัยใหม่ต้องปล่อยตามใจทุกอย่าง ลูกไปเที่ยวที่ไหนกับใครพ่อแม่ก็ไม่ทราบ ลูกไปโรงเรียนทุกวันหรือเปล่าก็ไม่ได้เอาใจใส่ ลูกอ่านหนังสือชนิดใดคนหนึ่งเรื่องอะไรก็ไม่สนใจ คิดว่าตนมีหน้าที่อย่างเดียวคือจ่ายเงินให้ลูก ตามที่เรียกร้องเท่านั้น ผลที่สุดเมื่อลูกเสียไปก็โทษโรงเรียน ว่าสอนแบบประชาธิปไตยบ้าง โทษภาพยนตร์อเมริกันบ้าง ในเรื่องนี้ถ้าหากว่า บิดามารดารู้จักเดินสายกลาง ก็ปล่อยให้เด็กมีอิสระบ้างในการเลือกเรียน เลือกคบเพื่อนและได้ไปเที่ยวกับเพื่อนบ้านตามสมควร แต่พ่อแม่ควรรับรู้ดูแลใกล้ชิด และให้คำแนะนำอบรมลูกอยู่เสมอก็จะช่วยให้เด็กมีความสุขและเป็นคนดีด้วย

๖. ที่ตั้งของบ้าน บ้านที่ตั้งอยู่ในถิ่นฐานแออัดเยียด หรือสกปรกและไม่มีที่ เช่น บ้านห้องแถวในตลาด ถิ่นที่อยู่ใกล้โรงภาพยนตร์ สถานการพนันต่างๆ เหล่านี้ช่วยให้เด็กมีความประพฤติดีได้ง่ายเพราะเด็กต้องอดแออยู่หลายคนในบ้านเล็กๆ อาจได้ยินเสียงทะเลาะคุัดกันหยาบคายทำให้เด็กเอาอย่างเมื่อไม่มีที่สำหรับเด็กโดยเฉพาะ เด็กก็อาจเที่ยวเตร่อยู่หน้าโรงหนัง หรือสถานการพนัน อาจได้รับการชักชวนให้ลักเล็กขโมยน้อย เล่นการพนัน สูบบุหรี่และบางทีก็กินเหล้า อันเป็นเหตุให้ก้าวไปสู่ความเสื่อมเสียอื่นๆ ยิ่งขึ้นไปอีก

๗. เด็กขาดผู้ปกครองที่แท้จริง การที่บิดามารดาส่งบุตรหลาน มาเรียนใน กรุงเทพฯ หรือเมืองใหญ่ ๆ มากยิ่งขึ้นนั้น นอกจากเพื่อนักเรียนมาเรียนต่อแล้ว บิดามารดามักไม่ทราบว่าบุตรของตนมาพักอยู่ที่ไหนกับใคร ความสัมพันธ์ในครอบครัวและการอบรม ความประพฤติก็เกือบไม่มีเลยนี่เป็นสิ่งที่อาจทำให้เด็กเสียได้ เด็กที่ได้รับเงินจากบิดามารดาในต่างจังหวัดโดยไม่มีการจำกัด แทนที่จะช่วยให้เด็กเรียนสำเร็จ เทียวใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ในที่สุดก็ล้มเหลวเรียนไม่สำเร็จก็อาจเป็นไปได้

๓. โรงเรียน ตามธรรมชาติโรงเรียนควรจะเป็นที่นอกจากให้ความรู้ทางวิชาการ และอาชีพแล้ว โรงเรียนยังไม่มีส่วนสำคัญ ในการอบรมนิสัยและคุณลักษณะประพฤติดีของเด็ก ให้ดี บิดามารดาส่วนมากให้ความไว้วางใจโรงเรียนมาก จนกระทั่งเมื่อส่งเด็กเข้าโรงเรียน แล้วก็หายห่วง จนตนเองละเลยการดูแลเด็กเสียเลยที่เดียว และถ้าเด็กของตนเสียไปก็มักจะกล่าวโทษโรงเรียน โรงเรียนจึงไม่อาจรับผิดชอบต่อข้อนี้ไปเสียได้ เมื่อมีปัญหาเด็กวัยรุ่น เกิดขึ้น โรงเรียนจึงมีส่วนเป็นสาเหตุของปัญหาดังต่อไปนี้

๑. โรงเรียนที่เรียนไม่พอสำหรับนักเรียน คือโรงเรียนระดับประถมและมัธยม ได้กล่าวแล้วว่าเด็กในวัยนี้ต้องการความเอาใจใส่จากผู้ใหญ่ และในเวลากลางวันขณะที่ผู้ใหญ่อกำลังประกอบอาชีพเด็กก็ควรอยู่ในโรงเรียน เพราะถ้าให้เด็กออกจากโรงเรียนในขณะที่ยอายุน้อย ความสามารถในการประกอบอาชีพก็ยังไม่ดี เวลานั้นนับว่าโรงเรียนได้เพิ่มจำนวนขึ้นมากมาย แต่เรายังมีเด็กอยู่เป็นจำนวนมากที่ไม่สามารถจะเข้าโรงเรียนได้ ดังนั้นรัฐบาลควรเร่งขยายโรงเรียนชั้นประถมปลายออกไปโดยเร็วเพื่อให้เด็กยากจน ได้เรียนฟรีโดยทั่วถึงกัน

๒. ลักษณะโรงเรียนที่ยังบกพร่องอยู่ แบ่งเป็นข้อย่อย ๆ ๓ ประเภทคือ

๒.๑ ครู บางคนไม่มีความเข้าใจเด็กพอ และไม่ให้ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็ก ได้กล่าวแล้วว่าเด็กวัยนี้มีจิตใจที่เต็มไปด้วยความกังวล ทำทางเกะกะและบางครั้งก็แสดงกิริยา กระด้างกระเดื่อง ถ้าครูเข้าใจธรรมชาติและจิตใจของเด็กดี ให้ความรักและเอาใจใส่เด็กก็จะรู้สึกว่าได้ได้รับความอบอุ่น มีเพื่อนที่จะให้คำปรึกษาและมีที่ยึดเหนี่ยว การแก้ปัญหาต่างๆควร

ทำโดยละมุนละม่อมและเยือกเย็นตรงกันข้ามการทำโทษรุนแรงเช่นการเมียนตี จับนักเรียนกร้อนศีรษะให้ได้ாய การตู่ค่าประจานแรงๆ เพราะเด็กทำอะไรไม่ได้เหล่านี้ แทนที่จะช่วยเด็กให้ดีขึ้น กลับเป็นการทำร้ายจิตใจอย่างรุนแรง อาจเป็นเหตุให้เด็กมีความทุกข์หนักยิ่งขึ้น หรืออาจเป็นการทำร้ายให้เด็กทำการต่อต้านหรือกลายเป็นเด็กเกรงไปเลยก็ได้

๒.๒ การปกครอง ครูบางคนยังใช้การปกครองแบบโบราณ คือถือระเบียบเคร่งครัดโดยไม่ยอมเปลี่ยนแปลงตามลักษณะของสังคมที่เปลี่ยนไป เด็กจะถามหรือออกความเห็นใดๆ ไม่ได้ แต่ครูบางคนก็เข้าใจว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยหมายถึงการปล่อยปละละเลยเด็กอยากเรียนก็ได้ไม่เรียนก็ได้ และไม่จำเป็นต้องเคารพครู ซึ่งล้วนเป็นความเข้าใจที่ผิด เพราะหลักประชาธิปไตยที่แท้จริงหมายถึงสิ่งต่อไปนี้

๑. การมีส่วนร่วมในกิจการต่างๆ ของหมู่คณะ ได้แก่การออกความเห็นและร่วมรับผิดชอบในการทำงาน

๒. การเคารพผู้อื่นได้แก่การเคารพความคิดเห็น และสิทธิของผู้อื่น

๓. การกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยการใช้ปัญญา

๒.๓ การสอน ครูบางคนยังใช้วิธีสอนแบบเก่าคือ ครูพูดหรือยืนอ่านตำราอยู่หน้าชั้นทั้งชั่วโมงซึ่งทำให้เด็กเบื่อหน่าย และง่วงเหงาหาวนอน บางทีก็หลับ บางทีก็คุยหรือแหย่เพื่อนเล่น ในปัจจุบันนี้ครูได้ปรับปรุงการสอนให้น่าสนใจขึ้น มีการใช้เครื่องประกอบการสอนให้บทเรียนเป็นที่น่าสนใจขึ้น เป็นต้นว่าแผนที่ แผนภูมิ หุ่น ภาพยนตร์ ให้เด็กร่วมกันอภิปรายหรือม้ายืนพูดหน้าชั้น มีการทดลองวิทยาศาสตร์และทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนทำให้เด็กได้ความรู้และสนุกสนาน และสามารถนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิตจริงได้

อิทธิพลของภาพยนตร์ต่อเด็กวัยรุ่น

เมื่อเร็ว ๆ นี้องค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติได้จัดพิมพ์หนังสือขึ้นเล่มหนึ่งชื่อ อิทธิพลของภาพยนตร์ที่มีต่อเด็กเล็กและเด็กวัยรุ่น หนังสือนี้เป็นที่

สนใจแก่บรรดาพ่อแม่และนักศึกษาเป็นอันมาก เพราะหนังสือเล่มนี้ได้อธิบายโดยสังเขปเกี่ยวกับหนังสือและบทความต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องภาพยนตร์กับเด็ก ทำให้เราทราบเกี่ยวกับเรื่องเด็กและภาพยนตร์นั้นพอสรุปได้ดังนี้

ตั้งแต่เมื่อเด็กเริ่มเข้าวัยหนุ่มสาว เด็กวัยนี้มีบุคลิกลักษณะเด่นชัดแล้วและความเครียดทางอารมณ์ก็มีมากขึ้นกว่าเดิม เด็กวัยนี้มีความสนใจในภาพยนตร์มากแต่ก็ทราบดีว่าในเรื่องนั้น ไม่ใช่เรื่องจริงเขาไม่เพียงแต่สามารถเข้าใจเรื่องราวภาพยนตร์เท่านั้น แต่ยังสามารถแปลความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในภาพยนตร์ได้อีกด้วย ความคิดเห็นที่ว่าเด็กวัยนี้มีความสามารถดังกล่าว แล้วได้รับความสนับสนุนจากผู้เขียนหลายคนซึ่งกล่าวว่าเด็กไม่สามารถเข้าใจสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในภาพยนตร์ได้ก่อนที่อายุจะย่างเข้าเขตของวัยรุ่น ยังมีนักเขียนอีกพวกหนึ่งซึ่งมีทฤษฎีคล้ายกับที่กล่าวมานี้ พวกนี้กล่าวว่าพัฒนาการของเด็กเกี่ยวกับความเข้าใจภาพยนตร์นั้นอาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ชั้น ชั้นแรกเด็กจะต้องมีอายุสมอง ๑๐ ปีจึงจะสามารถเข้าใจการลำดับภาพในภาพยนตร์ได้ ชั้นที่ ๒ เด็กจะต้องมีอายุสมอง ๑๒ ปีเป็นอย่างน้อยจึงจะสามารถเข้าใจความสำคัญที่แท้จริงของภาพยนตร์ได้

เมื่อเด็กอายุ ๑๖ ปี หรือ ๑๗ ปี ซึ่งในหลายประเทศก็ไม่กวดขันในการชมภาพยนตร์ของเด็กวัยนี้นัก เพราะถือกันว่าวัยนี้ย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่แล้ว ความปรารถนาที่จะได้รู้ได้เข้าใจความสลับซับซ้อนของชีวิตผู้ใหญ่ ซึ่งตัวเขากำลังจะก้าวเข้าไปนั้น ทำให้เขาเกิดความสนใจในการดูภาพยนตร์มากขึ้น

นักเขียนส่วนใหญ่ถือกันว่าในวัย ๑๒ ปี หรือ ๑๓ ปี นั้นมีความสำคัญยิ่งปัญหาในเรื่องของการดูภาพยนตร์เริ่มขึ้นในวัยนี้ นักเขียนเหล่านี้มีความเห็นพ้องต้องกันว่าปฏิกิริยาของเด็กวัยรุ่นที่มีต่อภาพยนตร์นั้นแตกต่างจากเด็กเล็ก เด็กวัยรุ่นไม่เพียงแต่จะมีทัศนะใหม่ต่อภาพยนตร์ และเข้าใจในเรื่องภาพยนตร์ได้ดีกว่าเด็กเล็กเท่านั้น แต่ภาพยนตร์ยังมีผลประทับใจแก่เด็กวัยรุ่นได้มากกว่าเด็กเล็กอีกด้วย นอกจากนี้อิทธิพลของภาพยนตร์ที่มีต่อจินตนาการและความรู้สึกของวัยรุ่นนั้นรุนแรงกว่าเด็กเล็กอีกโสดหนึ่งด้วย เราจะเห็นได้จากการที่เด็กวัยรุ่นมีความนิยมคลั่งไคล้การดูภาพยนตร์รุนแรงกว่าเด็กวัยอื่น

สำหรับประเภทของภาพยนตร์ที่เด็กชอบนั้น รสนิยมในการดูภาพยนตร์เปลี่ยนไปตามระบอบวุฒิภาวะของเด็ก อย่างไรก็ตามอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า เด็กชายชอบภาพยนตร์ประเภทการผจญภัย และการกระทำอย่างรุนแรงต่างๆ ส่วนเด็กหญิงนั้นชอบภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับความรักเรื่องชีวิตหรือเรื่องรัญจวนใจหากเราจะจำแนกลงไปให้ละเอียดกว่านี้ เราก็อาจจะกล่าวได้ว่าเด็กชายชอบภาพยนตร์เรื่องโคบาล สงคราม ตลก ชีวิตสัตว์ ภาพยนตร์เพลง เรื่องอาชญากรรม และการสืบสวน ส่วนเด็กหญิงชอบภาพยนตร์เพลง เรื่องธรรมชาติและชีวิตสัตว์ เรื่องตลก เรื่องรัก ชีวิตประจำวันและเรื่องที่เกี่ยวข้องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์

เราอาจจะสรุปได้เพียงกว้างๆว่านอกจากรายได้ สถิติปัญญา และระดับการศึกษาแล้ว สิ่งแวดล้อมทางสังคมและสภาพการณ์ภายในครอบครัวมีอิทธิพลต่อความชอบความพอใจ รสนิยมของการดูภาพยนตร์ ปฏิกริยาต่อภาพยนตร์และการไปดูภาพยนตร์บ่อยหรือไม่อีกด้วย ส่วนการที่จะกล่าวให้เจาะจงแน่นอนไปกว่านั้นนั้นยังไม่สามารถทำได้

ความคิดเห็นในเรื่องภาพยนตร์กับเด็กพอสรุปได้ดังนี้

๑. ภาพยนตร์มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น ความประพฤติของเด็กโดยทางอ้อม และการที่เป็นเช่นนั้น เนื่องจากภาพยนตร์ได้เสนอเรื่องราวหรือพฤติกรรมบางอย่างซ้ำกันอยู่เสมอ

๒. นอกจากภาพยนตร์แล้ว สิ่งแวดล้อมในสังคมและเหตุการณ์ในครอบครัวมีส่วนสำคัญต่อความประพฤติของเด็กด้วย

๓. ภาพยนตร์ที่เป็นเรื่องราวทางอาชญากรรม การทารุณโหดร้ายหวาดเสียวและการแสดงออกในเรื่องเพศเป็นอันตรายต่อเด็กมากกว่าภาพยนตร์ประเภทอื่น

๔. ภาพยนตร์ที่แสดงถึงความหุนหันฟุ้งเพื่อ เกินความจริงอาจจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดในชีวิต และชนบทรอบนิยมนิยมประเพณีผิดไปได้ ทั้งยังอาจจะทำให้คุณภาพของเยาวชนเสื่อมทรามลงอีกด้วย

๕. เด็กที่มีอายุต่างกันชอบดูภาพยนตร์ต่างประเภทกัน และเด็กชายกับเด็กหญิงก็ชอบภาพยนตร์ไม่เหมือนกันด้วย

๖. การดูภาพยนตร์บ่อยหรือไม่ขึ้นอยู่กับการได้ สถิติปัญญา ระดับการศึกษา สิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์ภายในครอบครัวของเด็ก

๗. ภาพยนตร์การ์ตูน และการ์ตูนหลายเรื่องไม่เหมาะกับเด็กๆ อาจจะทำให้เด็ก
ตกใจ ไม่สบายใจได้

โทรทัศน์

ในปัจจุบันนี้คนไทยนิยมพักผ่อนด้วยการดูรายการต่างๆ ของโทรทัศน์หรือที่เรียก
กันทั่วไปว่า รายการทีวี มากขึ้นตามลำดับ ในประเทศไทยมีผู้ใช้เครื่องรับโทรทัศน์นับ
เป็นแสนๆ เครื่องและในอีก ๕-๖ ปีข้างหน้าอาจจะเพิ่มขึ้นเป็นหลักล้านก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ในจังหวัดพระนครและธนบุรีนับว่าเป็นจังหวัดที่มีผู้ใช้เครื่องรับโทรทัศน์มากที่สุด เมื่อเป็น
เช่นนี้ก็难怪จะได้พิจารณากันต่อไปว่า รายการต่างๆ ที่จัดแสดงทางทีวีนั้น มีอิทธิพลเพียงไร
โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเด็ก เพราะว่ารายการ ทีวี แทบทุกรายการ เด็กมักจะดูมากกว่า
ผู้ใหญ่ เพราะในยามที่ผู้ใหญ่ดูเด็กก็ดูด้วยในยามที่ผู้ใหญ่ต้องทำงาน เด็กก็มักจะมียุติ
พิเศษสำหรับเด็กๆ ดูอีกด้วยจึงนับว่า เด็กโดยทั่วไปดูทีวี มากกว่าผู้ใหญ่

การที่เด็กได้ดูทีวีบ่อยๆ ก็เป็นการเรียนชนิดหนึ่ง และเป็นการเรียนที่มีอิทธิพล
มากด้วยเพราะเด็กที่นั่งดูทีวี แทบทุกคนมักจะตั้งอกตั้งใจดู และสนใจมากกว่าสิ่งใดๆ สัก
ได้จากการที่เด็กมักจะจดจำเวลา และรายการทีวี ได้ดีกว่าผู้ใหญ่เสียอีกเสียงโฆษณาต่างๆ
แม้เด็กตัวเล็กๆ อายุประมาณ ๒-๓ ขวบ ก็ยังร้องตาม หรือเลียนแบบได้ แถมยังจดจำ
ชื่อของผู้แสดงรายการทีวี ได้แม่นยำอีกด้วย เคยนั่งสังเกตเด็กๆ ในขณะดูทีวี เห็นว่าเด็กๆ
ต่างตั้งอกตั้งใจดู และสนใจแม้แต่ถึงเวลาอาหารถ้าหากเรื่องนี้ดูยังไม่จบ ก็จะยอมทนฟัง จน
กว่าเรื่องที่ดูจะจบก็มี

จริงอยู่ รายการทีวี. ต่างๆ ที่จัดขึ้น ย่อมจัดขึ้นเพื่อความบันเทิง และให้ความ
สนุกสนานแก่เด็ก จึงนับว่ามีประโยชน์ในการพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นประโยชน์ต่อการ
เรียนของเด็กไม่น้อยถ้าผู้ใหญ่จัดให้เด็กเลือกชมแต่รายการที่เห็นว่าดี และมีประโยชน์จริงๆ
นอกจากนี้ยังใช้เป็นสถานที่ที่กักขังเด็กได้ดีอีกด้วย โดยไม่ต้องห่วงว่าเด็กๆ จะแอบไปเที่ยว
นอกบ้าน หรือไปเล่นลับตาผู้ใหญ่ที่จะทำให้เกิดอันตรายได้ อีกประการหนึ่งดูทีวี. นั้น มี
สภาพคล้ายๆ กับนั่งเรียนต่างๆ โดยไม่รู้สึกรู้สึกระนั้นเอง

อย่างไรก็ดี สิ่งที่มีประโยชน์ อาจจะมีโทษก็ได้เช่นเดียวกันที่เป็นได้ง่ายๆ คือ เด็กต้องอดหลับอดนอน ทำให้เสียสุขภาพนอกจากนี้ อาจจะทำให้เสียสายตาอีกด้วย เพราะ ท้องนึ่งเพ่งสายตาเป็นเวลานานๆ ไม่ต่ำกว่าครึ่งละ ๓๐ นาที ยิ่งไปกว่านั้นถ้าหากว่าเรื่องที่เด็ก คุย เป็นเรื่องที่ชกต่อย ตีรันฟันแทงกัน หรือคุ้งคำโต้เถียงกัน อาจจะทำให้เด็กจดจำวิธีการ และคำพูดต่างๆ ไปลองใช้ดูบ้างก็ได้ ถ้าท่านลองสังเกตดูจะพบว่าบางครั้ง ท่านจะเห็นว่าเด็ก ของท่านใช้คำพูดแปลก ซึ่งถ้าสืบดูก็จะพบว่ามาจากรายการทีวี.นั้นเอง การเล่นต่างๆ ของ เด็กก็ได้จากรายการทางทีวีมาก ผลเสียที่จะเกิดแก่เด็กจากการดูทีวีนั้นยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษา หรือจับไว้ จึงไม่อาจจะกล่าวได้แน่ชัดว่า จะเกิดผลเสียหายทางค่านิยม

อย่างไรก็ดี ผู้ใหญ่บางคนออกความคิดเห็นว่า ก็ยังไม่ควรพิสูจน์ให้เห็นแน่ชัดว่าราย อาชญากรรมทางทีวี ทำให้เด็กๆ ประพฤติตนเป็นอันธพาล ก็ยังไม่ควรเตือนครันเมื่อเด็ก ได้ชมวิธีการโหดร้ายต่างๆ จนคุ้นเคย ก็จะจดจำเอาไปเป็นตัวอย่างการที่เด็กเริ่มเป็นอันธพาล ย่อมมีสาเหตุมาจากหลายๆ ประการที่สลับซับซ้อน ซึ่งผู้ใหญ่บางคนก็เสนอความเห็นว่ายั งไม่ควรจะขจัดรายการอาชญากรรมทางทีวีก่อนที่จะพิสูจน์ให้เห็นแน่ชัดลงไปเสียก่อน

อย่างไรก็ตามผู้เขียนขอเสนอความเห็นไว้ว่า บิดามารดาหรือผู้ปกครองควรจะได้ งดให้เด็กดูทีวีในตอนบ่ายๆ และในตอนเย็นเสียทุกๆ วันเพื่อให้เด็กเกิดความเคยชิน และ ผู้อุปถัมภ์รายการทีวีควรปรับปรุงรายการให้มีประโยชน์แต่เด็กยิ่งขึ้น

นอกจากนี้อาจจะตั้งสมาคมผู้ปกครองขึ้นตรวจสอบรายการทีวีสำหรับเด็ก ๆ และถ้า เห็นว่ารายการใดไม่ควรที่จะให้เด็กดูก็ควรตัดออกไปเสีย อย่างไรก็ดี ไม่ได้มีรายงานจากทาง สถานีโทรทัศน์เลยว่ามีความรู้สึกอย่างไร เกี่ยวกับรายการอาชญากรรมทางโทรทัศน์ทั้งๆ ที่เคยมีผู้ส่งจดหมายมาแสดงความคิดเห็นมากมายก็ยังไม่ได้ผล ปัจจุบันนี้รายการอาชญากรรม ทางทีวี ได้แพร่ออกมามากราวกับโรคระบาด จึงเป็นการสมควรที่จะให้ทางสถานีได้พิจารณา รายการต่างๆ เพื่อเป็นการร่วมมือกัน ไม่ให้เด็กได้พบเห็นแต่เรื่องราวโหดร้ายอยู่ซ้ำแล้ว ซ้ำอีก และจะเป็นวิธีที่ช่วยลดจำนวนอาชญากร และอันธพาลลงได้มาก

รายการที่วันับเป็นรายการที่มีอิทธิพลสำหรับเด็กๆมากขึ้นทุกวัน โดยเฉพาะในระหว่างปีภาคเรียนซึ่งเป็นระยะที่เด็กมีเวลาร่างมาก ดังนั้นถ้าเป็นรายการที่ดีมีประโยชน์สำหรับเด็ก เป็นรายการที่แทรกกลิตสอนใจให้มีความมานะพยายามช่วยให้เด็กได้จดจำแต่สิ่งที่ดีมีประโยชน์ เป็นการช่วยให้เด็กพัฒนาไปในทางที่ดี

สภาพสังคมในปัจจุบัน

ถ้าจะมองดูสภาพสังคมของไทยเราทุกๆไปในเวลานี้ ก็มีแต่ความยุ่งเหยิงไม่เป็นระเบียบ แ่งแย่งชิงดีชิงเด่น แย่งกันทำมาหากิน แย่งกันศึกษา สังคมไทยตอนนี้ จึงต้องอยู่กันอย่างระมัดระวังตลอดเวลา เมื่อลองนึกเปรียบเทียบสภาพสังคมไทยแต่ก่อน กับปัจจุบัน จะเห็นว่า แตกต่างกันมากมาย แต่ในที่นี้จะขอผ่านสภาพสังคมแต่เดิมไปไม่กล่าวถึง แต่จะชี้ให้เห็นถึงสภาพสังคมไทยโดยทุกๆไปในเวลานี้เป็นข้อๆ

๑. บุคคลอยู่ห่างไกลจากศาสนา โดยเฉพาะเด็กสมัยนี้ ไม่ได้ถูกส่งเสริมให้ใกล้ชิดศาสนาเลยไม่รู้กับบาปบุญคุณโทษ ไม่มีที่ยึดเหนี่ยวทางใจ เมื่อโตขึ้นจึงจะประกอบกรรมชั่วต่างๆได้โดยไม่กลัวบาป

๒. การรับเอาอารยธรรมตะวันตกมาใช้ โดยไม่รู้จักคัดแปลงให้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมของไทยบางอย่างขัดกับศีลธรรมของไทยเรา ก็ยังนำมาเป็นที่นิยม เช่น ประเทศทางตะวันตก เห็นว่าการแต่งงาน การเลิกร้างกัน และการแต่งงานบ่อยครั้ง เป็นเรื่องธรรมดา ไทยเราก็ไปนำมาใช้บ้าง และยังเป็นที่ยึดมั่นกันมากในสังคมไทยเราเวลานี้ แม้กระทั่งหมู่เด็กวัยรุ่นทั่วไป ทั้งหญิงและชาย ก็มีความคิดเกี่ยวกับความเสรีทางเพศมาก โดยไม่ยอมรับฟังความคิดเห็น หรือคำวิจารณ์จากบุคคลอื่นใด

๓. ความห่างเหินกันในครอบครัว สังคมแต่ก่อน พ่อทำงานนอกบ้าน แม่อยู่บ้าน ทำหน้าที่แม่บ้าน อบรมสั่งสอนลูก มีเวลาเอาใจใส่ได้ทั่วถึง แต่ปัจจุบันเศรษฐกิจบังคับให้ผู้เป็นมารดาต้องออกทำงานนอกบ้าน เพื่อช่วยเหลือเศรษฐกิจในครอบครัว การที่มารดาต้องออกทำงานนอกบ้าน มีผลกระทบกระเทือนถึงพัฒนาการของเด็ก

— เด็กจะมีความประพฤติเป็นพาลเกร มารดาออกทำงานนอกบ้าน ไม่ได้อยู่ใกล้ ซิตลูกที่จะอบรมสั่งสอนลูกได้ความอบอุ่นเท่าที่ควร จึงเป็นสาเหตุให้เด็กมีความประพฤติเป็น พาลเกร ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่อไป

— ทางด้านจิตใจ เด็กรู้สึกว่าคุณถูกทอดทิ้งเกิดรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อมารดา-บิดา พยายามทำสิ่งที่เป็นการฝ่าฝืน ความต้องการของบิดา มารดาเสมอ กลายเป็นเด็กดื้อ กระด้าง ไม่เชื่อผู้ใหญ่ เป็นปัญหาสังคมเช่นกัน

— ครอบครัวที่มีลักษณะเป็น Broken Home พ่อ แม่ ลูก ต้องแยกกันอยู่ ชอบคบ เพื่อนไม่อยากอยู่บ้าน เช่นครอบครัวที่ทะเลาะกันบ่อยๆ เด็กถึงเครียดทางอารมณ์ อยากออก นอกบ้าน หรือครอบครัวที่เลี้ยงลูกกวดขันเกินไป เด็กก็จะประพฤติในทางต่อต้าน ครอบครัว ที่พ่อแม่เมินเฉยละเลย เด็กขาดความเอาใจใส่ ในเด็ก เด็กก็เกิดปมด้อย รู้สึกตนเองว่าหมกที่ ฟุ้ง ขาดความอบอุ่น ขาดความมั่นใจ จะแสดงปฏิกิริยาเรียกร้องความสนใจ อัจฉริยญา มุ่งร้าย ต่อผู้อื่น อารมณ์แปรปรวน และมักจะประพฤติผิดในลักษณะต่อต้านสังคม

๔. ความเจริญทางวัตถุ การขาดบริการต่างๆที่จะใช้เวลาได้ในช่วงว่าง ขาดบริการ เกี่ยวกับการพักผ่อน ขาดห้องสมุดเพื่อการศึกษา ทำให้เด็กจับกลุ่มกันตามถนน ซึ่งเต็มไปด้วย สิ่งยั่วทางกามารมณ์ เช่น ภาพโป๊ หนังสือลามก สถานอาบ อบ นวด โฮเต็ล โบว์ลิง ไนต์คลับ บาร์ บ่อนการพนัน ต่างๆ ทำให้เด็กต้องการทดลอง จะกลายเป็นปัญหาสังคมของเด็กวัยรุ่น ที่ต่อไปไม่ได้ทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ นอกจากหลงไหลในอบายมุข

ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ และการศึกษาประกอบกับชาติศีลธรรม จรรยา เมื่อ มีเรื่องเพียงเล็กน้อย ก็อาจถึงขั้น ใช้อาวุธระเบิดทำร้ายกัน เนื่องจากสามารถทำอาวุธเช่น ระเบิดได้เอง

๕. สิ่งแวดล้อมที่เลว สิ่งที่ทำให้เด็กเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เลว สลัมต่างๆ ที่ เด็กเกิดมาในละแวกสลัมและในกลุ่มเด็กเกร เด็กก็จะมีสภาพเป็นเด็กเกรไปตามสิ่งแวดล้อม

ได้ง่าย หรือเด็กที่อยู่ในสังคมที่ระส่ำระสาย ทำให้ลำบากในการปรับตัว การอยู่ในภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ทุกคนก็ต้องดิ้นรนเพื่อให้มีกินมีใช้ ด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งสุจริตและไม่สุจริต

๖. ปัญหาการศึกษา ถึงแม้เราจะมีการศึกษาภาคบังคับ แต่ก็บังคับได้ไม่ทั่วถึง เนื่องจากขาดกำลังเงิน กำลังคนและอื่นๆ ทำให้มีจำนวนผู้ไม่รู้หนังสืออีกมาก ผู้ไม่รู้หนังสือพวกนี้ จะกลายเป็นภาระต่อสังคมและรัฐบาล ก่อให้เกิดปัญหาการอดอยากยากจน การว่างงาน เมื่อว่างงานจึงเป็นโอกาสที่ดี ที่จะคิดทำในสิ่งที่สังคมไม่ต้องการ เช่น การช้อปปิ้ง สุมักัญญา เฮโรอิน ต่างๆ อันเป็นภัยแก่เด็กวัยรุ่นทั่วไป และหาทางทุกอย่างที่จะได้เงินมาซื้อขายเสพติด

การศึกษาที่จัดให้แก่เด็ก มักจะเป็นแบบที่แบ่งชั้นกัน โรงเรียนดีๆ ต้องเป็นโรงเรียนของคนมั่งมี โรงเรียนที่ไม่มีชื่อเสียงจึงจะเป็นที่เรียนของเด็กยากจน การแบ่งชั้นวรรณะกันนี้ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกแตกแยกกัน ไม่ชอบหน้ากันคิดว่าเป็นคนละโรงเรียนเป็นคนละพวก เมื่อมีเหตุการณ์กันเพียงเล็กน้อยก็ก่อให้เกิดปัญหาการศึกษาได้ง่าย

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นสาเหตุที่จะผลักดันให้เด็กวัยรุ่นหาทางออกโดยพฤติกรรมที่แสดงออกนั้น ผิดกฎระเบียบสังคมที่บัญญัติไว้ อันก่อให้เกิดปัญหาแก่เด็กวัยรุ่น ที่ทุกคนต้องพยายามแก้ไขกันต่อไป แต่การแก้ไขปัญหาวัยรุ่นก็ไม่ควรจะทอดทิ้งเลย หรือมองข้ามสภาพสังคมปัจจุบัน ที่เป็นสาเหตุสำคัญทำให้พฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นปรากฏมาในทางที่ไม่ดีนัก การแก้ไขปัญหาวัยรุ่นจึงควรแก้สภาพสังคมก่อนจึงจะควรและถูกต้อง

พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กวัยรุ่น

ครูที่สอนอยู่ในชั้นมัธยมส่วนใหญ่จะพบปัญหาที่เกี่ยวกับเด็กที่อยู่ในวัยรุ่นถ้าครูไม่เข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและวิธีแก้ไข ผลเสียก็อาจเกิดขึ้นกับตัวเด็กได้ซึ่งนั่นก็คือเด็กอาจมีพฤติกรรมหรืออาการที่ผิดปกติไปจนออกจากโรงเรียนและพฤติกรรมนั้นอาจไปสร้างปัญหาขึ้นภายนอกโรงเรียน ปัญหานั้นก็จะกลายเป็นปัญหาสังคมที่พอกพูนกันเรื่อย ๆ และในฐานะที่เราเป็นครูและมีความรับผิดชอบกับตัวเด็กโดยตรงก็ควรจะเข้าใจและรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหาของเด็กวัยรุ่นได้เป็นการแก้ปัญหาทางอ้อม และเป็นการช่วยเหลือเด็กให้ประพฤติตัวได้ถูกต้องมีชีวิตที่เป็นสุขในสังคม ไม่เกิดปัญหากับตัวเองและสร้างปัญหาให้กับคนอื่นได้

๑ เด็กกำร้าว อาการที่แสดงออก

ชอบก่อเรื่องทำความยุ่งยากกับผู้อื่น

ต้องการแสดงออกในแบบฉบับของเขา คือ ต้องการอวดตัว

ชอบทำนิติเตียนและกล่าวโทษผู้อื่น

ชออบทุบตึเละร้งเกเต็กอ้น

ชอบทะเละวิวาท

ชอบทำลายความสงบของชั้นเรียนและก่อวินการสอนของครู

มักจะชอบขโมยและพุกปด

มักทำลายข้าวของที่เป็นทรัพย์สินส่วนตัวหรือส่วนรวมให้เสียหาย

[illegible]

มักจะมีอารมณ์ขุ่นเคือง หน้างบอยู่เสมอ ชอบทำร้ายและมีนิสัยหยาบคาย

มักพุดจาจวตะและแสดงความไม่เคารพผู้ใหญ่

สาเหตุที่อาจเป็นไปได้สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว

บิกามารดาเข้มงวดกวดขัน เครื่องครัวหรือเจ้าระเบียบเกินไปทำให้เด็กเกิดความรู้สึกไม่กล้าแสดงความรู้สึกเหล่านั้นก็มาแสดงกับเด็กอื่น

บิกามารดาหรือผู้ปกครอง ใจอ่อน รัก ตามใจ และปล่อยลูกจนเกินควรทำให้เด็กหวังและต้องการที่จะได้สิ่งต่างๆ จากเพื่อนเช่นเดียวกับที่ได้รับจากบิกามารดา

บิกามารดาซึ่งบางครั้งกวดขันลูกมากเกินไปบางครั้งก็ปล่อยลูกจนเหลือ

ความรู้สึกขาดความรักความอบอุ่นจากบิกามารดา

ไม่มีความสุขเนื่องจากความไม่สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่น

ความไม่ชอบหน้าครู

ความรู้สึกในอารมณ์ที่คอยสงสัยและคิดว่าคนอื่นไม่เป็นมิตรที่ดีต่อตน

วิธีแก้ไข

หางานให้เด็กทำอยู่เสมออย่าให้มีเวลาว่าง

หาทางทดแทนให้เด็กได้ใช้กำลังให้เป็นประโยชน์ เช่น ในทางกีฬา

ให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องใช้กล้ามเนื้อและการออกแรง เช่น การต่อสู้ และการเลื่อยไม้ เป็นต้น

หาโอกาสให้ได้ระบายความก้าวร้าวออกมาทางศิลปะ ดนตรี การปั้น การแกะสลัก

ให้ความรับผิดชอบโดยการยกย่องให้เป็นผู้นำหรือหัวหน้า

ถ้าจะต้องมีการกำหนดิเตียนการกระทำของเด็กก็ควรเรียกมาพูดและชี้แจงเป็นการ

ส่วนตัว

พยายามเข้าใจและสร้างความเป็นเพื่อนกับเด็ก

ร่วมมือกับอาจารย์ใหญ่และครูอาจารย์ที่เกี่ยวข้องเพื่อติดตามปัญหาของเด็กต่อไป

อย่าปล่อยให้เด็กก่อความสงบของชั้น

๒. เด็กที่มีอารมณ์ฉุนเฉียว โกรธง่าย อาการแสดงออก

เด็กที่มีความรู้สึกไม่ปลอดภัย มั่นคง ทั้งทางบ้านและทางโรงเรียน
มีความกลัวและกังวลใจเสมอ

มีทัศนคติเป็นที่ไม่พึงปรารถนา

มักล้มเหลวในด้านการเรียนด้วยเหตุผลที่ไม่ปรากฏชัด

มีภาวะทางอารมณ์รุนแรงซึ่งมีผลต่อการเรียน

จดจำบางสิ่งบางอย่างได้ในวันนี้และลืมในวันต่อไป

มักคิดว่าตนเองมีอาการป่วยอยู่เสมอทั้ง ๆ ที่ไม่เป็นอะไรเลย

ไม่ชอบโรงเรียน

ไม่ยอมตอบสนองใด ๆ จนกว่าจะแน่ใจว่าถูกถูกต้อง

เหตุผลที่อาจเป็นไปได้สำหรับพฤติกรรมของเด็กผู้ฉุนเฉียว
ที่บ้าน

มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างกะทันหันในชีวิตของเด็ก เช่น อุบัติเหตุ การ
สูญเสียบิดามารดา

ขาดความรักความอบอุ่น และการกระตุ้นเตือนจากบิดามารดา

บิดามารดามีความต้องการและหวังมากเกินไปในบุตรของตน

บิดามารดามีเวลาอยู่บ้านน้อยมาก

มักมีปัญหาขัดแย้งกับพี่และน้อง

ตัวของตัวเอง

วุฒิภาวะทางร่างกายของเด็กเจริญรวดเร็วเกินไป

ความมั่งคั่งทางสังคมเป็นไปอย่างซ้ำซาก

มีความพิการทางสมอง

วิธีแก้ไข

ข้อ

สังเกตและสอบถามสภาพทางสุขภาพของเด็กจากพยาบาลของ โรงเรียนหรือครูที่เกี่ยวข้อง

ทดสอบความสามารถและสติปัญญา

ให้โอกาสเด็กได้แสดงออกถึงความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ

จัดกิจกรรมที่ต้องการออกกำลังกายให้ เช่น แบดมินตัน การวิ่ง เป็นต้น

จัดหาหนังสือที่น่าสนใจและแมกกาซีนที่มีเรื่องกว้างขวางให้อ่าน

แนะนำเพื่อนที่สุขุมเยือกเย็นให้ทำงานร่วมด้วยเพื่อที่จะสามารถช่วยเขาได้

ให้เด็กได้แสดงความรู้สึกออกมาในรูปดนตรีและจังหวะการร้องรำ

จัดหาอุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ให้กระตุ้นเตือนเด็กให้สนใจทำการทดลอง

ให้เด็กได้มีเวลาพักผ่อนเพื่อให้จิตใจสงบ

หาโอกาสไปเยี่ยมเยียนเด็กที่บ้านเป็นการครั้งคราว

แนะนำบิดามารดาให้หาความช่วยเหลือจากจิตแพทย์ในกรณีที่พบว่า มีปัญหารุนแรง

มีประวัติของการได้รับประสบการณ์อันน่าเศร้าใจ

ได้รับความตกใจกลัวทางอารมณ์สุดขีดจากทางโรงเรียนและทางบ้าน

ได้รับการลงโทษอย่างรุนแรงบ่อยๆ

ได้รับการข่มเหงรังแกจากเพื่อนร่วมชั้นเรียน

ความเจริญทางร่างกายช้ากว่าปกติ

วิธีการแก้ไข

ให้ความรักและความเอาใจใส่ที่แท้จริงแก่เด็ก

ตรวจสอบฐานะเบี่ยงสุขภาพของเด็ก

จัดกิจกรรมอย่างกว้างขวางให้เด็กได้มีโอกาสเลือกเพื่อที่จะเป็นทางระบายความ

หวาดกลัวให้น้อยลง

อธิบายว่าเด็กอื่นมีความกลัวเหมือนกันแต่ทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะเผชิญกับสิ่งเหล่านั้นโดยปราศจากความกลัวหรือโดยให้กลัวน้อยที่สุด

เรียกเด็กมาพูดเป็นส่วนตัวแสดงให้เด็กเข้าใจว่าความกลัวส่วนมากเป็นเรื่องของจินตนาการความคิดฝันเอาเอง

ให้เด็กเขียนเรียงความบนหัวข้อเรื่อง “อะไรทำให้ข้าพเจ้ากลัว”

แนะนำให้มารดาบิดาพาไปหาจิตแพทย์เพื่อช่วยเด็กในกรณีที่มีความกลัวอย่างรุนแรงพยายามสร้างความอบอุ่นใจให้แก่เด็กโดยหางานที่เหมาะสมกับความสามารถทำได้เป็นผลสำเร็จ

๓. เด็กที่มีนิสัยไม่เชื่อฟัง

มีท่าทางไม่สุภาพวอกดี

ชอบโต้เถียง

แสดงความไม่สนใจและไม่ชอบทำตามคำสั่ง

ไม่มีความสุขมีความวิตกกังวล

ชอบทำอะไรตามใจตนเอง

ชอบฝ่าฝืนกฎระเบียบวินัย

ต้องการการลงโทษทัณฑ์เพื่อให้ตนเองเด่นขึ้น

เหตุผลที่เป็นไปได้สำหรับพฤติกรรมของเด็กที่ไม่เชื่อฟัง

ได้รับการอบรมเรื่องระเบียบวินัยจากที่บ้านและทางโรงเรียนน้อยไป

บิดามารดาและครูปล่อยปละละเลยและใจดีต่อเด็กมากเกินไป

อิจฉาริษยาน้องที่ใหม่เพราะพ่อแม่เอาใจใส่น้องมากเกินไปและละเลยตัวเขา

สภาพของครอบครัวที่บิดามารดาชอบทะเลาะกันหรือแยกกันอยู่

มีความหิวกระหายและมีความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ

ขาดความรักความอบอุ่นจากบิดามารดา

ความไม่ชอบหน้าครูเนื่องจากบุคลิกภาพไม่ตึงกัน

ต้องการเป็นจุดเด่นเพื่อให้ได้รับความนิยมาจากเพื่อนๆ
มีแรงกระตุ้นไม่ให้เชื่องช้า

วิธีการแก้ไข

ปรึกษาหารือกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็ก
พยายามแยกเด็กออกจากเพื่อนซึ่งมีแนวโน้มเอียงที่อาจจะเลียนแบบได้
ให้งานพิเศษและมอบความรับผิดชอบแก่เด็ก
เปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการวางแผนมาตรฐานเรื่องระเบียบวินัยในห้องเรียน

หมู่คณะและโรงเรียน

พยายามทุกวิถีทางที่จะให้เข้าใจเด็ก
หาทางกระตุ้นเด็กให้ได้พูดถึงปัญหาของเขาให้มากที่สุด
ช่วยหาทางแนะแนวเด็กให้คิดและทำการตัดสินใจด้วยตนเอง
ส่งเด็กไปพบครูผู้ใหญ่ให้คำปรึกษา
ให้เด็กเขียนชีวประวัติของตนเองซึ่งจะทำให้รู้สาเหตุของพฤติกรรมของเด็ก
หลีกเลี่ยงคำพูดที่เป็น "คำขาด" เพราะจะเป็นการทำลายเด็กให้ลองคิดอยากทำ

๔. เด็กประสาทอ่อน

มีประสาทตึงเครียดและอารมณ์เสื่อง่าย
ชอบเล่นตึงและบิดเส้นผมของตนเอง
ชอบถึงจุมูก กัดดินสอ กัดนิ้วมือ เกาะโต๊ะเรียน เหวี่ยงเท้าเปะปะบ้ายไปมา
ซ้แย
ตกใจกลัว
ชอบเคลื่อนย้ายตัวเองอยู่เสมอ ไม่เคยอยู่นิ่งกับที่
ชอบเถลไถลลุกเดินไปรอบๆ ห้องเรียนโดยไม่มีจุดหมาย
มีอาการกระตุกตามที่ต่างๆ บนใบหน้า

เหตุผลที่อาจเป็นไปได้สำหรับพฤติกรรมของเด็กประสาทอ่อน

มีการขัดแย้งกันระหว่างเด็กกับพี่น้อง

ได้รับความรักความอบอุ่นไม่เพียงพอจากบิดามารดาและครู

ได้รับการปกป้องเอาใจใส่ไม่เพียงพอจากบิดามารดาและครู

ได้รับการปกป้องเอาใจใส่ไม่เพียงพอเมื่อสมัยยังเยาว์วัย

ผู้ใหญ่ตั้งความหวังและความต้องการไว้สูงเกินไป

ระเบียบวินัยของทั้งที่บ้านและทางโรงเรียนอาจเคร่งครัดจนเกินไปหรือเป็นไปอย่างสบายไม่ได้กำหนดอะไรแน่นอนลงไป

ประสบความล้มเหลวตลอดเวลา

มีความรู้สึกไม่ปลอดภัยและไม่มั่นคงในชีวิต

อายุที่มีปัญหาทางร่างกายหรือทางสุขภาพ

มีความพิการทางสมองหรือความเจ็บไข้ที่เกี่ยวข้องไปถึงสมอง

ต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการจะได้รับความสำเร็จในสิ่งหนึ่งสิ่งใด

วิธีการแก้ไข

ทำการเยี่ยมเยียนครอบครัวของเด็กเพื่อการพูดคุยสนทนากับบิดามารดา

หมั่นชมเชยเด็กบ่อยๆ กระตุ้นและให้กำลังใจในการทำงานเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ

และความมั่นใจ

พยายามซักถามเด็กด้วยปัญหาต่างๆ ซึ่งท่านคิดว่าเขารู้ และเขาสามารถตอบท่านได้

แสดงความเป็นเพื่อนที่แท้จริงของเด็ก

พยายามมองข้ามความล้มเหลวเล็กๆ น้อยๆ หรือความประหลาดที่ไม่น่าดูบางประการของเด็กบ้าง

กระตุ้นเด็กและเร้าเด็กให้สามารถพัฒนาการฝึกทักษะบางอย่างซึ่งเขาสามารถทำได้

แสดงให้เด็กรู้ว่าท่านได้ให้ความสนใจเขามาก

ตรวจสอบสภาพทางร่างกายและสุขภาพของเด็ก

ทำจิตใจให้สงบเยือกเย็นและอย่างเรียบง่าย ในการทำงานร่วมกับเด็ก
แสวงหาความช่วยเหลือทางหลักวิชาการจากอาจารย์แนะแนวที่สามารถ

๕ เด็กดื้อ

เด็กดื้อคือการที่เด็กขัดขวางหรือขัดขืนต่อผู้มีอำนาจ ความจริงแล้วเมื่อเด็กเกิดมา
ผู้เป็นพ่อแม่ให้ความรักใคร่ทะนุถนอมก็ยังเป็นเด็กดื้ออยู่ แต่เมื่อโตขึ้นถูกสั่งให้ทำอะไรเองบ้าง
ช่วยตัวเองบ้างอันเป็นวิถีทางธรรมชาติ ตอนนั้นเองเด็กก็เริ่มขัดขวางความต้องการของเขา
บ่อยๆเข้าก็จะขัดใจ เริ่มอาละวาดขัดขืนคือถึงเป็นบทบาทสนับสนุนอันสำคัญมีหลายอย่างเช่น

การบังคับจนเกินควร มักจะเกิดจากพ่อแม่ที่เคร่งครัดเจ้าระเบียบ จนเด็กปฏิบัติตาม
ตามไม่ถูกก็เลยไม่ยอมปฏิบัติตามคล้ายกับจะลองดี หรือแกล้งผู้ใหญ่เล่น

การปล่อยจนเกินควร มักเกิดจากพวกที่ทันสมัยเลี้ยงลูกแบบฝรั่ง ไม่ยอมเยียน
ทีเด็กจะเป็นอย่างไรก็แล้วแต่ คือคิดว่าปล่อยให้เด็กโตตามธรรมชาติการเจริญเติบโต
เป็นเรื่องที่ทำให้กระทบกระเทือนจิตใจของเด็ก ปล่อยให้เด็กรู้เอาเองในที่สุดเด็กก็ขาดการ
สำรวจเหมือนเรือที่ไม่มีหางเสือ เด็กถูกละเลยจนไม่รู้ว่าอะไรผิดอะไรถูก ทำให้ทุกอย่าง
แม้กระทั่งคำพ่อแม่ซึ่งในระยะเริ่มแรกการเกรงคือถึง การใช้ไม้เรียวเป็นสิ่งที่ช่วยลดกติ
อาชญากรรมลงได้บ้าง เพราะจะช่วยแก้ไขความประพฤติที่บกพร่องไม่ถึงงามของเด็กๆ ใน
ตอนนั้นๆได้

พ่อแม่ไม่ลงรอยกัน เป็นปัญหาหนึ่งทำให้เด็กเกรงมารดาส่งอย่างหนึ่งแต่บิดากลับ
สั่งอีกอย่างหนึ่งขัดแย้งกัน อันเป็นการยอ้งให้เด็กดื้อถือดี

บ้านแตกสาแหรกขาด ในกรณีที่บิดามารดา แยกทางกันเดินหรือมีภรรยาใหม่
จึงส่งลูกไปอยู่กับญาติผู้ใหญ่ของชน เป็นสาเหตุให้เด็กคิดมาก และเริ่มจะดื้อและขัดขืน

จากสาเหตุเหล่านี้เพียงข้อสังเกตบางประการ เกี่ยวกับความประพฤติผิดปกติในเด็ก
การแก้ไขนั้นควรจะแก้ที่สาเหตุเหล่านี้

เด็กพูดเท็จ

ตามปกติเด็กอายุราว ๓-๔ ขวบมักจะไม่รู้จักรักการโกหกเลย เว้นแต่ว่าเด็กเห็นไปคนละอย่างกับที่เราเห็นเท่านั้น และเรื่องที่เด็กพูดปนกับภาษาพูด รวมทั้งกรณีมีสาเหตุแวดล้อมอื่นๆ เช่น

- พูดปดเพราะพูดไม่ชัด หรือพูดไม่ถูก หรือบางทีคิดอย่างทำให้พูดโกหกโดยไม่ได้ตั้งใจ
- พูดปดเพราะความที่ไม่รู้
- พูดปดเพราะความไม่เข้าใจ เช่นคิดว่าข้างมีเขา

สาเหตุที่ทำให้เด็กโกหกอาจพิจารณาได้หลายอย่างดังนี้

๑. เด็กโกหกเพื่อป้องกันตนเอง เช่น เด็กทำของแตกแล้วกลัวถูกลงโทษจึงพูดปด
๒. เด็กพูดปดเนื่องจากเลียนแบบผู้ใหญ่ เช่น ลูกพ่อแม่สั่งให้ไปโกหกเป็นต้น
๓. การพูดปดโดยหวังที่จะให้ผู้อื่นชมเชยตน
๔. สาเหตุจากความพิการทางร่างกาย หรือโรคภัยไข้เจ็บ เช่น โรคทางสมองหรือแพ้พิษยาบางอย่าง

๕. การหักพูดเท็จเนื่องมาจาก กลุ่มของเพื่อนร่วมสังคมเดียวกันชักจูงกันไป

สำหรับการแก้ไขในเรื่องนี้ นอกจากการแก้ตามสาเหตุต่างๆ ดังกล่าวแล้ว ควรได้ช่วยสร้างให้เกิดความสัตย์ซื่อขึ้นในตัวเด็ก และนอกจากนั้นการสร้างตัวอย่างที่ดีให้เด็กเลียนแบบก็เป็นสิ่งที่จำเป็นอีกประการหนึ่งการอบรมเด็ก ถ้าเขามีหลักอยู่ในใจบ้างก็จะมีทางทำได้ เช่น ต้องมีความยุติธรรมความรักใคร่ที่สมบูรณ์ และความซื่อสัตย์แก่เด็กอีกด้วย

๗. เด็กติดยาเสพติด

สาเหตุที่เยาวชนติดยาเสพติด

จากการศึกษาถึงเหตุของการเริ่มใช้ยาเสพติดครั้งแรก โดยสอบถามผู้ติดยาเสพติด มักจะได้รับคำตอบว่าถูกชักชวนบ้าง อยากทดลองดูว่าฤทธิ์เดชของมันจะเป็นอย่างไร ถูกหลอกลวงให้เสพโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์บ้าง เพราะความคึกคะนองอยากเป็นคนเก่งกาจบ้าง

เพราะเจ็บป่วยไม่สบายเป็นโรคที่ได้รับความทุกข์ทรมานและรักษาไม่หายบ้าง สาเหตุต่างๆ เหล่านี้เป็นมูลเหตุแค่เพียงผิวเผินเท่านั้นเพราะถ้าสาเหตุของการใช้ยาเสพติด เกิดจากเรื่อง ข้างต้นก็จะไม่เป็นการยากที่เขาเหล่านั้น จะหยุดเสพได้โดยเด็ดขาด เมื่อได้รับการรักษาจน เลิกได้แล้ว แต่ในทางปฏิบัติกลับตรงกันข้าม จากการศึกษาโดยละเอียด พบว่า นอกจาก สาเหตุดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีเหตุจากส่วนลึกคือ “จากจิตใจ” ด้วยที่มักทำให้เลิกใช้ยา เสพติดโดยเด็ดขาดไม่ได้

เพราะฉะนั้นอาจประมวลสาเหตุของการติดได้ว่า เนื่องจากสาเหตุ ๔ ประการ

๑. ติดเพราะยาซึ่งมีคุณสมบัติทำให้ติดเอง นั่นคือเมื่อเสพยาเสพติดเข้าสู่ร่างกาย จะทำให้ผู้เคยเสพติดต้องใช้ยาเสพติดนั้นซ้ำต่อไปเรื่อยๆ ผู้เข้าไปคลุกคลีกับยาเสพติดแม้จะมี สุขภาพดี มีความตั้งใจแน่วแน่ จะไม่ยอมให้ติด บางครั้งผู้นั้นก็อาจติดได้ เช่นกัน

๒. ติดเพราะสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมเป็นอิทธิพลที่สำคัญยิ่งในการผลักดันให้ บุคคลใช้ยาเสพติด เป็นต้นว่า ในสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยมีแต่การค้าขายเสพติดยารอบด้านในครอบครัวเดียวกันมีผู้ใช้ยาเสพติด เพื่อนนักเรียนร่วมห้อง—ร่วมชั้นใช้ยาเสพติดกันเสมอๆ ดังนั้น จึงมักจะพบว่าเมื่อมีนักเรียนในชั้นเริ่มใช้ยาเสพติดไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม จำนวนผู้ใช้ยาเสพติด จะเพิ่มจำนวนขึ้นเสมอ

๓. ติดเพราะจิตใจและร่างกายของผู้นั้น สาเหตุทางจิตใจ นับเป็นสาเหตุ ของการใช้ยาเสพติดที่สำคัญยิ่งในบุคคลวัยรุ่นหรือเยาวชน ธรรมชาติของมนุษย์เราในระยะ เติบโตจะมีความอยากรู้อยากเห็นความอวดดี อยากทดลองเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ประกอบกับ สภาพของจิตใจที่ถูกกล่อมเกลามาตั้งแต่เล็กแต่น้อย ทำให้บางคนมีปฏิกิริยาโต้ตอบกลายเป็น เกรี้ยวถือ ยิ่งว่าเหมือนยิ่งๆ เพราะฉะนั้นท่านผู้ปกครองบิดามารดาและครูอาจารย์ในโรงเรียน บางครั้งจะพบว่านักเรียนบางคนซึ่งเป็นเยาวชนหรือบุคคลวัยรุ่นจำพวกนี้จะพยายามใช้ยาเสพติด ทั่วๆ ที่ทางโรงเรียนได้พำสอนถึงโทษของยาเสพติดและทั่วๆ ที่แนะนำห้ามปรามแล้วก็ตาม ส่วนสาเหตุทางจิตใจร่างกายนั้น ก็มีส่วนช่วยผลักดันให้ใช้ยาเสพติดได้บ้าง เช่น เจ็บ บว๋ยเรื้อรัง ไม่ไปหาแพทย์รับการรักษาแต่มีบุคคลอื่นแนะนำให้ใช้ยาเสพติดรักษาแทน ใน

กลุ่มชนบางพวก เช่น ในระหว่างชนชาวเขาหรือชาวไทยภูเขา ไม่มีการรักษาโรคแบบแผน
ปัจจุบัน มักนิยมสูบฝิ่นเพื่อบำบัดอาการเจ็บไข้ต่างๆ เป็นต้น

๔. ดิศเพราะเขาวชนเหล่านี้อยู่ในครอบครั ๒ ประเภทคือ

ประเภทที่ ๑ ครอบครัที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่มีเวลาให้บุตรหลาน ยุ่งเกี่ยว
กับการงานหรือครอบครัที่มีการหย่าร้าง แยกกันอยู่หรือไม่เป็นตัวแทนตนอยู่คนละทิศละทาง
สิ่งที่แสดงออกมาในรูปเดียวกันคือ เด็กขาดความรักความอบอุ่น ความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด
ความสัมพันธ์ที่จะเป็นที่ปรึกษาได้ สิ่งเหล่านี้เขาวชนต้องการอย่างยิ่ง แต่เขาไม่ได้รับถึงแม้
บางครอบครัจะมีเงิน หรือสิ่งของมาให้ แต่ก็ไม่สามารถจะทดแทนกันได้ ดังนั้นเขาวชน
จึงต้องหาความรักนอกบ้าน ซึ่งการศึกษาศพตติเป็นวิธีการหาทางออกอย่างหนึ่งในอีกหลายๆ
อย่าง ของเขาวชนผู้มีปัญหาเหล่านี้ และสิ่งที่เขาได้รับคือ เขาศพตติครอบครัไม่มี
ความสุข และเป็นารหาทางออกที่สังคมไม่ยอมรับ

ประเภทที่ ๒ ครอบครัที่ให้ความรักแก่บุตรหลานมากเกินไปเขาวชนที่มาจาก
ครอบครัอย่างนี้ จะไม่เป็นตัวของตัวเอง ไม่สามารถตัดสินใจ หรือแก้ปัญหาข้อข้องใจ
ของตนเองได้ เพราะทุกอย่างบิดามารดาหรือผู้ปกครองทำให้ทั้งสั่งการให้ความรักแก่บุตร
หลานที่ผิด ซึ่งมีอันตรายอย่างยิ่ง เด็กถูกล้อว่ายังเป็นลูกแหงหรือทำอะไรไม่เป็นเลย โดย
เฉพาะเด็กผู้ชายเป็นเรื่องของการเสียศักดิ์ศรีอย่างยิ่ง แต่เขาวชนไม่สามารถแก้ปัญหาเหล่านี้
กับบิดามารดาได้ ถึงแม้จะมีความกลัดกลุ้มใจพูดกันไม่เข้าใจ ซึ่งเข้าใจไปคนละอย่าง
ซึ่งมีความขัดแย้งในใจ ไม่ทราบว่าจะใช้การแสดงความเข้มแข็งออกโดยวิธีไหนก็หันไป
ลองใช้ยาเสพติด เมื่อคิดแล้วมีความรู้สึกว่ตนเชื่อมั่นในตัวเองมากยิ่งขึ้นเป็นตัวของตัวเอง
กระทำสิ่งต่างๆได้เอง โดยไม่ต้องมีใครมาสั่งหรือทำให้ ซึ่งจะทำให้เขาสบายใจและจิตใจใน
รศของยาเสพติดอย่างยิ่ง

จะเห็นได้ว่า ร้อยละ ๘๓ ของผู้ติดยาเสพติดมาจากปัญหาทางก้นจิตใจ ซึ่งขึ้น
อยู่กับสิ่งแวดล้อมในครอบครั ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ครอบครัจะต้องมีความรู้ และความรับ
ผิดชอบในการเลี้ยงบุตรหลาน เพื่อให้ประพฤตกคนเป็นคนดี

สำหรับสาเหตุจากการทดลอง ถูกล่อลวง และชักชวนนั้นมีเพียงเล็กน้อย

สิ่งที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่ง คือ เยาวชนที่หาทางออกเหล่านี้ บางคนชอบการเที่ยวเตร่ เช่นมักไปตามย่านศูนย์การค้าต่างๆ นั่งตามค้อปฟี่ช้อป และจับกลุ่มกับเพื่อนซึ่งมีเยาวชนจำนวนไม่น้อยที่ถูกจับข้อหาช่องโจร

เพราะฉะนั้น สาเหตุของการใช้ยาเสพติดที่สำคัญในเยาวชนก็อยู่ที่สภาพจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ความอยากรู้อยากเห็น ความอวดดี อยากรทดลอง ปราศจากความไตร่ตรองและเหตุผลเป็นสำคัญ อันเกิดจากสภาพจิตใจที่ถูกอบรม ขณะเติบโตขึ้นมา เช่นขาดความอบอุ่น ถูกกดขี่มากเกินไป ไม่ได้รับความยุติธรรม บิดามารดาให้ความรักใคร่ไม่เท่ากัน เป็นต้น เยาวชนที่เติบโตขึ้นมาจะแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบไปในทาง เป็นบุคคลเกรี้ยวกราด ดังนั้นทางโรงเรียนจะอบรมสอนให้ทราบถึงโทษของยาเสพติด และห้ามปรามไม่ให้ลองใช้ยาเสพติด เยาวชนพวกนี้ก็จะพยายามทดลองให้ได้เพื่อโต้ตอบแสดงว่าตัวเองก็เก่งเช่นกัน

สาเหตุที่ทำให้เยาวชนกลับไปใช้ยาเสพติดอีก

๑. สิ่งแวดล้อม

ก. สิ่งแวดล้อมภายในของเยาวชนอันได้แก่ครอบครัว พ่อ แม่ พี่น้องญาติ ไม่มีความเข้าใจและยอมรับไม่เชื่อว่าเยาวชนจะสามารถเลิกยาเสพติดมีความสงสัย และระแวงอยู่เป็นนิจ ทำให้เยาวชนเกิดความรำคาญเบื่อหน่าย รู้สึกว่าไม่มีใครเชื่อและยอมรับเลย จึงต้องหันกลับสู่สภาพเดิม อีกประการหนึ่งคือ เยาวชนที่มาจากครอบครัวแตกแยก (Broken home) เมื่อครอบครัวที่มีปัญหาทางครอบครัว ถ้าบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่ยอมรับ หรือยอมปรับสภาพให้สมบูรณ์แล้ว เยาวชนจะอยู่ในสภาพแวดล้อมแบบเดิม และกลับไปใช้ยาเสพติดอีก

ข. สิ่งแวดล้อมภายนอก หมายถึงเยาวชนที่อยู่ในแหล่งการค้ายาเสพติดบางคนที่บ้านทำการค้ายาเสพติด บางคนที่เป็นผู้ขายหรืออยู่ในแหล่งที่มีการช้อปปิ้งทางมิชชันนารีเด็กเหล่านี้จะถูกชักชวนจากเพื่อนเก่า ให้รวมกลุ่มแบบเดิมจะล่อลวง และบีบบังคับ ให้เยาวชน

กลับไปคิดอีก ถ้าเยาวชนเหล่านั้นมีบุคลิกอ่อนอยู่แล้วยังจะเป็นเครื่องมือได้ง่ายและจะกลับไปใช้ยาเสพติดอีก

๒. เกิดจากความผิดปกติของตัวเยาวชนเอง

ก. ความผิดปกติทางก้านจิตใจ ซึ่งมีสาเหตุมาจากเด็กขาดความอบอุ่น ขาดความรัก ความสุขใจ และความเอาใจใส่ เด็กเหล่านี้มีปฏิกิริยาต่อสังคม และไม่ยอมรับในสิ่งที่สังคมยอมรับ จึงใช้ยาเสพติดเป็นประจำ

ข. ความผิดปกติทางก้านร่างกาย เด็กบางคนเป็นโรคประจำตัว เช่น โรคหืด โรคหัวใจ (ไซนัส) หรือความผิดปกติทางก้านสมอง ซึ่งเขามีความเชื่อว่าเมื่อได้ยาเสพติดแล้ว จะทำให้อาการเจ็บป่วยหาย จึงยังคงใช้ยาตลอดไป

ค. เยาวชนมีความรู้สึกๆ ในเรื่องยาเสพติด ว่าเมื่อคิดแล้วเป็นสิ่งที่ยากที่จะลืมได้ หรือเมื่อเสพติดแล้วยาเสพติดจะเข้าไปอยู่ในสมอง ในหัวใจ ฯลฯ เขาไม่สามารถต่อสู้ปัญหาและอุปสรรคได้ เมื่อมีปัญหาจึงหนีปัญหา จึงหาของมีนเมาเสพ คือยาเสพติด และในชีวิตประจำวันเขาจะขาดยาเสพติดไม่ได้

การสังเกตผู้ติดยาเสพติดเบื้องต้น

ผู้ที่เสพยา มักแสดงอาการเหล่านี้

๑. เป็นคนมีลักษณะมีทุกข์กังวลใจ หน้าตาเฉยเมย
๒. เบื่อหน่ายต่อการเรียน และการทำงานทุกอย่าง
๓. ความประพฤติเปลี่ยนแปลงไป ละเลยกิจวัตรประจำวัน
๔. เป็นคนมีความลับ ชอบแยกตัวอยู่คนเดียวเงียบๆ และมักพบเด็กในที่ลับตาคน เช่น ในสวน ห้องเก็บของเพื่อแอบเสพยา
๕. น้ามูกไหล น้ำตาไหล มีเหงื่อออกมาก
๖. สวมแว่นกันแดดตลอดเวลา เพื่อนชวนแก้กาที่อาจเปิดกว้าง
๗. ใช้สื่อแขนยาวตลอดเวลา เพื่อปกปิดรอยเข็มที่ฉีดยา
๘. สุขภาพทรุดโทรม ผิวชุ่มชื้นสังเกตได้ชัด

๙. เป็นคนเจ้าอารมณ์ หงุดหงิดโมโหง่าย
๑๐. ไม่มีเรี่ยวแรงที่จะทำงานหนัก ง่วงเหงาหาวนอน
๑๑. ใช้เงินเปลืองมากจนผิดปกติกองหีบหีบเพื่อนฝูงทั่วไป
๑๒. หายใจถี่ กระสับกระส่าย คลื่นไส้ อาเจียน
๑๓. มักมียาแปลกๆ เก็บไว้ในที่ส่วนตัว
๑๔. พบอุปกรณ์เกี่ยวกับการเสพยาเสพติด เช่น กระดาษตะกั่ว หลอดกาแฟ ไม้ขีดหลอดฉีดยา ฯลฯ

ปัญหาเสพติดให้โทษ

๑. ปัญหาต่อผู้ติดยาเสพติด

– ปัญหาทางด้านร่างกาย ผู้ติดยาเสพติดจะมีสุขภาพเสื่อมโทรมลงอย่างเห็นได้ชัด หลังจากติดยาเสพติดแล้วไม่นานร่างกายจะผอมซีดขาวเรียวแรง หมดความประปรังกระเป๋รา ซึมเศร้า ริมฝีปากเขียวคล้ำแห้งแตก ตาโรยลักษณะการเดินจะเซื่องช้าหรือบ๊ตเบ้ผิดปกติ การพูดจาจะล่อระลัก ควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกายไม่ได้ นอกจากนั้นผู้ที่ติดยาเสพติด ยังมีโรคแทรกอยู่เสมอ ซึ่งโรคแทรกต่างๆ มักจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดนั้น ถึงแก่ความตาย คือโรคปอดอย่างรุนแรง หัวใจวาย โรคตับโลหิตจาง เป็นต้น

– ปัญหาทางด้านจิตใจ ผู้ติดยาเสพติดจะมีความประพฤติกและอารมณ์ผิดแปลก ไปจากเดิมกลายเป็นผู้ที่ไม่รับผิดชอบต่อครอบครัวและตนเอง ไม่สนใจความเป็นอยู่ของตนเอง ไร้ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ขาดความเอาใจใส่ในหน้าที่และขาดความรับผิดชอบ ทำให้การงานบกพร่อง ขาดความเอาใจใส่ในการเรียน ใช้เงินเปลือง มีที่ทำ ลับลมกมณัยเยะ มีอารมณ์หงุดหงิดฉุนเฉียว โมโหง่าย

๒. ปัญหาต่อครอบครัว

เมื่อมีบุคคลในครอบครัวมีติดยาเสพติดครอบครัวนั้น อาจจะถูกทำลายชื่อเสียงของ วงศ์ตระกูล เป็นที่รังเกียจของสังคม และครอบครัวยังต้องรับภาระเลี้ยงดูเพิ่มขึ้นอีกด้วย เพราะผู้ติดยาเสพติดไม่สามารถเรียนหนังสือหรือทำงานได้

๓. ปัญหาต่อสังคม

เมื่อผู้ติดยาเสพติดขอเงินจากทางครอบครัวไม่ได้ ก็จะออกเบียดเบียนก่อความไม่สงบสุขต่อสังคม เมื่อไม่สามารถหาเงินมาซื้อยาเสพติดได้ก็สามารถทำได้ทุกอย่างที่ให้ได้เงินมาแม้แต่เพียงเล็กน้อย โดยการก่อคดีอาชญากรรมต่าง ๆ เช่น ฉกชิงวิ่งราว จี้ปล้น และทำร้ายร่างกาย เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้รัฐก็ต้องจัดหางบประมาณเป็นจำนวนมากมาเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ตลอดจนจะต้องดำเนินการป้องกันปราบปรามมิให้ปัญหายาเสพติดได้ลุกลามต่อไป ซึ่งปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดความอ่อนแอแก่สังคม ในทุกด้านทำให้ไม่เจริญรุดหน้าเท่าที่ควร

จากการสัมภาษณ์เยาวชนผู้ติดยาเสพติดจำนวนหนึ่ง ได้พบว่าเยาวชนเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง ๑๔-๒๕ ปี ทั้งที่เป็นนักเรียน นักศึกษา และที่มีได้เป็นเยาวชนเหล่านี้ อ้างว่าสาเหตุที่ทำให้เขาติดยาเสพติดก็เนื่องจากเพื่อนฝูงชักชวน ประกอบกับความอยากรู้อยากเห็น และความคึกคะนองจึงได้ทดลองเสพ ผลที่สุดเมื่อเป็นผู้ติดยาเสพติดจนถอนตัวไม่ขึ้นแล้วตลอดเวลาเขาจะต้องนึกถึงวิธีการหาเงินเพื่อนำมาซื้อยาเสพติด หากหาไม่ได้โดยทางสุจริต แม้จะต้องก่อคดีอาชญากรรมก็ยอม โดยมีได้มีความเกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมืองจากนี้ยังได้พบอีกว่า ส่วนใหญ่จะต้องจ่ายเงินเป็นค่าเสพติดไม่ต่ำกว่าวันละ ๘๐ บาท และมีบางคนที่ต้องจ่ายถึงวันละกว่า ๑๐๐ บาท เมื่อเป็นเช่นนี้จึงต้องพยายามหาสมัครพรรคพวกทั้งที่ติดยาเสพติดแล้วและยังไม่ได้ติดให้มาร่วมกลุ่มกันเพื่อจะนำเงินที่มีอยู่แต่ละคนมารวมกัน ไปซื้อยาเสพติดมา แล้วแบ่งกันเสพสำหรับคนที่ยังไม่ได้ติดยาเสพติด เพื่อนฝูงที่ติดยาเสพติดแล้วจะพยายามชักชวนทุกวิถีทางให้มาเสพยาเสพติด ทั้งนี้เพื่อว่าเมื่อมีพรรคพวกมากขึ้นแล้วจะได้มีกำลังเงินในการซื้อยามาเสพติดมากขึ้นด้วย ดังนั้นตามชอกชอยต่างๆ ของกรุงเทพมหานครซึ่งมักจะมีพวกวัยรุ่นหนุ่มสาวที่ติดยาเสพติด จะอยู่กันเป็นกลุ่มมั่วสุมกัน ซึ่งโอกาสที่วัยรุ่นเหล่านี้จะทำความผิดก่อความไม่สงบสุขในสังคมซึ่งเป็นไปง่ายอย่างยิ่ง

จึงเห็นได้ว่า ผู้ตกเป็นทาสของยาเสพติดจะเป็นผู้ใหญ่หรือเยาวชนก็ตาม จะกลายเป็นผู้ไม่มีอนาคต ไร้สติปัญญาที่ช่วยเหลือสังคมหรือแม้แต่ตนเอง

๔. ปัญหาต่อเศรษฐกิจ

รัฐบาลต้องสูญเสียเงินและทรัพย์สินไปในทางที่ไม่เป็นประโยชน์ทั้งในการจัดสถานพยาบาลในการบำบัดรักษา ซึ่งผู้ที่ติดยาเสพติดเมื่อติดไปนานๆ แล้วไม่สามารถทำงานได้ ซึ่งเป็นการสูญเสียแรงงานอย่างไร้ประโยชน์ เป็นการบั่นทอนประสิทธิภาพในการผลิต ซึ่งเป็นผลกระทบกระเทือนต่อรายได้ของชาติ

๕. ปัญหาต่อประเทศชาติ

เยาวชนคือ พลัง และกำลังงานของชาติ หากพลังงานของชาติเป็นพลังงานที่เสื่อมประเทศชาติหรือรัฐบาลก็ต้องเพิ่มรายจ่ายในการป้องกันและปราบปราม ในการที่จะทำให้พลังของชาติเป็นพลังที่เข้มแข็ง และเป็นการสูญเสียกำลังเจ้าหน้าที่ในการที่จะป้องกันและปราบปราม

การป้องกันยาเสพติดให้โทษ

๑. พยายามไม่ใช้ยาทุกชนิดโดยมิได้รับการแนะนำจากแพทย์ เพราะจะทำให้เกิดการติดยาเสพติดได้
๒. อย่าทดลองยาเสพติดให้โทษทุกชนิดโดยเด็ดขาด เพราะติ่ง่ายหายยาก
๓. ช่วยชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจถึงโทษและภัยอันตรายของยาเสพติดให้โทษ
๔. กอยสอดส่องดูแลเด็กและบุคคลภายในครอบครัวหรือที่อยู่ในความดูแล เมื่อทราบว่ามีผู้เสพติดจงช่วยแนะนำให้สมัครเข้ารับการรักษา

การป้องกันการติดยาเสพติดให้ได้ผลดีนั้น ต้องใช้มาตรการกว้างขวางมากแต่อย่างไรก็ดีการควบคุมการแพร่ระบาดของยาเสพติดไว้ให้ได้จำเป็นต้องอาศัยหลัก ๓ ประการคือ

๑. การปราบปราม เป็นการปราบปรามแหล่งผลิต แหล่งค้า แหล่งขาย ไม่ให้มีวัตถุดิบและยาเสพติดตกไปถึงมือประชาชน เยาวชนหรือผู้เสพหากกระทำได้ ผู้ติดยาเสพติดก็จะเลิกเสพไปเอง

๒. การป้องกัน เป็นการป้องกันคนดีไม่ให้ตกเป็นทาสของยาเสพติด โดยให้มีการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ถึงภัยและโทษของยาเสพติดชนิดต่าง ๆ ให้รู้จักยาเสพติดว่ามีมาในรูปร่างอย่างไรบ้าง และพึงหลีกเลี่ยงเสีย ให้การแนะนำและการศึกษาแก่ประชาชนทั่วไปขอความร่วมมือในการสอดส่องดูแล เด็กในความรับผิดชอบช่วยอบรมสั่งสอนเด็กให้เห็นโทษของยาเสพติด และการศึกษาแก่ประชาชนทั่วไปถึงคุณค่าของการเลี้ยงดูและอบรมเด็กตั้งแต่เล็กจนโตให้ถูกต้องทาง ความอบอุ่นที่บุตรหลานของท่านได้รับ จะช่วยป้องกันไม่ให้เด็กเกรงได้

๓. การรักษาผู้ตกเป็นทาสของยาเสพติด ควรได้รับการบำบัดรักษาให้อุด หรือเลิกยาเสพติดเสีย เพื่อป้องกันมิให้ผู้ชักจูงคนอื่น ๆ ให้ตกเป็นทาสของยาเสพติดตามไปด้วย

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติแม้แต่การรักษา ก็ทำได้ยากยิ่งอาจจะเป็นเพราะผู้ติดยาเสพติดยังไม่เข้าใจวิธีการรักษา ประชาชนญาติพี่น้องของผู้ติดยาเสพติด ยังไม่เข้าใจถึงสภาพธรรมชาติของผู้ติดยาเสพติด และควรจะมีส่วนร่วมในการช่วยปราบปรามป้องกันและบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดด้วย

การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด

เป็นการรักษาที่ต้องอาศัยเตียงในโรงพยาบาลกล่าวคือ ต้องแยกตัวผู้ติดยาเสพติดออกจากสังคมภายนอก เข้ามาอยู่ในสถานพยาบาลซึ่งจะจัดให้มีการรักษาไว้ ๓ ระยะคือ

๑. การรักษาระยะถอนยา เพื่อให้สามารถหยุดเสพยาเสพติดได้โดยไม่มีอาการทรมานร่างกายซึ่งใช้เวลาประมาณ ๓ สัปดาห์

๒. การรักษาระยะฟื้นฟูจิตใจ เป็นการปรับปรุงสภาพจิตใจของผู้รับการรักษาให้เข้มแข็ง สามารถทนต่อภาวะการกดดันของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้ ปรับตัวเองเข้าสู่สภาพสิ่งแวดล้อมได้ โดยไม่ต้องหันไปใช้ยาเสพติดอีก ใช้เวลาประมาณ ๓-๖ เดือน

๓. การรักษาระยะติดตามผล เป็นการป้องกันมิให้ผู้ได้รับการรักษาแล้วหวนกลับไปใช้ยาเสพติดอีก การรักษาระยะที่ ๒ และ ๓ นั้นนับว่าเป็นระยะที่สำคัญมาก ผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับการรักษาไม่ครบถ้วนตามหลักการซึ่งมักจะหันกลับไปใช้ยาเสพติดอีกเสมอ

สถานที่บำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด

๑. โรงพยาบาลธัญญารักษ์ของกรมการแพทย์กระทรวงสาธารณสุข ตั้งอยู่ที่รังสิต จังหวัดปทุมธานี
๒. สถานพยาบาลและโรงพยาบาลของส่วนราชการอื่น เช่น โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า เป็นต้น
๓. โรงพยาบาลตามส่วนภูมิภาค ของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และ
๔. สำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก จังหวัดสระบุรี

เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ สถานที่ต่อไปนี้สามารถช่วยได้

๑. โรงพยาบาลธัญญารักษ์ รังสิต ปทุมธานี
๒. แผนกจิตเวช โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ถนนราชวิถี พญาไท กรุงเทพมหานคร
๓. สำนักงานคณะกรรมการปราบปรามยาเสพติดให้โทษ วังปารุสกวัน กปส.
๔. สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ตึกมหิตล ถนนราชวิถี พญาไท กรุงเทพมหานคร
๕. สำนักงานศูนย์ปราบปรามยาเสพติดให้โทษ กรมตำรวจ (ศปส.ตร.) ปทุม ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร
๖. ศูนย์ประสานงานสงเคราะห์และบำบัดเยาวชนผู้ติดยาเสพติดให้โทษ สำนักงานเยาวชนแห่งชาติ (ศปย. สยช.) กรป. สนามเสือป่า ถนนศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร

๘. เด็กหนีโรงเรียน

สภาพการณ์ทางบ้านและทางโรงเรียนที่เป็นภัยต่อจิตใจของเด็ก โดยมากมักเป็นเหตุให้เด็กหนีโรงเรียน

ที่เรียกว่า “เด็กหนีโรงเรียน” ได้แก่เด็กที่มีสภาพเป็นนักเรียน แต่ไม่ไปโรงเรียน โดยปราศจากเหตุผลที่ชอบ และไม่ได้รับความยินยอมจากพ่อแม่ หรือ ผู้ปกครอง การหนี

โรงเรียน เป็นพฤติกรรมที่ขัดกับความต้องการของชุมชน จึงจัดอยู่ไม่พวกเกรประเภทหนึ่ง แต่ยิ่งเบากว่าความเกรชนิดอื่น เช่น การทำร้ายร่างกาย หรือทำลายข้าวของของคนอื่น ความเกรของเด็กที่โรงเรียนเป็นไปในรูปของการงดเว้นการกระทำตามหน้าที่ คือ ไม่ไปโรงเรียน ไม่ใช่เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่นแต่อย่างใด การเรียนของเด็ก บางทีก็ไม่เข้าลักษณะที่เรียกว่าหนีโรงเรียน เช่น กรณีที่เป็นความประสงค์ของพ่อแม่ หรือ ผู้ปกครอง ที่ต้องการให้เด็กหยุดเรียนเพื่อช่วยเหลืองานการทางบ้าน ซึ่งบางทีอาจพบว่าเพื่อนเด็กเสียการเรียนไปมาก ๆ ก็ได้

เรื่องเด็กหนีโรงเรียนนี้เป็นปัญหาหนักใจของครูและพ่อแม่ของเด็กตั้งแต่ไหนแต่ไรมาแล้ว แต่ละฝ่ายต่างก็โยนความรับผิดชอบในการแก้ไขและป้องกันปัญหานี้ไปให้กันและกัน เหมือนเล่นเกมรักบี้ ฝ่ายครูก็บอกว่าพ่อแม่ผู้ปกครองต้องช่วยกันบ้างซี ฝ่ายด้านผู้ปกครองก็อ้างว่าตัวเองมีงานมาก ไม่มีเวลา เมื่อเด็กมาโรงเรียน ก็ควรอยู่ในความรับผิดชอบโดยตรงของครู

เพราะเหตุใดเด็กเหล่านั้นจึงพากันหนีไปแอบสูบบุหรี่ หรือยาเสพติดอื่น ๆ เล่นการพนัน วิวรรพภัยคนอื่น หรือไปส่งเสียงเจี๊วจ้าวด้วยความดึกคคะนอง ก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้อื่น

พฤติกรรมของคนเราแต่ละคน แต่ละอย่างมิได้มาจากสาเหตุเพียงอย่างเดียว คนขโมยของกิน อาจมิได้มีความหิวเป็นพื้นฐานให้กระทำลงไป แต่อาจมีสาเหตุอื่นประกอบกัน เช่น ถูกเพื่อนขู้งาน ความเขลา ความอยากรู้อยากเห็น อะไรต่ออะไรอีกก็ได้ ดังนั้น เด็กที่หนีโรงเรียนก็มีสาเหตุหลายอย่างประกอบกันเหมือนกัน สาเหตุสำคัญที่ควรจะมาพิจารณา ได้แก่

๑. สภาพการณ์ทางโรงเรียน ในวงการศึกษปัจจุบัน เราตระหนักกันดีแล้วว่าโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการทำให้เด็กติดโรงเรียน หรือไม่อยากไปโรงเรียน เด็กที่หนีโรงเรียนเป็นเด็กที่มีทัศนคติลบ (Negative) ต่อโรงเรียน คือเด็กรู้สึกไม่ชอบโรงเรียนอาจเป็นเพราะโรงเรียนสกปรกกรุงกรัง เปลาเปลี่ยว ห้องเรียนทึบ เครื่องใช้ไม้สอยในการเรียนการสอนไม่น่าสนใจ บริการต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดหาให้ไม่เพียงพอเท่าที่ควร เช่น อาหาร

จำหน่ายไม่พอเพียงกับจำนวนเด็ก สถานที่เล่นก็พามีจำกัด ห้องน้ำมีไม่เพียงพอ ห้องสมุดไม่มี เป็นต้น

ส่วนสาเหตุมาจากครู ก็คือ ครูไม่มีเทคนิคในการสอน ไม่รู้จักหาวิธีมากระตุ้นความสนใจของเด็ก ทำให้เด็กง่วง เข้าใจบ้างไม่เข้าใจบ้าง ก็เกิดความเบื่อหน่าย จึงอยากแสวงหากิจกรรมอย่างอื่นที่สนุก และตื่นเต้นกว่าการเรียนในชั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เด็กไม่ชอบครู เพราะครูเป็นคนที่มึนอารมณ์เฉยๆ โมโหโง่งมว่า ทำโทษเด็กบ่อยครั้งเกินไป ครูไม่เข้าใจเด็กพอ ขาดความเป็นมิตรกับนักเรียน ขาดความเห็นอกเห็นใจ ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือนักเรียนเท่าที่ควร เด็กก็พาลหาเรื่องหนีโรงเรียนเสียเลย

นอกจากนี้ การหนีโรงเรียนยังเนื่องมาจากการที่เด็กทำการงานอะไร ๆ ของโรงเรียนไม่สำเร็จ (Failure) ไม่เคยมีความภูมิใจในผลงานที่ทำเสียเลย เช่น ทำเลขไม่ถูก ภาษาอังกฤษก็ทำไม่ได้ เล่นกีฬาที่ไม่ได้รับการยกย่อง ครูเลยไม่เคยเห็นคุณค่างานของตน ครั้นหันไปตีสนิทกับเพื่อนฝูง เพื่อนก็หน่ายหนี จะเห็นได้ว่าความต้องการทางอารมณ์ (Emotional Need) และทางสังคม (Social Need) ของเด็กไม่ได้รับการตอบสนอง ความพลาจากความสำเร็จในการงานในชั้น และการที่เพื่อนฝูงห่างเหิน เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กท้อใจ และทำให้รู้สึกได้ว่าในโรงเรียนนั้น ไม่เห็นมีอะไรที่น่าชื่นชมยินดี ไม่น่าจะอยู่อย่างเป็นสุขเขาเสียเลย จึงอยากหลบไปเสียให้พ้นจากสถานการณ์ทำให้เขาเกิดความรู้สึกคับข้องใจ นั่นคือการหนีโรงเรียนนั่นเอง

๒. สภาพการณ์ทางบ้าน ทางฝ่ายนักจิตวิทยาและสังคมวิทยา ให้ความเห็นที่น่าฟัง สาเหตุต่างๆ ทางโรงเรียนที่ทำให้เด็กหนีโรงเรียนนั้น ยังมีความรุนแรงหรือสำคัญน้อยกว่าสาเหตุอันเนื่องมาจากสภาพการณ์ยุ่งยากทางบ้านของเด็ก

เด็กหนีโรงเรียนมักเป็นเด็กที่ไม่อยู่ในโอวาทของพ่อแม่ เหตุอันเนื่องมาจากการปกครองไม่ดีภายในบ้าน เช่น พ่อแม่ตามใจจนเกินไป เป็นหลานคนโปรดของย่าหรือยายที่พ่อแม่ไปแตะต้องไม่ได้ หรือเป็นเด็กที่พ่อแม่ใช้การปกครองที่เข้มงวด มีการเข่นตีจนกลายเป็นเด็กที่เรียกว่า “ดำนไม้” มีปฏิกิริยาต่อต้านเกิดขึ้น เมื่อถึงขั้นนี้แล้ว จะไม่เพียงแต่หนีโรงเรียนอย่างเดียว อาจมีพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมอย่างอื่นตามมาด้วย

ผลจากการศึกษาเกี่ยวกับเด็กหนีโรงเรียน ก็ได้พบว่าสภาพการณ์ทางบ้านที่ทำให้เด็กหนีโรงเรียนก็ได้แก่

- ๑) ครอบครัวที่ย้ายที่อยู่บ่อยๆ
- ๒) แม่ออกไปทำงานนอกบ้าน
- ๓) บ้านแตก หรือ Broken Home เช่น พ่อแม่ไม่ปรองดองกัน ทะเลาะกันบ่อยๆ หรือหย่าร้างกัน พ่อมีภรรยาอื่น
- ๔) เด็กไม่ได้อยู่กับแม่ในวัย ๑-๕ ขวบ
- ๕) เป็นบุตรคนหัวปีหรือบุตรคนเดียวในครอบครัว

เด็กที่อยู่ในสภาพการณ์ทางบ้านมีลักษณะดังกล่าวแล้วนี้ เป็นเด็กที่หวาดกลัวขาดสิ่งยึดเหนี่ยว พึ่งพาเพื่อความปลอดภัย ขาดความสุข ไม่มีอะไรน่าอภิรมย์ชมชื่นภายในบ้าน เสียเลย เป็นเด็กที่มีความคับข้องใจตลอดเวลา มีความรู้สึกชิงชังเคียดแค้นสังคม เห็นสังคมเป็นศัตรู และสังคมของเขาก็คือโรงเรียน จึงต้องหลบหลีกไปเสียให้พ้น คือ หนีโรงเรียน

ทัศนคติของพ่อแม่ที่มีต่อโรงเรียนเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดไปยังเด็กได้ เรื่องนี้มีหลายอย่าง เช่น พ่อหรือแม่ที่เคยถูกบังคับให้ไปอยู่วัดหรือโรงเรียน จนมีความรู้สึกไม่ชอบโรงเรียนอย่างแก้ไขไม่ได้ หรือ พ่อแม่บางคนมีความรู้สึกในการประเมินค่าของการศึกษาคำไป ฯลฯ เมื่อพ่อแม่เป็นเช่นนี้เสียเองแล้ว ก็ไม่ได้มีความสนใจต่อการเรียนของลูกอย่างจริงจังเหมือนพ่อแม่ที่มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน ลูกจะไปโรงเรียนหรือไม่ ลูกจะเรียนได้ผลแค่ไหน ไม่เคยเอาใจใส่ มัวแต่ทำธุรกิจ หรือใช้เวลาไปในทางที่เสียประโยชน์ ก็ย่อมทำให้เด็กเกิดความรู้สึกถึงความสำคัญของการไปโรงเรียนทุกวันนี้ลดลง และเมื่อนั้นก็เกิดความอยากจะหยุดเรียนเสียง่ายๆ เห็นว่าการหยุดเรียนไปวันสองวัน ก็ไม่น่าเสียเวลาเรียนแต่อย่างใด

ฐานะทางเศรษฐกิจของพ่อแม่ เช่นยากจน เด็กไม่มีเสื้อผ้าชุดสวมไปโรงเรียน ไม่มีสตางค์ค่าอาหารกลางวัน ก็ไม่ยอมไปโรงเรียน ในทางตรงกันข้ามพ่อแม่มีเงินให้ใช้อย่างฟุ่มเฟือย วันละสิบ-สามสิบบาท ก็มีเงินใช้มากเป็นหนทางให้คบเพื่อนฝูงมาก ซื้อบุหรี่ยูบ เล่นการพนัน ดูหนัง เด็กวัยรุ่นนั้นมีคูรัก มีการนัดพบกันตามสถานที่ที่ซ่อนใจต่างๆ เมื่อมีสิ่งอื่นที่น่าสนใจกว่า เด็กก็ไม่อยากไปโรงเรียน

เมื่อเด็กโตแล้วอาจได้รับความทุกข์ภายในบ้านอีก เช่นมีเรื่องที่ต้องทำให้เกิดโทษ เกิดความรำคาญ มีความน้อยอกน้อยใจไม่มีใจเรียนหนังสือ เด็กบางคนถูกทำโทษอย่างรุนแรง เช่น ถูกทุบตีจนเจ็บปวดมาก หรือให้ออกอาหาร ฯลฯ เป็นต้น ในบางครั้งครัว พ่อชอบดื่มน้ำเมาเป็นนิจ กลับถึงบ้านก็เอะอะ ค่ำๆคนโน้นคนนี้ หรือบ่นไม่รู้จักจบทุกวัน ๆ น่ารำคาญ ในรายที่พ่อไปมีภรรยาใหม่ หรือแม่มีสามีใหม่ พ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงแล้วแต่กรณีมักไม่ค่อยให้ความเอาใจใส่ดูแลเด็กอย่างพ่อแม่จะพึงปฏิบัติต่อลูก มักปรากฏเสมอที่พ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยง มีความลำเอียงในการปฏิบัติต่อลูกเลี้ยงของตัวเอง สถานการณ์คับขันเหล่านี้รุนแรงพอที่จะทำให้เด็กเกลียดบ้านและเกลียดโรงเรียนได้

นอกจากสาเหตุใหญ่ที่ทำให้เด็กหนีโรงเรียน ดังกล่าวแล้วยังมีสาเหตุย่อยอื่น ๆ อีก เช่น

วิชาต่าง ๆ ที่เรียนก็ดี ไม่เป็นที่สนุกสนาน หรือน่าสนใจแม้แต่น้อย ทั้งไม่ตรงกับสติปัญญา ความสามารถและความถนัดของเด็ก เด็กรู้สึกว่าเรียนไปคงไม่ได้ดี เมื่อเห็นว่าคงไม่ได้ดีแล้ว จะเรียนไปให้เสียเวลาทำไม

บ้างก็ว่าสาเหตุ เพราะเด็กได้รับการจูงใจให้ไหลหลงในสิ่งยั่ววนกิเลสตามวัยของตน เด็กที่คบเพื่อนชั่วก็ได้รับการจูงใจไปทำชั่วต่าง ๆ นานา เช่น เสพยาเสพติด คีฬาสุรายกพวกตีกัน เป็นต้น บางคนที่มีอารมณ์โรแมนติคหน่อยก็ทนนั่งเรียนอยู่ไม่ไหว เพราะใจมันรุ่มร้อนเหมือนไฟสุ่มอก ถ้าไม่พบหน้าคนรักเข้าสัปดาห์ก็แทบทนไม่ได้แล้วทำไมต้องมานั่งเรียนให้มันทุกข์ทรมาน สู้ออกไปพบหน้าคนรักจะไม่ดีกว่าหรือ

เท่าที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นนี้ส่วนใหญ่หนีโรงเรียนแล้ว เด็กก็หนีไปในทางที่ชั่ว แต่ที่หนีโรงเรียนเพื่อออกไปหารายได้พิเศษ ด้วยการงานสุจริต เพราะฐานะทางบ้านยากจน ตนเองไม่มีเงินซื้อข้าวกลางวัน หรือค่าใช้จ่ายในการเรียนนั้น เป็นเรื่องที่น่าเห็นใจ และควรจะช่วยยื่นมือเข้าไปให้ความช่วยเหลือ

คราวนี้ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าพวกเราทุกคน ควรจะพิจารณาปรับปรุงแก้ไขอย่างไรจึงจะขจัดปัญหาเด็กหนีโรงเรียนนี้ให้หมดไป หรืออย่างน้อยที่สุดก็ให้เบาบางลงไปบ้างก็ยังดี

ถ้าท่านเป็นครูหรือพ่อแม่ผู้ปกครอง ก็ไม่ควรลงโทษว่าเขียนตีเด็กด้วย อารมณ์ ชื่นเคือง ควรศึกษามูลเหตุที่มาให้กระจ่างชัดว่าอะไรคือสาเหตุที่แท้จริง แล้วพยายามแก้ไข หรือป้องกันให้ตรงจุดนั้น

เด็กไม่เข้าใจ หรือไม่สนใจเพราะครูสอนไม่ดี ไม่มีเทคนิคในการสอน ครูก็ควร ปรับปรุงวิธีสอนและความรู้ของตนให้แน่นแฟ้น ไม่สุกเอาเผากินขอไปที แบบข้าวสารกรอก หม้อไปวันหนึ่งๆ แต่ที่สำคัญที่สุด ก็คือควรแนะแนวทางให้เด็กเห็นคุณค่าของวิชาเรียนทุก วิชาในหลักสูตร ว่ามีประโยชน์อย่างไรในการดำเนินชีวิต ถ้าทำได้อย่างนี้เด็กก็จะเรียนวิชา ต่างๆ อย่างมีความหมาย เพราะรู้ซึ่งถึงคุณค่าอันแท้จริงของเครื่องมือหากินในอนาคต

เด็กที่เรียนอ่อน ครูควรจัดเวลาสอนพิเศษเพิ่มเติม หรือซ่อมเสริมให้ช่วยแรง ศรัทธาต่อการสอนและต่อความก้าวหน้าของเด็กอย่างจริงจัง ไม่ใช่มุ่งหาเงินเข้ากระเป๋าอย่าง เดียว อย่างที่โรงเรียนบางแห่งเขาทำ เพราะนั่นเขาเรียกว่าเป็นการหลอกลวงเด็กและผู้ปกครอง

เรื่องเด็กที่เรียนวิชาไม่ตรงกับความถนัด ความสนใจและสติปัญญาความสามารถ นั้นเป็นเรื่องที่ทั้งฝ่ายครู ผู้ปกครองและตัวนักเรียนเองควรจะร่วมมือปรึกษาหารือทำความเข้าใจกันตั้งแต่ต้นว่าเด็กชอบเรียนอะไรมากที่สุดและอยากเป็นอะไรในอนาคต คือแนะแนว ให้ทั้งเป้าหมายชีวิตไว้เนิ่นๆ ควรปรึกษารื้อกับครูแนะแนวหรือผู้ให้คำปรึกษาด้านนี้โดยเฉพาะ เพื่อทั้งเด็กและผู้ปกครองจะมีหูตาเปิดกว้างขึ้น ไม่ใช่หลับหูหลับตาบังคับให้เด็กเรียน ในสิ่งที่ตนชอบอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงว่าเด็กของเราจะเรียนไปได้โดยตลอดรอดฝั่งหรือไม่ ส่วนครูก็เช่นเดียวกันควรจะต้องคิดถึงเรื่องนี้ ไม่ใช่ว่าเอาแต่สอนท่าเดียว เด็กเรียนไม่ได้ ก็ดุเอาๆ จนเด็กเกิดความคับแค้นใจ

เด็กที่คบเพื่อนแล้วชักจูงให้ไปในทางชั่วต่างๆ นั้น ดูเหมือนจะเป็นเรื่องใหญ่ เพราะเด็กในวัยเรียนนั้นมักจะติดเพื่อน ซึ่งอาจจะเป็นเพศเดียวกันหรือต่างเพศ และบูชาเพื่อน ยิ่งกว่ามนุษย์อื่นใดในโลก โรงเรียนและบ้านควรร่วมมือกันอบรมสั่งสอนเรื่องการคบเพื่อน และกิจกรรมทุกอย่างที่เด็กกระทำร่วมกับเพื่อนๆ นั้น ก็ไม่ควรคลาคลาศตาครูหรือพ่อแม่ ซึ่ง ควรจะอยู่ในฐานะผู้ควบคุมหรือให้คำปรึกษาที่ดีแก่เด็ก

เมื่อเด็กรวมกันอยู่หลายๆ มักจะสร้างพฤติกรรมที่เป็นปัญหาขึ้นแก่สังคม เด็กมักชอบเป็นสมาชิกของกลุ่มเพื่อน และรู้สึกว่าการเป็นสมาชิกนี้ ตนเองยิ่งใหญ่มากมีเสรีภาพเต็มที่ พฤติกรรมของเด็กเหล่านี้ บางคราวจึงเป็นไปในทางที่รุนแรง ไม่เกรงกลัวแม้แต่กฎหมาย บ้านเมือง เมื่อรวมกลุ่มกันเป็นแก๊ง มักจะทำผิดกฎหมายบ่อยๆ เช่น ยกพวกตีกัน มั่วสุมกัน เสพยาเสพติด เป็นต้น

พฤติกรรมที่เกิดจากการรวมกลุ่มของเด็กวัยรุ่น จะเป็นไปในทางที่ดีได้ โดยจัดกิจกรรมในโรงเรียนที่ให้เด็กทำนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความต้องการความสนใจและความถนัดของเด็ก เช่น จัดให้มีชุมนุมนักกีฬาประเภทต่างๆ ชุมนุมการละครหรือดนตรี หรือ ศิลป เหล่านี้เป็นต้น

ส่วนเด็กหนีโรงเรียนเพราะสาเหตุมาจากครอบครัวบ้านแตกสาแหรกขาด เช่น พ่อแม่ทะเลาะกันจนเด็กไม่มีสมาธิในการเรียนและกระทบไปถึงผลการเรียนนั้น พ่อแม่ควรจะหยุดคิดพิจารณาถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเสียบ้าง ควรหันหน้าปรองดองกัน และมอบความรัก ความเมตตา ความเอาใจใส่ สนับสนุนการเรียนของลูกหลานให้เต็มที่ แต่อย่าถึงกับทนุถนอมจนเกินไปอย่างที่ว่าพ่อแม่บางคนทำ คือ กลัวว่าลูกจะลำบากถ้าหากต้องเสียเวลาทำการบ้านมากเกินไป โปรดอย่าลืมว่าลูกเสียเวลา ยิ่งก็กว่าลูกเสียคน

การให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขเด็กหนีโรงเรียน ซึ่งสถานที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยรุ่น เช่น ในที่ลับ คีอพีพีซ้อพ สถานโบว์ลิ่ง หรือสถานเริงรมย์ต่างๆ ก็ควรจะมีการกวาดขันอย่างเข้มงวดไม่อนุญาตให้เข้าไป

แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย หรือรัฐบาล ควรหาทางขจัดปัญหาเหล่านี้ โดยใช้มาตรการที่เคร่งครัดเอาจริงเอาจัง ส่วนการป้องกันในระยะยาวนั้น ควรจะเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู โดยเฉพาะซึ่งจะต้องรับภาระในการปลูกฝังเด็กให้มีวินัยในตัวเอง ให้รู้จักรับผิดชอบตัวเอง ให้รู้จักคุณค่าของการเรียน และให้เกิดมีอุดมการณ์ที่จะคิดพัฒนาประเทศต่อไปภายหน้า หากทุกฝ่ายร่วมมือกันปฏิบัติได้ กังกล่าวนั้น ก็เชื่อได้ว่าเด็กนักเรียนจะไม่หนีโรงเรียนเป็นแน่

จากข้อคิดดังกล่าวข้างต้นนี้ คงจะเป็นแนวทางให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กทุกคนได้ร่วมมือกันจัดสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่เด็กเท่าที่จะทำได้ เพื่อช่วยให้เด็กได้เจริญเติบโตอย่างเต็มที่ อันจะเป็นประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติสืบไป

๕. ปัญหาเด็กล็กขโมย

เด็กเกรวนั้นอาจเป็นอาชญากรในวันหน้า อาชญากรก่อให้เกิดความเสียหายทางวัตถุเพียงใด ย่อมทราบกันอยู่แล้ว แม้การสูญเสียทางวัตถุนี้จะมากมายกว่าของเพียงใดก็ตาม ก็คงเป็นส่วนน้อยหากเรานำไปเปรียบเทียบกับความเสียหายทางศีลธรรมและสังคม

โรงเรียนมิได้มีหน้าที่ให้การศึกษาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ควรจะต้องดำเนินการทุกวิถีทางที่จะช่วยให้เด็กแต่ละคนมีโอกาสเจริญเติบโตทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์สังคมและสติปัญญาให้ได้สัดส่วนกัน เพื่อให้ผู้ได้รับการศึกษาสามารถดำรงตนอยู่ในสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นสุขทั้งกายและใจ ซึ่งโรงเรียนจะบรรลุวัตถุประสงค์นี้ได้ก็ต้องมีความสนใจ มีแบบแผน วิธีการแก้ไขป้องกันและเสริมสร้าง การปล่อยให้เหตุการณ์เกิดขึ้นแล้วแก้ไขบางครั้งอาจทำให้สำเร็จได้ยาก โรงเรียนจะสามารถทำงานบรรลุถึงอุดมการณ์นี้ได้ก็ต่อเมื่อมีโอกาสได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับเด็กอย่างลึกซึ้งทุกแง่มุม อันจะช่วยให้เข้าใจมองเห็นสาเหตุและเลือกใช้วิธีการที่จะช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง สิ่งทีครูจะต้องสนใจและหาทางป้องกันอยู่ในขณะนี้คือปัญหาความประพฤติที่เป็นปัญหาของเด็กและเยาวชน เช่น การลักเล็กขโมยน้อย การยกพวกตีกัน การส่งเสียงอึกทักกรึกโครมรบกวนความสงบสุขของสังคม การประพฤติผิดทางเพศและอาชญากรรมอื่นๆ เป็นต้น

เด็กที่มีความพิการทางร่างกาย เช่น ตาบอด หูหนวก เป็นไม้ ง่อยเปลี้ยเสียขาหรือปัญญาอ่อน แม้จะประพฤติไม่เหมาะสม คนทั่วไปก็ยังมีความเห็นอกเห็นใจและเมตตากรุณาแก่เด็กที่มีปัญหาเพราะภาวะทางอารมณ์และจิตใจนั้นมักไม่ค่อยมีคนเห็นใจ และเข้าใจ ซ้ำยังชิงชังเหยียดหยามและประณามว่าเป็นผู้ทำลายความสงบสุขและความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง เกียรติยศชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล และอื่นๆ นานาประการ ซึ่งเป็นการเพิ่มความกดดันทางอารมณ์ ทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นประพฤติผิดยิ่งขึ้น เพราะสังคมให้ความสนใจใส่ต่อเด็ก

ที่มีปัญหาทางอารมณ์น้อยมาก ความจริงปรากฏว่าไม่มีเด็กผิดปกติประเภทใดที่จะก่อปัญหา ร้ายแรงแก่สังคมได้มากเท่าเด็กเกร เด็กเหล่านี้อาจกลับตัวเป็นคนดีและทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้ ถ้าสังคมสามารถช่วยเหลือและแนะแนวทางปฏิบัติอย่างถูกต้องให้แก่เขา

นับแต่สงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา รัฐบาลเกือบทุกประเทศกำลังเผชิญอยู่กับปัญหาการเพิ่มทวีและความรุนแรงของยาชญากรรม เนื่องจากการประพฤติดังกล่าวไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชน ทำให้รัฐบาลของประเทศต่างๆ จำต้องกันหาวิธีป้องกันและหาทางขจัดปัญหาให้หมดสิ้นไปโดยเร็ว เพราะต่างตระหนักในข้อเท็จจริงที่ว่าเด็กและเยาวชนเป็นต้นเหตุของยาชญากรรม จึงเพิ่มความสนใจมายังเด็กและเยาวชนที่ทำผิดกฎหมายและที่มีปัญหาทางพฤติกรรมมากขึ้น เชื่อกันว่าการป้องกันแต่ต้นมือกับการอบรมให้เด็กประพฤติและประกอบแต่กรรมดีจนเป็นนิสัยนั้นไม่แต่จะลดจำนวนยาชญากรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นการแก้ปัญหาทางสังคมด้านอื่นๆ อีกด้วย

สาเหตุที่ทำให้เด็กเป็นคนลัทธิขโมย

การศึกษาค้นคว้าลักษณะการกระทำผิดของเด็กเกี่ยวกับการลักขโมย จากสถิติของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางบางนา สรุปได้ว่ามีสาเหตุเนื่องมาจาก

๑. สภาพของบ้านและความเป็นอยู่ของครอบครัว
๒. สิ่งแวดล้อม เพื่อนบ้าน ย่านที่อยู่อาศัย
๓. สัมพันธภาพภายในครอบครัว
๔. วิธีการที่บิดามารดาใช้อบรมบุตร
๕. ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

๑. สภาพของบ้านและความเป็นอยู่ของครอบครัว

ครอบครัวหรือบ้านเป็นแหล่งอิทธิพลแห่งแรกที่สำคัญยิ่งต่อบุคลิกภาพของเด็ก ตลอดจนพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อการวางแนวชีวิตของเด็ก เด็กจะเติบโตขึ้นเป็นคนเช่นไรก็ขึ้นอยู่กับวิธีการฝึกฝนอบรมของผู้ใหญ่เป็นสำคัญ

เยาวชนที่ก่อปัญหายุ่งยากแก่สังคมเป็นจำนวนมากนั้น แม้จะไม่ได้กระทำผิดกฎหมายในวัยเด็กมาปรากฏตอนเป็นผู้ใหญ่แล้วก็ตาม แต่ตามรายงานบันทึกการลงโทษแสดงให้เห็น

เห็นอย่างชัดแจ้งว่าผู้ต้องโทษเหล่านั้นเคยมีเรื่องกับตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมาก่อนแล้วแต่यरุ่น เป็นที่เห็นพ้องกันว่า การกระทำผิดติดต่อกันมาตั้งแต่यरุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ของผู้ใดนั้นเกิดจากความไม่สมปรารถนาในชีวิตและความไม่มั่นคงทางจิตใจที่ผู้เหล่านั้นเคยได้รับมาตั้งแต่เมื่อครั้งยังเป็นเด็ก จากการปกครองดูแลของบิดามารดาที่ไม่เข้าใจ ไม่ได้สังเกตเห็น จึงไม่ได้แก้ไขให้ถูกต้อง

จากสถิติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่ได้จากการค้นคว้าศึกษาของกองกำกับการสวัสดิการ กรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย ได้รวบรวมลักษณะการกระทำผิดของเด็กปรากฏว่าลักษณะการกระทำผิดที่มากที่สุดคือ การลักขโมย เด็กชายที่ทำความผิดมากที่สุดมีอายุระหว่าง ๑๗ ปี เด็กหญิงที่ทำความผิดมากที่สุดมีอายุระหว่าง ๑๖ ปี และอายุที่กระทำผิดน้อยที่สุดคือ อายุ ๑๔ ปี เกี่ยวกับเพศของเด็กที่กระทำผิดนั้นย่อมแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ปกติปริมาณการกระทำผิดของเด็กชายจะมากกว่าเด็กหญิง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา ทั้งนี้เพราะบทบาทของเด็กหญิงและเด็กชายในสังคมแตกต่างกัน เด็กชายมีอิสระมากกว่าเด็กหญิง อัตราส่วนการกระทำผิดของเด็กชายและเด็กหญิงจะแปรเปลี่ยนไปตามลักษณะของสถานที่เด็กที่อยู่ในชนบทจะกระทำผิดน้อยกว่าเด็กที่อยู่ในเมืองหลวง ย่านที่ปรากฏอัตรากระทำผิดมากที่สุดคือย่านอุตสาหกรรมและย่านธุรกิจการค้า ส่วนใหญ่ของเด็กลักขโมยมาจากบ้านที่มีความยุ่งยาก เช่น พ่อแม่ทะเลาะกันเสมอ หรือพ่อแม่ต้องออกไปหารายได้นอกบ้านทั้ง ๒ คน จนไม่มีเวลาพอที่จะอบรมสั่งสอนบุตรได้ หรือมาจากสภาพบ้านแตกสาแหรกขาดบิดามารดาจากกันด้วยการหย่าร้าง หรือแยกทางกัน พ่อตาย แม่ตาย หรือตายทั้ง ๒ คน ทำให้เด็กขาดความรักความอบอุ่น ขาดผู้เอาใจใส่ดูแล ซึ่งทางทฤษฎีถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นพื้นฐานของการสร้างความเจริญเติบโตทางอารมณ์ของเด็ก เช่น เด็กบางคนหนีออกจากบ้านเพราะคิดว่าตามท้องถนนและบริเวณหน้าโรงมหรสพให้ความสนุกสนานมากกว่าบ้าน การพบปะสังสรรค์กับเพื่อนผู้ที่มีประวัติชีวิตคล้ายคลึงกัน อบอุ่นกว่าอยู่กับพ่อแม่ หรือพ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง เมื่อหนีออกจากบ้านและเกิดขาดแคลนเงินเข้าก็ต้องใช้วิธีลักขโมยเป็นทางออก หรือการคบเพื่อนที่ไม่ดีมีนิสัยลักขโมยเด็กจะประพฤติตามเพื่อนเพราะขาดการเอาใจใส่จากผู้ใหญ่ เด็กจะเห็นว่าเพื่อนสำคัญ

กว่าพ่อแม่ให้ความอบอุ่นกว่าพ่อแม่ เมื่อเพื่อนให้ทำอะไรเด็กก็จะทำตาม ไม่ค่อยปรากฏว่าเด็กที่มีปัญหาจากครอบครัวที่มีบรรยากาศอบอุ่นไปด้วยความรัก ความเห็นอกเห็นใจการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน จากรายงานการสำรวจและพิจารณาปัญหาที่เกี่ยวกับบริการสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทยตอนหนึ่งมีใจความว่า ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยรุ่นเด็กต้องการครอบครัวที่ให้ความอบอุ่น ให้ความสุข และมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะพัฒนาเด็กได้เจริญเติบโตและพัฒนาสิ่งที่เด็กมีอยู่ในทางที่ถูก และเป็นประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม

๒. สิ่งแวดล้อม เพื่อนบ้าน และย่านที่อยู่อาศัย

เด็กที่มีนิสัยลักษณะส่วนมากจะเป็นเด็กที่เกิดในครอบครัวที่ยากจน อาศัยอยู่ในบ้านที่มีผู้คนแออัดยัดเยียด ทั้งอยู่ในละแวกที่มีสภาพเสื่อมโทรม เช่น สถานที่มีบ่อนการพนันแฝงอยู่ รวมทั้งมีช่องโสเภณีติดคาต เด็กหลายคนในจำนวนเหล่านั้น ไปไหนก็พากันไปเป็นฝูงเรียนรู้จากเพื่อนๆ ถึงวิชาขโมย เช่น ขโมยรถยนต์ แย่งชิง พวกขี้เมา ลอกคราบรถยนต์ เป็นต้น แล้วในไม่ช้าก็รวมหมู่คณะเป็นพรรคพวกกัน อย่างที่เราเรียกว่า “แก๊ง” การตั้ง “แก๊ง” เป็นการแสดงออกถึงความต้องการของเด็กที่กำลังเติบโตว่ากำลังต้องการเพื่อน และต้องการประกอบกิจกรรมเป็นหมู่คณะบ้าง บางครั้งบางคราวแก๊งนี้จะมีอันตราย หากวิถีชีวิตที่เด็กกำลังโตได้อยู่เปิดช่องทางสำหรับความเสื่อม และหัวหน้าแก๊งเลวร้าย มีอิทธิพลพอสำหรับเด็กที่มีชีวิตทางบ้านยุ่งเหยิง บ้านไม่เป็นบ้าน ชีวิตในแก๊งจะมีความดึงดูดใจเป็นพิเศษ เพราะในแก๊งเด็กจะคบเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน ซึ่งบางทีก็เป็นเด็กที่ถูกทอดทิ้ง เช่นเดียวกัน พวกเขาจะเข้าร่วมงานกัน โดยต่างคนต่างเข้าใจกันและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของแก๊งด้วยกัน ด้วยเหตุนี้เองอำนาจปกครองที่แก๊งมีอยู่ต่อเด็กจึงเหนือกว่าที่บิดามารดามีต่อเด็ก แม้กลุ่มสังคมใหญ่กว่าก็ไม่มีอิทธิพลเหนือกว่าเด็ก อิทธิพลของแก๊งอาจพัฒนาการทัศนคติและพฤติกรรมของเขาไปสู่อีกแบบหนึ่งซึ่งจะทำให้เขาเหินห่างจากระเบียบประเพณีอันดีงามของสังคม แหล่งเสื่อมโทรมเหล่านี้มีสมรรถภาพต่ำในการต่อต้านอาชญากรรม หรืออิทธิพลเลวร้ายต่างๆ ที่แผ่ซ่านอยู่ทั่วไป เด็กๆ จะเรียนรู้แต่เริ่มแรกจากประสบการณ์ในชีวิต

ประจำวัน เด็กเหล่านั้นเข้า “โรงเรียนอาชญากรรม” และได้รับการสนับสนุนให้ประกอบกรรมเสื่อมทรามนี้จากพวกบ๊วยของโจร เขาจะก่อกรรมทำเข็ญยิ่งขึ้น โดยหวังจะเขยิบฐานะเป็นคู่แข่งของพวกมือ “เก่า” ซึ่งบ้านเบียนอยู่แถบนั้น “วีรบุรุษ” ของพวกเขาชื่อ “พีเบ้ม” ของซุนนุโมโจร เขามุ่งมาคปรารถนาที่จะก้าวจากการเป็นพวกลักเล็กขโมยน้อยขึ้นสู่นักโจรกรรม ยิ่งนานวันพวกเด็กๆก็ยิ่งเรียนรู้ถึงงานภายในองค์กรอาชญากรรมที่ทรงอิทธิพลรวมทั้ง “ลูกไม้” ต่างๆ ของพวกเหล่านั้น

๓. สัมพันธภาพภายในครอบครัว

ซิมมอนต์ พี. เอ็ม. ได้ศึกษาเรื่อง “จิตวิทยาของความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร” เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๓๙ โดยสรุปว่า บิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตร ขาดความเอาใจใส่ดูแล จะทำให้บุตรมีลักษณะเป็นคนก้าวร้าว เห็นคนอื่นเป็นศัตรู ชอบหนีโรงเรียนเป็นอาจีน ชอบพูดปดและชอบลักเล็กขโมยน้อยด้วย และคลุกและฮิลเลอร์ ได้ศึกษาเปรียบเทียบจากเด็กที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ๕๐๐ คน และไม่มีปัญหา อีก ๕๐๐ คนสรุปผลการวิจัยได้ว่า สถานการณ์ต่างๆภายในครอบครัวมีส่วนผลักดันให้เด็กเป็นเด็กที่มีปัญหาได้มากกว่าการต้องอาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม หรือบ้านที่มีสมาชิกมากเสียอีก สถานการณ์ต่างๆ เหล่านั้นได้แก่

๑. ความรักของบิดามารดาที่มีต่อบุตร
๒. ความปรองดองของบุคคลในครอบครัว
๓. ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง

ซึ่งถ้าหากสถานการณ์ดังกล่าวนี้ ไม่เหมาะสมโอกาสที่จะทำให้เป็นเด็กมีปัญหาได้ ถึง ๙๘ %

ความใกล้ชิดกับพ่อแม่ในวัยต้นชีวิตของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ อาจเห็นได้ชัดว่าเด็กที่เลี้ยงไว้ตามสถานสงเคราะห์เด็กขาดโอกาสที่จะแสดงความรัก และได้รับความรัก จะเป็นเด็กที่แสวงหาความรักต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด ไม่สามารถแก้ปัญหาใดๆด้วยตัวเองได้ เพราะรู้สึกว่าเขาเองไม่มีค่าและไม่เป็นที่ต้องการของคนอื่น เขาก็จะหาทางออกด้วยวิธีเอาชนะผู้ใหญ่เป็นการชดเชยสิ่งที่เขาขาด

เด็กเป็นจำนวนมากเติบโตขึ้นมาโดยไม่รู้สึกตัวว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของบ้าน ของโรงเรียน หรือของที่ทำงาน เพราะไม่มีใครให้ความยกย่องและนับถือ จึงเกิดปฏิกิริยาต่อต้านโดยการทำสิ่งต่างๆ ที่ขัดกับสังคมเพื่อเรียกร้องความสนใจ เด็กที่มีนิสัยลักษณะโมหหลายคนคือเด็กที่ไร้ความสุข ไม่ได้รับการสนองตอบในด้านความรักและความปลอดภัย พวกเขาจะรู้สึกว่าพ่อแม่ที่ตนอยากใกล้ชิดสนิทสนมด้วยกลับทอดทิ้ง ไม่แยแส การที่ความต้องการขั้นมูลฐานถูกสกัดกั้นไว้ ทำให้เด็กเหล่านี้รู้สึกเคียดแค้น ไม่แน่ใจในความเป็นอยู่ของตน จิตใจอยู่ในสภาพยุ่งเหยิง รู้สึกว่าตนขาดอะไรไปแล้วเขาก็จะหาทางออกเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าเด็กบางคนเกิดมาในครอบครัวที่มีฐานะดี แต่กลับมีนิสัยชอบลักษณะโมห ทั้งๆที่มีทุกสิ่งทุกอย่างครบครัน แต่ก็ชอบขโมยของของคนอื่น ของเพื่อนที่โรงเรียน หรือของพี่น้องในบ้าน เป็นเพราะเด็กขาดความรัก ความเอาใจใส่จากพ่อแม่ จากครู จึงแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นออกไป เพื่อเรียกร้องให้ผู้ใหญ่หันมาให้ความสนใจต่อเขาบ้าง

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มพี่น้องที่มีความขัดแย้งกัน แกร่งแรงแรงชิงดีกัน หรืออิจฉาริษยากัน มีส่วนทำให้เด็กมีนิสัยชอบลักษณะโมหได้ เช่น ลูกน้องคนเล็กมาแย่งความรักความสนใจของพ่อแม่จากตนไป เด็กจะโกรธเคืองและเกิดความริษยา หรือพ่อแม่แสดงความไม่ยุติธรรมให้เด็กเห็นโดย “โอ” ลูกคนอื่น ๆ มากเกินไป เช่นนี้เด็กจะแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปการแก้แค้นโดยเปลี่ยนจากการปฏิบัติก่อนอย่างนุ่มนวลเป็นรุนแรง และจะแสดงออกทางอารมณ์โดยการทำลายเจ้าของของน้อง หรือแกล้งลักษณะโมหของเล่นของน้องไป ซึ่งถ้าเด็กได้แสดงออกเสียครั้งหนึ่งแล้ว ก็จะก่อให้เกิดเป็นนิสัยชอบทำลาย ชอบลักขโมย

๔. วิธีที่บิดามารดาใช้อบรมบุตร

สตอกคิลล์ (Stogdill) ได้สรุปผลจากการศึกษาเรื่องนี้ว่า บิดามารดาที่ปกครองบุตรด้วยวินัยที่เข้มงวด และการอบรมศีลธรรมอย่างเคร่งครัดในวัยเด็ก จะทำให้เด็กปรับตัวไม่ดีและขาดความสุขในชีวิต อิทธิพลของบ้านมีอิทธิพลต่อเด็กมากกว่าฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวตลอดจนสติปัญญาของเด็กเอง

การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยตามสถิติที่ปรากฏว่ามีเด็กและเยาวชนถูกจับส่งไปดำเนินคดีเด็กและเยาวชน ซึ่งลักษณะของการกระทำผิดมีปริมาณสูงสุดคือการลักทรัพย์ พฤติกรรมของเด็กๆ นั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากวิธีการที่บิดามารดาใช้อบรมเลี้ยงดูแบบต่างๆ กันคือ

๑. บิดามารดาที่ปล่อยปละละเลยเด็ก ซึ่งจะทำให้เด็กเป็นคนเจ้าคิดเจ้าแค้นชอบลักขโมย

๒. บิดามารดาที่ประคบประครองเด็กมากเกินไป บุตรจะมีลักษณะเป็นคนที่ไม่ให้ความร่วมมือ พึ่งตัวเองไม่ได้และต้องขึ้นอยู่กับคนอื่นเสมอ

๓. บิดามารดาที่มีอำนาจเหนือบุตร บุตรจะมีลักษณะเป็นคนที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย อยู่ในโอวาทสามารถปรับตัวเข้ากับผู้ใหญ่ได้ดี ว่านอนสอนง่าย ชื่นกับผู้มีอำนาจและขาดความคิดริเริ่ม

๔. บิดามารดาที่ยอมจำนนต่อบุตร บุตรจะเป็นคนที่ขาดความรับผิดชอบ ไม่อยู่ในโอวาท เห็นแก่ตัว ก้าวร้าว และทำอะไรตามใจชอบ

๕. ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

ผลจากการศึกษาค้นคว้าของสปริงเกอร์ ได้ค้นพบว่า ความมั่นคงทางอารมณ์ของเด็กมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว เด็กและเยาวชนที่มีนิสัยลักขโมยส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน อาชีพของบิดามารดาหรือผู้ปกครองส่วนมากได้แก่อาชีพรับจ้าง รายได้ที่ได้รับจึงน้อยไม่เพียงพอที่จะใช้จ่ายในครอบครัว เด็กจะไม่มีเงินพอเพียงเพื่อใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียน เป็นค่าอาหาร ค่าเครื่องนุ่งห่ม บางคนต้องหารายได้เอง ทำให้เด็กต้องออกจากโรงเรียนตั้งแต่อายุน้อยเพราะขาดแคลนทุนทรัพย์ เขาจะเคียดแค้นชิงชังโลกที่อาศัยอยู่เห็นว่าได้รับความอยุติธรรม เพราะครอบครัวของเขายากจนข้นแค้น แล้วก็คิดขโมยของผู้อื่นมาชดเชย แต่เมื่อพิจารณาจากแง่อาชีพมันกลับกลายเป็นการทำมาหากินอย่างหนึ่งของเขา ถ้าไม่ทำก็อดตาย เช่น เด็กที่อยู่ใกล้สถานีรถไฟ พ่อแม่ใช้ให้ไปขโมยผ้าหรือสิ่งของที่อยู่ในรถสินค้า เพื่อเอามาขายหรือเอามาใช้ในครอบครัว เด็กเหล่านี้โดยนิตินัยแล้วเขาก็เป็นเด็กลักขโมย แต่ทางพฤตินัยการ

ลักษณะที่เขากระทำไปเป็นการปรับภาวะตนเองให้เข้ารูปเข้ารอยกับภาวะทางบ้านและทางชุมชนของเขา

ข้อเสนอแนะ

เพื่อแก้ไขและปรับปรุงสิ่งต่างๆ อันมีอิทธิพลต่อเด็ก เป็นการลดปัญหาเด็กลักขโมย พ่อแม่และโรงเรียนควรปฏิบัติดังนี้

ด้านบิดามารดา

๑. ต้องแสดงให้เห็นแก่ทราบว่าบิดามารดารักเด็กอย่างไม่มีข้อแม้ใดๆ มิใช่รักเพราะเด็กอยู่ในโอวาท หน้าที่น่ารัก หรือเจตนาฉลาด เนื่องด้วยเด็กทุกคนต้องการความรักจากบิดามารดาและความอบอุ่นใจ ถ้าขาดไปเด็กจะขาดความสุขและเป็นเหตุให้เด็กประพฤติผิด

๒. บิดามารดาควรแสดงความไว้วางใจในความสามารถของเด็กบ้าง ด้วยการชมเชยเมื่อเด็กทำอะไรสำเร็จถึงจะเล็กน้อยไม่สำคัญก็ตาม จะทำให้เด็กเกิดความภูมิใจมีมานะที่จะทำอะไรๆ ต่อไปอีกทั้งจะทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นและนับถือตนเองด้วย

๓. บิดามารดาต้องทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นหน่วยหนึ่งของครอบครัวต้องให้เด็กมีความนึกคิดว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นพรรคพวกของตน เพราะไม่มีอะไรจะน่ากลัวสำหรับเด็กมากไปกว่าการถูกทอดทิ้งเฉยเมยให้อยู่คนเดียวโดดเดี่ยว ไม่เป็นที่ต้องการของครอบครัว

๔. บิดามารดาควรเปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระเสรีภาพ เป็นตัวของตัวเองบ้าง อย่าเข้มงวดกับเด็กทุกฝั้ว จะทำให้เด็กว่าคาญหรือกลายเป็นเด็กไม่รู้จักโต ขาดความรับผิดชอบ

๕. กฎเกณฑ์ภายในบ้านควรจะมี แต่ควรเป็นไปอย่างอะลุ่มอล่วยและมีเหตุผลถ้าเด็กมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นสำหรับทั้งกฎเกณฑ์ด้วย เด็กจะรู้สึกภาคภูมิใจ คอยระมัดระวังตัวไม่ทำผิดกฎที่ตนมีส่วนร่วมจัดตั้งขึ้น

๖. บิดามารดาควรเป็นแบบอย่างที่ดีของการเป็นคนดี ทำให้เด็กเชื่อถือ เลื่อมใส และยึดเป็นแบบฉบับนำไปปฏิบัติต่อไป

๗. เพื่อนเป็นสาเหตุใหญ่อีกประการหนึ่งของการทำความผิด ไม่มีเด็กคนใดจะริอ่านทำตนเป็นคนเสียได้ หากไม่มีผู้ชักจูง เด็กที่มีจิตใจอ่อนไหวเชื่อง่าย มักจะเสียง่าย

กว่าเด็กที่มีจิตใจเข้มแข็ง การอบรมเลี้ยงดูอย่างมีเหตุมีผล รู้จักคิดพิจารณาไตร่ตรองไม่แต่สิ่งที่ตั้งถาม คือการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ในตัวเด็ก

๘. บิดามารดาคควรรับผิดชอบชีวิตเด็กร่วมกัน คุณลักษณะที่ควรปลูกฝังให้เด็กและร่วมอบรมสั่งสอนร่วมกัน การทะเลาะวิวาทกันบ่อย ๆ ก็ดี การไม่พยายามทำความเข้าใจกันก็ดี ตลอดจนหย่าร้างแยกกันอยู่ เป็นสิ่งสะท้อนใจเด็กอย่างมหันต์และเป็นการบ่อนความชั่วร้ายให้แก่เด็ก

ด้านครู ผู้แนะแนว และผู้บริหารโรงเรียน

๑. ให้ความรักความสุข ความอบอุ่นแก่เด็กโดยเสมอภาคทุกคน ครูควรทำตนเป็นเสมือนบิดามารดาคนที่สองของเด็ก ให้ความรัก ความหวังดีอย่างจริงใจ หากเด็กขาดความรักจากทางบ้าน เด็กอาจจะได้ที่พึ่งพิงทางใจจากครูได้ และจะรู้สึกว่าคุณพ่อคุณแม่โดยสิ้นเชิง

๒. เข้าใจในเอกัตภาพของเด็ก เข้าใจสาเหตุปัญหาที่เด็กกระทำผิด แล้วพยายามหาทางแก้ไขช่วยเหลืออย่างมีเหตุผล และเข้าใจพยายามส่งเสริมสิ่งแวดล้อมให้เป็นเสมือนบ้าน ที่ให้ความอบอุ่น อันจะช่วยสร้างทัศนคติและการดำเนินชีวิตที่ถึงงามแก่เด็กต่อไป

๓. ฝึกฝนให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิดความเข้าใจของเด็กที่ว่าตนไม่ดีหรือไม่มีความสามารถนั้น ขึ้นอยู่กับท่าทีของครูด้วย การปล่อยให้เด็กทำสิ่งซึ่งอยู่ในขอบเขตความสามารถของเด็ก เมื่อเด็กทำได้ดีมีความสำเร็จ จะเป็นเครื่องสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้แก่เด็ก เป็นเสมือนสิ่งยั่วยุที่จะจูงใจให้เด็กทำงานต่างๆ ได้ต่อไป

๔. ส่งเสริมให้เด็กคิดเป็น มุ่งให้รู้จักใช้วิจารณญาณไตร่ตรอง หาเหตุผลโดยรอบคอบ การสอนให้คนรู้จักใช้ปัญญาอย่างฉลาด รู้ผิดรู้ชอบ จะทำให้เขาทำสิ่งที่ผิดได้ยาก

๕. เมื่อถึงเวลาอันควรสอนให้เด็กเข้าใจชีวิตการครองเรือน การทำชีวิตครอบครัวให้เป็นสุข อันจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กในอนาคต

๑๐ เด็กทะเลาะวิวาทกัน

สาเหตุนักเรียนทะเลาะวิวาทและทำร้ายกัน ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน นักศึกษากับนักศึกษาร่วมกันและระหว่างนักเรียนกับกลุ่มชน เช่น พนักงานรถเมล์ นายจ้าง เจ้าหน้าที่พอสรุปได้ดังนี้

๑. ระหว่างนักเรียนนักศึกษาด้วยกัน

- เกิดจากเรื่องชู้สาว
- เขม่นกัน
- ครอบงำหรือให้ท้ายเด็กของตน
- ถ้อยคำกิริยาของสถาบัน
- เกิดจากการแข่งกีฬาระหว่างสถานศึกษา
- เกิดจากการแสดงออกในวันไหว้ครู วันเลือกประธานนักเรียนและการจัดกิจกรรมอื่นๆ

การอื่นๆ

การป้องกัน

- ให้ครูฝ่ายปกครอง ฝ่ายแนะแนวได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เต็มที่และเข้าถึงนักเรียนที่มีปัญหาทุก ๆ คน

- ควรทำCase Studyนักเรียนที่มีปัญหาและหาทางช่วยเหลือ
- ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายแนะแนวจะต้องประสานงานกันอย่างใกล้ชิด
- ชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบปัญหา และพฤติกรรมของเด็กนักเรียนเป็นระยะ ๆ

และขอให้ช่วยแก้ไข

- หัวหน้าสถานศึกษาแต่ละแห่งจะต้องประชุมปรึกษาหารือเพื่อขจัดปัญหาและสร้าง
ความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกันอยู่เสมอ ๆ

- ให้นักเรียนเข้าใจปัญหาทางเพศบ้างพอสมควร
- กิจกรรมระหว่างโรงเรียนควรจะได้วางแผนให้รัดกุมและรอบคอบที่สุด

๒. ระหว่างนักเรียน นักศึกษา กับกลุ่มชน

- เกิดจากเรื่องชู้สาว
- เขม่นกัน
- เกิดจากการเล่นพรรคพวก
- เกิดจากระบบเจ้าถิ่น
- เกิดจากการแสดงตนเด่นเพื่อข่มเจ้าถิ่น เพื่ออวดตนเอง
- ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่บ้านเมือง

น้อย ๆ

- เกิดจากยาเสพติด เช่นนักเรียนที่ไม่ยอมให้เงินแก่ผู้ค้ายาเสพติดมักจะถูกทำร้าย

การป้องกัน

- ใช้วิธีมนุษยสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายเคารพระเบียบวินัยและกฎหมายบ้านเมือง
- พยายามเข้าถึงเจ้าถิ่นและทำความเข้าใจกันได้
- กวดขันนักเรียนในโรงเรียนให้อยู่ในกรอบแห่งวินัย

บทที่ ๙

ปัญหาสำคัญที่ทำให้เด็กหนีการเรียน

ปัญหาทางครอบครัว

ปัญหาครอบครัวที่ทำให้เด็กขาดเรียนนั้นพอจะแยกได้เป็น ๕ ประการคือ

๑. ปัญหาความยากจน นับเป็นปัญหาใหญ่มากสำหรับประเทศไทยเรา ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร โดยเฉพาะพวกอยู่ในชนบทหรืออยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม พวกนั้นนอกจากจะยากจนแล้วยังมีบุตรมากอีกด้วย ต้องต่อสู้กับความอดอยาก จี้นรันทดมาหากินเลี้ยงตัวเองและครอบครัวไม่มีเวลามาเอาใจใส่ลูก ทั้งด้านการเรียน การอบรม สุขภาพ อนามัย ตลอดจนให้ความรักความอบอุ่น เลี้ยงดูกันตามยถากรรม นอกจากนี้เด็กยังต้องช่วยเหลือทำงานหาเงินเลี้ยงครอบครัว ต้องทำงานก่อนไปโรงเรียน บางที่ทำงานสายเด็กจะไม่ไปโรงเรียน บางวันงานไม่เสร็จก็ไปไม่ได้ เด็กเรียนแล้วกลับไปช่วยงานอีกจนถึงค่ำเด็กไม่มีโอกาสได้ทำการบ้าน รุ่งขึ้นไม่กล้าไปโรงเรียนกลัวถูกครูทำโทษ เสื้อผ้าก็เก่า ขาดจนถูกเพื่อน ๆ ล้อเลียนเยาะเย้ย หาเสื้อผ้าใหม่ ๆ ที่ดีกว่าก็ไม่มี จึงขาดเรียนจนกว่าพ่อแม่จะซื้อเสื้อผ้าชุดใหม่ให้ ด้านอุปกรณ์การเรียนก็ไม่พร้อม เด็กไม่มีหนังสือไม่มีสมุดและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เกิดความกลัวครู เกิดปมด้อย อยาเพื่อน จึงทำให้ขาดเรียน

๒. ปัญหาบ้านแตก คือพ่อแม่แยกกันอยู่ หรือพ่อแม่ทะเลาะกันทุกวันจนลูกอยู่บ้านไม่ติด ในกรณีที่พ่อแม่แยกกันเด็กอาจจะอยู่กับฝ่ายพ่อหรือฝ่ายแม่ หรือกับญาติ เด็กพวกนี้จะเก็บตัวเงียบเหงาเศร้า ไม่ได้ได้รับความอบอุ่นไปถึงโรงเรียนถูกเพื่อน ๆ ถามสภาพทางบ้านหรือถูกเพื่อน ๆ ล้อ จึงทำให้เกิดการเบื่อหน่ายอยากหนีสังคม เด็กจะไม่กล้าไปโรงเรียน

๓. พ่อแม่ขาดการเอาใจใส่เด็ก เด็กจะไปโรงเรียนหรือไม่ไม่สนใจ บางคนสนับสนุนให้ลูกขาดเรียนเสียอีก พ่อแม่ไปเที่ยวหรือไปมั่วสุมในวงการพนันก็ให้ลูกขาดเรียน ผีบ้าน หรือที่รำนนำเด็กไปด้วย การเรียนที่บ้านก็ไม่เคยเอาใจใส่ บางทีทำให้เด็กเรียนอ่อน เพราะโดยธรรมชาติ และด้วยเหตุที่ขาดเรียนมากเด็กจะขาดไปตามใจจนเกิดเป็นนิสัยเคยชิน

๔. พ่อแม่ไม่สนใจ ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา โดยมีความคิดเอาเฉพาะหน้า ให้ได้ใช้งานลูกเพื่อความสบายของตัว และคิดเสียว่าถึงเด็กไม่เรียนหนังสือก็อยู่ได้หรือคิดว่าเรียนไปก็ไม่ได้เรียนต่อ มันก็เท่านั้น ไม่ได้ช่วยให้ฐานะครอบครัวดีขึ้น สู้ช่วยกันทำงานหาเงินดีกว่า ไม่สนับสนุนให้ลูกไปโรงเรียน บางท้องที่ผู้ปกครองนำเด็กไปทำนา ทำไร่ ไกลจากหมู่บ้าน ไปสร้างกระท่อมอยู่กันจนเสร็จฤดูการทำนาก็กลับมาบ้าน ปล่อยให้เด็กขาดเรียนเป็นเดือน ๆ

๕. พ่อแม่มีอาชีพเร่ร่อน ได้แก่พวกรับจ้างพวกนี้พบได้มากจากพวกลูกจ้าง กรีดยางพารา เมื่อไปอยู่ที่ใดก็นำลูกไปโดยไม่ได้เจ้ายัยยภูมิลำเนาและเจ้ายัยจากโรงเรียนเดิม และเมื่อไปอยู่แล้วก็ไม่ส่งลูกไปเข้าเรียนในโรงเรียนใหม่ปล่อยให้เด็กอยู่บ้านช่วยงาน พวกนี้จะขาดเรียนเป็นปี ๆ

การแก้ปัญหาด้านนี้ เป็นปัญหาใหญ่ซึ่งเป็นปัญหาระดับฝ่ายปกครองช่วยแก้ไข อาจขอความช่วยเหลือจากกรมประชาสงเคราะห์ หรือจัดที่ทำการให้เป็นหลักแหล่ง เพราะพวกนี้ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ฝ่ายปกครองควรกำชับไปทางกำนันผู้ใหญ่บ้านขอความร่วมมือ หากมีใครยัยยภูมิลำเนาให้ไปเจ้ายัยโรงเรียนของเด็กด้วย สิ่งที่ครูพอจะช่วยเหลือก็คือ การให้ความอบอุ่นแก่เด็ก รักเด็ก อย่าให้เด็กเกิดปัญหา อย่าให้เด็กเกิดท้อแท้ใจ ควรติดต่อกับผู้ปกครองบ่อย ๆ เป็นการให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนของเด็ก สุขภาพของเด็ก การร่วมกันอบรมเลี้ยงดูเด็ก นอกจากนี้เกี่ยวกับการลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎหมายพระราชบัญญัติประถมศึกษา ควรให้อำนาจครูใหญ่มากขึ้น จากวิธีดังกล่าวพอจะช่วยลดปัญหาการขาดเรียนของเด็กลงได้

ปัญหาเกิดจากสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมและสังคมที่เด็กอาศัยอยู่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กขาดเรียน เพราะสิ่งแวดล้อมสังคมไม่ดี ชักนำให้เด็กเสีย ชักนำให้เด็กฝักใฝ่ในเรื่องอบายมุข บางแห่งเป็นแหล่งมั่วสุมทางการเมือง อบายมุขต่างๆ สถานเริงรมย์ ที่เที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ เด็กจะเอาอย่างผู้ใหญ่ และรุ่นพี่ๆ เมื่อเห็นผู้ใหญ่มั่วสุมกันเด็กก็จะไปอยู่ด้วย นานๆ เข้าเด็กก็จะหัดเล่นการพนันและเห็นเป็นของสนุกกว่าไปโรงเรียน ในแหล่งที่มีที่เที่ยว โรงมหรสพเด็กจะพบกับความสนุกสนานจนลืมโรงเรียน ลืมการเรียน เห็นสิ่งยั่ววนดีกว่าการเรียนหนังสือ นอกจากนี้ในบริเวณบ้านที่เด็กอยู่ ไม่มีผู้ใดเรียนกันเด็กเรียนอยู่ไม่กี่คน จนส่วนมากมักจะชักจูงไปเที่ยวเตร่และเด็กจะเห็นคนที่ไม่เรียนหนังสือมีอิสระ มีสิทธิ์ไปไหนมาไหนได้ไม่มีใครบังคับ ไม่มีกฎเกณฑ์เหมือนโรงเรียน ต้องอยู่ในระเบียบวินัย จะทำอะไรต้องคอยระวังตัวกลัวถูกลงโทษ การอบรมจากผู้ใหญ่ในท้องถิ่นไม่ค่อยมี มีแต่จะยกยอคนที่ประพฤติดนไปในทางเกเร จึงเอาเยี่ยงอย่าง เมื่อเด็กเห็นสิ่งดังกล่าวเป็นสิ่งที่น่ายกย่องเห็นเป็นสิ่งที่ดี เรื่องการเรียนไม่ต้องพูดถึง เด็กจะหันหลังให้โรงเรียน

การแก้ไขของครูในลักษณะนี้ ต้องติดต่อกับผู้ปกครองโดยใกล้ชิด เมื่อเด็กไม่มาโรงเรียนต้องรีบติดต่อกันโดยด่วนอย่าปล่อยไว้ให้นานจนเด็กเบื่อโรงเรียน จะถึงกลับให้มาเรียนไม่ได้ เด็กพวกนี้บางครั้งผู้ปกครองมีฐานะดี ลูกคนร่ำรวยอยากให้ลูกเรียน แต่สิ่งแวดล้อมชักนำไป โดยทางบ้านไม่รู้เรื่อง คิดว่าลูกออกจากบ้านไปโรงเรียนทุกวัน ทางโรงเรียนก็คิดว่าเด็กอยู่บ้าน หากได้ร่วมมือกับผู้ปกครองเสียแต่ต้นมือจะไม่สายเกินแก้ ส่วนวิธีอื่นก็คืออบรมเด็กให้รู้ผิดรู้ชอบ การติดต่อกับผู้ปกครองโดยการไปเยี่ยมที่บ้านนอกจากจะได้รู้จักกับผู้ปกครองร่วมกันแก้ไขเด็กแล้ว ยังทำให้ครูรู้ปัญหาสภาพที่แท้จริงของเด็ก ช่วยแก้ปัญหาให้การช่วยเหลือ การอบรมสั่งสอนเด็กอีกด้วย เมื่อครูเข้าใจเด็กดี ปัญหาการขาดเรียนของเด็กในกรณีนี้ก็มีแนวโน้มลดลงได้

ปัญหาเกิดจากโรงเรียน

โรงเรียนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กขาดเรียนเนื่องจากเด็กมาถึงโรงเรียนแล้วไม่ได้รับความอบอุ่น โรงเรียนไม่ได้จัดบริการ จัดสิ่งชักจูงใจเด็กให้เด็กอยากมาเรียน ปัญหาค่านี้นี้พอสรุปได้คือ

๑. การจัดโรงเรียน

๑.๑ โรงเรียนกวดขันระเบียบวินัยจนเกินไป เป็นต้นว่าเกี่ยวกับเครื่องแบบ เด็กบางคนฐานะยากจน พ่อแม่ไม่สามารถจัดหาเครื่องแบบให้ครบได้เช่นเครื่องแบบลูกเสือ อนุภาซาท ถูงเท้า รองเท้า ทำให้เด็กเกิดปมด้อย เมื่อมาถึงโรงเรียนกลัวจะถูกทำโทษจึงขาดเรียนเสีย บางประเภทโรงเรียนออกกระเปียบหมุ่หมิมเกินไปจนเด็กเกิดความรำคาญ และเบื่อโรงเรียน

๑.๒ โรงเรียนจัดกิจกรรมมากหรือน้อยเกินไป เด็กวัยนี้ชอบออกกำลังกาย อยากเล่นร่วมกับเพื่อนๆอยากทำงานร่วมกัน อยากแสดงออกเมื่อโรงเรียนไม่มีกิจกรรมอย่างใดเลย หรือมีก็เป็นส่วนน้อย ทำให้เด็กไม่ได้สนุกสนาน ไม่ได้แสดงออกจึงขาดโรงเรียนไปหาความสุขนอกโรงเรียน อันเป็นเหตุให้ขาดเรียน ในทำนองเดียวกันหากทางโรงเรียนจัดกิจกรรมมากเกินไปเด็กจะปรับตัวไม่ทัน เด็กที่ชอบเรียนหรือเด็กที่ไม่ชอบกิจกรรม ก็จะเบื่อโรงเรียน ฉะนั้นทางโรงเรียนจึงต้องเลือกจัดกิจกรรมให้พอเหมาะตามความสนใจและความต้องการของเด็ก

๑.๓ การจัดบริการไม่ดี ได้แก่การจัดอาหารกลางวัน การจัดบริการน้ำดื่ม น้ำใช้ ส้วม ห้องพยาบาล ห้องสมุด สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เครื่องเล่นกีฬาในร่ม กลางแจ้ง สิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กรักโรงเรียนเห็นว่าการมาโรงเรียนสนุกกว่าอยู่ที่บ้าน หรือการไปเที่ยวข้างนอก หากโรงเรียนไม่สามารถบริการสิ่งเหล่านี้ได้ ทำให้เด็กเบื่อโรงเรียน ขาดเรียน โรงเรียนต้องถือเป็นนโยบายสำคัญยิ่งในการจัดบริการสิ่งเหล่านี้เพราะเป็นสิ่งเดียวเท่านั้นที่ทำให้ผู้ปกครองและเด็กมีความรัก มีความประทับใจโรงเรียน

๑.๔ สถานที่ตั้งโรงเรียน โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในย่านชุมชนแออัด อากาศไม่ดี อยู่ในที่ลุ่ม บริเวณกับแคบหรืออยู่ห่างไกลชุมชน เมื่อเด็กมาโรงเรียนหวังจะได้พบบรรยากาศใหม่ที่ดีกว่าบ้าน หรือมีความสุขใจหากมาพบสภาพที่ตั้งโรงเรียนอยู่ในที่แออัด อากาศไม่ดี อยู่ใกล้โรงมหรสพ อยู่ใกล้สถานเริงรมย์ ทำให้เด็กเห็นสภาพไม่ดี เด็กจะใจแตกการเรียนจะไม่ได้ผล เด็กจะไม่ชอบมาโรงเรียนอันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กขาดเรียน ฉะนั้นในการเลือกสถานที่ตั้งโรงเรียนต้องคำนึงถึงหลักสุขศาสตร์ให้มาก

๑.๕ การอบรมสั่งสอนเด็ก การอบรมสั่งสอนเป็นหัวใจอันสำคัญยิ่งของโรงเรียน ที่ต้องให้แก่เด็กเรียนคู่กับการเรียนการสอน โรงเรียนต้องปลูกฝังค่านิยมด้านศีลธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก เด็กจะสามารถรู้ได้ว่าอะไรถูกอะไรผิด สิ่งใดควรกระทำ สิ่งใดไม่ควรกระทำ เด็กสามารถพิจารณาเลือกตัดสินใจปฏิบัติด้วยตนเองได้ หากโรงเรียนไม่ได้อบรมปลูกฝังสิ่งเหล่านี้ ให้เกิดขึ้นในตัวเด็กให้แก่ความรู้ด้านวิชาการอย่างเดียว เด็กมีโอกาสประพฤติผิดได้ง่ายและเมื่อเด็กประพฤติผิด หลงผิด เด็กก็จะไม่รักโรงเรียนทัศนใจอะไรผิดๆ อันเป็นเหตุให้เกิดการหนีโรงเรียนและการขาดเรียนได้

๒. ปัญหาเกิดจากครู

๒.๑ ครูไม่เข้าใจเด็ก เด็กแต่ละวัยจะมีความประพฤติ การเป็นอยู่ พฤติกรรมไม่เหมือนกัน ครูจะต้องศึกษาให้เข้าใจเด็กแต่ละคนแต่ละวัยพร้อมทั้งรู้วิธีแก้ไขพฤติกรรมที่บกพร่อง อย่าให้เกิดช่องว่างระหว่างครูกับนักเรียน ครูต้องทำตัวให้เป็นทั้งผู้สอนเป็นที่ปรึกษา และเป็นที่พักพิงของเด็กได้ เมื่อใดที่เด็กไม่เข้าใจครู เด็กจะห่างเหินจากครูเป็นสาเหตุทำให้เด็กขาดโรงเรียนได้

๒.๒ ครูไม่พอกับจำนวนนักเรียน บางโรงเรียนนักเรียนมาโรงเรียนแล้วไม่มีครูสอน บางวันได้เรียนบ้าง บางวันไม่ได้เรียนเลย ทำให้เด็กคิดว่าการมาโรงเรียนกับการไม่มาโรงเรียนมีค่าเท่ากัน จึงขาดเรียนอยู่บ้างได้ช่วยงานพ่อแม่ ได้เที่ยวเตร่ดีกว่ามาโรงเรียน

๒.๓ ปัญหาครูสอนไม่ดี ครูบางคนมาโรงเรียนไม่ได้เตรียมตัวจะมาสอนเด็ก คือไม่ได้เตรียมการสอนไม่ได้เตรียมอุปกรณ์เข้าห้องสอนให้เด็กทำงานอย่างเดียว มิได้จับบท

เรียนให้สนุก มิได้ปรับปรุงวิธีสอนมาอย่างไรก็สอนไปอย่างนั้นปีแล้วปีเล่า ไม่พยายามศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม สอนเด็กไม่คำนึงถึงความแตกต่าง ไม่คำนึงถึงความสนใจ ไม่คำนึงถึงความถนัดทำให้เด็กเบื่อหน่ายต่อการเรียน ไม่อยากมาโรงเรียน อันเป็นเหตุให้เกิดการขาดเรียนขึ้น ควรจะปรับปรุงตัวครูโดยเชิญศึกษานิเทศก์มาให้คำแนะนำ เกี่ยวกับวิธีสอน วิธีทำอุปกรณ์ หรือโดยการส่งครูประเภทนี้เข้ารับการอบรมเพื่อจะได้นำความรู้มาปรับปรุงตัวเอง

๒.๔ ครูให้งานเด็กมากเกินไป การที่ครูให้งานเด็กมากเกินไป เด็กจะทำไม่ทันแล้วเกิดเป็นความกังวลใจ กลัวครูจะทำโทษเมื่อทำการบ้านไม่เสร็จเด็กก็จะไม่มาโรงเรียน เป็นเหตุให้เด็กขาดเรียนได้ จึงควรมีวิธีการที่จะให้ครูทุกคนให้งานเด็กทำพอสมควรตามความสามารถของเด็ก

๒.๕ ครูไม่สนใจและไม่ติดตามเด็ก วันหนึ่งๆใครจะมาเรียนบ้างใครไม่มาบ้าง ครูบางคนไม่รู้ว่เด็กในชั้นเรียนของตัวมาเรียนครบหรือไม่ ทำให้เด็กคิดว่ามาโรงเรียนก็ได้ไม่มากได้ เพราะครูไม่รู้ จึงเป็นเหตุหนึ่งทำให้เด็กขาดโรงเรียน ควรแก้โดยวิธีให้ครูประจำชั้นไปตรวจสอบรายชื่อเด็กทุกคน จะก่อนเรียนหรือภายหลังเลิกเรียนก็ได้

๒.๖ ครูดุเกินไป ครูประเภทนี้ มีอะไรไม่ถูกใจก็ทำโทษเด็ก เด็กไม่ทำการบ้านก็ทำโทษ เด็กตอบคำถามผิดก็ทำโทษ ขาดความเห็นอกเห็นใจ ขาดความเมตตากรุณา ทำโทษจุกจิกไปทุกอย่าง ทำให้เด็กต้องหวาดระแวงอยู่ตลอดเวลาแล้วครูจะทำโทษ มาเรียนด้วยความไม่สบายใจ ขาดความอบอุ่น เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กกลัวโรงเรียนไม่กล้ามาโรงเรียน ควรแก้ด้วยวิธีให้ครูทำโทษเด็กอย่างมีเหตุมีผล อย่าทำโทษพร่ำเพรื่อ

๒.๗ ครูไม่ให้ความเป็นธรรมกับเด็ก ให้เด็กมีอภิสิทธิ์ รักเด็กไม่เท่ากัน ทำให้เด็กที่ครูไม่ชอบ ไม่กล้าเข้าหน้าครู ครูประเภทนี้เลือกที่รักมักที่ชัง เด็กไม่ได้รับความเสมอภาค ทำให้เด็กระแวงแคลงใจในตัวครู เกิดเป็นปมด้อยเพราะครูไม่รัก เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กเกลียดครู เกลียดโรงเรียนเด็กจะขาดเรียนไม่มาเรียนกับครูคนนั้น

๒.๘ ครูขาดการติดต่อกับผู้ปกครอง บางคนเด็กขาดเรียนไปเกี่ยวกับเพื่อนถูกเพื่อนชักจูงไป ทางบ้านคิดว่าเด็กมาโรงเรียนเข้าใจว่าเด็กอยู่บ้าน หากครูผู้ปกครองได้ติดต่อกัน อาย่ยสม่ำเสมอจะลดปัญหาเหล่านี้ได้

๓. ปัญหาอื่นๆที่มีผลต่อการขาดเรียนของนักเรียนคือ

๓.๑ ปัญหาเรื่องหลักสูตร เนื่องจากหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ไม่เอื้ออำนวยต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของเด็ก หลักสูตรที่让孩子เรียนเหมือนกันทั้งเด็กอ่อน เด็กเก่ง เด็กในเมือง เด็กในชนบท ไม่ส่งเสริมให้เด็กเลือกเรียนมาตามถนัด ตามท้องถิ่น เมื่อเด็กเรียนความรู้ไปจากโรงเรียนแล้ว ไม่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพใช้กับชีวิตประจำวัน การเบื่อหน่ายการเรียนก็เกิดขึ้น จึงทำให้เด็กขาดเรียนได้

๓.๒ เกี่ยวกับการจัดสรรเงินงบประมาณ โรงเรียนในชนบท ไม่มีรายได้ใดๆ เงินอุดหนุนจากรัฐบาลได้ไปบ้างก็เพื่อสร้างอาคารเรียนเท่านั้น เงินที่จะซื้ออุปกรณ์ วัสดุต่างๆ ที่มาประกอบการเรียนการสอนนักเรียนไม่มีโรงเรียนจึงไม่คล่องตัว ไม่สามารถจัดบริการแก่เด็กได้ ทำให้โรงเรียนขาดอุปกรณ์ พลศึกษา และอื่นๆ ให้เด็กเล่นเป็นสิ่งเร้าให้เด็กมาเรียนสนุกสนาน วันหนึ่งๆ เด็กจะไม่มีของเล่น ไม่มีอุปกรณ์ จึงเป็นเรื่องหนึ่งไม่อาจดึงดูดใจให้เด็กมาเรียน จึงควรจัดสรรเงินงบประมาณ ด้านนี้ให้โรงเรียนบ้าง

๓.๓ เกี่ยวกับ พ.ร.บ. ประถมศึกษา กฎหมายบังคับเด็กให้มาเรียน แต่รัฐไม่อุปการะอะไรให้แก่ผู้มาเรียน เป็นต้นว่า แบบเรียน เสื้อผ้า อาหารกลางวัน ในเมื่อเกณฑ์เขามาเรียนกันน่าจะช่วยบริการให้เขาได้ การเกณฑ์เด็กขาดเรียนเด็กตกสำรวจหรือตกค้างมิได้เข้าเรียน เด็กออกกลางคัน ครูใหญ่ต้องดำเนินการเองหมด แต่ไม่มีอำนาจต้องรายงานให้อำเภอเป็นผู้สั่งการทุกอย่าง กว่าจะติดต่อกันได้เด็กขาดเรียนไปเกือบเดือนแล้ว จึงควรจะเปลี่ยนขั้นตอน แก่กฎหมายเสียใหม่ มอบอำนาจให้โรงเรียนบริหารเอง

การแก้ไขปัญหานี้ ประเด็นใหญ่อยู่ที่ครู เด็กมาจากบ้านไกลพ่อไกลแม่ หากมาพบครูที่เห็นอกเห็นใจ มีเมตตากรุณา เข้าใจเด็ก มีวิธีการสอนเด็กดี จัดบทเรียนให้สนุก เด็กจะมาเรียนด้วยความสุขใจ สนุกสนาน ไม่มีปัญหาการขาดเรียน เด็กจะขาดเรียนน้อย จะขาดก็เพราะจำเป็นจริงๆ หรือเพราะเจ็บป่วย อีกประการหนึ่ง การจัดโรงเรียนให้สวยงามร่มรื่นที่พักผ่อนหย่อนใจ มีไม้ดอกไม้ประดับ เด็กมีอารมณ์ไม่ติมาจากบ้าน เมื่อถึงโรงเรียนเห็นความสดชื่นภายในโรงเรียนจะช่วยผ่อนคลายอารมณ์เด็กได้เป็นอย่างมาก นอก

จากนี้ควรให้มีสนามใช้วิ่งเล่นให้เด็กอย่างเพียงพอ โดยได้รับความสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างเพียงพอ ตลอดจนอาคารเรียน สถานที่ตั้งโรงเรียนดีถูกหลักสุขศาสตร์โรงเรียน โดยคำนึงถึงแสง เสียง สิ่งแวดล้อม ทำให้เป็นสิ่งที่จูงใจให้เด็กมาเรียน การขาดเรียนจะไม่ค่อยมี

ปัญหาจากตัวเด็ก

๑. ปัญหาทางพฤติกรรมผิดปกติ คือพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเด็กปกติธรรมดา ซึ่งมีผลให้นักเรียน เกิดกังวลใจ เข้าสังคมไม่ได้มี ๖ ประการ คือ

๑.๑ ความผิดปกติที่ถูกคามชั่วคราว อันเป็นผลมาจาก ถูกคุกคามหรือความกดดันจากสิ่งแวดล้อมมากเกินไป เด็กจะปรับตัวไม่ทัน

๑.๒ ความผิดปกติเกิดจากความประพฤติ หรือการกระทำ เกิดจากการขัดแย้งใจจากพฤติกรรมซึ่งขัดแย้งต่อสังคม เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม ดุดัน ก้าวร้าว หรือเก็บตัวเงียบเฉย ทิดยาเสพติด เป็นอุปสรรคต่อการเรียน

๑.๓ ความผิดปกติมาจากระบบประสาท แสดงออก โดยรูปของความวิตกกังวล เกิดปัญหายุ่งยากทางใจ เกิดทุกข์ใจ และไม่สบายใจต่างๆ มีอาการหวาดกลัว หากโรงเรียนไม่เข้าใจเด็กพวกนี้ จะกลัวไม่มาเรียน

๑.๔ ความผิดปกติมาสาเหตุมาจากจิตใจ เกิดจากจิตใจได้รับความกระทบกระเทือนอย่างแรง เป็นอุปสรรคต่อการเรียน ของเด็กอย่างมาก

๑.๕ ความผิดปกติ สาเหตุมาจากสมองพิการ ผิดปกติด้านการรับรู้ อาจเกิดเชื่อมมาจากบิดามารดา หรือของพิษต่างๆ หรือศีรษะกระทบกระเทือน เป็นพวกปัญญาอ่อน เป็นอุปสรรคต่อการเรียน

๑.๖ ความผิดปกติมาจากปัญญาอ่อน มีความบกพร่องทางสติปัญญามันทำอะไรออกมาโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ผิดนิสัยของคนปกติ นึกจะมาเรียนก็มา นึกจะไม่มาเรียนก็ไม่มาที่เรียนก็ตกซ้ำชั้น จนกระทั่งอายุมาก ออกจากโรงเรียนโดยไม่จบตัวประโยค

๒. ปัญหาทางด้านสุขภาพ ได้แก่เด็กที่มีโรคประจำตัวต่างๆ อันเป็นสาเหตุให้มาเรียนไม่ได้ และเกี่ยวกับการเจ็บป่วยตามปกติธรรมดา เช่น ไข้หวัด ปวดศีรษะ โรคเกี่ยวกับกระเพาะอาหาร จมูก ตา ฟัน ฯลฯ

๒.๑ ความพิการของร่างกาย เช่น สายตาสั้น ตาบอดสี หูตึง ขาเบ้ ขาค้าว คางเหล่ จากความผิดปกติเหล่านี้ เมื่อเด็กไปถึงโรงเรียนจะถูกเพื่อนล้อ เกิดเป็นปมด้อย เข้ากับเพื่อนไม่ได้ ทำให้เด็กไม่กล้ามาเรียน

๒.๒ ความผิดปกติเนื่องจากต่อมต่างๆ ในร่างกายทำงาน ไม่ปกติ ซึ่งต่อมเหล่านี้มีความสำคัญต่อสุขภาพจิตและบุคลิกภาพอย่างยิ่ง เมื่อการทำงานของต่อมผิดปกติ จะทำให้เด็กเกิดการเจ็บป่วย ไม่เจริญเติบโตตามวัย และไม่แข็งแรง สมองเฉื่อยชา ความจำเสื่อม นอกจากเด็กเกิดความคับข้องใจ เข้าสังคมไม่ได้แล้ว เด็กกลัวถูกเพื่อนล้อเลียน เมื่อเกิดผิดปกติขึ้น เด็กจะไม่กล้ามาโรงเรียน

๓. ปัญหาเกิดจากเพื่อน เพื่อนเป็นปัญหาอย่างหนึ่ง ที่ทำให้เด็กขาดเรียน เพื่อนมีหลายประเภท ถ้าเด็กคบเพื่อนดีเพื่อนจะชักนำไปในทางที่ดี แต่ถ้าคบเพื่อนไม่ดีแล้ว จะชักนำกันขาดเรียนเพื่อไปเที่ยวเตร่ หากความสนุกสนานจากที่อื่น หรือหากคบเพื่อนที่เกเร จะทำให้เป็นเด็กเกเรไปด้วย เพื่อนที่เป็นต้นเหตุให้เด็กขาดเรียนมี

๓.๑ เพื่อนเสเพล จะชักชวนกันไปหมกมุ่น กับอบายมุข ไปเที่ยวโรงมหรสพ สถานพักผ่อนหย่อนใจ ไปติดยาเสพติด เล่นการพนัน เด็กจะไม่มีเวลาเรียนหนังสือ หรือมีเวลาไปเรียน จะเรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง จึงเป็นเหตุให้ขาดเรียนตลอดไป

๓.๒ เพื่อนเกเร อาจจะร่วมมือกันรังแกเพื่อนนักเรียน ถูกทางโรงเรียนทำโทษหรือคาดโทษไว้ เลยไม่กล้ามาโรงเรียนหรือถูกเพื่อนในโรงเรียนที่โตกว่าคอยรังแก หรือบังคับไม่ให้ไปโรงเรียนบ้าง ดักทำร้ายร่างกายบ้างทำให้เด็กไม่กล้าไปโรงเรียน

การแก้ปัญหา ครูต้องร่วมมือกับผู้ปกครอง ศึกษาเด็กให้รู้พฤติกรรม ที่ผิดปกติ เมื่อพบความผิดปกติแต่ต้นๆ จะทำให้การแก้ปัญหาไม่ยาก หากความผิดปกติมีมากก็รีบปรึกษาแพทย์ ในกรณีที่เจ็บป่วย ครูต้องช่วยแนะนำให้เด็กรู้จักรักษาสุขภาพอนามัยของตัว รู้จักเลือกอาหารรับประทาน รู้จักปรึกษาแพทย์ หากกรณีเด็กพิการทางร่างกาย ครูต้องมิให้เพื่อนล้อเลียน และต้องพูดกับเด็กให้หาบมเด่นมาลบปมด้อย หรือใช้ปมด้อยให้เป็นประโยชน์ เด็กจะไม่เกิดปมด้อย ส่วนปัญหาจากเพื่อน ก็ใช้วิธีการอบรมสั่งสอนเด็กให้รักสามัคคีกัน รุ่นพี่ต้องช่วยเหลือรุ่นน้อง พร้อมทั้งโรงเรียนต้องมีมาตรการในการปกครองการควบคุมวินัย เด็กนักเรียน

บทที่ ๑๐

การปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือวัยรุ่น

๑) บทบาทของบิดามารดาและผู้ปกครอง

ก. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในบ้าน บิดามารดาควรมีความรักใคร่ปรองดองกัน พยายามเว้นที่จะทะเลาะเบาะแว้งแย่งกันหรือหย่าร้างกัน รวมทั้งให้มีหลักประกันมั่นคงในด้านการเงินและสังคม บิดามารดาควรประกอบอาชีพที่สุจริตเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก ให้ความรักลูกทุกคนเท่าเทียมกัน พยายามจัดให้สมาชิกทุกคนในบ้านมีเวลาเป็นของบ้าน ได้มีโอกาสพูดคุยปัญหาต่างๆ ใครมีปัญหาให้คำแนะนำปรึกษากันได้

ข. ควรให้สมาชิกในบ้านมีโอกาสทำงานร่วมกัน เช่นงานอดิเรก หรือการพักผ่อนร่วมกัน จัดโอกาสให้เด็กได้แนะนำเพื่อนเข้ามาในบ้านในโอกาสพิเศษ เป็นการฉลองวันเกิด การจัดงานปีใหม่ ฯลฯ บิดามารดาจะได้ช่วยศึกษาพฤติกรรมเพื่อนๆ ของลูกด้วย

ค. บิดามารดาและผู้ปกครองควรถือเป็นหน้าที่ๆ จะต้องอบรมดูแลบุตรหลานของตนให้มีความประพฤติดีให้ความรัก ความอบอุ่น และชี้แจงแนะนำในสิ่งที่ถูกต้องเพื่อช่วยให้เด็กปรับตัวได้เหมาะสม

ง. บิดามารดาและผู้ปกครองควรให้ความเป็นกันเองกับบุตรหลาน พูดคุยกันอย่างสนิทสนม เพื่อให้เด็กเกิดความไว้วางใจ และไม่คิดปิดบังแม้กระทั่งปัญหาส่วนตัว เช่นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ การคบเพื่อนต่างเพศตลอดจนการเลือกคู่แต่งงาน เป็นต้น

จ. บิดามารดาและผู้ปกครอง ควรอบรมให้เด็กมีความสามารถในการใช้เงิน การรู้จักประหยัด และสนใจในการประกอบอาชีพ เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพ และมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพต่างๆ

จ. บิคารมการและผู้นักครองการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีหลักศีลธรรม ในการครองตนทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างถูกต้องตามระเบียบสังคมวัฒนธรรม เพื่อให้ เกิดยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนต่อไป

๒) บทบาทของครู

ครูควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตวิทยาวัยรุ่น และสามารถสร้างความสัมพันธ์ ที่ดีกับเด็กได้ โดยเฉพาะครูที่สอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ครูควรพิจารณาในเรื่อง ต่อไปนี้

๑. บุคลิกภาพ

– การแต่งกาย ครูควรแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบของสถาน ศึกษาเพื่อเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน

– การใช้เสียง ควรให้มีความดังหรือค่อยพอเหมาะกับชั้นเรียน ให้เด็กทุกคน สามารถได้ยิน ทำให้เกิดความสนใจในบทเรียน

– อากัปกิริยา นิสัยบางอย่างที่ครูไม่ควรมี เช่น ยักคิ้วขณะพูด หรือการเดินไป เดินมาขณะอธิบายจะก่อให้เกิดความรำคาญได้

๒. การวางตัวให้เหมาะสมกับฐานะของครู

– ควรวางตัวให้เป็นทีเคารพยำเกรงของครู

– มีความยุติธรรม

– ปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับการเป็นครู

– ให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน และเป็นทีปรึกษาของนักเรียนได้

– ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม

๓. ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนนอกห้องเรียน

– การวางตัวให้เป็นกันเองกับเด็กบ้างแต่ไม่ควรจะพูดเล่นจนเกินฐานะ

– รักษาความลับของเด็กทำให้เด็กเคารพครูและกล้าปรึกษาเรื่องราวต่างๆ

- ให้มีความสัมพันธ์แบบครู-ศิษย์ ไม่ใช่แบบเพื่อนเล่นในบางขณะ
- ช่วยเหลือนักเรียนด้วยความเต็มใจในบางกรณี

๔. ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในห้องเรียน

- พยายามจำชื่อนักเรียนทุกคนในห้องเรียนให้ได้
- ไม่ให้ความสนใจเฉพาะนักเรียนบางคน
- ไม่ใช้คำรุนแรงกับนักเรียน
- ชักถามนักเรียนโดยทั่วถึงกัน

๕. วิธีเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคลในชั้นเรียน

- การจัดกิจกรรมพยายามให้เด็กได้ร่วมอย่างทั่วถึง
- ขณะนักเรียนทำแบบฝึกหัดในห้องเรียน ครูควรเดินดูและแนะนำหรือชี้ข้อบกพร่องแก่เด็กให้ทั่วถึง
- เมื่อพบส่วนเด่นของนักเรียนควรชมสนับสนุนและให้กำลังใจ
- ศึกษาประวัตินักเรียน
- นัดนักเรียนที่ปรับตัวไม่ถูกต้องมาสัมภาษณ์ในโอกาสที่เหมาะสม
- สังเกตพฤติกรรมของเด็กเป็นรายตัว
- ให้คำปรึกษาต่อเด็กที่มาขอคำปรึกษา
- จำชื่อนักเรียนให้ได้

๔. สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีและร่วมมือกับชุมชนเป็นอย่างดีโดยรู้จัก

- ช่วยเหลือชุมชนในการแก้ปัญหาของชุมชนนั้น
- ทำให้ชุมชนเข้าใจโรงเรียนและสนับสนุนโรงเรียนในทางที่เหมาะสม
- จากความร่วมมือและช่วยเหลือจากบิดามารดา ผู้ปกครอง
- จากบุคคลและสิ่งต่างๆ ในชุมชนที่เป็นประโยชน์ในการสอน

๕. สามารถเป็นครูที่ดีโดยรู้จัก

- เพิ่มพูนความรู้ให้แก่อาชีพครูโดยการเรียน การพูด การค้นคว้า การวิจัย การเป็นสมาชิกที่ดีของสมาคม องค์การหรือสถาบันในทางการศึกษา

- ยึดถือขนบธรรมเนียมครูและช่วยเหลือส่งเสริมเพื่อนครู
- ส่งเสริมตัวเองให้เจริญงอกงามอยู่เสมอ
- ช่วยเหลือแนะนำครูใหม่และช่วยแนะนำควบคุมผู้ที่มาฝึกสอนในโรงเรียนของตน

๓. บทบาทของโรงเรียน

ก. การจัดการเรียนการสอนสำหรับวัยรุ่น เมื่อเราเข้าใจลักษณะและธรรมชาติของวัยรุ่นว่า เป็นระยะที่บุคคลมีอายุย่างเข้าวัยหนุ่มสาวเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างรวดเร็วจะต้องเผชิญกับปัญหามากมาย การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยรุ่นนั้น หลักสำคัญอยู่ที่จะต้องจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ ความต้องการและปัญหาของเด็ก

จากผลการศึกษาเด็กวัยรุ่นจะพบว่า เด็กวัยรุ่นมีความต้องการแตกต่างจากวัยอื่น ๆ โดยเฉพาะที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้แก่

๑. เด็กวัยรุ่นต้องการความเข้าใจในเรื่องสิทธิ และหน้าที่ตามระบบประชาธิปไตย
๒. เด็กวัยรุ่นต้องการเข้าใจถึงอิทธิพลของวิทยาศาสตร์ที่มีค่าต่อมนุษย์
๓. เด็กวัยรุ่นต้องการรู้คุณค่าของวรรณคดี ศิลป ดนตรี และธรรมชาติ
๔. เด็กวัยรุ่นต้องการมีความสามารถที่จะคิดอย่างมีเหตุผล ให้แสดงความคิดอย่างชัดเจนและฟังผู้อื่นพูดด้วยความเข้าใจ
๕. เด็กวัยรุ่นต้องการเข้าใจชีวิตครอบครัว เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การมีครอบครัวอย่างราบรื่น
๖. เด็กวัยรุ่นต้องการมีความสามารถในการใช้เวลาว่างให้ถูกทาง และงบประมาณใช้จ่ายให้ถูกต้อง
๗. เด็กวัยรุ่นต้องการมีสุขภาพดีร่างกายสมบูรณ์
๘. เด็กวัยรุ่นต้องการทราบถึงวิธีซื้อสินค้า และการใช้สินค้า
๙. เด็กวัยรุ่นต้องการมีทักษะในการจ่ายสินค้าและความรู้ความเข้าใจทัศนคติที่สามารถจัดการค้าและเศรษฐกิจได้

๑๐. เด็กวัยร่นต้องการมีความเคารพในบุคคลอื่น ๆ อยากเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีหลักศีลธรรม ซึ่งจะทำให้ตนมีชีวิตอยู่กับคนอื่นอย่างราบรื่น

ความต้องการต่าง ๆ ดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่โรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาควรจะต้องสนใจ และปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สนองความต้องการของเด็กวัย

นอกจากความต้องการของเด็กวัยร่นดังกล่าวแล้วโรงเรียนควรจะต้องพิจารณาถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เด็กวัยนี้ประสบอยู่ ส่วนใหญ่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมของเด็ก ซึ่งตัวเด็กเองมักจะไม่ใช่เข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงทำให้เด็กหาทางออกโดยการปรับตัวไปอย่างไม่ถูกต้อง หรือออกนอกกลุ่มออกไปเลยปัญหาส่วนมากนี้มักเกิดขึ้นได้แก่

๑. ปัญหาเกี่ยวกับความเจริญเติบโตทางร่างกาย และการเจริญเติบโตทางเพศ การที่เด็กวัยร่นมีปัญหาในเรื่องนี้เนื่องมาจาก อัตราการเจริญเติบโตของเด็กวัยนี้เป็นไปอย่างรวดเร็วมาก ทำให้เด็กวัยร่นทั้งหญิงและชายเกิดความวิตกกังวล ในเรื่องสุขภาพ ความงาม สัดส่วนของร่างกาย สิว ผื่น กลิ่นตัว ในระยะนี้บิดามารดาและครู จะต้องเป็นที่ปรึกษาของเด็กได้

๒. ปัญหาทางด้านจิตใจ ปัญหาด้านจิตใจนี้มีความสัมพันธ์สืบเนื่องมาจากปัญหาแรก เพราะเด็กมีการเปลี่ยนแปลงทางกายอย่างรวดเร็ว จะมีผลต่อจิตใจของเด็กอย่างมากด้วยเหมือนกัน เพราะจะทำให้เด็กเกิดความวิตกกังวล ทำให้กลายเป็นคนมีอารมณ์หงุดหงิดคิดว่าตนเองเป็นคนมีปมด้อย อายเพื่อน ๆ อยู่ตลอดเวลา จึงกลายเป็นคนเก็บตัวไม่สมาคมกับเพื่อนฝูง อาจจะเป็นคนคิดมากทำให้กระทบกระเทือนถึงสมองด้วย

ก) ด้านจิตใจและอารมณ์ ระยะนี้เด็กจะมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย เด็กจึงชอบนั่งฝันกลางวันและที่สำคัญเด็กวัยนี้มักจะเกิดความขัดแย้งกับผู้ปกครอง เพราะเด็กคิดว่าตนเองมีความสามารถปกครองตนเองได้แล้วต้องการอิสรภาพ ผู้ใหญ่เองก็คิดว่า เด็กยังมีประสบการณ์น้อย มีความเป็นห่วง ยังไม่กล้าที่จะให้ไปไหนมาไหนตามลำพัง

ซึ่งระยะนี้ผู้ปกครองจะต้องอดทนและพยายามเข้าใจธรรมชาติของเด็กวัยนี้ให้มาก หากทางออกได้เหมาะสม เหตุการณ์ก็จะสงบไปได้ เมื่อผ่านระยะนี้ไปแล้วเด็กก็จะผ่อนคลายอาการดังกล่าวลงไปเอง

ข. ปัญหาด้านส่วนตัวและสังคม เด็กจะมีความวิตกกังวลกลัวสังคมจะไม่ยอมรับ ตนกลัวทำผิดในเรื่องเพศ กลัวความผิดหวังและความล้มเหลวในการศึกษาและอาชีพ กลัวการเสียหน้าในหมู่เพื่อนฝูง ฯลฯ ปัญหาต่างๆ เหล่านี้จะส่งผลในการปรับตัวของเด็กมาก ถ้าผู้ปกครองและครูช่วยประคับประคอง และให้เด็กบ้างก็จะเป็นประโยชน์มากทีเดียว

ค. ปัญหาที่เกี่ยวกับด้านสติปัญญา เด็กในระยะนี้ส่วนใหญ่มักจะเบื่อการเล่าเรียน และเด็กวัยนี้ยังขาดประสบการณ์อีกมาก จึงทำให้เกิดความลำบาก และไม่มั่นใจในการเลือกอาชีพ การศึกษาต่อ เหล่านี้เป็นต้น

เมื่อเราทราบความต้องการ และปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กวัยนี้แล้ว ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับวัยรุ่นส่วนใหญ่เป็นเด็กในระดับมัธยมศึกษาชั้น จึงควรจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก และจัดกิจกรรมช่วยให้เด็กเข้าใจปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้ปรับตัวในทางนี้ถูกต้อง และเหมาะสมได้ เช่น

๑. จัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เด็กได้มีโอกาสออกกำลัง เพื่อผ่อนคลายที่เหลือให้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ เช่น

ก. จัดให้มีกิจกรรมนอกหลักสูตร

ข. ให้มีโอกาสร่วมในการจัดโรงเรียนหรือมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

ค. ให้นักเรียนได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์ในหมู่นักเรียน ทั้งระดับชั้นเดียวกัน หรือระหว่างชั้นนอกจากนั้น อาจจะจัดงานระหว่างโรงเรียนบ้าง เช่น การแข่งขันกีฬา หรืองานประจำปี เป็นต้น

ง. ควรส่งเสริมให้เด็กได้แสดงความสามารถของตนให้ปรากฏ ในหมู่เพื่อน และสาธารณชน เช่น การจัดนิทรรศภาพของโรงเรียน เป็นต้น ให้เด็กได้มีโอกาส ทำงานและแสดงผลงาน เป็นการช่วยส่งเสริมกำลังใจ และให้เกิดความภาคภูมิใจในที่สุด

จ. ควรจัดบริการแนะแนวทางการศึกษาต่อ และอาชีพให้เด็ก โดยจัดหาข้อมูลต่างๆให้นักเรียนได้ศึกษารายละเอียด เป็นการช่วยให้เด็กตัดสินใจเลือกศึกษาต่อและเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด

๓. ครูและผู้ปกครองควรจะร่วมกันปรึกษาหารือ คิดหาวิธีอบรม แนะนำเด็กในปกครองของตน ให้ปรับตัวได้เหมาะสมและถูกต้อง

๔. ผู้ใหญ่จะต้องประพฤติตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีทั้งในเรื่องส่วนตัวและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคม เพื่อเป็นแนวทางให้เด็กยึดถือและปฏิบัติตาม

๕. ในการเรียนการสอนนั้นควรให้เด็กได้มีโอกาสปฏิบัติมากๆ เพื่อจะได้เกิดประสบการณ์และความเข้าใจในบทเรียนอย่างท่องแท้

๖. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้เด็ก ควรจะได้ตระหนักถึงเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลให้มากทั้งในเรื่องความรู้และสติปัญญา และอื่นๆ ฉะนั้นการเรียนรู้ของเด็กจึงไม่เท่ากัน ครูจะต้องไม่ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกน้อยใจในหมู่เด็กที่เรียนช้า แต่ควรใช้วิธีชมเชยผลงานที่นักเรียนทำได้สำเร็จแล้ว เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีความมานะพยายามที่จะทำงานทุกอย่างให้สำเร็จได้ และควรจะให้เด็กได้มีโอกาสทำงานทั้งเป็นกลุ่มและทำตามลำพังคนเดียบบ้าง เพื่อส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีการตัดสินใจดีขึ้น

ข. การปรับปรุงตัวครูผู้สอน

ครูมีหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ สั่งสอน และเร้าให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็น และช่วยจัดประสบการณ์ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ให้เด็ก ในอันที่จะนำมาซึ่งความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ถูกต้อง

ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ถ้าจะมีประสิทธิภาพจริงๆ ครูควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

๑. เร้าให้เด็กเกิดความสนใจในการเรียน เพื่อให้เด็กพร้อมที่จะเรียน และได้รับความรู้อย่างเต็มที่ ในการเร้าความสนใจนั้น ครูอาจใช้อุปกรณ์การสอนแบบต่างๆหรือใช้กิจ-

กรรมที่สอดคล้องกับการเรียนนั้น เราความสนใจเด็กเสียก่อนถ้าเป็นเด็กโตครูอาจจะใช้กิจกรรม หรืออุปกรณ์ช่วยเราความสนใจได้เป็นอย่างดี แต่ถ้าเป็นเด็กเล็กๆ การใช้กิจกรรม และอุปกรณ์อาจจะไม่ได้ผลนัก ครูก็ต้องหาวิธีใหม่อาจจะด้วยการร้องเพลงให้สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน แล้วแทรกกิจกรรมต่างๆ ลงไปให้เด็กเกิดความสนใจอยากรู้ อยากเรียน

๒. ในเรื่องเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละชั่วโมงครูควรพิจารณาว่าจะต้องสอนมากน้อยเพียงใด และจะให้นักเรียนทำกิจกรรมใดบ้าง ครูต้องเตรียมจัดเนื้อหาที่จะสอนไว้เป็นลำดับขั้นตอนดำเนินการสอนไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ แล้วเมื่อเด็กพร้อมที่จะเรียนครูก็ทำการสอนไปตามเนื้อหาที่เตรียมไว้ ครูก็จะสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เด็กก็จะเรียนได้ผลสมจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

๓. ถ้าการสอนดำเนินไปตามขั้นแล้วแต่ยังไม่ได้ผลเด็กยังไม่พร้อมที่จะเรียน กังหันแล้วครูต้องหันมาพิจารณาตนเองตรวจสอบคุณภาพของตนเองว่ามีอะไรบกพร่องหรือไม่ ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไรที่จะทำให้เด็กเกิดความสนใจในเนื้อหาวิชา **สิ่งที่ครูควรสำรวจ**
บุคลิกภาพของครูอาจพิจารณาปรับปรุงสิ่งต่อไปนี้

๑. คุณลักษณะทางร่างกาย ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา ความสูง ความเตี้ย ผิวสีของผผ รุปร่าง ฯลฯ

๒. คุณลักษณะทางจิตใจ ได้แก่ ลักษณะที่แฝงไว้ในใจแต่แสดงออกให้คนอื่นสังเกตเห็นจากพฤติกรรม เช่น ความจำ ความสนใจ ความต้องการ ความคิด ความยุติธรรม ฯลฯ

๓. คุณลักษณะในการแสดงออกเช่น ท่าทาง เสียงพูดจา การสมาคม การควบคุมอารมณ์ ฯลฯ

เมื่อครูทราบแล้วว่าควรปรับปรุงบุคลิกภาพของตนให้ดียังไรจึงจะเหมาะสมกับสังคมในเวลานั้น เมื่อปรับปรุงได้แล้วก็จะเป็นครูที่ดีทั้งนี้ผู้เป็นครูควรมีคุณสมบัติ และลักษณะดังนี้

๑. บุคลิกภาพที่ดี สง่า เข้มแข็ง สมบูรณ์

๒. มีความรู้ และสติปัญญาฉลาด ในการแก้ปัญหา
๓. มีเทคนิคในการสอนดี
๔. มีความรักอาชีพครู และมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู
๕. มีความประพฤติดี และมีสมรรถภาพในทางสังคม

ถึงกล่าวมาแล้วว่าครูมีความสำคัญต่อเด็กมากครูจึงมีอิทธิพลต่อเด็กทั้งนี้ผู้กล่าวว่า “ครูเป็นแม่พิมพ์ของเด็ก” คือเด็กจะเจริญงอกงามเป็นผู้ใหญ่ที่ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับครูผู้สอน เด็กเป็นส่วนใหญ่ ด้วยเหตุนี้เมื่อเด็กประพฤติไม่ดี สังคมมักจะโทษครูด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ถูกต้องทีเดียวเพราะเด็กจะดีหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับตัวเด็กเองด้วย แต่ครูต้องทำตัวอย่างที่ดีให้เด็กเห็นก่อนแล้วเด็กจึงทำตามได้อย่างถูกต้อง เพราะครูเป็นผู้ที่ทำการสอนเด็ก เด็กจึงพยายามเลียนแบบครูจึงได้กล่าวมาแล้วอาจจัดได้ว่าครูมีอิทธิพลต่อไปนี้

- ก. ครูเป็นผู้ให้ประสบการณ์แก่เด็ก
- ข. ครูเป็นผู้มีอิทธิพลเหมือนพฤติกรรมต่างๆ ของเด็ก
- ค. เด็กจะดีหรือเลวครูมีส่วน เพราะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลสำคัญยิ่งกว่า อาการเรียน ห้องเรียน หรือสิ่งใดในโรงเรียน
- ง. เด็กชอบประพฤติปฏิบัติตามแบบฉบับของครู
- จ. ครูเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง ในปัจจัยอื่นๆ อีกที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กเจริญงอกงามขึ้นอย่างสมบูรณ์

นอกจากหน้าที่ในการสอนแล้วครูยังมีหน้าที่อีกมาก เช่น ดูแลนักเรียน และอื่นๆ ดังนี้

- หน้าที่ในการปกครองและแนะแนว
- หน้าที่ในการสอน และอบรมเด็ก
- หน้าที่ในการประชุม
- หน้าที่ในการวัดผล และวิจัยผลนั้น
- หน้าที่ในการสร้างมนุษยสัมพันธ์

ความเกี่ยวข้องของครูกับนักเรียนดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ในการเรียนการสอนนั้นครูต้องทำ “เพื่อเด็ก” และการเรียนการสอนจะดำเนินไปได้ด้วยดีตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ นั้น ครูต้องรู้จักเด็กดีในด้านต่างๆ สำหรับตัวเด็กเอง ทั้งนี้จะช่วยให้การเรียน การสอนดำเนินไปตามจุดมุ่งหมาย และได้ผลดีด้วยตามความต้องการ

๒. การปรับปรุงตัวผู้เรียน สิ่งที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับตัวผู้เรียนคือเรื่องความพร้อม นักเรียนจะเรียนได้ดีเมื่อมีวุฒิภาวะแล้ว ซึ่งวุฒิภาวะหมายถึง ความเจริญเติบโตถึงขีดที่จะเรียนรู้ได้วุฒิภาวะมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางด้านภาษา และพัฒนา ด้านสติปัญญา รวมทั้งการกำหนดคุณลักษณะเกี่ยวกับพฤติกรรม ทางสังคม และอารมณ์ของเด็ก เพราะเด็กสามารถแสดงพฤติกรรมต่างๆ ได้ต่อเมื่อเด็กมีอายุพอสมควร จะทำให้มีความพร้อมที่จะกระทำด้วยตนเอง

การฝึกเด็กก่อนที่จะบรรลุมวุฒิภาวะเป็นการฝึกแบบไร้ประโยชน์ ถ้าการฝึกนั้นทำให้เด็กคับข้องใจ ก็จะทำให้เป็นผลร้ายมากกว่าผลดีตัวอย่างเช่น ผู้ปกครองในปัจจุบัน ให้ลูกหลานเข้าเรียนตั้งแต่อายุน้อยในเมื่อเด็กยังไม่พร้อม ทั้งครู และผู้ปกครองก็พยายามกวัดขั่นให้เด็กสามารถเขียนได้ อ่านได้ ทั้งๆ ที่เด็กอาจทำได้ด้วยความซ้ำซากจำเจ มากกว่าเข้าใจ ในที่สุดอาจทำให้เป็นเด็กที่เบื่อหน่ายการเรียน และไม่ยอมมาโรงเรียน

การสังเกตความพร้อม

๑ เมื่อเริ่มเรียนใหม่ๆ ควรจัดให้มีการใช้แบบทดสอบเพื่อดูว่า เด็กมีพื้นฐานในวิชาต่างๆ มากน้อยเพียงใด จากชั้นเรียนที่ผ่านมา เพื่อครูจะได้ทราบความพร้อมของเด็กที่จะเรียนต่อวิชาใหม่ๆ ให้ผสมผสานต่อเนื่องกันเพื่อเด็กจะได้เข้าใจดียิ่งขึ้น

๒. ขณะที่เด็กอยู่ในชั้นเรียน ถ้าเด็กเล่นและคุยกันมากมายก็ย่อมแสดงว่า เด็กยังไม่พร้อมที่จะเรียน ควรหาวิธีที่จะทำให้เด็กหยุดคุยและเล่นแล้วกลับมาสนใจเรียน โดยอาจพูดให้เด็กเข้าใจ การใช้เวลาให้ถูกว่าเวลาใดควรเรียนหรือควรเล่น เวลาเล่นควรให้เด็กได้เล่นอย่างเต็มที่เมื่อเวลาเรียนจะได้ไม่หวั่งเล่น

๓. เด็กทำงานชนิดอื่นๆในขณะที่กำลังเรียน แสดงให้เห็นถึงความไม่พร้อม งานที่เด็กกำลังทำ อาจเป็นงานค้างของวิชาที่ผ่านมา ซึ่งครุควรรออธิบายให้เด็กเข้าใจว่าสมควรจะทำเวลาใด นอกจากนั้นอาจเป็นการบ้าน ที่ยังทำไม่เสร็จ ซึ่งครุควรรจะพิจารณาให้มากในการให้การบ้านเพราะจะมีทั้งผลดี ผลเสีย

๔. อุปกรณ์การเรียน หนังสือแบบเรียน เพราะในขณะที่ครูต้องการให้เด็กอ่านหนังสือเล่มหนึ่ง ถ้าเด็กมิได้นำมาและเด็กต้องนั่งคุยกับเพื่อน จะทำให้เด็กไม่สนใจอ่าน เพราะไม่มีหนังสืออย่างพร้อมเพียง ในข้อนี้ครุควรรู้อุปกรณ์ การเรียนเสมอและคอยเตือนในการจัดการวางเรียนให้ถูกต้องและครบทุกวิชา

๕. วิชาเรียนที่เข้าใจยาก ครูอาจหาโอกาสเชิญวิทยากรพูดเพื่อทักขุ และเด็กจะเข้าใจ และสนใจยิ่งขึ้น

ความสนใจในการเรียน

ครูจะต้องทราบช่วงความสนใจของเด็ก ซึ่งในแต่ละวัยมีความสนใจต่างกัน และระดับความสนใจต่างกัน ช่วงความสนใจจะเพิ่มมากขึ้นตามระดับความเจริญเติบโตของมนุษย์ คือ อายุมากขึ้น จะสนใจได้นานขึ้น

ฉะนั้นในการที่จะกำหนดให้ผู้ใดกระทำการใด ควรจะคำนึงถึงช่วงของความสนใจของคนๆนั้น เพราะถ้าทำการนานเกินไปช่วงความสนใจจะเริ่มหมดไป จะไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร เป็นการเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ ไม่เกิดการเรียนรู้

ความเบื่อหน่าย

เมื่อเด็กสนใจสิ่งใดนานๆแล้ว สิ่งที่จะตามมาคือความเบื่อหน่ายทั้งทางสมองและทางร่างกาย เพราะถ้าร่างกายจิตใจอ่อนเพลียและเกิดความเบื่อหน่าย จะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ฉะนั้นครุควรรหาวิธีให้เด็กร่าเริงขึ้นหลังจากเรียนไปอย่างคร่ำเคร่ง

ครุควรรจัดการเรียนการสอนให้สามารถจัดความเบื่อหน่ายของเด็กโดย

๑. เตรียมการสอนโดย พิจารณาความยาก ง่าย ของ บทเรียน ให้สอดคล้องกับวัยของเด็ก และควรจัดกิจกรรมเป็นระยะๆ

๒. สร้างความเป็นกันเอง และสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เด็กปรารถนาจะเรียน

๔. ควรจัดการการสอนให้เหมาะสมกับความเหนื่อยของเด็กกว่าวิชาใดควรเรียนก่อน

หรือหลัง

๔. ถ้าเป็นเด็กเล็กๆ จะต้องให้มีการพักผ่อนอย่างเพียงพอ

สิ่งเร้า

เด็กจะสนใจเรียนวิชานั้นๆต่อเมื่อเป็นวิชาเรียนที่มีสิ่งเร้าที่น่าสนใจนำมาใช้ ทั้งด้านประเภทและขนาด ถ้าสิ่งเร้าดีย่อมทำให้เด็กเรียนรู้ได้ดี ไม่ผิดพลาดเช่น

การเคลื่อนไหว จะทำให้เรียนรู้ได้เร็วขึ้น

การกระทำที่แปลกและใหม่ จะช่วยเพิ่มความสนใจ

การจัดบทเรียนให้พลิกเปลี่ยน โดยนำเกมส์ต่างๆที่มีประโยชน์เข้ามาแทรกใน

บทเรียน

ปัญหาของเด็ก

๑. ความบกพร่องทางร่างกาย ร่างกายไม่สมบูรณ์เช่น สายตาสั้น สายตาเอียง จะเป็นอุปสรรคอย่างมากในการเรียนซึ่งทางโรงเรียน ควรจัดให้มีการตรวจสุขภาพของเด็กทุกปี ถ้าเป็นปัญหาเกี่ยวกับสายตา ควรจัดที่นั่งให้เหมาะสม

๒. ความผิดปกติทางสติปัญญา เด็กที่มีเชาวน์สูง หรือต่ำจนเกินไป จะเป็นเด็กมีปมด้อย เรียนไม่ทันเพื่อน ไม่เป็นตัวของตัวเอง และอาจกลายเป็นเด็กเกเร

ถ้าเป็นเด็กมีเชาวน์สูงเกินไป จะคือ ทนงตัว เพราะถือว่าบทเรียนง่ายเกินไป ในชั้นนี้ควรจะมีการทดสอบ แบ่งแยกเด็กเป็นชั้นๆ เช่นในปัจจุบันนี้ ในการสอบเข้าเรียนแล้ว ก็จะแบ่งเด็กออกเป็นพวกๆ เพื่อทำการสอนได้ง่ายขึ้น

๓. ความคับข้องใจ อาจเป็นเพราะขาดสิ่งที่ตนต้องการ เช่นความรัก การยกย่อง จึงหันไปเรียกร้องความสนใจด้วยการกระทำผิด เพื่อให้ครูหันมาสนใจ ซึ่งครูจะต้องคอยสังเกตพฤติกรรมและหาทางแก้ไข

๔. เด็กขาดการอบรมทางศีลธรรมจรรยา อาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อม หรือ สภาพครอบครัวภายในบ้าน เป็นไปในลักษณะที่แตกแยก ไม่สามัคคีกัน เด็กจึงมีนิสัยก้าวร้าวและหยาบคาย ฉะนั้นครูจะต้องหาทางที่จะอบรมศีลธรรมจรรยาทุกวัน หรือแทรกในวิชาต่างๆ ขณะทำการสอน

ส่วนที่สำคัญอื่นๆ ที่ประกอบกันที่จะทำให้เด็กสนใจ

เนื้อหาวิชาที่นักเรียนต้องเรียน ถ้าหากบทเรียนที่จะสอนของครูไม่เป็นที่น่าสนใจ คือไม่เป็นลำดับ ยากหรือง่ายเกินไปก็จะทำให้บทเรียนนั้นน่าเบื่อ เนื้อหาวิชาที่ดีควรมีความสัมพันธ์กันเป็นแบบต่อเนื่อง คือถ้าเด็กจะเรียนเนื้อหาวิชาอะไรในชั้นนั้น เด็กควรมีความรู้ในเนื้อหาอันนั้นมาบ้างในขั้นต้น เช่นนักเรียนเรียนเลข บวก ลบ เศษส่วนเชิงซ้อน ต้องให้เนื้อหาต่อเนื่องจากขั้นก่อน เพื่อเด็กจะได้มีความรู้ในการ บวก ลบ เศษส่วนธรรมดาก่อน เนื้อหาวิชาที่จะต่อเนื่องกันนั้น ต้องเริ่มตั้งแต่การจัดหลักสูตรให้เป็นแบบต่อเนื่อง เรียกว่า การจัดหลักสูตรแบบประสพการณ์

หลักสูตรแบบประสพการณ์มีลักษณะสำคัญคือ

- สถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เป็นเรื่องกำหนดว่าจะเรียนอะไร คือว่าเป็นการเรียนเพื่อชีวิต
- ประสพการณ์ที่จัดให้เด็กต้องสัมพันธ์กัน
- จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียน เพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของเด็กในปัจจุบัน
- มุ่งเอาใจใส่เด็กเป็นรายบุคคล และส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคล

๒ การสอนของครูต้องเรียงเนื้อหาให้เป็นขั้นตอน เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับความรู้ เรียงลำดับ ซึ่งจะทำให้เด็กไม่รู้สึกเบื่อในการเรียน และไม่เป็นการฝืนความรู้สึก เมื่อครูสอนจบเนื้อหาวิชาในชั่วโมงนั้นควรควรมีการสรุป

๓. ครูต้องศึกษาจิตวิทยาให้เข้าใจ ว่าเด็กในชั้นไหน และสภาวะอะไร สมควรจะ ใจจิตวิทยาในด้านใด เช่นสอนวิชาหน้าที่พลเมือง ชั้นมัธยมครูต้องศึกษาจิตวิทยาวัยรุ่น สอน ในเรื่องประชาธิปไตย เด็กในวัยนี้ต้องการใช้สิทธิเสรีภาพ ดังนั้นครูควรนำเข้าบทเรียนโดยใช้ เหตุการณ์ปัจจุบันเข้าช่วย คือเมื่อมีการเรียกร้องของกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์ เพื่อเรียกร้องต่อง การผลประโยชน์ของเขาขึ้นมา นั้น เขาทำถูกต้องตามสิทธิของเขาหรือไม่โดยครูเปิดโอกาสให้ เด็กแสดงความคิดเห็น

๔. ในการสอนของครูควรมีอุปกรณ์ อุปกรณ์ที่นำมาใช้นั้นต้องตรงกับบทเรียน นั้นๆด้วย ควรเป็นอุปกรณ์ที่น่าสนใจ และถ้าเป็นไปได้ควรเป็นอุปกรณ์ที่เป็นของจริง เช่น ในการสอนวิชาชีววิทยาเรื่องส่วนประกอบของใบ ครูควรหาใบไม้ต่างๆ มาให้เด็กดูถึงลักษณะ ที่เหมือน และแตกต่างกัน แต่การใช้อุปกรณ์ที่เป็นของจริงในบางครั้งก็ลำบาก เช่นครู จะสอนเรื่องสัตว์ป่า ครูก็ไม่สามารถนำของจริงให้นักเรียนดูได้ ครูควรหาภาพมาประกอบ แทน

อุปกรณ์ของครูมีประโยชน์อย่างไร

- ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจดีขึ้น
- ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ
- ช่วยประหยัดคำพูดของครูในการอธิบาย
- ช่วยส่งเสริมความคิดและการแก้ปัญหา
- ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรียนเร็วขึ้น
- ช่วยจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กด้วย

๕. กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมมีประโยชน์มากเป็นส่วนช่วยให้นักเรียนมี ความเข้าใจเนื้อหาวิชา และทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทางสติปัญญา กิจกรรมที่ดีควรให้มีความสอดคล้องกับบทเรียน การจัดกิจกรรมไม่จำเป็นต้องจัดในเวลาเรียนเสมอไป อาจจัดนอก เวลาเรียนได้ เช่นอาจให้ทำงานเป็นหมู่ แบ่งหน้าที่ ให้จัดนิทรรศการ เช่นสอนเรื่องประชาธิปไตยในแง่ของสิทธิเสรีภาพ ครูอาจให้เด็กรวบรวมภาพข่าว บทความ เกี่ยวกับประชา-

ธิปไตยการเรียกร้องของกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์ต่างๆ โดยแบ่งความรับผิดชอบให้นักเรียนในชั้นร่วมทำ แล้วจัดนิทรรศการในห้อง เปิดโอกาสให้นักเรียนชั้นอื่นเข้ามาชมนิทรรศการได้ เท่ากับเป็นการให้เด็กเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ มีกำลังใจในการเรียน มีความกระตือรือร้นในการเรียนมากยิ่งขึ้น ในการจัดนิทรรศการนี้ครูควรร่วมมือเป็นที่ปรึกษา เพื่อไม่เป็นการทอดทิ้งเด็กจนเกินไป และจะได้เป็นกำลังใจให้นักเรียนทำงานกันอีกด้วย

๖. การวัดผลในการเรียนการสอน การวัดผลเป็นสิ่งสนใจในการเรียนเหมือนกัน เมื่อเด็กได้คะแนนดีก็มีกำลังใจ และส่วนผู้ที่มีคะแนนน้อยก็ยังสามารถรู้ถึงจุดบกพร่องว่าควรปรับปรุงตัวในวิชาใดบ้าง แต่บางคนอาจแย้งว่าเมื่อเด็กทราบผลว่าตัวได้คะแนนน้อย อาจอายเพื่อน หรือหมดกำลังใจในการเรียนยิ่งขึ้น ซึ่งเรื่องนี้ต้องเป็นหน้าที่ของครู ต้องชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ในการวัดผล การวัดผลไม่จำเป็นต้องเป็นการสอบแบบทดสอบอย่างเดียว อาจเป็นคำถามให้ตอบปากเปล่าหลังจากจบเนื้อหาวิชาในเวลาเรียน หรือให้เด็กเล่าเหตุการณ์สำคัญหรือให้เด็กสรุป หรือให้แสดงความคิดเห็นในบทเรียนที่เรียนไปแล้วซึ่งเป็นผลดีแก่ตัวเด็ก และตัวครูด้วย ที่จะได้วัดตัวครูว่าสอนเป็นอย่างไร ให้ความรู้แก่เด็กเพียงใด เพื่อครูจะได้นำไปปรับปรุงวิธีสอนของตนเองด้วย

รางวัล การให้รางวัล นับเป็นการหนุนกำลังใจของพฤติกรรมในทางบวก เพราะว่าผู้ถูกเร้าเกิดความพอใจที่จะได้รับรางวัล เพราะฉะนั้นรางวัลจึงมีลักษณะเป็นตัวเร้าบวก

ชนิดของรางวัลที่ครูจะให้แก่เด็ก มีหลายชนิด เช่น

๑. การใช้คำชมเชยนับว่าเป็นรางวัลอีกชนิดหนึ่งได้เหมือนกัน เด็กที่ได้รับการชมเชย จะรู้สึกภาคภูมิใจในผลงานหรือการกระทำของตน เมื่อครูชมเชยเด็กก็จะเกิดความพอใจและจะเป็นแรงกระตุ้นเตือนให้ตนเองกระทำความดีและจะปฏิบัติเฉพาะแต่ผลงานที่ดีและมีประโยชน์

๒. การให้เหรียญตรา การให้เหรียญตราก็นับว่าเป็นรางวัลที่สำคัญอีกชนิดหนึ่ง เพราะเด็กพอใจและปฏิบัติตามตนเองดีขึ้นกว่าเดิม เรื่องการให้เหรียญตรานี้มีโรงเรียนหลายแห่งได้ปฏิบัติการมอบเหรียญตราให้แก่เด็กที่เรียนดีเด่นหรือบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมโดยทั่วไปและเมื่อจะทำพิธีมอบเหรียญตราก็จัดพิธีใหญ่โตพอสมควร เด็กที่ได้รับก็รู้สึกภาคภูมิใจและตื่นตัว ส่วนพวกที่ไม่ได้รับก็คิดว่า ตนเองต้องพยายามประกอบคุณงามความดีในลักษณะเช่นนี้บ้าง และคงได้รับรางวัลเช่นเดียวกับเพื่อนบ้าง นับเป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญมากอีกประการหนึ่ง

๓. การให้สิ่งของเล็กๆน้อยๆ เมื่อเด็กเรียนดีหรือประพฤติดี ก็เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กคนอื่นๆได้ถือเอาเป็นตัวอย่าง และประพฤติปฏิบัติตาม และการให้สิ่งของเล็กๆน้อยๆ เช่น สมุด, หนังสือ, ดินสอ, ปากกา ฯลฯ ควรจะแยกให้เด็กได้รับหลายๆฝ่าย เช่น ประพฤติดี, เรียนดี, ไม่ขาดเรียน, มีความสะอาด, แต่งกายถูกต้องตามระเบียบตลอดปีการศึกษา เป็นต้น

๔. การยิ้มแย้มและการพยักหน้ารับ การยิ้มแย้มและการพยักหน้ารับเมื่อเด็กทำสิ่งใดถูกต้อง หรือเมื่อเด็กตอบคำถามของครูถูกต้อง การยิ้มรับและการพยักหน้ารับจัดเป็นรางวัลชนิดหนึ่ง เพราะเด็กจะรู้สึกว่าเขาเองมีความสำคัญและครูก็ยอมรับในความสามารถของเขา เด็กจะรู้สึกชื่นชมในตัวของครูผู้สอนและภาคภูมิใจในตนเอง ต่อไปเขาก็จะตั้งใจเรียนและทำความดีเพื่อจะได้รับรางวัล คือ การยิ้มรับและการพยักหน้าจากคุณครูอีก

๕. การให้เงินทอง รางวัลชนิดนี้มีบทบาทสำคัญมาก เพราะครูจะต้องไม่ให้รางวัลชนิดนี้บ่อยครั้งหรือฟุ่มเฟือยเป็นอันขาด เพราะถ้าครูให้บ่อยๆหรือฟุ่มเฟือย ก็จะไม่มีความหมายไปเพราะเด็กจะคิดว่าครูร่ำรวยและเอาเงินมาชมขู่บังคับเขา และอาจจะคิดเล่ห์เกิดไปถึงขนาดที่ว่าครูจ้างให้เขาเรียน หรือจ้างให้เขากระทำความดี เพราะฉะนั้นคุณครูจะต้องพิจารณาให้ดีกว่าการใดควรให้รางวัลชนิดใด ชนิดใดไม่ควรให้ ถ้าคุณครูรู้จักกาลเทศะก็จะเกิดประโยชน์แต่ถ้าไม่รู้จักกาลเทศะ เด็กก็จะแปลเจตนาของคุณครูผิดไปได้

การให้รางวัลมีทั้งผลดีและผลเสีย

คุณครูผู้สอนเด็กจะต้องระมัดระวังในเรื่องการให้รางวัลให้มาก เพราะถ้าครูขาดหลักการหรือวิธีการแล้ว แทนที่จะเกิดประโยชน์หรือเกิดผลดี ก็เกิดโทษหรือผลเสีย เพราะฉะนั้นการให้รางวัลนั้นจึงมีทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งพอแยกได้เป็นข้อๆดังนี้คือ

ผลดี

- ทำให้เด็กเกิดกำลังใจ
- กระตุ้นเตือนการเรียนและการประพฤติของเด็กให้ดีขึ้น
- ทำให้เด็กเกิดการแข่งขันกันในการกระทำความดี
- ส่งเสริมการเรียนของเด็ก
- เด็กเกิดความนิยมชมชอบในตัวครูผู้ให้รางวัล
- เด็กผู้ได้รับรางวัลจะมีความอบอุ่นและมีความสุขที่ครูสนใจให้รางวัล
- เด็กได้เห็นคุณค่าของการกระทำความดีทันตาเห็น

ผลเสีย

- เด็กเรียนเพื่อหวังผลตอบแทน
- เด็กเรียนอ่อนอาจหมดกำลังใจ
- เด็กเห็นคุณค่าของรางวัลมากกว่าคุณค่าในด้านความรู้
- เด็กที่ไม่ได้รับรางวัลจะมีความรู้สึกว่าคุณครูทอดทิ้ง

๑. การส่งเสริมให้รู้จักคิด

ในการสอนครูจะต้องพยายามสร้างนิสัย ทดสอบเพื่อให้แน่ใจให้แก่เด็ก พยายามชี้ชวนให้เด็กคิดตามไปว่า หากเราทำอย่างนี้จะเกิดขึ้นต่อไปและให้เด็กมองดูให้รอบคอบว่าก่อนที่จะก้าวไปสู่ขั้นต่อไปนั้นขั้นที่กำลังดำเนินการอยู่เหมาะสมแน่นอนแล้ว

ถ้าหากจัดการศึกษาอย่างนี้แล้วจะสามารถส่งเสริมพัฒนาการทางด้านความคิดของเอกัตบุคลให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นและคิดได้อย่างกว้างขวางและถูกต้องเมื่อประสบปัญหาในสังคม ซึ่งบุคคลที่รู้จักคิดนี้เองที่สามารถช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ที่เรากำลังประสบอยู่ในขณะนี้

ถึงเวลาแล้วที่คนไทยจะหันมาพัฒนาด้านความคิด ของบุคคลเสียทีให้บุคคลรู้จัก คิดเสียว่าการศึกษาที่แท้จริงนั้นคืออะไร ความสำเร็จทางการศึกษาไม่ได้อยู่ที่ปริญญา แต่อยู่ที่ การหาความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมเป็นสำคัญ ถ้าหากเราสามารถคิด ความคิดที่ผิดๆนี้ออกไปได้แล้ว เป็นที่แน่นอนว่าเมืองไทยจะไม่ประสบปัญหามากมายเช่นนี้ เพราะเท่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้การศึกษาของไทยกำลังพัฒนาคนให้แตกต่างกัน การศึกษาเป็น บันไดแห่งความเลื่อมล้ำต่ำสูงในสังคม ระบอบศักดินากำลังครอบคลุมคนไทยอีกครั้งหนึ่งใน ด้านการศึกษาเช่นค่านิยมของไทยอยู่ที่ปริญญาบัตรคนรวยเท่านั้นที่จะเรียน ได้เป็นหน้าที่โดย ตรงที่คนในสังคมจะต้องช่วยกันแก้ไขทัศนคติเหล่านี้ให้หมดไป ช่วยสร้างทัศนคติใหม่ต่อการ ศึกษาที่ว่าการศึกษาอันนั้นจะต้องรับใช้สังคมไม่ใช่สังคมรับใช้การศึกษา ถ้าแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ ก็จะสามารถแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคมที่เราประสบอยู่ในปัจจุบัน และมีโอกาสสร้างสรรค์ สิ่งที่ดีงามสิ่งที่เจริญรุ่งเรืองให้เกิดขึ้นในสังคมไทยอันเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาให้เป็น ไปใน ขณะนี้ ซึ่งจะต้องตระหนักอยู่ตลอดเวลาการแก้ปัญหาจะต้องพัฒนาบุคคลให้เป็นคนคิดเป็น เสียก่อนโดยอาศัยระบบการศึกษาเป็นตัวช่วย เมื่อได้บุคคลตามต้องการแล้วจึงค่อยสร้างแนว คิดที่จะปรับปรุงหรือพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองทัดเทียมอารยประเทศ

ข้อเสนอแนะสำหรับครูเกี่ยวกับการสอนให้เด็กรู้จักคิด

๑. ในการสอนนั้นคำพูดสำคัญมากเพราะอาจทำให้เกิดช่องว่างระหว่างนักเรียน และครู
๒. หลักสูตร วัสดุการเรียน วิธีฝึกอบรม ครูควรคำนึงถึงผู้เรียนให้มากเช่น สภาพปัญหา ภาษาพูด ความรู้สึนึกคิดของผู้เรียน
๓. การเรียนรู้โดยการใช้ปฏิบัติ
๔. สอนโดยวิธีแก้ปัญหา
๕. การทำงานกลุ่มโดยไม่มีผิดหรือถูกทำให้เด็กกล้าแสดงออก
๖. ประเด็นที่ทั้งให้ผู้เรียนนั้นสำคัญมากผู้สอนควรฝึกตั้งประเด็นให้เป็น
๗. เนื้อหาควรเกี่ยวข้องกับนักเรียน

๘. โปรแกรมที่จัดให้ควรสอนให้รู้จักคิดและสร้างค่านิยมไม่ควรสอนให้คิดอย่างเดียว
๙. การให้แสดงความคิดเห็นควรแบ่งเป็นกลุ่มย่อย
๑๐. การเรียนรู้ที่ตีมาจากการตอบสนองที่ดีการตอบสนองที่ดีมาจากสิ่งเร้าที่ดี การเร้าเป็นกลุ่มก่อให้เกิดการเรียนรู้การวิเคราะห์เปรียบเทียบมากกว่ารายบุคคล ครูเป็นผู้จัดสิ่งเร้าให้ผู้เรียน

ขั้นตอนในการตั้งคำถาม

วิธีการตั้งคำถาม การตั้งคำถามตามขั้นตอนต่อไปนี้จะช่วยให้ผู้เรียนแก้ปัญหาได้

๑. การอธิบาย เป็นการพัฒนาความเข้าใจในเหตุการณ์และรายละเอียดในปัญหาที่ได้เสนอไว้
 ๒. การเข้าใจ เป็นการคิดค้นปัญหาจากความรู้สึกของเราและผู้อื่น
 ๓. การวิเคราะห์ เป็นการตั้งปัญหาค้นหาเหตุผล
 ๔. การหาคำตอบ เป็นการฝึกวิธีแก้ไขปัญหายังไร
- ตัวอย่างคำถามแบบการอธิบาย

การอธิบาย เมื่อไร

อะไร

ขอให้สรุปด้วยคำพูดของผู้เรียนเอง

การสำนึกถึงประสบการณ์ของผู้เรียนเอง

ท่านเคยมีประสบการณ์แบบนี้บ้างไหม

สิ่งนี้ได้ทำให้ท่านระลึกถึงอะไร

ความรู้สึกใครก็ได้เป็นอย่างไร

สิ่งเหล่านี้เหมือนหรือต่างกันอย่างไร และทำไม

เหตุผล ผลสะท้อน ที่ผ่านมา

ทำไม

ทำไมท่านคิดว่าได้เกิดขึ้น

อะไรทำให้เกิดขึ้นเช่นนั้น

สิ่งอื่นอาจเกิดขึ้นแทนก็ได้

ผลลัพธ์ในอนาคต

อะไรอาจจะเกิดขึ้นกับบุคคลที่พบปัญหาหรือสภาพการณ์

อะไรอาจจะเกิดขึ้นกับบุคคลทั้งกล่าวปีหน้าหรืออีก ๑๐ ปีข้างหน้า

ประเมินผล ท่านไม่เห็นด้วย หรือเห็นด้วยกับการกระทำของนาย ก ใหม่

วิธีการของท่านเหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไร

ท่านจะอย่างไรในสถานการณ์เช่นนี้ ทำไม

ปฏิบัติ ถ้าท่านอยู่ในเรื่องนี้ท่านจะอย่างไร

ท่านได้คำแนะนำอย่างไรบ้าง

ควรหาทางเลือกหลาย ๆ อย่างที่อาจทำได้

การตีความหมาย นาย ก พูดเช่นนั้นหมายความว่าอย่างไร

ตัวอย่างวิธีการสอนให้เด็กรู้จักคิด

๑. การใช้คำถามในการสอน ในขณะที่ทำการสอนนั้นแทนที่ผู้สอนจะบอกสิ่งต่าง ๆ ให้ผู้เรียนรู้โดยตรงก็ควรที่จะใช้คำถามต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่องที่ทำการสอนอยู่นั้นถามผู้เรียนเสียก่อน เพื่อให้เด็กเรียนได้ออกความคิดเห็นทุก ๆ คนทั่วทั้งชั้นเรียนต่อจากนั้นผู้สอนจึงสรุปผลออกมาเป็นคำตอบ นั่นก็คือข้อความที่ผู้สอนจะบอกให้ผู้เรียนนั่นเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนจดจำได้แม่นยำและเข้าใจได้ถูกต้องกว่าการที่จะบอกให้ผู้เรียนรู้โดยตรงเช่นถ้าเราจะถามผู้เรียนว่า ฝนเกิดขึ้นมาได้อย่างไร แทนที่จะบอกไปโดยตรงอาจจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ไม่ชัดหรือเข้าใจไม่หมด เราใช้คำถาม ถามผู้เรียนว่า ฝนนั้นเกิดขึ้นมาจากอะไร ผู้เรียนบางคนอาจจะบอกว่ามาจากน้ำซึ่งอาจจะไม่ชัดแจ้งว่าน้ำนั้นเป็นน้ำอะไร มาจากไหนบ้าง

ผู้สอนก็ใช้คำถามต่อไปอีกว่ามาจากไหนผู้เรียนก็ตอบว่ามาจากทะเล มหาสมุทร แม่น้ำ ลำคลอง ซึ่งอาจจะไม่ได้ตอบว่ามาจากการคายน้ำของพืชซึ่งกลายเป็นน้ำในอากาศ แล้วก็ถามต่อไปอีกว่าเป็นฝนได้อย่างไร ผู้เรียนก็จะตอบไปตามความคิดหลาย ๆ คำตอบ ต่อจากนั้นผู้สอนก็รวบรวมหรือสรุปข้อความต่าง ๆ ออกมาให้ผู้เรียนได้รู้ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจและรู้ซึ่งถึงข้อละเอียดต่าง ๆ ซึ่งบางคนอาจจะคิดไม่ถึงหรือคิดผ่านไป

วิธีนี้ใช้สอนได้เกือบทุกวิชาไม่ว่าเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์อย่างเดียวอาจใช้สอนเลขคณิต ภาษาไทย หน้าที่ศีลธรรมหรือวิชาอื่น ๆ ก็ได้

๒. การสาธิต การสอนวิธีนี้อาจจะใช้ได้ไม่ทุกวิชาที่สอนแต่ก็มีส่วนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดความคิดในขณะที่เรียนโดยดูจากการสาธิตเช่น ในการสอนคณิตศาสตร์ถ้าผู้สอนตั้งโจทย์เลขว่า $๓ - ๒ = ?$ แทนที่ผู้สอนจะบอกผู้เรียนว่าเอา ๓ ทั้งแล้วลบออกเสีย ๒ จะเหลือ ๑ ซึ่งผู้เรียนบางคนอาจจะไม่เข้าใจว่าการลบนั้นคืออะไรและทำอย่างไรจึงจะเรียกว่าลบ ฉะนั้นก็ควรจะมีการสาธิตโดยการที่ให้ผู้เรียนในชั้นนั้นออกมา ๓ คนแล้วบอกให้กลับไปนั่งที่เสีย ๒ คนซึ่งจะเหลืออยู่หน้าชั้นเพียง ๑ คน จะทำให้นักเรียนทราบได้โดยไม่ต้องบอกเลยว่าการลบคือการหักออกหรือเอาออก ทำให้ผู้เรียนเข้าใจและจดจำจากการสาธิตได้ดีและเป็น การสอนแบบให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบเองโดยที่ผู้สอนเกือบจะไม่ต้องอธิบายเลยและทำให้เข้าใจง่ายต่อผู้เรียนด้วย

๓. การให้เด็กจัดทำหนังสือสำหรับชั้น ผู้ดำเนินการสอนวิชาต่าง ๆ คงจะเลือกกิจกรรมนานาชนิดเพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนและเมื่อนักเรียนได้รับการเรียนรู้ การฝึกฝนหรือการทำกิจกรรมในวิชาใดไปแล้วครูอาจจะแนะนำให้นักเรียนแยกประเภทของผลงานออกเป็นผลิตภัณฑ์ที่พึงได้รับจากบทเรียนหรือแนะนำให้เด็กช่วยกันคิดช่วยกันทำผลงานชิ้นเป็นรูปเล่มแล้วจะได้หนังสือที่ทำเองขึ้นหลายเล่มหลายประเภทเก็บไว้แลกกันอ่านแลกกันค้นคว้า ย่อมดีกว่าที่จะทำให้เด็กหันมาคิดว่าไม่มีสิ่งใดพิเศษหรือเก่งกว่าที่ครูสอนผู้เป็นครูปัจจุบันควรคิดว่ามีโอกาสที่จะให้เด็กได้รู้ได้เห็นได้ยินได้ฟังได้คิดได้คิดตามหรือได้ลงมือทำเอง จะเป็น ประสพการณ์ที่ล้ำค่ากว่าการสอนของครูหลายเท่าตัว ครูควรเลิกคิดว่า ฉันเป็นหนึ่งในวิชา

โตโต เด็กจะรู้ว่าเกินหน้าไม่ได้ ผลงานของเด็กเป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนและชื่นชมพร้อมกับให้คำแนะนำปรึกษา ผลิผลบทเรียนนานาชาติจะมาจัดเข้าเป็นรูปเล่มมีหลายชนิดเช่น

๓.๑ พจนานุกรม ไม่หวังว่าจะเป็นพจนานุกรมฉบับหุรหระอะไรนักเพียงแต่ให้เด็กช่วยกันคิดรวบรวมคำและความหมายที่เรียนผ่านไปแล้วตอนใดที่ต้องการใช้ประกอบภาพก็แนะนำให้เด็กที่สนใจหรือมีฝีมือวาดหรือหาภาพจากที่อื่นมาติดไว้ก็ได้ พจนานุกรมนี้อาจจะง่าย ๆ ตามใจชอบเช่นพจนานุกรมประจำชั้น.....

๓.๒ สมุดโทรศัพท์ จะเป็นผลงานที่เป็นประโยชน์ด้วยกัน เมื่อเวลาที่ต้องการติดต่อซึ่งกันและกันบ้านใครมีหมายเลขโทรศัพท์ก็จะได้รวบรวมและแจ้งไว้รวมกัน ใครไม่มีก็ให้ที่อยู่ไว้ ครูอาจแบ่งให้นักเรียนทำเป็นหมู่ ใช้กระดาษขนาดเดียวกันแล้วมาเย็บเข้าเป็นเล่ม

๓.๓ รวมเรื่องหลายรส หนังสือทำเองชนิดนี้เป็นผลิตผลจากการเรียนเรียงความในปีหนึ่งๆเด็กมีโอกาสเขียนเรียงความหลายเรื่อง เมื่อครูตรวจแก้แล้วอาจให้เจ้าของเรื่องลอกใหม่ลงในสมุดรวมนานไปจะได้เรื่องที่รวมไว้หลายรสจากความคิดของหลายคนใครว่างหรือสนใจก็อาจเปิดอ่านได้ทุกเมื่อให้ผู้เขียนใส่ชื่อไว้ด้วย

๓.๔ หนังสือค้นคว้า รูปเล่มของหนังสือนี้จะได้จากการทำรายงานบ้าง ได้จากวิชาอื่น ๆ ด้วยเช่น

ประวัติบุคคลสำคัญ

ประวัติหรือความเป็นมาของสถานที่ต่าง ๆ

วันสำคัญของไทย

นางในวรรณคดี

สัตว์ในวรรณคดี

๓.๕ สมุดรวมปัญหาและการเล่นต่าง ๆ ครูอาจจะหาสมุดเข้าเล่มและให้นักเรียนช่วยกันคิดรวบรวมปัญหา ปริศนา ตลอดจนการเล่นที่แปลก ๆ ที่ใครเคยรู้เคยพบเคยเห็นมาบันทึกไว้คงจะมีเพื่อน ๆ สนใจอ่านไม่น้อย

๓.๖ เรื่องลูกโซ่ ให้นักเรียนช่วยกันคิดเรื่องที่ต่อเนื่องกันครั้งแรกใครจะเป็นผู้เริ่มต้นก่อนก็ได้เขียนไม่ต้องจบเรื่องต่อ ๆ ไปใครมีความคิดเห็นมีเวลา มีความสนใจก็ไปเขียนเรื่องนั้นต่อ บางทีตลอดปีเรื่องนั้นก็ยังไม่ว่างแต่ถ้านำมาอ่านสู่กันฟังจะสนุกและน่าสนใจมาก

๓.๗ สมุดภาพ ส่วนใหญ่ผู้สอนจะกำหนดให้เด็กคิดทำเป็นประจำโดยมีภาพและคำบรรยายประกอบ

๓.๘ ตำรากับข้าว การคัดลายมือนอกจากจะมีจุดมุ่งหมายที่จะให้เด็กมีความพยายามเขียนหนังสือให้สวยงามเป็นระเบียบรู้จักวรรคตอนแล้ว การให้เด็กคัดข้อความที่มีความหมายย่อมให้ประโยชน์แก่เด็กเองด้วยหลังจากเด็กในชั้นที่เรียนแคลิกราฟฟีแล้ว เวลาจะคัดอาจจะคัดตำรากับข้าวหรือตำราเย็บปักถักร้อยง่ายๆ คนละอย่างแล้วนำมาเย็บรวมเป็นเล่ม

๓.๙ วิธีประดิษฐ์ตัวอักษรด้วยเศษวัสดุต่างๆ วิธีนี้นอกจากจะง่ายแล้วยังเป็นวิธีที่ทำให้ผู้ประคิษฐ์ผู้เรียน ได้รับความสนุกเพลิดเพลินทำได้ง่ายโดยใช้เศษวัสดุเหลือใช้ต่างๆ เพียงเล็กน้อยอาศัยความละเอียดจดทนบ้างก็จะได้ตัวอักษรที่น่าสนใจอย่างหนึ่ง เศษวัสดุต่างๆ ที่นำมาทำประโยชน์ได้เช่น เปลือกหอย เมล็ดข้าวเปลือก ไม้จิ้มฟัน ไม้ไผ่แห้ง ถั่วเหลือง ทวาย กรวด เศษผ้า เศษกระดาษ ซึ่งเรานำมาใช้ได้เป็นอย่างดี

๔. การสอนวิทยาศาสตร์ ครูอาจเรียกความสนใจนักเรียนโดยการทดลองให้นักเรียนดู ทดลองด้วยความสนุกเพลิดเพลินจากการได้หัดใช้เครื่องมือวิทยาศาสตร์เช่นกล้องจุลทรรศน์ เครื่องฉายต่างๆ ก่อนที่นักเรียนจะใช้เครื่องมือก็ย่อมจะต้องมีการสังเกต ทดลองทำหรือใช้เครื่องมือเหล่านั้นซึ่งเป็นการช่วยสร้างแนวความคิดในการประคิษฐ์อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ สอนมุ่งให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จริงให้มากที่สุดโดยให้เรียนด้วยการกระทำและที่สำคัญที่สุดก็ต้องเลือกวิธีสอนที่เป็นไปตามความต้องการความสนใจ และความสามารถของนักเรียนโดยการสังเกตของครู เช่นถ้านักเรียนสนใจเรื่องแร่หรือครูสอนเรื่องแร่ก็ควรเอาแร่ชนิดต่างๆ ให้นักเรียนดู แล้วให้นักเรียนบอกลักษณะของแร่แต่ละชนิดที่นักเรียนได้เห็นมาจากการดู

๕. การสอนภาษาไทย โดยมุ่งให้นักเรียนรู้จักใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสำหรับคิด ค้นหาเหตุผล และใช้ดุลยพินิจของตนซึ่งการเรียนภาษาไทยก็เป็นการเรียนทักษะทั้งนั้นจึงต้องเรียนด้วยประสิทธิภาพทำแบบฝึกหัดจัดกิจกรรมให้เหมาะสม จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้รับประสบการณ์อย่างมีเหตุผล และเข้าใจในความหมายของคำหรือประโยคต่างๆ ในภาษาไทยการสอนภาษาไทยควรวีตหลักดังนี้

๕.๑ การสอนความหมายของคำ โดยให้นักเรียนคิดหาคำที่มีความหมายเหมือนกันและคำที่มีความหมายตรงกันข้าม เช่น

คำที่มีความหมายเหมือนกัน โจร = ? วัวเดิน ทางเดิน แผ่นดิน หมุน ไม่มีถูกต้อง

คำที่มีความหมายตรงกันข้ามกันเช่น ทักสิน = ? อุดร สุจริต ทุจริต ทินกร ศศิธร

๕.๒ ครูควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ความคิด วิจัยญาณในการฟังให้มากที่สุดเช่นการให้ฟังปาฐกถา ฟังเพื่อการรายงาน ฟังการประชุม ฟังเทศก์ ฟังข่าว เมื่อเด็กฟังแล้วก็ให้เขียนรายงานหรือครูอาจซักถามให้เด็กแสดงความคิดเห็น หรือเขียนรายงานตามความเข้าใจ

๕.๓ การสอนเรื่องการพูด การพูดเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะคนที่พูดเก่งหรือพูดได้จะต้องออกมาจากความคิด ฉะนั้นการฝึกพูดจำเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมการคิด ครูควรฝึกให้เด็กกล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าซักถาม ส่วนกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านนี้มี การออก รายงานหน้าชั้น การอภิปราย การพูดในที่ประชุม หรือครูให้นักเรียนช่วยกันเตรียมหัวข้อคำถามไว้ซักถามเพื่อนหรือวิทยากรที่เชิญมาเป็นองค์ปาถกหรือบรรยาย ทั้งนี้เพื่อให้เด็กรู้จักคิดหรือรู้จักซักถาม

๕.๔ การสอนเรื่องการอ่าน ฝึกให้เด็กอ่านแล้วเก็บเอาใจความพร้อมทั้งใช้ วิจัยญาณด้วย เช่นให้นักเรียนอ่านแล้วครูจะมีการซักถามเพื่อรู้ว่าเด็กเก็บใจความได้เพียงใด

การสอนการเรียงความ โดยครูให้นักเรียนเรียงความด้วยจากก่อนแล้วจึงให้เขียน หรือโดยการจัดประสบการณ์ให้เด็ก แล้วก็พูดตามประสบการณ์ที่ตัวเองเห็นมาเช่น หารูปภาพ

ที่เป็นเรื่องราวมาแล้วให้นักเรียนดูเพื่อที่จะบรรยายถึงเรื่องที่เห็นในภาพก็เป็นการส่งเสริมความกตัญญูจนจินตนาการของเด็กได้ดี

ชุมชนมีส่วนช่วยเด็กโดยปฏิบัติดังนี้คือ

๑. สื่อมวลชนต่างๆ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ อย่างตรงไปตรงมาและเสนอข่าวที่นักเรียนปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีควรแก่การยกย่องสรรเสริญ ไม่ควรเสนอข่าวหรือความประพฤติกหรือตัวอย่างที่ไม่ดี จะกลายเป็นการส่งเสริมให้เด็กเลียนแบบหรือประพฤติกผิดตามได้

๒. ภาพยนตร์หรือสถานเริงรมย์ต่างๆ ที่ตั้งอยู่อันจะเป็นสาเหตุให้เด็กมีโอกาเข้าไปมั่วสุมหรือพักผ่อนขณะที่หนีเรียน โดยกำหนดเวลาหรือแยกประเภทผู้ชมสำหรับเด็กและผู้ใหญ่ โดยไม่อนุญาตให้เด็กนักเรียนเข้าชมหรือเข้าไปในสถานที่ต่างๆ ในเวลาที่กำลังเรียนอยู่และผู้รับผิดชอบหรือเจ้าของสถานที่ควรจะให้ความร่วมมือและช่วยเหลืออย่างเต็มที่กับเจ้าหน้าที่ตำรวจและครู โดยการแจ้งให้ทราบหากนักเรียนยังซัดซี้จะเข้าไปในสถานที่ดังกล่าวหากให้ความร่วมมือกันอย่างจริงจังแล้วปัญหานักเรียนหนีเรียนย่อมลดน้อยลงหรืออาจจะไม่มีเลยก็ได้เนื่องจากว่านักเรียนเมื่อหนีเรียนแล้วก็ไม่ทราบว่าจะไปที่ใดคืนนั่นเอง

๓. รัฐบาลและหน่วยงานต่างๆ ในสังคมตลอดจนประชาชนทั่วไป ควรให้ความร่วมมือและส่งเสริมให้มีสถานที่พักผ่อนอันมีประโยชน์เช่นสนามกีฬา หรือสถานที่ค้นคว้าหาความรู้เช่นมีห้องสมุดประชาชน รวมทั้งองค์การที่ทำประโยชน์แก่สังคมเพื่อให้เป็นตัวอย่างที่ดีโดยให้เข้าร่วมในการบำเพ็ญประโยชน์หรือพัฒนาตำบลต่างๆ เช่นกิจกรรมปลูกเสื่อ, บรรเทาสาธารณภัย, ชุมนุมผู้บำเพ็ญประโยชน์, ยุวพุทธิกสมาคม ฯลฯ โดยให้มีสถาบันดังกล่าวให้แพร่หลายมากขึ้นทำให้เด็กรู้จักการทำตนให้เป็นประโยชน์และประพฤติกตัวให้เป็นพลเมืองดีสืบไป

